

Universitat de Girona

**LA DIFUSIÓ DE L'ARQUEOLOGIA
MITJANÇANT ELS MUSEUS ARQUEOLÒGICS:
Avaluació dels visitants dels museus arqueològics
de Catalunya i anàlisi dels conceptes que aquests
museus transmeten al públic**

Gabriel ALCALDE i GURT

ISBN: 978-84-691-5963-7

Dipòsit legal: GI-I204-2008

<http://hdl.handle.net/10803/7851>

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

LA DIFUSIÓ DE L'ARQUEOLOGIA MITJANÇANT ELS MUSEUS ARQUEOLÒGICS

**Avaluació dels visitants dels museus
arqueològics de Catalunya i anàlisi
dels conceptes que aquests
museus transmeten al públic**

Facultat de Filosofia i Lletres
Universitat de Girona

**LA DIFUSIÓ DE
L'ARQUEOLOGIA
MITJANÇANT
ELS MUSEUS
ARQUEOLÒGICS**

**Avaluació dels visitants dels museus
arqueològics de Catalunya i anàlisi
dels conceptes que aquests museus
transmeten al públic**

**Memòria presentada per Gabriel ALCALDE i GURT per
obtenir el Grau de Doctor en Història**

**Dirigida pel
Dr. Narcís SOLER i MASFERRER
Universitat de Girona**

Desembre de 1992

El professional de l'arqueologia ha de renegar del públic o compadir-se per la manca d'una major estima popular ?

Quins esforços s'han fet per transmetre el coneixement arqueològic al públic i quin tipus de contribucions és important que s'hi transmetin ?

(CHANG, K. C. , 1976, *Nuevas perspectivas en arqueología*, pàg. 157, Madrid, Alianza Editorial)

AGRAÏMENTS

El treball que presentem aquí no hauria estat possible sense la col.laboració de diverses persones i institucions a les quals volem expressar el nostre reconeixement.

Al Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya per la concessió d'una Beca de difusió l'any 1990, gràcies a la qual ha estat possible la realització de les enquestes de públic que presentem.

A l'ICOM-UNESCO per haver pogut participar en el programa "Museus sense fronteres", en el marc del qual vaig realitzar una estada de formació al Servei Cultural del Museu del Louvre. De manera particular a Jean Galart, cap del Servei, i a Beatrice Granchamp, per mitjà dels quals vaig poder conèixer els treballs que sobre el públic es realitzen en aquest museu.

A Raimon Bonal, sociòleg de l'Institut Jaume Bofill, per haver-me assessorat en el plantejament de les enquestes.

A tots els companys que han fet d'enquestadors: a Jordi Alcalde, Montserrat Buch, Jordi Casadevall, Jaume Díaz, Àngel Galobart, Joaquim Mateu, Antoni Palomo, Ester Tabernero i Maria Saña. I també al personal del Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus, a Imma Lores, a Josep Manuel Rueda i a Joana Xandri.

Al personal tècnic i a la direcció dels diversos museus de Catalunya que han autoritzat i facilitat la realització de les enquestes en els seus centres i que també han aportat a aquest estudi nombroses dades de gran interès relatives als seus centres.

A Narcís Soler, per la direcció d'aquest treball, i també per les amistoses i constants discussions que hem mantingut durant la seva realització.

A Antoni Monturiol que ha llegit i fet comentaris al text que ara presentem. A Assumpció Toledo per la seva ajuda amb la bibliografia anglesa. A Teresa Planagumà per la correcció dels textos.

Al col·legi públic de Sant Roc d'Olot, al col·legi Verge del Remei de Banyoles, al col·legi públic Pericot de Girona, al col·legi Cor de Maria d'Olot i al col·legi Nostra Senyora del Carme de Ripoll i als seus professors, per les facilitats que han donat per a la realització d'enquestes entre els seus alumnes. També, a les agències de viatges que de manera amable ens han atès.

A Maria Saña, per la seva col·laboració.

ÍNDEX

Agraïments	7
Índex	9
I. Presentació. Metodologia i objectius	13
II. Museologia, museus i museus d'arqueologia	21
III. Els museus arqueològics a Catalunya	29
IV. Els museus d'arqueologia i la població catalana	109
IV.a. Incidència dels museus d'arqueologia en la població catalana	110
IV.a.1. L'aflluència de visitants als museus d'arqueologia	113
IV.a.2. Les preferències temàtiques dels visitants dels museus	133
IV.a.2.1. Contingut de l'enquesta i tipus de mostreig	133
IV.a.2.2. Volum de la mostra	134

IV.a.3. Els resultats	136
IV.b. La imatge dels museus arqueològics per mitjà de la premsa diària i la TV (1971-1989)	142
IV.c. Una experiència d'implicació de la població d'un petit territori en una exposició de temàtica arqueològica	157
V. Els visitants dels museus d'arqueologia	163
V.a. Els visitants individuals	165
V.a.1. Contingut de l'enquesta	167
V.a.2. Tipus de mostreig	170
V.a.3. Volum de la mostra	173
V.a.4. Característiques demogràfiques i culturals	174
V.a.5. Els visitants i la seva relació amb els museus i amb els museus d'arqueologia	184
V.a.6. Condicions de la visita	191
V.a.7. Impressió de l'exposició	200
V.a.8. Sortint de l'exposició	205

V.a.9. Interpretació global de l'enquesta	207
V.b. Els visitants en grup	222
V.b.1. Organitzadors de viatges en grup	226
V.b.2. Què és un museu d'arqueologia?	231
V.c. Actitud del públic en la visita als museus d'arqueologia	234
V.c.1. La durada de la visita	235
V.c.2. La lectura dels plafons	251
VI. Els corrents arqueològics a Catalunya en els darres anys i la seva correspondència amb les instal·lacions museogràfiques	261
VII. Espectació i repte per als museus d'arqueologia	271
VII. Conclusions	285
IX. Bibliografia	295
X. Índex de figures, taules i gràfics	313

I.

**PRESENTACIÓ. METODOLOGIA I
OBJECTIUS.**

L'arqueologia pateix, en certa manera, dificultats per arribar a ser compresa, acceptada i assumida per la població. Potser perquè la majoria dels seus diversos canals de difusió arriben amb dificultats a aquesta població.

Les publicacions científiques estan adreçades bàsicament als especialistes i la seva comprensió és lògicament difícil per a un públic ampli. D'altra banda els textos de divulgació dels coneixements arqueològics no són corrents, i elements d'àmplia difusió com vídeos o programes de televisió sobre temes arqueològics són rars.

Per tot això pensem que les exposicions temporals i, de manera especial, les exposicions permanents dels museus d'arqueologia, constitueixen uns vehicles d'excepció per transmetre i fer conèixer l'arqueologia a la població. És a dir, que els museus, entesos en sentit ampli, podrien ser el principal punt de trobada de la investigació arqueològica amb el públic. A més, aquest factor és de vital importància per a la difusió d'aquesta ciència ja que una informació, al públic, àmplia i oferta durant un període important de temps, és indispensable perquè les polítiques en matèria d'arqueologia puguin ser compreses i, perquè en conseqüència, la societat vegi la necessitat i l'interès d'aquesta ciència, i com a repercussió d'això l'arqueologia pugui ser també entesa millor per l'administració. D'aquesta manera s'afavoriria, a més, una conscienciació col·lectiva envers el patrimoni arqueològic, amb els consegüents avantatges que aquest fet comporta. Una qüestió, al nostre entendre, cabdal perquè tot això s'acompleixi, és conèixer si aquests museus aconsegueixen aquesta funció i en quina mesura, i quina és la imatge de l'arqueologia que aquests museus transmeten al públic i de quina manera ho fan.

El primer objectiu del treball que presentem aquí és el coneixement dels visitants dels museus d'arqueologia catalans, partint de l'existència dels diversos museus d'arqueologia presents actualment a Catalunya.

Tot i que a Catalunya pràcticament no s'hagin realitzat fins ara estudis de públic, els visitants dels museus d'arqueologia no ens són pas a priori totalment desconeguts. Aquest públic ha de presentar certes analogies amb els públics dels nombrosos i diversos museus d'Europa i d'arreu del món en els quals, i des de fa ja alguns anys, es van coneixent les característiques dels seus visitants mitjançant múltiples estudis. D'altra banda, una sèrie de pressupòsits i presumpcions sobre aquests visitants són també intuïts pels responsables dels museus d'arqueologia catalans per mitjà del seu contacte diari amb el públic. Tot i això, però, pensem que manquen dades objectives sobre aquest públic a partir de les quals puguem plantejar les nostres hipòtesis relatives a la incidència dels museus d'arqueologia sobre la població.

Amb el treball que presentem, per mitjà d'unes anàlisis metodològiques i sistemàtiques, podrem apropar-nos al coneixement de les característiques, generals i particulars, del públic dels museus d'arqueologia catalans. Aquests objectius d'avaluació s'assoliran emprant principalment dues tècniques que ens permetran obtenir una orientació general sobre els visitants. Partirem, doncs, dels visitants i no dels objectius dels qui han concebut les exposicions. Aquests objectius, d'altra banda, són difícils de conèixer si parlem de museus ja oberts al públic, alguns des de fa anys. Preguntarem directament als visitants per mitjà d'intervius i enquestes i també els observarem de manera indirecta sense que aquests se'n adonin. D'entre les diverses funcions dels museus d'arqueologia, en el nostre treball ens centrarem en les funcions vinculades a l'exposició al públic del seu contingut. A Catalunya no existeix encara una tradició en estudis de públic i els pocs exemples que tenim són encara de caràcter puntual. Per aquest motiu pensem que és bàsic iniciar i basar el nostre treball en aquestes anàlisis.

Conèixer el públic dels museus d'arqueologia, els seus coneixements i la seva actitud i el seu comportament durant la visita, és bàsic per a avaluar l'impacte de l'exposició i saber si aquesta ha aconseguit els seus objectius. Però per aixó cal també saber quins són els conceptes i les idees que els museòlegs volen comunicar al públic amb les seves realitzacions i veure fins a quin punt aquests objectius s'assoleixen.

En aquests darrers aspectes es centra el segon objectiu principal del nostre treball. Veient els conceptes i les idees que els museòlegs volen transmetre amb les seves realitzacions museogràfiques, els contrastarem amb l'evolució que ha tingut l'arqueologia al nostre país i ens aproparem a l'anàlisi de si els museus aconsegueixen l'objectiu de ser un dels principals punts de trobada entre els investigadors i la població. Analitzarem, per tant, si es produeix una coherència entre el contingut teòric dels museus d'arqueologia i el suport teòric sobre el qual recolza actualment l'arqueologia a Catalunya.

Per analitzar aquest segon objectiu ens centrarem, també, únicament en les sales d'exposició permanent i en les seves visites, ja que considerem que són els principals aspectes de cara al públic d'aquests museus, essent de caràcter més puntual les seves altres diverses activitats de difusió (conferències, publicacions, cursets, exposicions temporals, ...).

Treballarem a partir dels museus d'arqueologia que ja existeixen a Catalunya. És a dir que aquest treball no incidirà -ni per les seves característiques pot incidir- en les fases de projecte i execució prèvies a l'obertura d'un museu. No es farà, doncs, referència als estadis de planificació, disseny, construcció i instal·lació (Screeven, 1990 a , 1990 b). La nostra anàlisi es situa en un moment posterior a l'obertura al públic d'aquests museus, durant el qual aquests es troben ja en ple funcionament. Alhora, el treball es realitza de manera independent de l'administració de cada un dels museus. Aquesta nostra avaluació, realitzada per a obtenir informació sobre els visitants i sobre les sales d'exposició permanent, s'inscriuria en

l'estadi de l'avaluació sumativa (SE) (estadi 4) (Screeven, 1990 a, 1990 b; Prince, 1984).

Tot i que hi té molts punts de contacte, la nostra anàlisi no seria, però, pròpiament una avaluació sumativa. Segons Screeven (1990) l'avaluació sumativa comprendria l'anàlisi de l'impacte immediat i a llarg termini sobre el públic de l'exposició i de tot el que l'envolta, les estratègies de màrqueting i els estudis de costos, l'estudi dels efectes lliures que no formen part dels objectius principals de l'exposició i l'impacte de l'exposició sobre el conjunt de la comunitat. L'anàlisi de tots aquests aspectes serviria per a obtenir dades que permetessin extreure teories de caràcter més general sobre el desenvolupament de l'exposició, el seu ús o la seva utilitat en l'aprenentatge, aplicables tant a la mateixa exposició com a futures exposicions. Pel que fa referència a la pròpia exposició, tota la informació obtinguda s'utilitzaria en l'estadi següent, l'estadi de rectificació (estadi 5), en el qual es realitzen les modificacions necessàries (Screeven, 1990 a).

El nostre treball, tot i situar-se en el mateix estadi 4, no pretén uns fins idèntics als de l'avaluació sumativa. No serà una valoració crítica de cada exposició permanent. En no ser una avaluació promoguda pels propis museus, no constituirà un mitjà per introduir elements de reajustament d'aquestes exposicions permanents. L'avaluació que presentem sobre els visitants i sobre les sales d'exposició pretén aportar informació de caràcter general sobre els museus arqueològics de Catalunya, i per extensió, també, sobre els museus arqueològics en general, i en cap cas vol proposar rectificacions de caràcter particular. Es tracta essencialment d'apropar-nos al coneixement de la difusió de l'arqueologia pel que fa referència als museus.

En els darrers capítols d'aquest treball, i coincidint estadalment amb l'anomenat estadi 5 (Screeven, 1990 a), proposarem, fent referència tant al contingut com a la forma, unes gran línies a tenir en compte a l'hora de planificar un museu d'arqueologia, encarades a intentar que la població s'identifiqui més amb aquestes institucions i que alhora siguin un reflex de la investigació científica en arqueologia. Resulta, però, evident que no existeix cap "fórmula ideal" i que no

proposarem cap "mètode per al muntatge de museus d'arqueologia", sinó que tan sols presentarem elements de reflexió a tenir en compte.

II.

**MUSEOLOGIA , MUSEUS I MUSEUS
D'ARQUEOLOGIA.**

Museologia és la ciència del museu. Estudia la història i la raó de ser dels museus, la seva funció en la societat, els seus particulars sistemes d'investigació, educació i organització, i la relació que manté amb el medi físic i la classificació dels diferents tipus de museus (ICOM, 1.970). La museologia és ciència social no sols perquè produeix un enfrontament dialèctic públic-museu , sinó perquè el mateix contingut del museu ... és un element socialitzat (León, 1.978, pàg. 93). Com a ciència del museu, la museologia s'ocupa de tota la problemàtica que afecta el museu i la missió social que compleix. Per tant, estudia els mètodes i sistemes per conservar i seleccionar les cultures d'èpoques passades i fer-les assequibles a l'home dels nostres dies (Salas, 1980, pàg. 39). Aquestes són algunes de les innumbrables definicions que s'han donat de la museologia.

La museologia ha estat considerada com la ciència dels museus, però actualment el concepte de museu està canviant i els museus tradicionals han sortit de les seves pròpies sales d'exposició estenent de manera notable el seu camp d'acció. La museologia no és, però, com afirma White (1981, pàg. 378), només *l'art de l'organització, equipament i direcció dels museus..* Actualment, però, l'essència de la museologia es troba en un punt crític; Segons Sola (1.987, pàg. 46) *en una època i en un món en el qual el número i la importància dels museus no para d'augmentar, la quasi total inexistència de la museologia com a ciència no pot menys que produir un sentiment de frustració* . El debat sobre la definició de la museologia s'ha anat desenvolupant i estenent en els darrers decennis, tot tendint a reconèixer-li un estatus de ciència social de marcat caràcter interdisciplinar. El concepte de museologia està prenent actualment cada vegada un caràcter més globalitzador. En aquest sentit citarem la definició donada per Spiel Baver l'any 1987 (in Desvallées, 1989, pàg. 359): *La museologia és la teoria relacional i organitzacional del*

coneixement, els mètodes i el marc metodològic necessaris per fer de la preservació un element actiu en l'experiència humana. La museografia constituïria el conjunt de tècniques i mètodes que utilitza la museologia.

L'ICOM, l'any 1970, en classificar de manera temàtica els museus els agrupa en museus d'art, museus d'història natural, museus d'etnologia i folklore, museus històrics, museus de les ciències i les tècniques, museus de ciències socials i serveis socials, museus de comerç i comunicacions i museus d'agricultura i de productes del sòl; aquest organisme internacional, dins el conjunt del museus d'art inclou els de belles arts, arts aplicades i arqueologia. La classificació tipològica dels museus dedicats a l'arqueologia com una subdivisió dins els museus d'art és un fet actualment encara bastant estès entre els museòlegs. Alonso (1988) en la seva tesi sobre museus i museologia, adopta aquesta classificació i inclou els museus arqueològics dintre els museus d'art. En la tipologia museística que estableix León (1978) atenent a la disciplina, amb un concepte erroni de l'arqueologia, inclou els museus arqueològics com una etapa cronològica dels museus d'art, l'etapa referent a l'Antiguitat, i els subdivideix en els que inclouen l'epigrafia, la numismàtica i la glíptica. Algunes institucions d'àmbit nacional, com per exemple l'Institut Portuguès del Patrimoni Cultural, segueixen també aquesta mateixa classificació que inclou els museus d'arqueologia dins els museus d'art. Darrerament, però, es tendeix a relacionar els museus d'arqueologia amb els d'història. Aquest seria el criteri que segueix actualment l'ICOM en establir els seus comitès internacionals, on agrupa els museus d'arqueologia i els d'història en un mateix comitè (ICMAH).

Una postura que s'apropa al concepte exposat en referir-nos a la classificació tipològica dels museus d'arqueologia vinculats als museus d'art, la trobem en les universitats catalanes, on la museologia, quan és tractada, ho és únicament en els departaments d'història de l'art.

En el programa de la Universitat Autònoma de Barcelona (curs 1992-93) existeix una assignatura titulada "Museologia" que forma

part del segon cicle del Departament d'Història de l'Art del pla antic, la qual ha desaparegut dels estudis del nou pla. En la Universitat de Barcelona i concretament en el Departament d'Història de l'Art es pot cursar durant el primer cicle l'assignatura "Museografia i tècniques artístiques" (curs 1991-92). No existeix com a assignatura a les universitats de Girona, Tarragona, Lleida, Pompeu i Fabra i UNED. Altrament, no sols no existeixen, evidentment, només museus d'art, sinó que els museus constitueixen una sortida professional de notable importància per a diverses carreres universitàries; a Catalunya, per exemple, actualment hi ha, probablement, més arqueòlegs que professionalment es dediquen als museus, que no pas que tenen l'arqueologia com a professió. A més de l'aspecte de formació dels professionals, dins l'àmbit de la difusió dels coneixements, seria interessant que, tot i les seves diferències de funcions, museus i universitats presentessin línies d'actuació convergents.

Pensem que podria ser de gran interès que la museologia constituís un camp d'estudi específic i multidisciplinari, i que alhora es tractés dins la problemàtica general de l'estudi, la conservació i la difusió del patrimoni. El treball com a conservador o com a director d'un museu és actualment a Catalunya una professió sense una formació universitària específica. La formació museològica dels professionals que treballen en museus a Catalunya és, pràcticament, autodidacta (Garcia, 1988). La convocatòria de cursos, seminaris, ..., organitzats des d'institucions i organismes diversos són solucions momentànies, però no poden constituir la solució definitiva a aquesta mancança. Dia a dia, en el nostre país, es va desenvolupant cada vegada més aquesta ciència i es fa cada vegada més imprescindible la creació d'estudis universitaris amb programes regularitzats i homogeneïtzats. La inclusió en el tercer cicle podria ser la forma de fer compatibles la formació pròpia de la museologia amb la de cada àrea temàtica concreta que poden tractar els museus. D'aquesta manera, pel que fa referència a l'arqueologia, després de les llicenciatures vinculades a aquesta especialitat, els estudis de postgrau vindrien a completar la formació rebuda durant el primer i segon cicles amb la pròpia de la museologia. A més, la inclusió d'una o més assignatures en totes les carreres que tinguessin com a sortida

professional possible el treball en els museus, i entre aquestes s'hi troba l'arqueologia, hauria de ser indispensable.

Recalquem la tendència que es produeix en donar un tractament "artístic" dels museus d'arqueologia. Diversos autors de treballs museològics reconeixen l'arqueologia com una ciència o com una tècnica, però es decanten a considerar els objectes arqueològics com obres artístiques i parlen de museus artístics d'arqueologia. Alguns autors fan ocupar un lloc preeminent entre els museus artístics als museus arqueològics: *A vegades, els límits entre l'Arqueologia i l'Art són precisos, però en d'altres resulta difícil assenyalar la separació entre ambdues disciplines* (León, 1978, pàg. 118; Alonso, 1988, pàg. 208, subscriu aquesta consideració).

Alguns objectes concrets, trobats en excavacions arqueològiques, podrien prendre's com a objectes artístics i llavors aquestes peces podrien trobar-se integrades en museus d'art i rebre un tractament com a objecte d'art. Aquests objectes constitueixen, però, una excepció en el marc de l'arqueologia, i dins el conjunt de materials arqueològics les peces que poden ser considerades objectes artístics són poques i a més es troben sempre interrelacionades amb d'altres aspectes de la vida de l'home i no poden prendre's com a objectes aïllats. La diferència entre museus d'art i museus d'arqueologia és evident.

L'espai cronològic de l'arqueologia és molt ampli i abasta tota la història, des dels períodes més antics amb indústries lítiques tallades sobre còdols fins a l'època actual. El seu àmbit geogràfic comprèn tot el món. Generalitzant, podríem considerar que la utilització de l'arqueologia és en certa mesura necessària, amb un caràcter inversament proporcional al volum de documentació gràfica i escrita de què es disposa per a cada etapa de la història. D'acord amb el seu qualificatiu, un museu d'arqueologia podria abastar tots els períodes de la història de la societat a la qual faci referència, tractant-ne, però, únicament els aspectes que ens són coneguts mitjançant aquesta ciència.

Altrament, els museus d'arqueologia, tal i com els coneixem actualment, fan referència, únicament, a la prehistòria i a la història antiga i més rarament exposen algun tema cronològicament posterior. Contràriament, exhibeixen a vegades objectes no arqueològics, sent el criteri de la seva antiguitat el que li atorga el caràcter arqueològic i motiva la seva inclusió en el museu. Actualment, l'àmbit cronològic dels museus d'arqueologia seria en general el tractament de períodes històrics anteriors a l'edat medieval, i es deixaria per als museus d'història el tractament dels fenòmens posteriors; d'altra banda, els períodes clàssics sovint es tracten en els museus històrics territorials. Pensem que es produeix una disfunció en els museus arqueològics entre la seva denominació i el seu contingut real.

D'altra banda, el concepte "museu d'arqueologia" s'ha ampliat de manera notable en els darrers anys i actualment comprèn tant exposicions permanents, com parcs arqueològics amb recreacions o reconstitucions, jaciments arqueològics, zones experimentals, edificis i monuments, exposicions temporals diverses, ...

Si considerem, però, l'arqueologia com una de les ciències socials (Estévez et al., 1984), la mostra d'objectes arqueològics no hauria de constituir la finalitat expositiva dels museus d'arqueologia. En aquests museus, els objectes arqueològics haurien de ser exposats amb l'objectiu d'explicar, a partir de la seva presència i la seva interrelació, l'estructura econòmica i social de les societats que els fabricaren, els utilitzaren o els influïren i condicionaren i la seva interrelació amb l'entorn natural. Aquests objectes no poden ser entesos de forma aïllada, sinó que han de ser considerats amb la seva interrelació sincrònica i diacrònica amb els altres elements que conformen el seu context.

A manera d'exemple, prendrem alguna de les definicions d'arqueologia que, al nostre entendre, expliquen bé la finalitat d'aquesta ciència :

Entenc per arqueologia l'estudi de les cultures del passat i de la seva història, mitjançant l'observació dels seus vestigis (Chang, 1976, pàg. 11).

L'objectiu de l'arqueologia és proposar representacions coherents que, mitjançant contrastacions validades per mitjà del suport empíric, n'expliquin bé el significat històric de la naturalesa, les propietats i la presència dels materials arqueològics (Lull, 1988, pàg. 18).

L'arqueologia és la ciència que estudia les societats i les cultures del passat, ja sigui des d'una perspectiva diacrònica, ja sigui des d'un punt de vista estructural-funcional, utilitzant per aquest estudi únicament evidències de caràcter material (Alcina, 1991, pàg. 18).

Aquestes definicions coincideixen en el fet que l'objectiu final de l'arqueologia és el coneixement de les societats del passat. D'acord amb aquest objectiu, un museu d'arqueologia, a més de tenir les seves atribucions com a museu, hauria de servir específicament per explicar la història d'aquestes societats. Tal i com es desprèn d'aquestes definicions, els arqueòlegs poden conèixer aquestes societats mitjançant *els seus vestigis*, *el suport empíric* o *les evidències de caràcter material*. Per tant, les restes materials constitueixen una de les bases de la investigació arqueològica, però no la seva finalitat. És per això que els museus, mitjançant la simple exposició de les restes materials, no poden arribar a explicar el coneixement de la realitat passada

III.

**ELS MUSEUS ARQUEOLÒGICS A
CATALUNYA.**

El mapa museístic de Catalunya està configurat per 238 museus, 18 dels quals reben el nom de museus d'arqueologia i 3 són monogràfics d'un jaciment arqueològic, mentre que 78 d'altres conserven materials arqueològics en el seu fons (Font: Banc Informàtic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. 30-III-1989. Actualitzat). Així doncs, els museus d'arqueologia i els fons de materials arqueològics, constitueixen un component important de l'estructura museística catalana. A causa però, en bona part, de les dificultats de difusió i divulgació per part dels arqueòlegs del seu treball i dels seus coneixements, i a les característiques generals de les instal·lacions museogràfiques i dels plantejaments museològics de molts dels museus d'arqueologia, aquestes institucions no reben el reconeixement i l'atenció que els pertocaria.

A l'hora de voler confeccionar un inventari dels museus arqueològics de Catalunya, se'ns plantejà d'entrada un important dilema : quins museus considerariem arqueològics?. Diversos museus reben l'adjectiu d'arqueològics i són considerats com a tals. N'hi ha, però, també d'altres, molts dels museus de Catalunya, que, a més de materials de diversos tipus, conserven i exposen també notables fons arqueològics, algunes vegades fins i tot amb més entitat que alguns dels anomenats museus arqueològics (Figura 1). Estem pensant en alguns museus territorials, locals o comarcals. Nombrosos són, doncs, els museus catalans que tracten temes arqueològics o en conserven materials (Font: Banc Informàtic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. 30-III-1989. Actualitzat) (quan utilitzarem abreviacions seran, generalment, les proposades per Gonzàlez i Masalles, 1989) :

- Museu Municipal d'Alcover (Alcover).
- Masia-Museu Can Magarola (Alella).
- Museu del Montsià (Amposta).

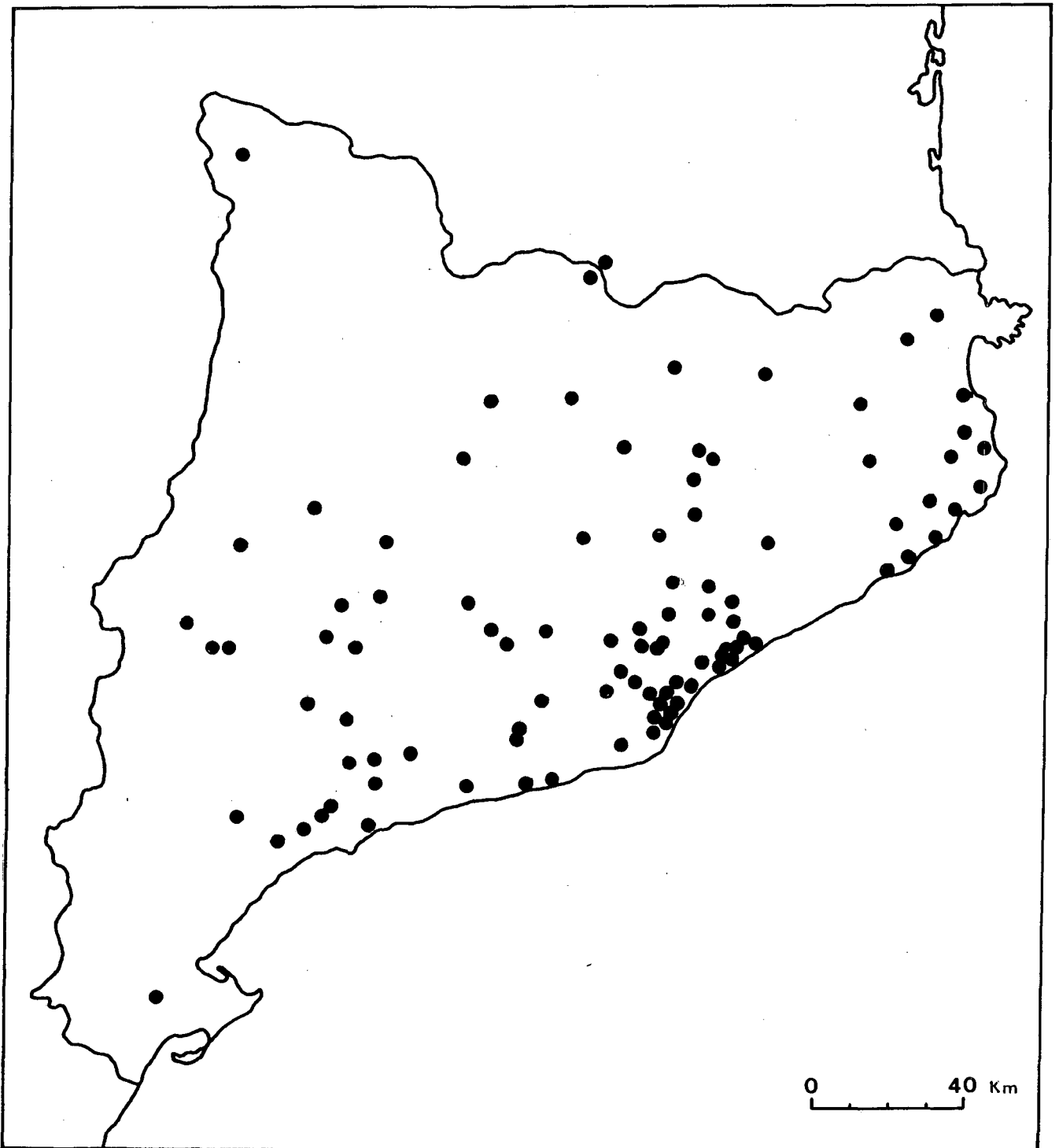

FIGURA 1

Tesi (G.)

Repartició dels museus de Catalunya que conserven en el seu fons col·leccions arqueològiques.

- Museu Etnològic del Montseny (Arbúcies).
- Museu Local Arqueològic d'Artesa de Lleida (Artesa de Lleida).
- Museu del Montsec (Artesa de Segre).
- Museu de Badalona (Badalona).
- Museu Comarcal de la Noguera (Balaguer).
- Museu Arqueològic i Paleontològic de Baldomar (Baldomar).
- Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles (Banyoles).
- Museu Arqueològic de Barcelona (Barcelona).
- Museu Etnològic (Barcelona).
- Museu Etnogràfic Amazònic-Andí (Barcelona).
- Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona).
- Museu del Perfum (Barcelona).
- Institut Amatller d'Art Hispànic (Barcelona).
- Museu Parroquial de Santa Maria del Mar (Barcelona).
- Museu Frederic Marés (Barcelona).
- Museu Municipal de Berga (Berga).
- Museu de Geologia, Paleontologia i Prehistòria del Bruc (El Bruc).
- Museu Històric Municipal de ca l'Arrà (Cabrils).
- Museu d'Història de Caldes de Montbui (Caldes de Montbui).
- Museu-Arxiu Municipal de Calella (Calella).
- Museu Arqueològic de Calonge (Calonge).
- Museu Molí Paperer de Capellades (Capellades).
- Museu Duran i Sanpere (Cervera).
- Museu Monogràfic d'Empúries (L'Escala).
- Museu-Arxiu de Falset i Comarca (Falset).
- Museu de l'Empordà (Figueres).
- Museu de Gavà (Gavà).
- Museu d'Història de la Ciutat (Girona).
- Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans (Girona).
- Museu de Granollers (Granollers).
- Museu Municipal de Guimerà (Guimerà).
- Museu de Guissona Eduard Camps (Guissona).
- Museu de l'Hospitalet (L'Hospitalet).
- Museu Comarcal de l'Anoia (Igualada).
- Museu Arqueològic d'Isona i Conca Dellà (Isona).

- Museu Etnològic i Arqueològic de Juneda (Juneda).
- Museu Arqueològic de Llagostera (Llagostera).
- Museu Arqueològic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida).
- Museu Municipal Joan Pla i Gras (Llinars del Vallès).
- Museu Monogràfic del Castell de Llinars (Llinars del Vallès).
- Museu Municipal de Llívia (Llívia).
- Museu de Lloret de Mar (Lloret de Mar).
- Museu Municipal de Manlleu (Manlleu).
- Museu Comarcal de Manresa (Manresa).
- Museu Municipal del Masnou (El Masnou).
- Museu Comarcal del Maresme (Mataró).
- Museu Arqueològic i Paleontològic de Moià (Moià).
- Museu Municipal (Molins de Rei).
- Museu Comarcal de la Conca de Barberà (Montblanc).
- Museu Municipal les Maletes (Montcada i Reixac).
- Museu Monogràfic d'Olèrdola (Olèrdola).
- Museu Comarcal de la Garrotxa (Olot).
- Museu del Suro (Palafrugell).
- El Cau (Palamós).
- Museu Parroquial Palau Solitar (Palau de Plegamans).
- Museu Municipal de Pallejà (Pallejà).
- Museu d'Arqueologia Submarina de Pals (Pals).
- Museu del Castell de Peralada (Peralada).
- Museu Històric de Polinyà (Polinyà).
- Museu Municipal Miquel Soldevila (Prats de Lluçanès).
- Museu Arqueològic Municipal de Prats del Rei (Prats del Rei).
- Museu Municipal d'Estampació Tèxtil de Premià de Mar (Premià de Mar).
- Museu Cerdà (Puigcerdà).
- Museu Comarcal de Reus (Reus).
- Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus (Reus).
- Arxiu-Museu Folklòric de Ripoll (Ripoll).
- Museu de Riudecanyes (Riudecanyes).
- Museu Històric Municipal de Riudoms (Riudoms).
- Museu d'Història de Sabadell (Sabadell).
- Museu de l'Institut de Paleontologia Miquel Crusafont (Sabadell).

- Casal de Col·leccions Municipals (Sallent).
- Museu Arqueològic Municipal de Sant Feliu de Codines (Sant Feliu de Codines).
- Museu Municipal (Sant Feliu de Guíxols).
- Museu de la Vall de Lord (Sant Llorenç de Morunys).
- Museu Torre Balldovina (Santa Coloma de Gramenet).
- Museu Municipal (Santa Perpètua de la Mogoda).
- Museu Diocesà i Comarcal de Solsona (Solsona).
- Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (Tarragona).
- Museu Comarcal de Tàrrrega (Tàrrrega).
- Museu Sant-Romà (Tiana).
- Museu Municipal (Tona).
- Museu de l'ADET (Torelló).
- Museu del Montgrí i del Baix Ter (Torroella de Montgrí).
- Museu Municipal de Tossa (Tossa de Mar).
- Museu Monogràfic d'Ullastret (Ullastret).
- Museu de Valldoreix (Valldoreix).
- Museu de Valls (Valls).
- Museu Municipal (El Vendrell).
- Museu d'Arqueologia de Verdú (Verdú).
- Museu Episcopal de Vic (Vic).
- Museu dera Val d'Aran (Vielha).
- Museu de Vilafranca del Penedès (Vilafranca del Penedès).
- Biblioteca-Museu Balaguer (Vilanova i la Geltrú).
- Museu de la Vila (Vila-rodona).
- Museu Municipal (Vilassar de Dalt).
- Museu Parroquial (Vinaixa).

L'elevat nombre de museus amb col·leccions arqueològiques que existeix a Catalunya indica que es dona una notable dispersió del patrimoni arqueològic. La repartició geogràfica d'aquests museus és desigual. Si bé estan repartits per bona part del territori, n'hi ha una major concentració a la zona del Barcelonès i del Maresme i al sud de la zona costanera de les comarques de Girona i n'existeix un cert buit a les zones nord-oest i sud-oest. La localització d'aquests museus és més deguda a aspectes diversos aliens a l'arqueologia, principalment

conseqüència de l'existència de museus normalment de caràcter territorial, que no pas vinculada a la localització i repartició dels jaciments arqueològics sobre el territori (Figura 2).

En total hi ha, doncs, a Catalunya un centenar de museus que conserven col·leccions arqueològiques en el seu fons. Això suposa una relació de densitat entre museus amb col·leccions arqueològiques i població d'aproximadament un museu per cada 60.000 habitants. La densitat és, per tant, elevada i el nombre de museus existents també. Podem comparar aquestes dades de quantitat de museus amb les relatives a França (Querrien & Schnapp, 1984), on trobem per regió una mitjana de 28 museus amb col·leccions arqueològiques, arribant a un màxim de 59 museus a la regió Provença-Alps-Costa Blava.

Tot i la problemàtica d'atribució específica, hem optat per considerar com a museus d'arqueologia els que s'autoanomenen d'arqueologia o de prehistòria i els que són monogràfics d'un jaciment arqueològic.

Aquests museus són :

- 1 - Museu Local Arqueològic d'Artesa de Lleida.
- 2 - Museu Arqueològic i Paleontològic de Baldomar.
- 3 - Museu de Geologia, Paleontologia i Prehistòria del Bruc.
- 4 - Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles.
- 5 - Museu Arqueològic de Barcelona.
- 6 - Museu Arqueològic de Calonge de Mar.
- 7 - Museu Monogràfic d'Empúries.
- 8 - Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans.
- 9 - Museu Municipal Arqueològic d'Isona i Conca Dellà.
- 10 - Museu Etnològic i Arqueològic de Juneda.
- 11- Museu Arqueològic de Llagostera.
- 12- Museu Arqueològic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs.
- 13- Museu Arqueològic i Paleontològic de Moià.
- 14- Museu Monogràfic d'Olèrdola.
- 15- Museu d'Arqueologia Submarina de Pals.
- 16- Museu Arqueològic Municipal de Prats del Rei.

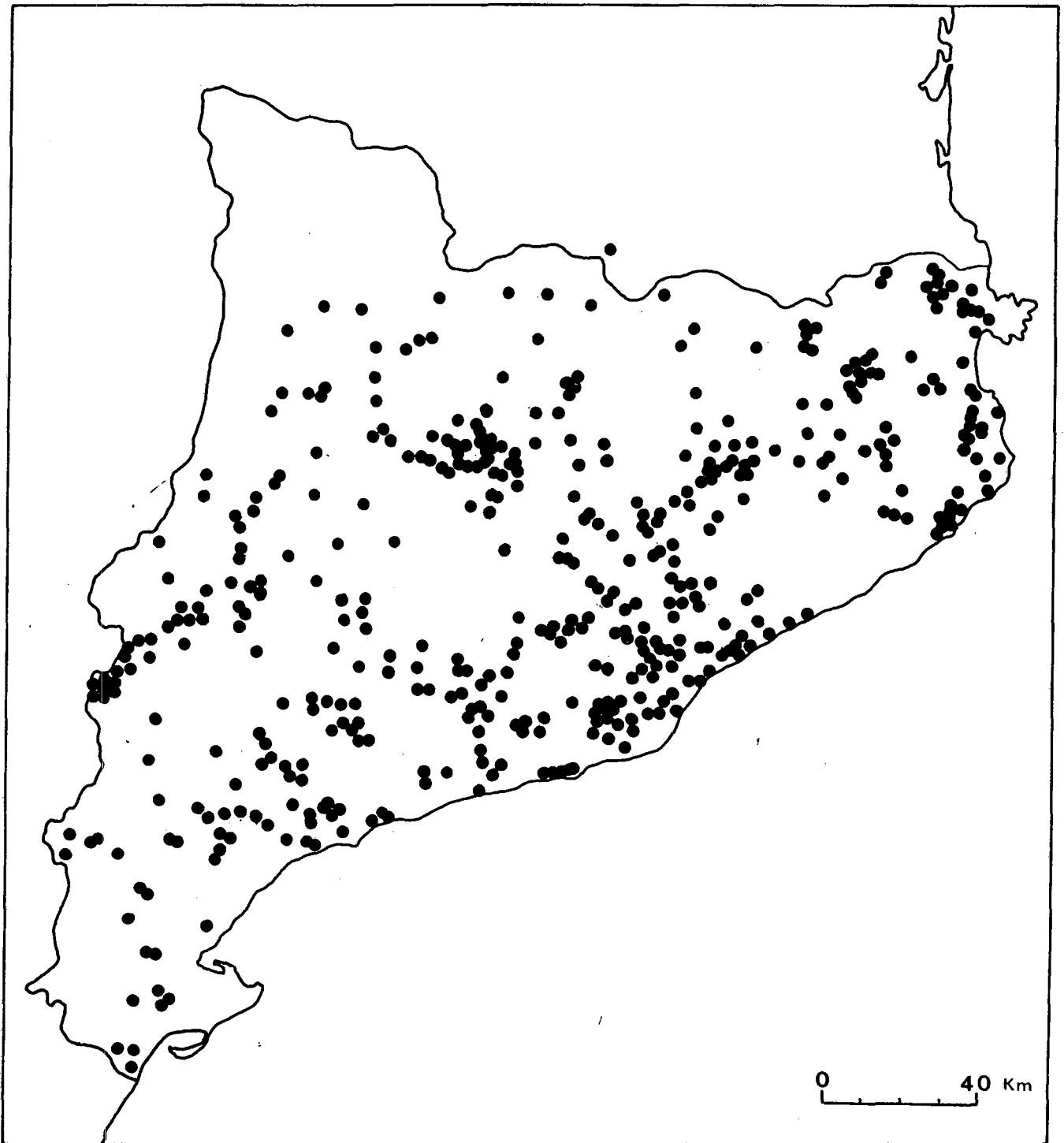

FIGURA 2

Repartició dels principals jaciments arqueològics a Catalunya
(Font : *L'arqueologia a Catalunya avui*, 1982 i *Les excavacions arqueològiques a Catalunya*, 1982, completat).

- 17- Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus.
- 18- Museu Arqueològic Municipal de Sant Feliu de Codines.
- 19- Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.
- 20- Museu Monogràfic d'Ullastret.
- 21- Museu d'Arqueologia de Verdú.

A continuació presentem una fitxa d'aquests 21 museus d'arqueologia, amb els diversos camps que considerem d'interès per a aquest treball.

1

-
- 1.- *Nom* : MUSEU LOCAL ARQUEOLÒGIC D'ARTESA DE LLEIDA (MLAAL)
  - 2.- *Localitat i comarca* : Artesa de Lleida (Segrià)
  - 3.- *Any de creació* : 1971
  - 4.- *Grup o institució que el va crear* : Agrupació Cultural la Femosa
  - 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1971
  - 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No
  - 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ...* :
No
  - 8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament d'Artesa de Segre
  - 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : Hores convingudes
  - 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* :
  - 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Del Paleolític inferior a l'Edat mitjana
  - 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : el Segrià i les Garrigues
  - 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Paleolític inferior, Paleolític mitjà, Paleolític superior, Neolític, Eneolític, Bronze, Ibèric, Romà, medieval.
  - 14.- *Any de la realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1971
  - 15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*
No
  - 16.- *Té guia editada ?* No
  - 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* No
  - 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* No

- 19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No
- 23.- *Té magatzems propis ?* Sí, en el mateix edifici. Aproximadament d'uns 50 m2.
- 24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No.
- 25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?*
No
- 26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* No
- 27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ?*
No
- 28.- *Observacions :*

Data : novembre de 1992

2

- 1.- *Nom :* MUSEU ARQUEOLÒGIC I PALEONTOLÒGIC DE BALDOMAR (MAPB)
- 2.- *Localitat i comarca :* Baldomar (Artesa de Segre. Noguera)
- 3.- *Any de creació :* 1970
- 4.- *Grup o institució que el va crear :* Antoni Borrell Pujol
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici :* 1970
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ...?*
No

- 8.- *Dependència administrativa* : A. Borrell i Ajuntament d'Artesa de Segre
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : Hores convingudes
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : 44 m2.
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Del Paleolític mitjà al segle XVIII
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Principalment voltants de Baldomar, i també localitats diverses (Moià, Xàtiva, ...)
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Paleolític mitjà, Paleolític superior, Neolític, Bronze, Edat mitjana i segle XVIII
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1970, amb canvis posteriors
- 15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...)* ?
No
- 16.- *Té guia editada* ? No
- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, radio, diaris, ...)*? No
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...)* ? No
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals* ? No
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No
- 23.- *Té magatzems propis* ? No
- 24.- *Té personal tècnic amb dedicació exclusiva* ? No
- 25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva* ?
No
- 26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva?* No
- 27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva* ?
No

28.- *Observacions :*

Data : novembre de 1992

3

1.- *Nom* : MUSEU DE PALEONTOLOGIA, GEOLOGIA I ARQUEOLOGIA DEL BRUC (MDEB)

2.- *Localitat i comarca* : El Bruc (Anoia)

3.- *Any de creació* : 1975

4.- *Grup o institució que el va crear* : Aportació de diversos estudiosos a l'Ajuntament

5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1975

6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No

7.- *Està relacionat amb algun museu, institució monument, ...?*
No

8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament del Bruc

9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : Hores convingudes

10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : aproximadament 100 m²

11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Neolític

12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Municipi del Bruc, principalment

13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Neolític al Bruc i Collbató.

14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1975

15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*

No

16.- *Té guia editada ?* No

17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, radio, diaris, ...)?* No

18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* No

19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No

20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No

21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No

23.- *Té magatzems propis ?* Sí, petit espai situat en el mateix edifici

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?*
No

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* No

27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ?*
No

28.- *Observacions :*

Data : novembre de 1992

4

1.- *Nom* : MUSEU ARQUEOLÒGIC COMARCAL DE BANYOLES (MACB)

2.- *Localitat i comarca* : Banyoles (Pla de l'Estany)

3.- *Any de creació* : 1933

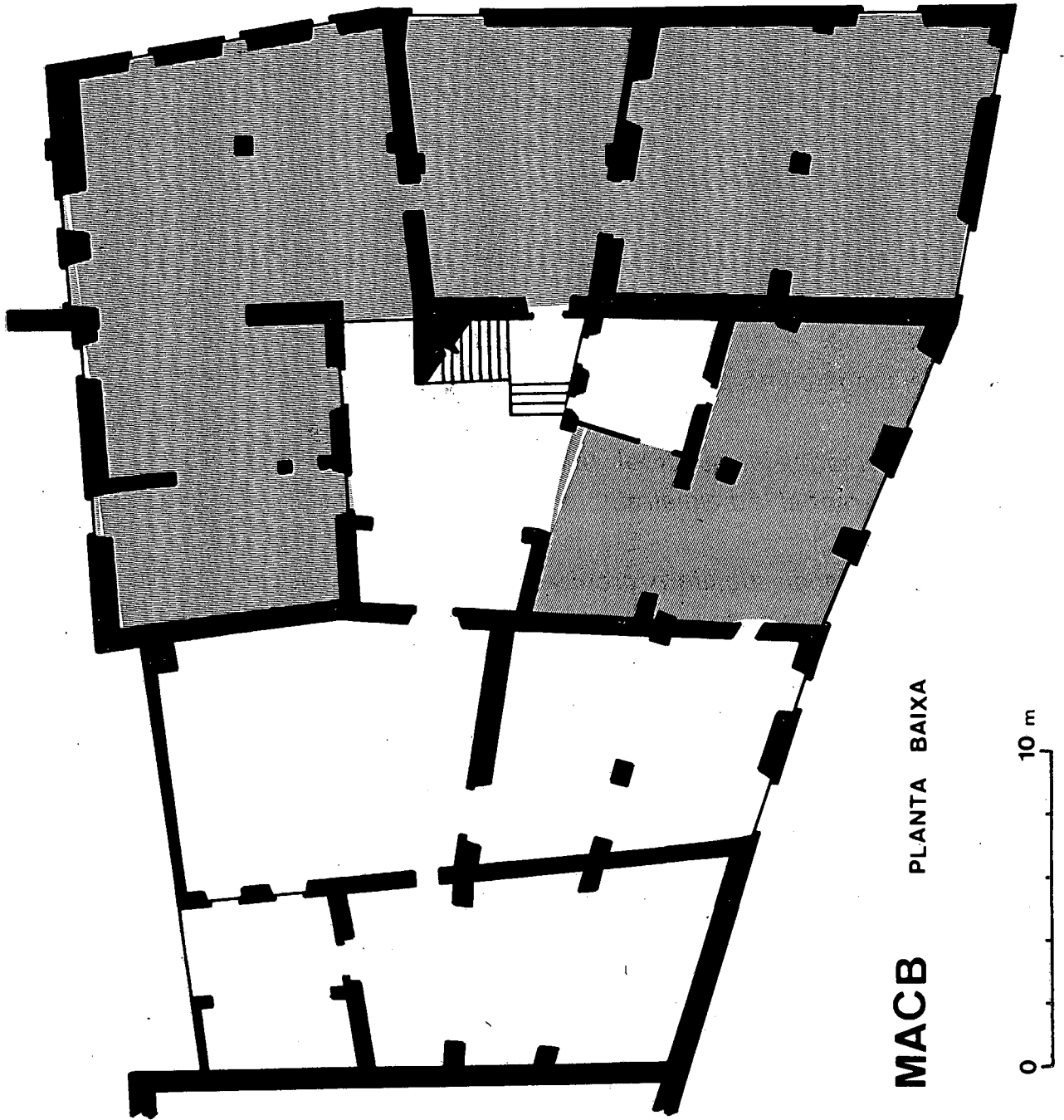
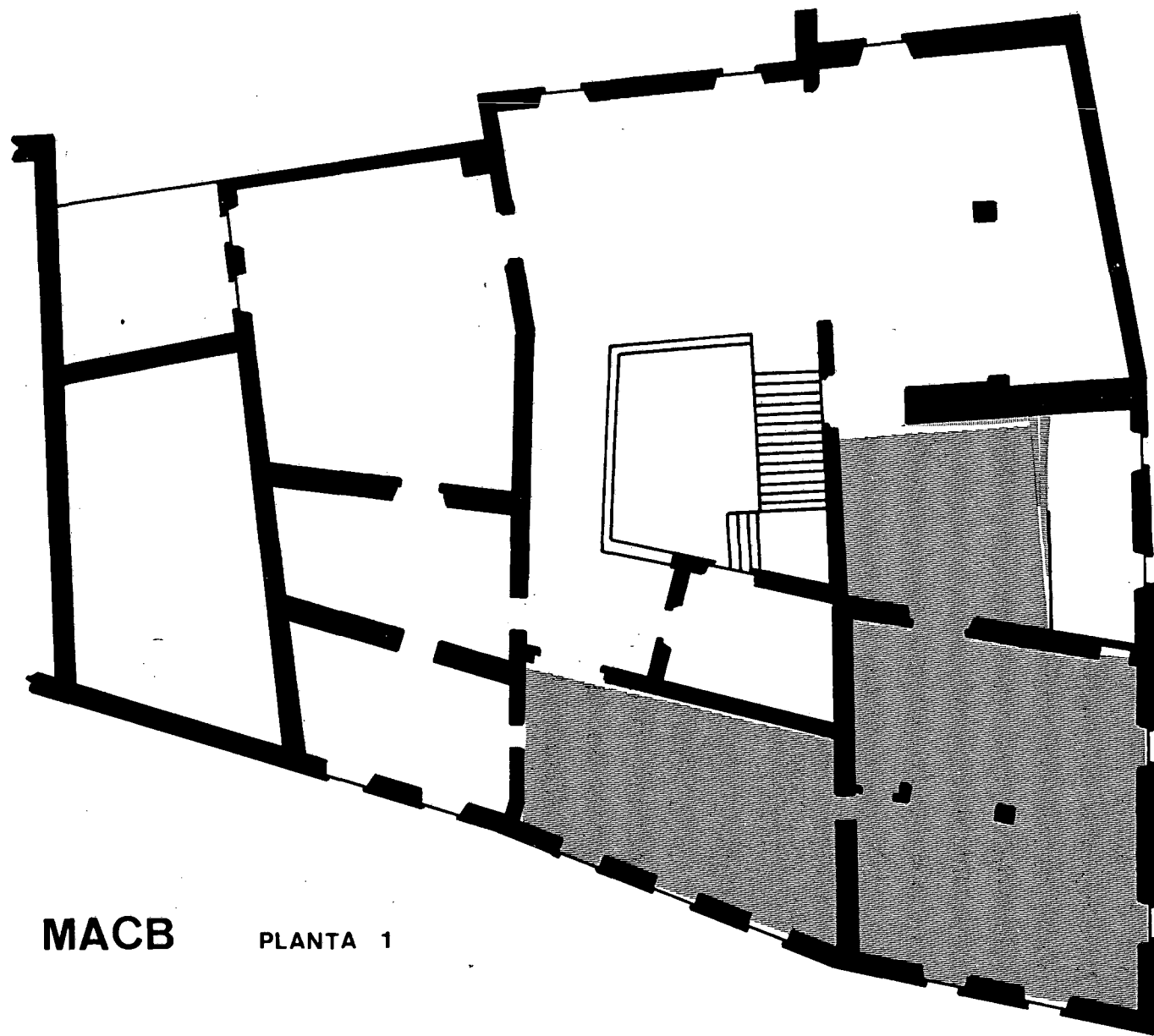

FIGURA 3

Espai destinat a les sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles (maig de 1990).

MACB

PLANTA 1

0 10 m

- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1933
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No.
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?*
No, està però gestionat de manera conjunta amb el Museu Darder d'Història Natural
- 8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament de Banyoles.
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 33 i 42
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : aproximadament 300 m²
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Del Paleolític inferior, al segle XIX
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Comarca del Pla de l'Estany
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : L'Edat mitjana, Paleontologia (Terciari, Quaternari, Incarcal, Bòvila Ordis), el món ibèric, el món romà-visigòtic, Vilauba, el Castell d'Espasens, objectes d'art medievals, el pou de la Pia Almoina, el pati de la Pia Almoina, les pedreres del Pla Formiga, Pere Alsius i la mandíbula de Banyoles, Paleolític inferior, Paleolític mitjà, Paleolític superior, el Neolític, Calcolític, Bronze
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1976, amb diverses altres remodelacions el 1978 i el 1989-90
- 15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*
No
- 16.- *Té guia editada ?* Sí, l'última és de 1992
- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, radio, diaris, ...)?* No
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* Fulls didàctics per a escolars
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* Sí

- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* Sí, "Museus de les Comarques de Girona" i "Les pintures gòtiques de la Pia Almoïna"
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No
- 23.- *Té magatzems propis ?* Sí, de 120 m2 i instal·lat en el mateix edifici.
- 24.- *Té personal tècnic amb dedicació exclusiva ?* Sí, 1 arqueòleg.
- 25.- *Té personal administratiu amb dedicació exclusiva ?* No
- 26.- *Té personal subaltern amb dedicació exclusiva ?* No
- 27.- *Té altre tipus de personal amb dedicació exclusiva ?* No
- 28.- *Observacions :*

Data : novembre de 1992

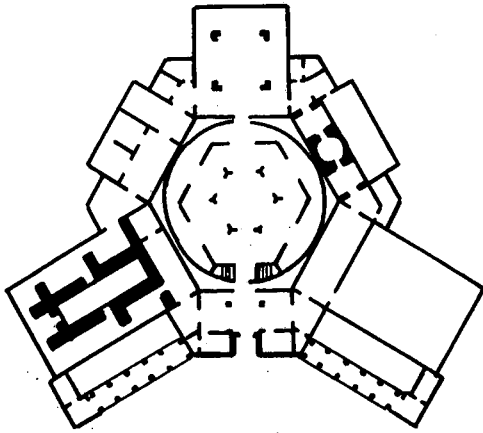

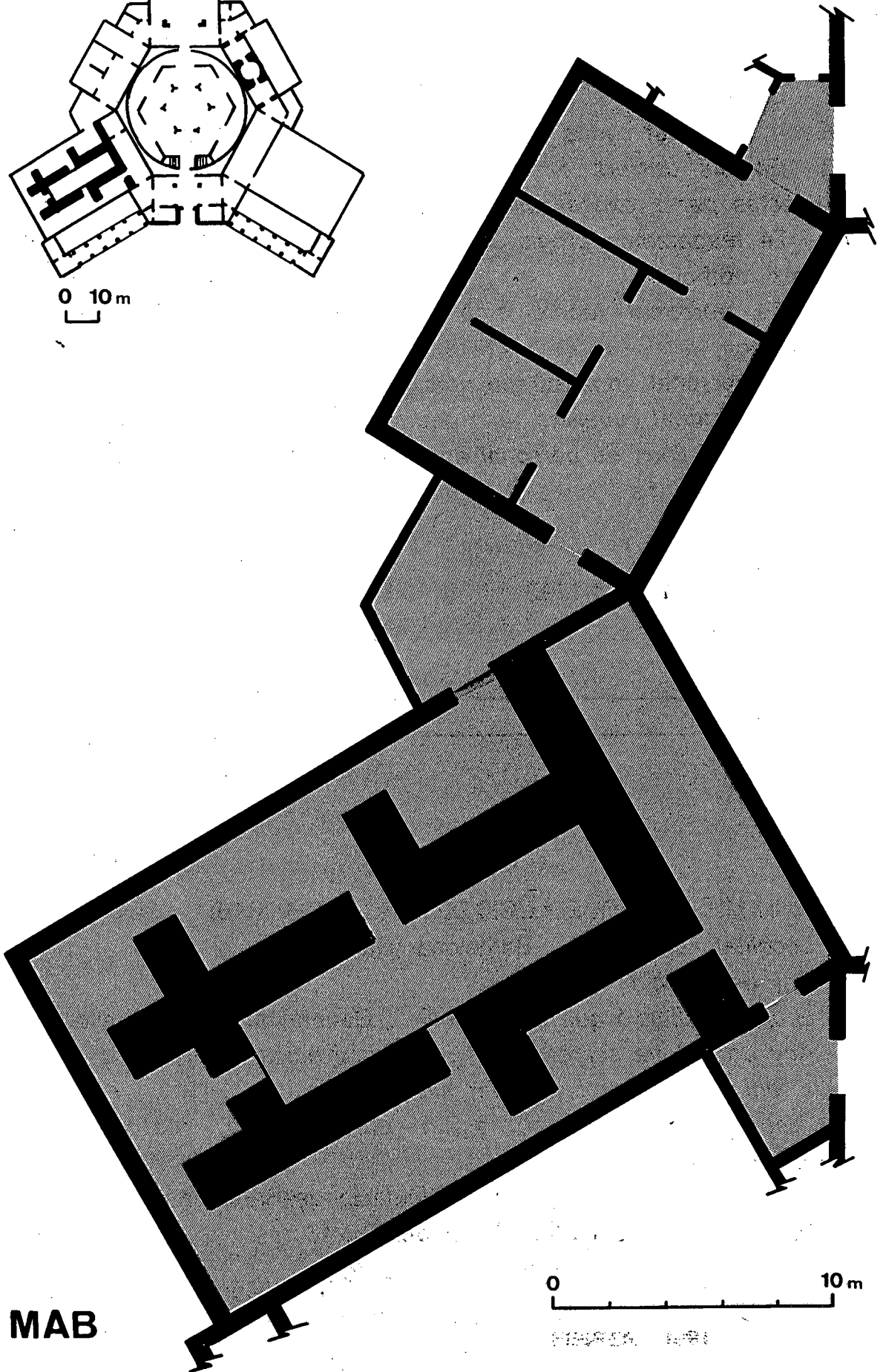
5

- 1.- *Nom* : MUSEU ARQUEOLÒGIC DE BARCELONA (MAB)
- 2.- *Localitat i comarca* : Barcelona (Barcelonès)
- 3.- *Any de creació* : 1935.
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Generalitat de Catalunya
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1935.
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No.
- 7.- *Està relacionat amb algun altre museu, institució, monument, ... ?* :
- 8.- *Dependència administrativa* : Diputació de Barcelona
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 46

0 10 m

0 10 m

MAB

0159/04 1981

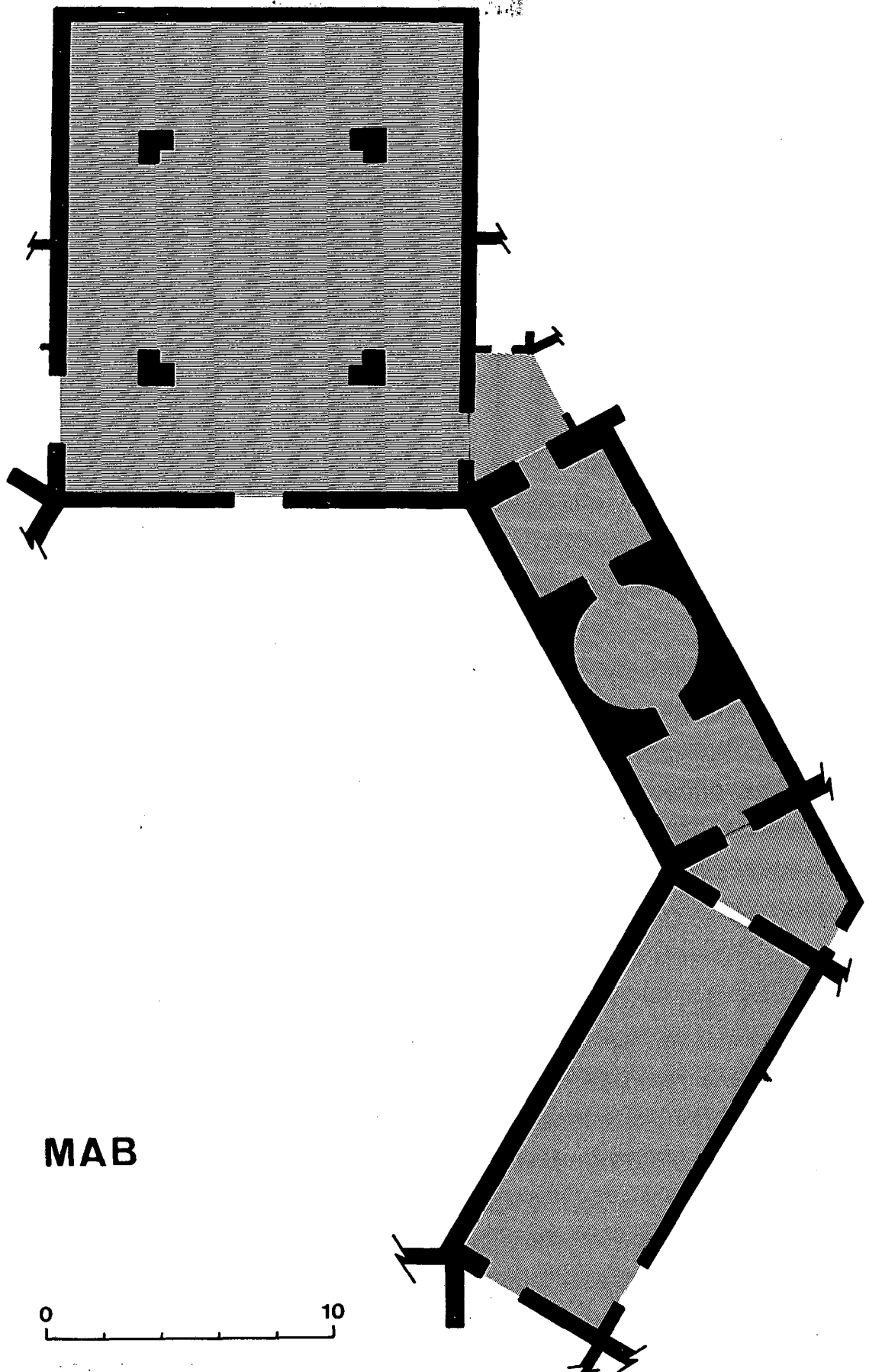

FIGURA 4

Espai destinat a les sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Arqueològic de Barcelona (desembre de 1990).

- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : 5.000 m²
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Del Paleolític inferior a l'època visigòtica.
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Principalment Catalunya, però també les Balears, el reste de la Península i d'altres zones.
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Paleolític. Neolític i Calcolític. Cultura megalítica. Cultura d'El Argar. Cultura dels Camps d'urnes. Cultura talaiòtica. Colonitzacions. Món ibèric. Cultures clàssiques. Col·lecció hispano-visigòtica.
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1987 i 1991, amb algunes realitzacions anteriors, principalment el 1954
- 15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...)* ? Sí, 3 aparells de vídeo i 1 aparell per passar diapositives
- 16.- *Té guia editada* ? Sí, l'última edició és de 1987 i una altra edició es troba en preparació
- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)*? S'utilitza el mètode d'invitacions personalitzades als actes
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...)* ? Aula taller, dossiers didàctics, maletes didàctiques per escolars, tallers pràctics
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals* ? Sí, de 600 m²
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* Sí, "L'Home de Talteüll i la cova de l'Aragó" (juny-desembre de 1992)
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* Sí
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* Sí
- 23.- *Té magatzems propis* ? Sí, 1200 m²

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva* : Sí, 6 tècnics superiors (5 arqueòlegs i 1 químic)

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva* : Sí, 2 persones

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva* : Sí, 12 persones

27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva* : Sí, 4 restauradors, 1 electricista, 1 per manteniment, 2 dibuixants, 1 bibliotecari i 2 fotògrafs

28.- *Observacions* :

Data : setembre de 1992

6

1.- *Nom* : MUSEU ARQUEOLÒGIC DE CALONGE (MACA)

2.- *Localitat i comarca* : Calonge, Baix Empordà.

3.- *Any de creació* : 1950

4.- *Grup o institució que el va crear* : Centre d'Estudis Calongins "Colònic".

5.- *Any en que èva ser emplaçat en l'actual edifici* : 1981

6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No.

7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ...* : No

8.- *Dependència administrativa* : Centre d'Estudis Calongins "Colònic".

9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : D'octubre a juny 2 i de juliol a setembre 21.

10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* :

11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Neolític, Calcolític, Bronze.

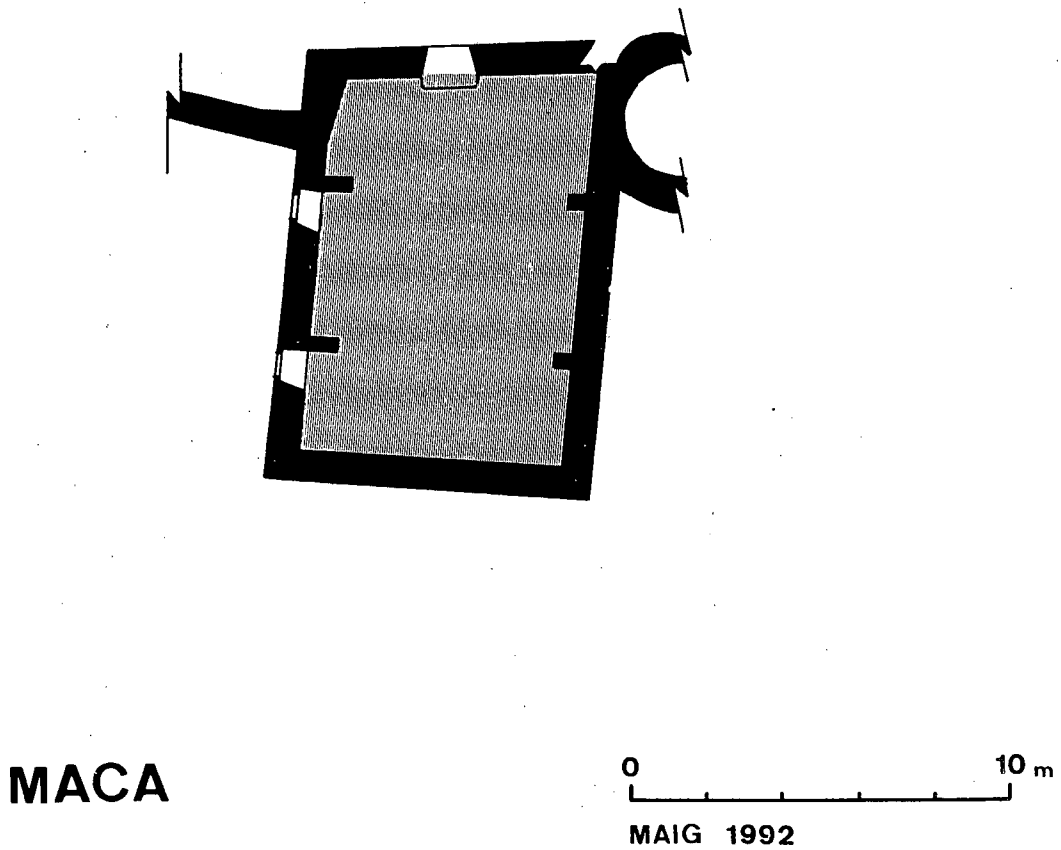

FIGURA 5

Espai destinat a les sales d'exposició permanent (en tramet) en el Museu Arqueològic de Calonge (juny de 1992).

- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Municipi de Calonge, quasi exclusivament.
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Jaciments del terme municipal (Cova dels Gamarusus, cova Roca Negra, cova Roca Esquerdada, Cova d'en Sardineta, cova del Cap de Gos, cova del Pi, ...).
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1981
- 15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, Vídeo, ordinadors, ...) ?*
No
- 16.- *Té guia editada ?* No.
- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...) ?* No
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* No
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos ?* No.
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals ?* No.
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals ?* No.
- 23.- *Té magatzems propis ?* No
- 24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No
- 25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?*
No.
- 26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?*
No
- 27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ?*
No
- 28.- *Observacions :*

Data : juny de 1992

7

- 1.- *Nom del Museu* : MUSEU MONOGRÀFIC D'EMPÚRIES (MME)
- 2.- *Localitat i comarca* : L'Escala (Alt Empordà)
- 3.- *Any de creació* : 1961. Existia, però, una sala visitable que acomplia la funció de museu des de poc després de l'inici de les excavacions; primer va estar a l'edifici dels enginyers de dunes, a Sant Martí, i més tard a la sala de l'actual biblioteca del Museu, per finalment anar a l'actual emplaçament
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Junta de Museus de Barcelona i després la Diputació de Barcelona
- 5.- *Any en que èva ser emplaçat en l'actual edifici* : 1961.
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* : L'edifici era una esglèsia del convent levita del segle XVII, que va ser però molt restaurada per a situar-hi el museu.
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ...* : Forma part del Conjunt Monumental d'Empúries
- 8.- *Dependència administrativa* : Diputació de Barcelona
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 60 i 42
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : 319 m²
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Des del Bronze final fins a època visigòtica i paleocristiana
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Empúries, en el context de les comarques gironines
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : els pobles que han habitat Empúries i el seu entorn : indiketes, grecs i romans. D'aquests darrers es desenvolupen les seves manifestacions econòmiques, socials, polítiques i artístiques
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal.lació museogràfica actual* : 1992
- 15.- *Hi ha instal.lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*
Sí. A la sala del Museu hi ha una cònsola amb quatre càmeres

que permeten veure per zones el conjunt. A més, hi ha una sala destinada exclusivament a la projecció d'un àudio-visual multivisió

16.- *Té guia editada ?* Sí, del 1988 (de tot el Conjunt Monumental d'Empúries)

17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* Ha aparegut sovint en diaris, ràdio i televisió, però no per pròpia promoció sinó com a cobertura informativa

18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...)?* S'està a punt d'inaugurar un servei de visita guiada, un taller didàctic amb maleta didàctica i unitats didàctiques per a professors.

19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No

20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No

21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* Sí, a diverses exposicions d'àmbit català, estatal i internacional

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No

23.- *Té magatzems propis ?* Sí, aproximadament d'uns 800 m² repartits en tres àmbits del mateix edifici.

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* Sí, 1 conservador 2 arqueòlegs amb contracte temporal i 2 arqueòlegs amb contracte de prestació de serveis.

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?* Sí, i administratiu fixe i 1 amb contracte temporal

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* Sí, 4 ordenances, 4 jardineros i 1 cap de serveis generals. A l'estiu s'incrementa el nombre d'ordenances

27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ?* Sí, es disposa de personal per a la neteja i una empresa de jardineria contractada

28.- *Observacions* :

Data : desembre de 1992

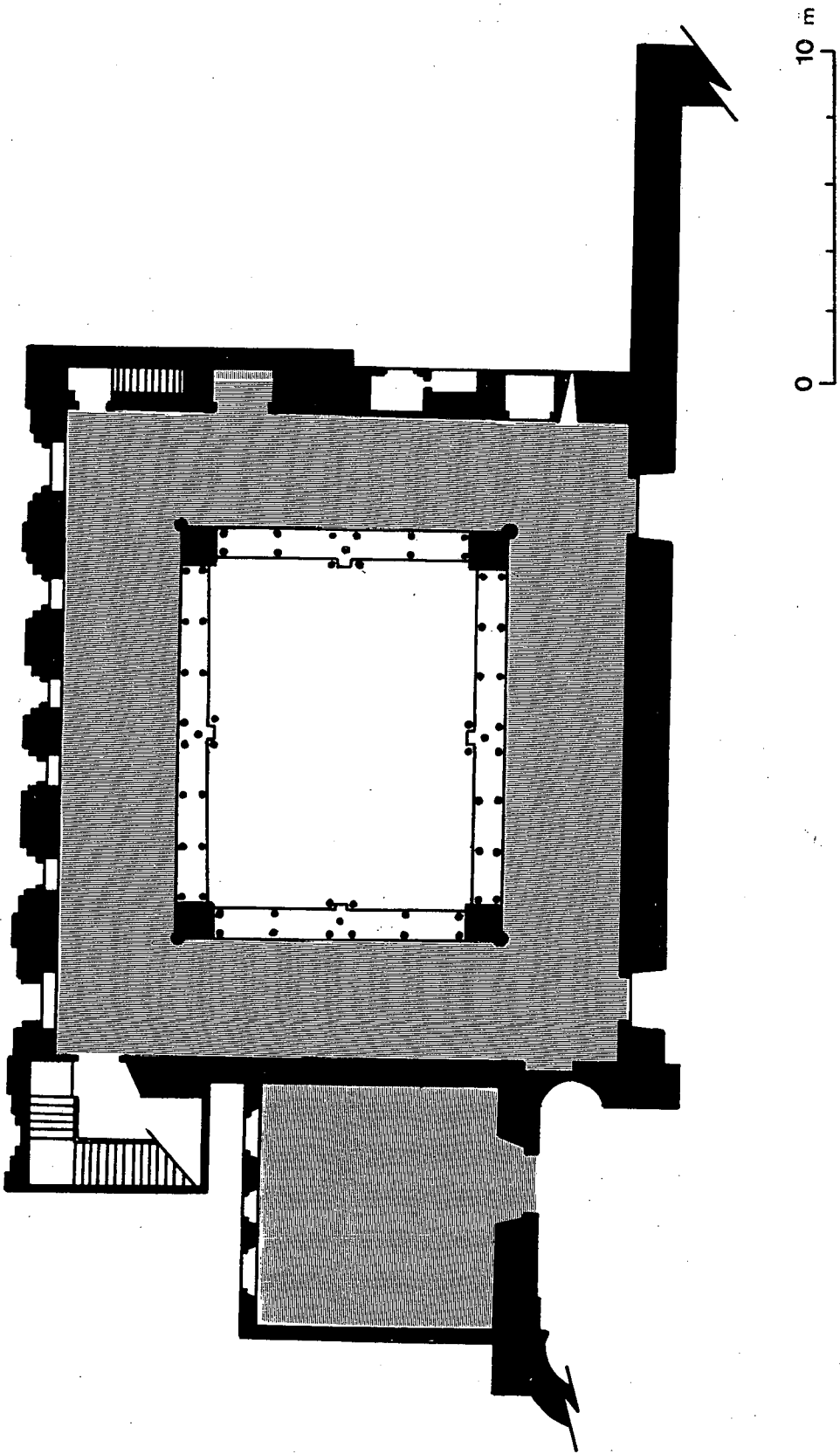

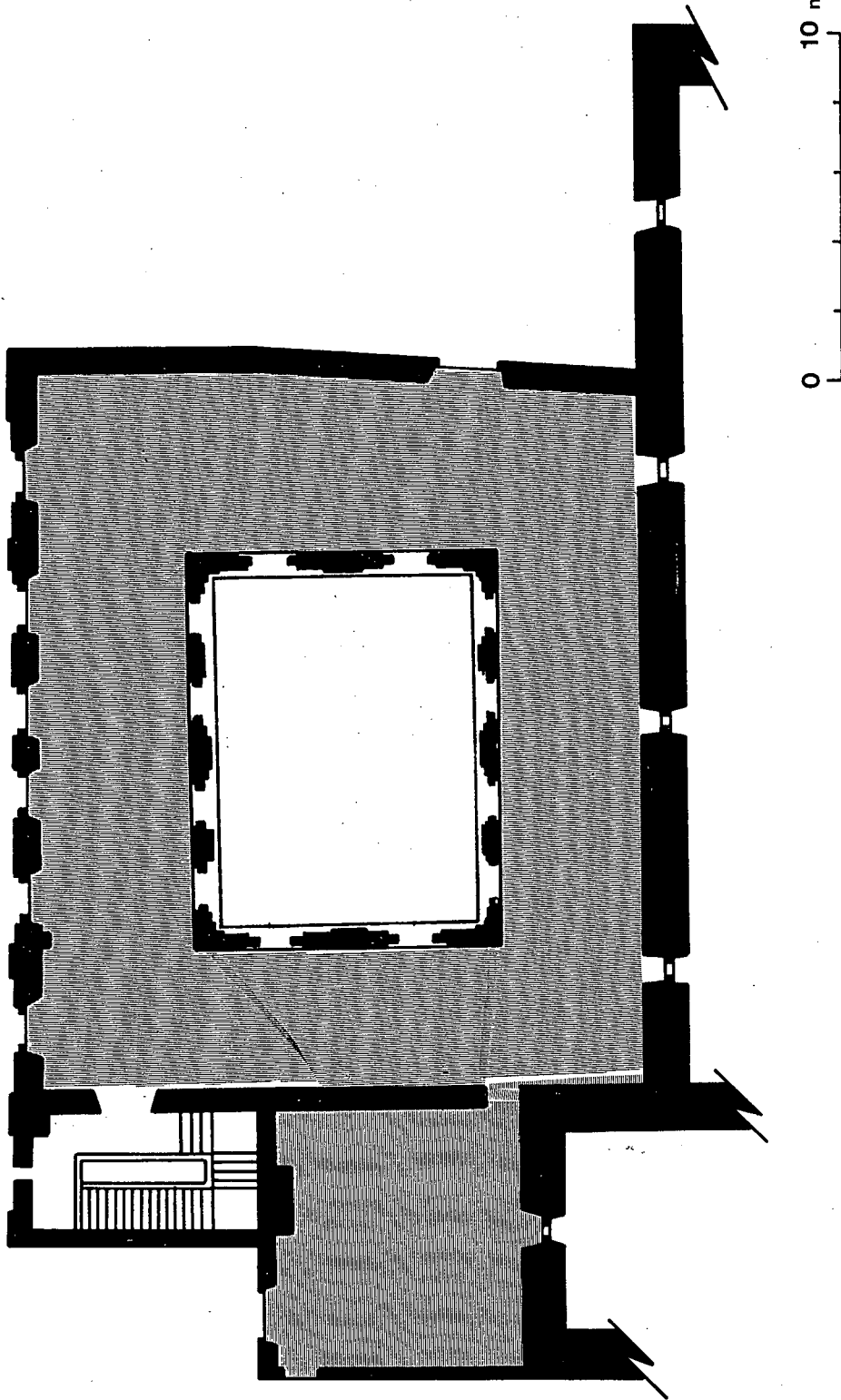

8

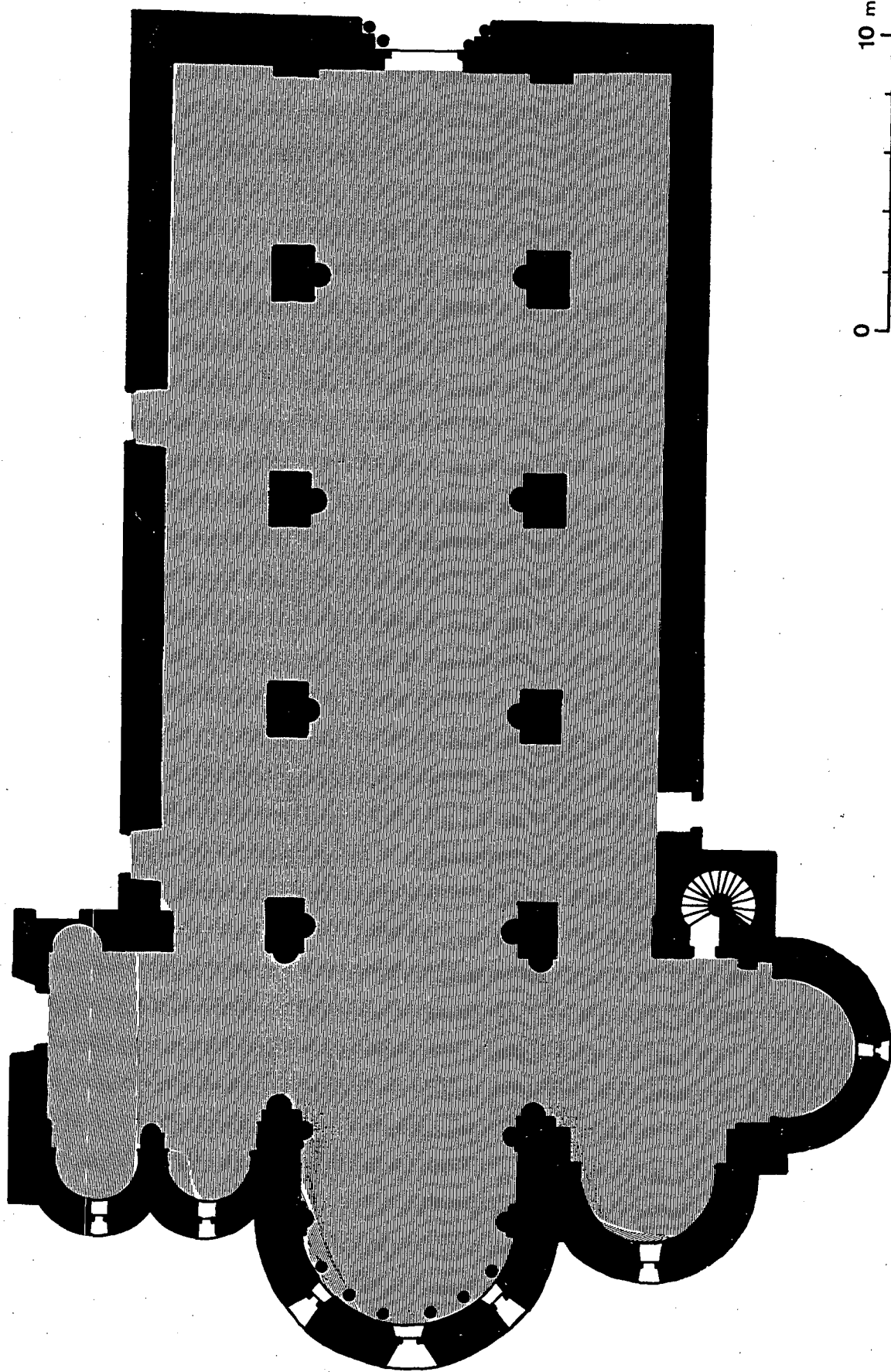
- 1.- *Nom* : MUSEU ARQUEOLÒGIC DE SANT PERE DE GALLIGANS
- 2.- *Localitat i comarca* : Girona (Gironès)
- 3.- *Any de creació* : 1870
- 4.- *Grup o institució que el va crear* :
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1870
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No.
- 7.- *Està relacionat amb algun altre museu, institució, monument, ...?* Forma part del Museu Nacional d'Art de Catalunya
- 8.- *Dependència administrativa* : Generalitat de Catalunya i Diputació de Girona
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 30,5
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : 1143 m²
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Paleolític inferior - segle XIV
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Comarques de Girona.
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Paleolític. Del Neolític a la primera Edat del Bronze. Colonitzacions i iberisme. Epoca romana i visigoda. Arqueologia subaquàtica. Col.lecció Macau (fòssils, minerals, mol.luscs, objectes arqueològics). Esteles i làpides visigòtiques. Col.lecció de làpides i urnes ossaries gòtiques .
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal.lació museogràfica actual* : 1981

MASPG CLAUSTRE

MASPG PLANTA 1

MASPG

NAU ESSLÉSIA

FIGURA 6

Espai destinat a les sales d'exposició permanent (en tramet) en el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans (maig de 1990).

15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*

No

16.- *Té guia editada ?* Sí, l'última de l'any 1981.

17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...) ?* No

18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* Sí, publicacions per a escolars i visites guiades

19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* Sí, de 192 m²

20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* Sí. "UCRON" (escultures de Gabriel)

21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals? :*

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* Sí

23.- *Té magatzems propis ? (indicar m² i s'hi estan instal·lats en el mateix edifici o en un altre) :* No, els magatzems del museu són els mateixos que els del Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona.

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* El personal tècnic està compartit amb el Centre d'Investigacions Arqueològiques

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?* El personal administratiu està compartit amb el Centre d'Investigacions Arqueològiques

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* El personal subaltern està compartit amb el Centre d'Investigacions Arqueològiques

27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ?* No

28.- *Observacions :*

Data : agost de 1992

9

- 1.- *Nom* : MUSEU MUNICIPAL ARQUEOLÒGIC D'ISONA I CONCA DELLÀ (MMAICD)
- 2.- *Localitat i comarca* : Isona i Conca Dellà (Pallars Jussà)
- 3.- *Any de creació* : 1990
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Ajuntament i Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1990
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?*
No
- 8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament d'Isona i Conca Dellà
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : Hores convingudes
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* :
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : De l'ibèric al romà
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Isona i Conca Dellà
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* :
Religió romana, epigrafia, arqueologia de la zona
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal.lació museogràfica actual* : 1990
- 15.- *Hi ha instal.lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*
No
- 16.- *Té guia editada ?* No
- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* No
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* No
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No

20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No

21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No

23.- *Té magatzems propis ?* Sí, en el mateix edifici

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?*
No

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* No

27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ?* No

28.- *Observacions :*

Data : novembre de 1992

10

1.- *Nom :* MUSEU ETNOLÒGIC I D'ARQUEOLOGIA DE JUNEDA (MEAJ)

2.- *Localitat i comarca :* Juneda (Garrigues)

3.- *Any de creació :* 1975

4.- *Grup o institució que el va crear :*

5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici :* 1975.

6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No

7.- *Está relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?*
No

8.- *Dependència administrativa :* Ajuntament de Juneda.

9.- *Hores setmanals d'obertura al públic :* 2

10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent :* 11,5 m² (l'espai dedicat a arqueologia).

11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent :*
Neolític - romà.

12.- *Ambit geogràfic tractats en les sales d'exposició permanent :* Vall de la Femosa als voltants de Juneda.

13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent :*

14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual :* 1975

15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*
No.

16.- *Té guia editada ?* No

17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* No

18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* No

19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No

20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos ?* No

21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No

23.- *Té magatzems propis ? (indicar m² i s'hi estan instal·lats en el mateix edifici o en un altre) :* Sí, en la primera planta del mateix edifici. Es però un espai compartit amb l'arxiu, la biblioteca i altres activitats

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?* No

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva?* No

27.- *Té altre tipus de personal amb dedicació exclusiva ?* No

28.- *Observacions :*

Data : novembre de 1992

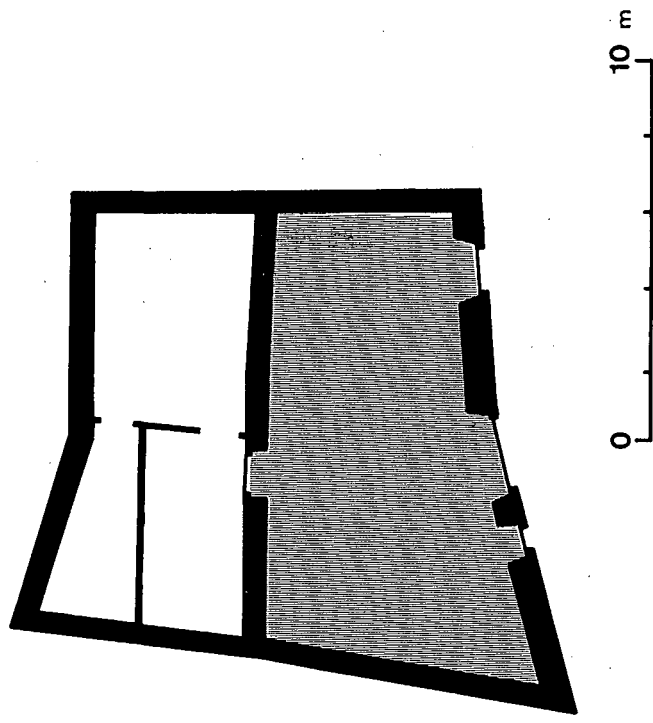

11

- 1.- *Nom del Museu* : MUSEU ARQUEOLÒGIC DE LLAGOSTERA (MALL)
- 2.- *Localitat i comarca* : Llagostera (Gironès)
- 3.- *Any de creació* : 1987
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Centre d'Estudis de Llagostera
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1987
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No.
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ...?*
No
- 8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament de Llagostera
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : Hores convingudes
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* :
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Del Paleolític inferior al segle VII d.C.
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Municipi de Llagostera i els seus voltants.
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* :
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal.lació museogràfica actual* : 1987
- 15.- *Hi ha instal.lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...)?*
No
- 16.- *Té guia editada?* No
- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* No
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...)?* No
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals?* No
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* : No.

MMDLL MALL PLANTA BAIXA

FIGURA 7

Espai destinat a les sales d'exposició permanent (en tramet) en el Museu Arqueològic de Liagostera (juny de 1990).

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No.

23.- *Té magatzems propis ?* No.

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?* No

26.- *Té personal subaltern apropiat amb dedicació exclusiva ?* No

27.- *Té altre tipus de personal amb dedicació exclusiva ?* No

28.- *Observacions :*

Data : agost de 1992

12

1.- *Nom :* MUSEU ARQUEOLÒGIC DE L'INSTITUT D'ESTUDIS ILLERDENCIS (MAIEI)

2.- *Localitat i comarca :* Lleida (Segrià)

3.- *Any de creació :* 1954

4.- *Grup o institució que el va crear :* Institut d'Estudis Illerdencs

5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici :* 1954

6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No

7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ...?*
No

8.- *Dependència administrativa :* Diputació de Lleida

9.- *Hores setmanals d'obertura al públic :*

10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent :* 220 m²

11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent :* De l'Edat del Bronze al període visigòtic

12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent :* Lleida

13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : "vida quotidiana", "societat" i "religió i art" en els períodes visigòtic, romà, ibèric i Edat del Bronze

14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* :

15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...)* ? : Sí, un audiovisual

16.- *Té guia editada* ?

17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* Han aparegut comentaris en la premsa local

18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...)* ?

19.- *Té sala d'exposicions temporals* ? Hi ha una sala d'exposicions comú per a totes les dependències de l'Institut d'Estudis Ilerdencs

20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?*

21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* :

23.- *Té magatzems propis* ? Sí, en un altre edifici

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva* ? Sí, 1 museòleg i 1 arqueòleg

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva (indicar número)* : El personal administratiu és el de l'Institut d'Estudis Ilerdencs

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva (indicar número)* : El personal subaltern és el de l'Institut d'Estudis Ilerdencs

27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva* ?

28.- *Observacions* : La reobertura del Museu és prevista per a principi de 1993

Data : novembre de 1992

13

- 1.- *Nom* : MUSEU ARQUEOLÒGIC I PALEONTOLÒGIC DE MOIÀ (MAPMO)
- 2.- *Localitat i comarca* : Moià (Moianès)
- 3.- *Any de creació* : 1958
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Ajuntament de Moià
- 5.- *Any en que èva ser emplaçat en l'actual edifici* : 1969-1970
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?*
:No.
- 8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament de Moià - Departament de Cultura (Consell Comarcal del Moianès)
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 3.
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* :
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Del Paleolític mitjà al Calcolític.
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Municipis de Moià, Castellterçol i Collsupina i en general el Moianès.
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Cova del Toll, cova de les Teixoneres, cova de Fonscalentes, sepulcres megalítics (mas Clamí).
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal.lació museogràfica actual* : 1969-1970
- 15.- *Hi ha instal.lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...)?*
No
- 16.- *Té guia editada?* No
- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* No

- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* No
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No
- 23.- *Té magatzems propis ?* Sí, en el mateix edifici
- 24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No
- 25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?*
No
- 26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* No
- 27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ?*
No
- 28.- *Observacions :*

Data : agost de 1992

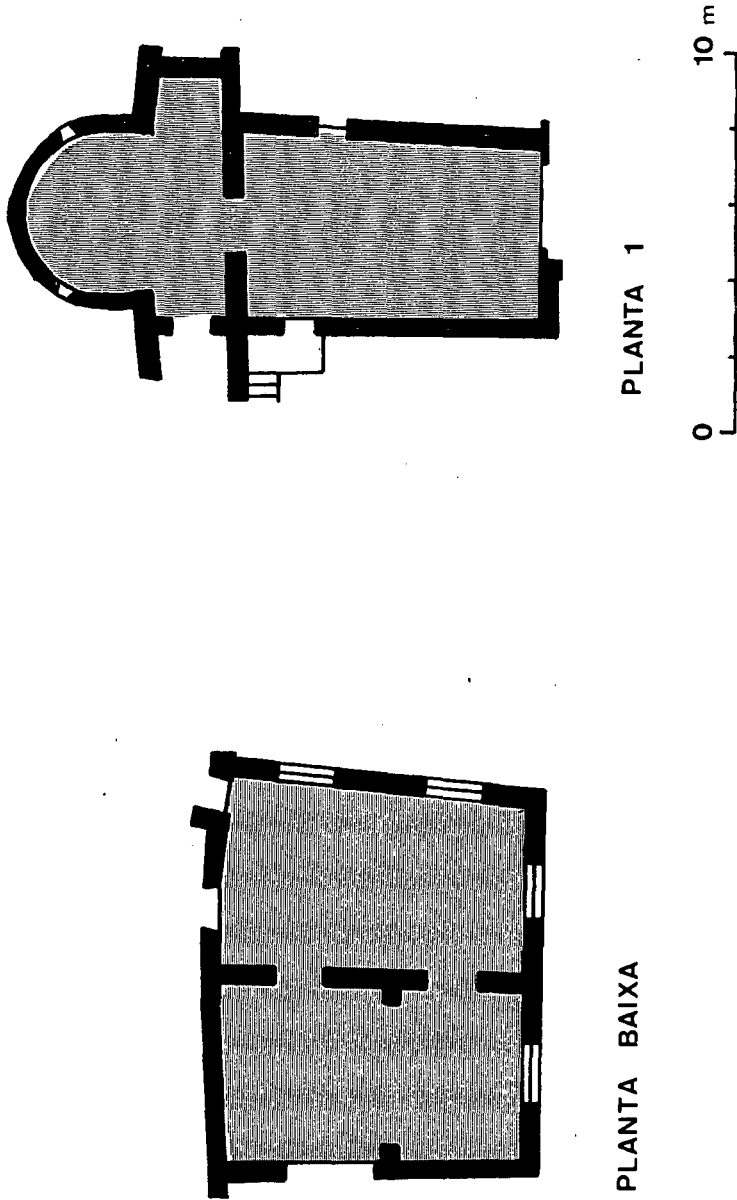

14

- 1.- *Nom :* MUSEU MONOGRÀFIC D'OLÈRDOLA (MMO)
- 2.- *Localitat i comarca :* Olèrdola (Alt Penedès)
- 3.- *Any de creació :* 1971
- 4.- *Grup o institució que el va crear :* Diputació de Barcelona
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici :* 1971
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* Sí
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?*
: Forma part del Conjunt Monumental d'Olèrdola i depèn del Museu Arqueològic de Barcelona
- 8.- *Dependència administrativa :* Diputació de Barcelona

MMO

FIGURA 8

Espai destinat a les sales d'exposició permanent (en tramet) en el Museu Monogràfic d'Olèrdola (agost de 1990).

- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 46
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : 181 m²
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : De la Prehistòria al segle XVIII.
- 12.- *Ambits geogràfics tractats en les sales d'exposició permanent* : Muntanya d'Olèrdola.
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Troballes prehistòriques diverses. Ceràmica i objectes d'època ibèrica. Ceràmica romana. Ceràmica, monedes i objectes diversos dels segles X - XVIII.
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1971
- 15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...)* ?
No
- 16.- *Té guia editada* ? Sí, l'última edició és de 1977.
- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* (No, notícies als diaris de la comarca
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...)* ? No
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals* ? No
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No
- 23.- *Té magatzems propis* ? Sí, de 20 m² en el mateix edifici
- 24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva* ? No. El director és el del Museu Arqueològic de Barcelona
- 25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva* ? Es el del Museu Arqueològic de Barcelona
- 26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva* ? 2 guardes de seguretat
- 27.- *Té altre tipus de personal amb dedicació exclusiva* ? No

28.- *Observacions :*

Data :   setembre de 1992

15

- 1.- *Nom* : MUSEU D'ARQUEOLOGIA SUBMARINA DE PALS (MASP)
- 2.- *Localitat i comarca* : Pals (Baix Empordà)
- 3.- *Any de creació* : 1981
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Ajuntament de Pals i Diputació de Girona
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1981
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ...?*
: No
- 8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament de Pals.
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 7 i 56
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : 110 m².
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Del segle I al segle XVIII.
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Costa Brava.
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Com es fa. Excavació arqueològica Culip IV. Illa Pedrosa, Georgius II Rex, Sa Tuna. Transport. Ports.
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal.lació museogràfica actual* : 1981
- 15.- *Hi ha instal.lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*
No
- 16.- *Té guia editada ?* No

- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* No
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* No
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* El museu comparteix l'edifici amb una sala d'exposicions temporals
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No
- 23.- *Té magatzems propis ?* No
- 24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No
- 25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?* No
- 26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* De juliol a setembre hi ha un conserge compartit amb les demás dependències de l'edifici
- 27.- *Té altre tipus de personal amb dedicació exclusiva ?* No
- 28.- *Observacions :*

Data : agost de 1992

16

- 1.- *Nom* : MUSEU ARQUEOLÒGIC MUNICIPAL DE PRATS DEL REI (MAMPR)
- 2.- *Localitat i comarca* : Prats del Rei (Anoia)
- 3.- *Any de creació* : 1975
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Grup de Recerques Arqueològiques de l'Agrupació Cultural i Recreativa la Cigarra

- 5.- Any en queèva ser emplaçat en l'actual edifici : 1975
- 6.- L'edifici va ser construït per allotjar el museu? No.
- 7.- Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?
No
- 8.- Dependència administrativa : Ajuntament de Prats del Rei
- 9.- Hores setmanals d'obertura al públic : Hores convingudes
- 10.- Superfície total de les sales d'exposició permanent : aproximadament 23 m²
- 11.- Període tractat en les sales d'exposició permanent : Ibèric i romà
- 12.- Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent : Municipi de Prats del Rei
- 13.- Temes tractats en les sales d'exposició permanent : Món ibèric i món romà del municipi
- 14.- Any de realització bàsica del muntatge museogràfic actual : 1975-1978
- 15.- Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?
No
- 16.- Té guia editada ? No
- 17.- En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...) ? No
- 18.- Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ? No
- 19.- Té sala d'exposicions temporals ? No
- 20.- En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos? No
- 21.- En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals? No
- 22.- En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals? No
- 23.- Té magatzems propis ? Sí, una sala en el mateix edifici
- 24.- Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ? No
- 25.- Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ? No
- 26.- Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ? No
- 27.- Té altre tipus de personal amb dedicació exclusiva ? No

28.- *Observacions* :

Data : novembre de 1992

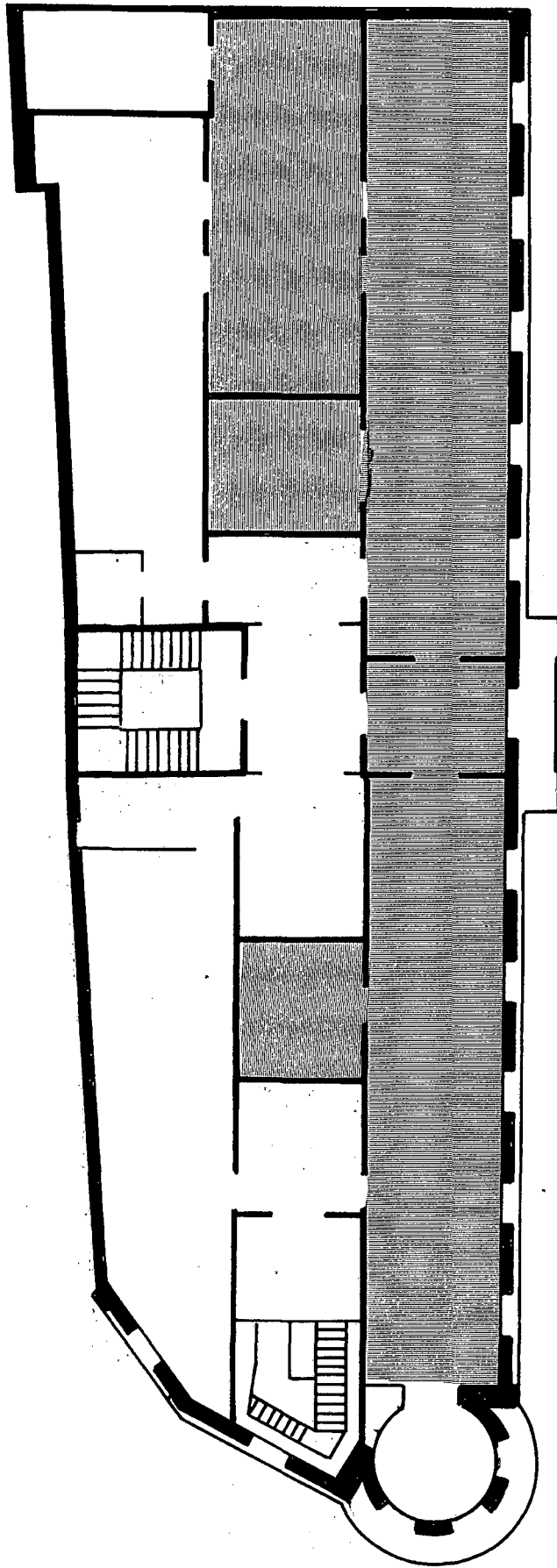

17

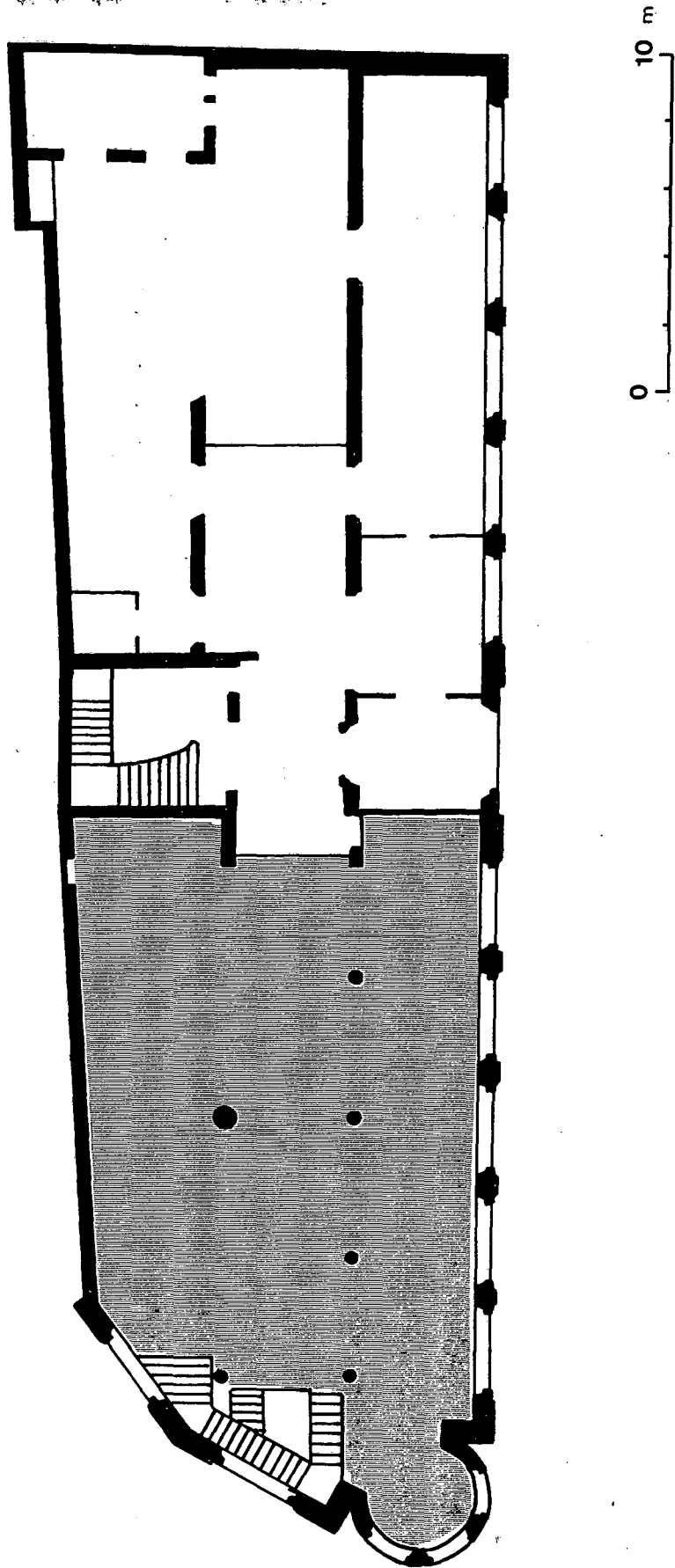
- 1.- *Nom* : MUSEU D'ARQUEOLOGIA SALVADOR VILASECA DE REUS (MASVR)
- 2.- *Localitat i comarca* : Reus (Baix Camp)
- 3.- *Any de creació* : 1984
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Ajuntament de Reus i Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1984
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No.
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ...?*
Juntament amb el Museu Comarcal constitueixen el Museu Comarcal Salvador Vilaseca
- 8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament de Reus i Consell Comarcal del Baix Camp
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 35
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : aproximadament 750 m²
- 11.- *Períodes tractats en les sales d'exposició permanent* : Del Paleolític al món romà
- 12.- *Ambits geogràfics tractats en les sales d'exposició permanent* : Conca de Barberà, Baix Camp, Tarragonès, Priorat, Ribera d'Ebre.
- 13.- *Temes tractats en l'exposició permanent* : Paleolític-Epipaleolític. Neolític. Calcolític. Edat del Bronze. Edat del Ferro. Món Ibèric. Món romà.
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1984

MASVR
PLANTA 1

FIGURA 9

Espai destinat a les sales d'exposició permanent (en tramet) en el Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus (maig de 1990).

MASVR

PLANTA BAIXA

15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...)?*

Sí, un aparell de vídeo

16.- *Té guia editada?* No

17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* En alguna ocasió molt puntual

18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...)?* Sí, hi ha un departament d'educació. Hi ha també un dossier pedagògic per al cicle mitjà d'EGB i un altre per al cicle superior

19.- *Té sala d'exposicions temporals?* Sí, està però ubicada en el Museu Comarcal

20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* Sí, "El poblat de Puig Roig" i "Reciclatge"

21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* Sí

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* Sí

23.- *Té magatzems propis?* Sí, en el mateix edifici

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva?* El personal tècnic pertany al conjunt del Museu Comarcal. Hi ha en total 4 tècnics

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva?* Sí. El personal administratiu pertany al conjunt del Museu Comarcal. Hi ha 1 administratiu

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva?* Sí. El personal administratiu pertany al conjunt del Museu Comarcal. Hi ha 5 ordenances i 2 persones de neteja

27.- *Té altre tipus de personal amb dedicació exclusiva?* :En el Museu Comarcal hi ha també dues persones dedicades a una fototeca i 1 animador cultural de l'Ajuntament destinat al Museu

28.- *Observacions:*

Data : novembre de 1992

18

- 1.- *Nom* : MUSEU ARQUEOLÒGIC MUNICIPAL DE SANT FELIU DE CODINES (MASFC)
- 2.- *Localitat i comarca* : Sant Feliu de Codines (Vallès Oriental)
- 3.- *Any de creació* : 1971
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Colla Talp i Ajuntament de Sant Feliu de Codines
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1971
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?*
No
- 8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament de Sant Feliu de Codines.
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 4
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* :
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Del Paleolític inferior al període romà i el segle XVIII
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Municipi de Sant Feliu de Codines principalment, i també municipis propers. Puntualment àfrica del Nord
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Can Garriga, Riells del Fai, Sant Quintí de Mediona, Gallifa, Bigues, Egipte, El Aiun.
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal.lació museogràfica actual* : 1979

15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*

No

16.- *Té guia editada ? Sí, l'última editada el 1988*

17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...) ?* No

18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* No

19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No

20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos ?* No

21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals ?* No

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals ?* No

23.- *Té magatzems propis ?* No

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?*
No

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* No

27.- *Té altre tipus de personal amb dedicació exclusiva ?* No

28.- *Observacions :* El setembre de 1992 aquest museu s'ha traslladat a un altre edifici dins el nucli de Sant Feliu de Guíxols

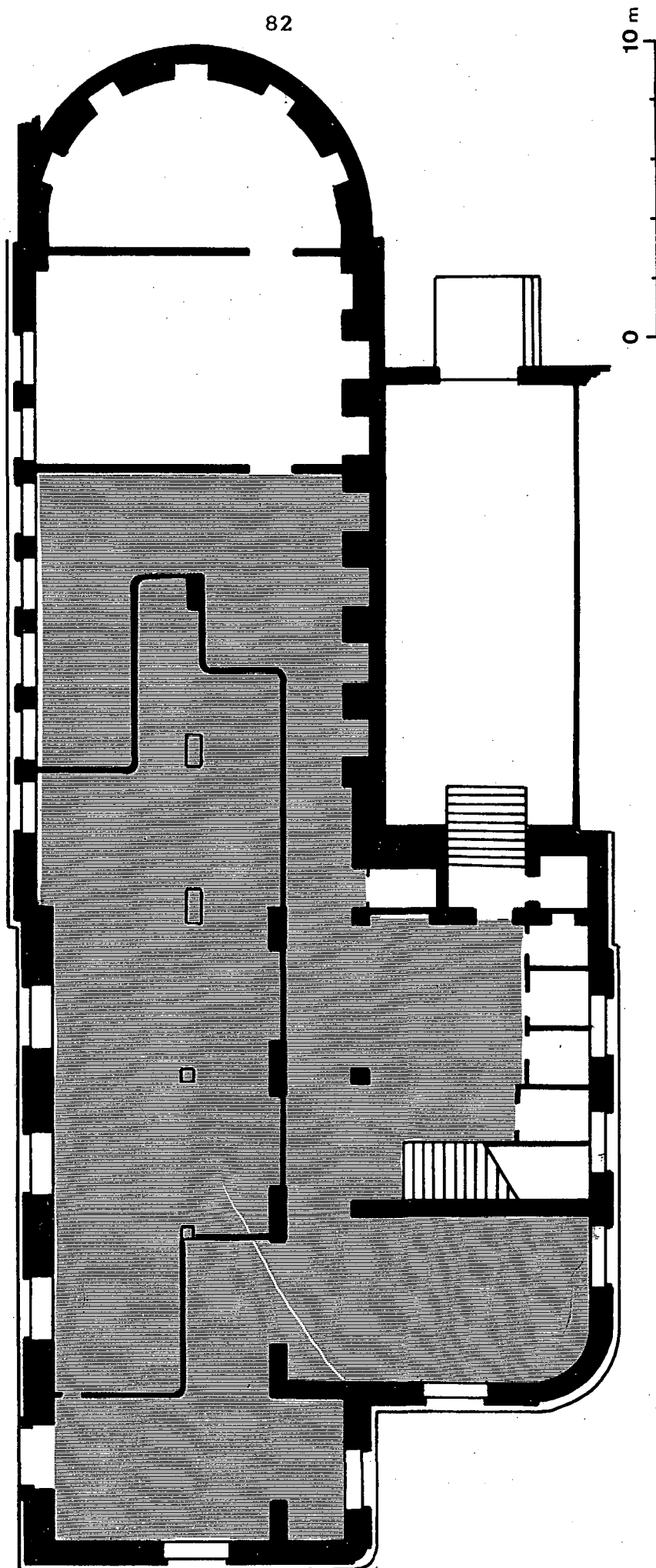
Data : desembre de 1990

---

19 a

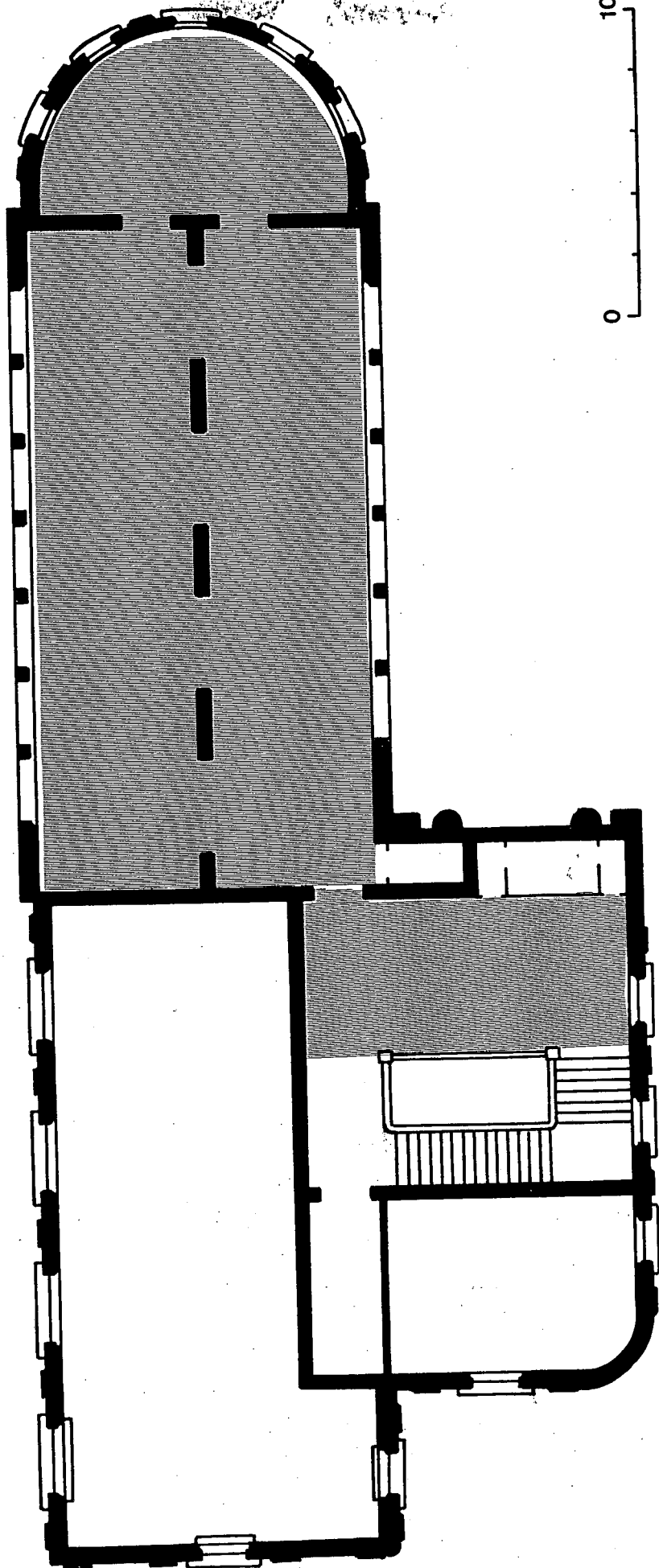
- 1.- *Nom* : MUSEU NACIONAL ARQUEOLÒGIC DE TARRAGONA (MNAT)
- 2.- *Localitat i comarca* : Tarragona (Tarragonès)
- 3.- *Any de creació* : 1848
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Comissió de Monuments i Societat Arqueològica
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1960
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* Si
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?*
- 8.- *Dependència administrativa* : Propietat de l'Estat Espanyol. Gestionat per la Generalitat de Catalunya
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 36,5
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : 1.400 m²
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Pre-romà i romà
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : El jaciment romà de Tàrraco
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Tàrraco pintura mural. Ceràmica ibèrica. Vil.la romana mas d'en Bosch. Tàrraco : inscripcions d'època republicana. Coll del Moro. La muralla. Inscripcions romanes a Tàrraco. L'arquitectura romana. L'arquitectura imperial a Tàrraco (els temples, el teatre, el recinte de culte, el forum, l'anfiteatre, el circ). Les vies. El mosaic romà. El mosaic imperial a Tàrraco. La vila de Paretdelgada. La vida quotidiana (les llànties, la ceràmica campaniana, ...). Tàrraco i el mar, L'escultura romana (escultura imperial, l'escultura ideal, la "scola" del "collegium fabrum", els retrats privats, les vil.las urbanes, l'escultura funerària). El poblament rural : la vil.la dels Munts.
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal.lació museogràfica actual* : 1960, però posteriorment s'hi han realitzat contínues remodelacions i actualment s'està finalitzant el nou sistema de senyalització i informació

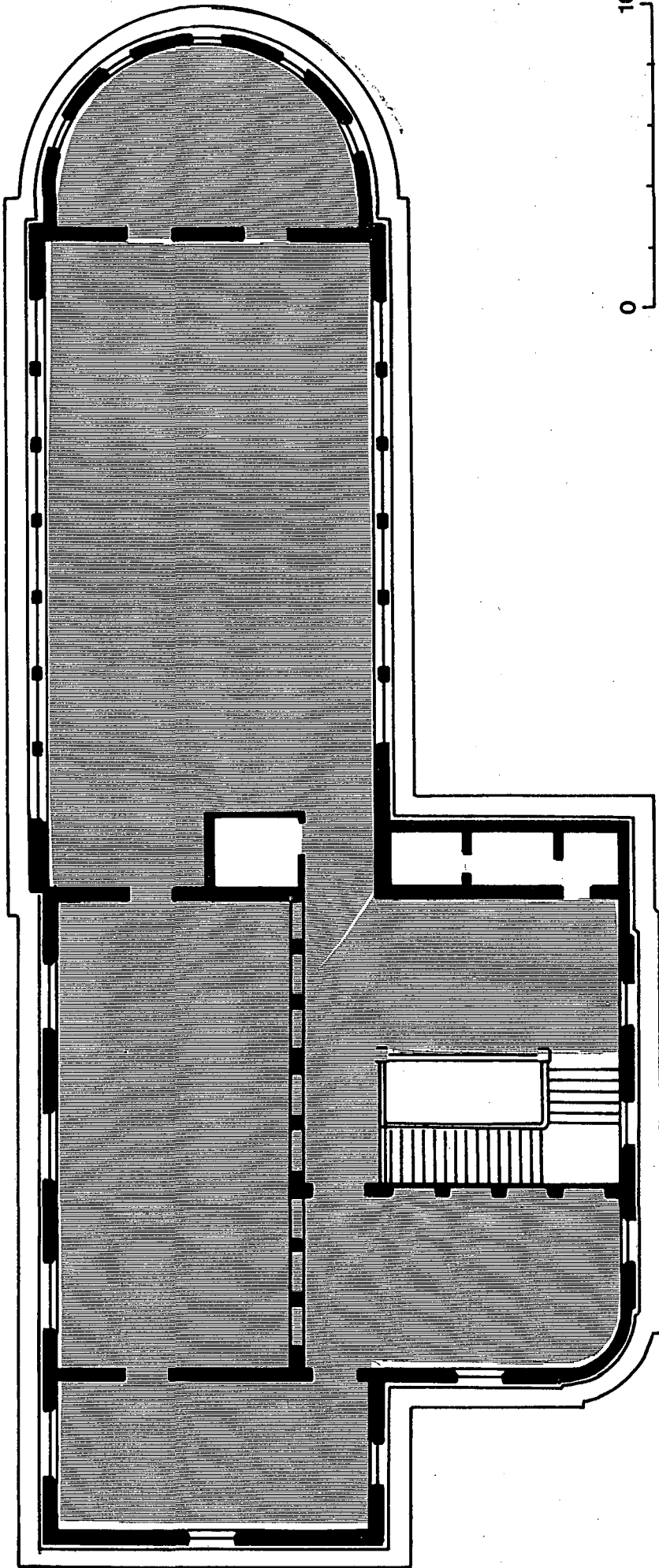
MNAT

SOTERRANI

83

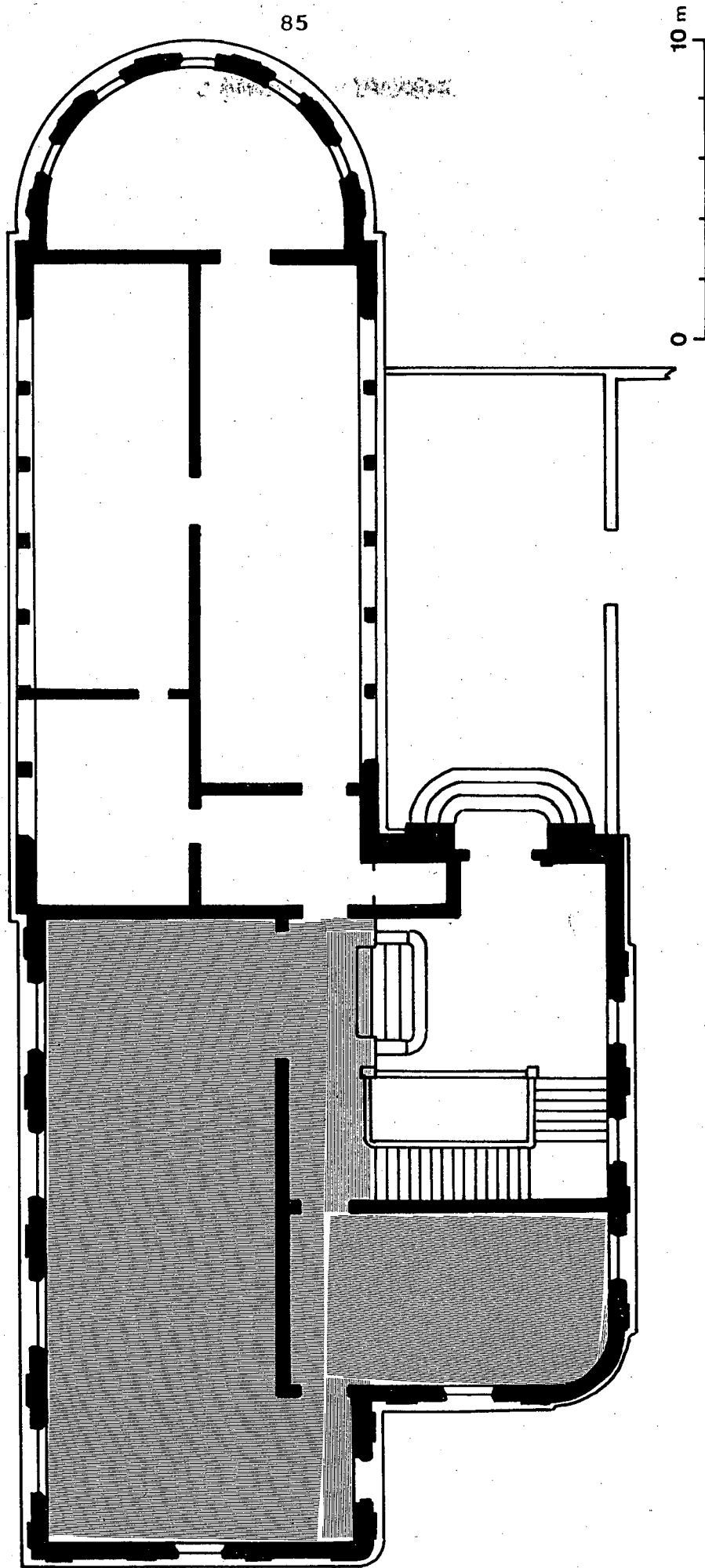
MNAT PLANTA 2

MNAT
PLANTA 3

FIGURA 10

Espai destinat a les sales d'exposició permanent (en tramet) en el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (juliol de 1990).

MNAT

PLANTA 1

15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*

No

16.- *Té guia editada ?* No

17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...) ?* Sí, ràdio i diaris (informació d'activitats)

18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletesdidàctiques, ...) ? (si afirmatiu indicar quins) :* Publicacions. En col·laboració amb el Camp d'Aprenentatge de Tarragona es preparen treballs destinats a les escoles per a la utilització del Museu i dels monuments romans

19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* Sí, 130 m²

20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos ?* "VRBS Tarraco" (Fotografies. Abril-Setembre 1992), "Un home per a la Història" (Febrer-Abril 1992)

21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* Sí

22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* Sí

23.- *Té magatzems propis ?* Sí en el mateix edifici 239,5 m² i en els Serveix Centrals 558 m²

24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* Sí, 2 arqueòlegs i 1 museòleg.

25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?* Sí, 1 tècnic administratiu, 1 administratiu i 1 auxiliar administratiu

26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* Sí, 5 persones

27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ?* Sí, 2 persones per a la neteja

28.- *Observacions :*

Data : setembre de 1992

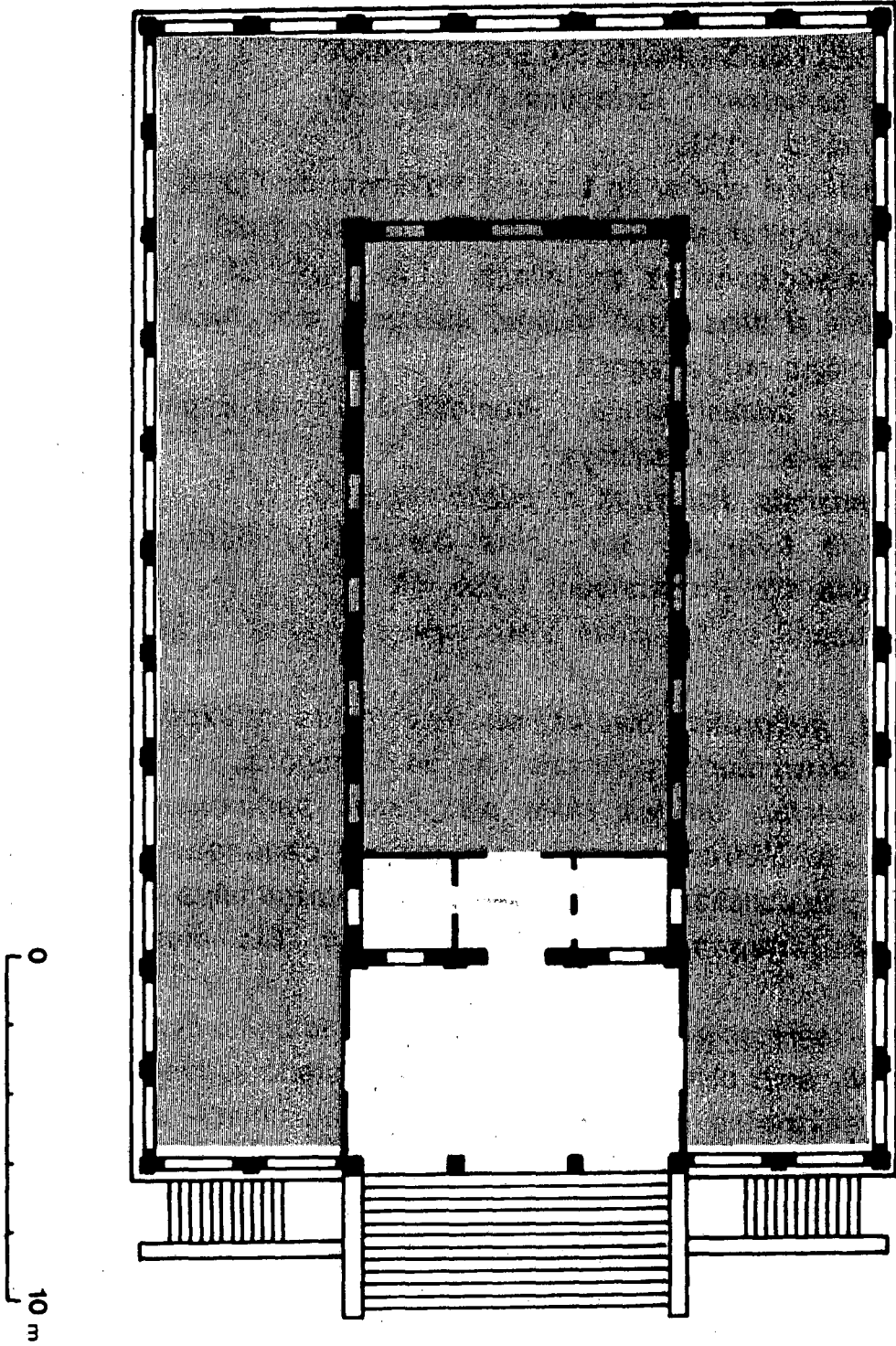
---

19 b

- 1.- *Nom* : MUSEU I NECRÒPOLIS PALEOCRISTIANA
- 2.- *Localitat i comarca* : Tarragona (Tarragonès)
- 3.- *Any de creació* : 1930
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Patrimoni de l'Estat
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1930
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* Sí
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ...?*
Museu Arqueològic de Tarragona
- 8.- *Dependència administrativa* : Propietat de l'Estat Espanyol.
Gestió : Generalitat de Catalunya
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 36,5
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent*
:Actualment 640 m2. Properament 1.280 m2
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Segles III i IV d. C.
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : la necròpolis paleocristiana de Tarragona.
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : El cristianisme a Tàrraco. Les inscripcions paganes. Les inscripcions paleocristianes. Tipologia dels enterraments a la necròpoli de Tarragona. El món paleocristià. Els mosaics funeraris.
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal.lació museogràfica actual* : 1930, amb diverses remodelacions posteriors, les més importants realitzades el 1960 i el 1983. Actualment s'està realitzant un projecte global de remodelació
- 15.- *Hi ha instal.lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...)* ?
No
- 16.- *Té guia editada ?* No

MNAT MNP

17.- En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)? Els mateixos que el MNAT

18.- Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) (si afirmatiu indicar quins) : Publicacions. Treballs d'utilització pedagògica en col.laboració amb el Camp d'Aprenentatge de Tarragona

19.- Té sala d'exposicions temporals ? No

20.- En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos? No

21.- En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals? Sí

22.- En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals? No

23.- Té magatzems propis ? (indicar m² i s'hi estan instal.lats en el mateix edifici o en un altre) : Els materials no exposats es troben als magatzems dels Serveis Centrals (558 m²)

24.- Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ? El mateix que el museu Arqueològic

25.- Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ? El mateix que el museu Arqueològic

26.- Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ? 2 persones

27.- Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ? Sí, 1 persona per a la neteja

28.- Observacions : No té sala d'exposicions temporals ja que la sala d'exposicions temporals del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, del qual el Museu Paleocristià n'és una secció, es troba a la plaça del Rei

Data : setembre de 1992

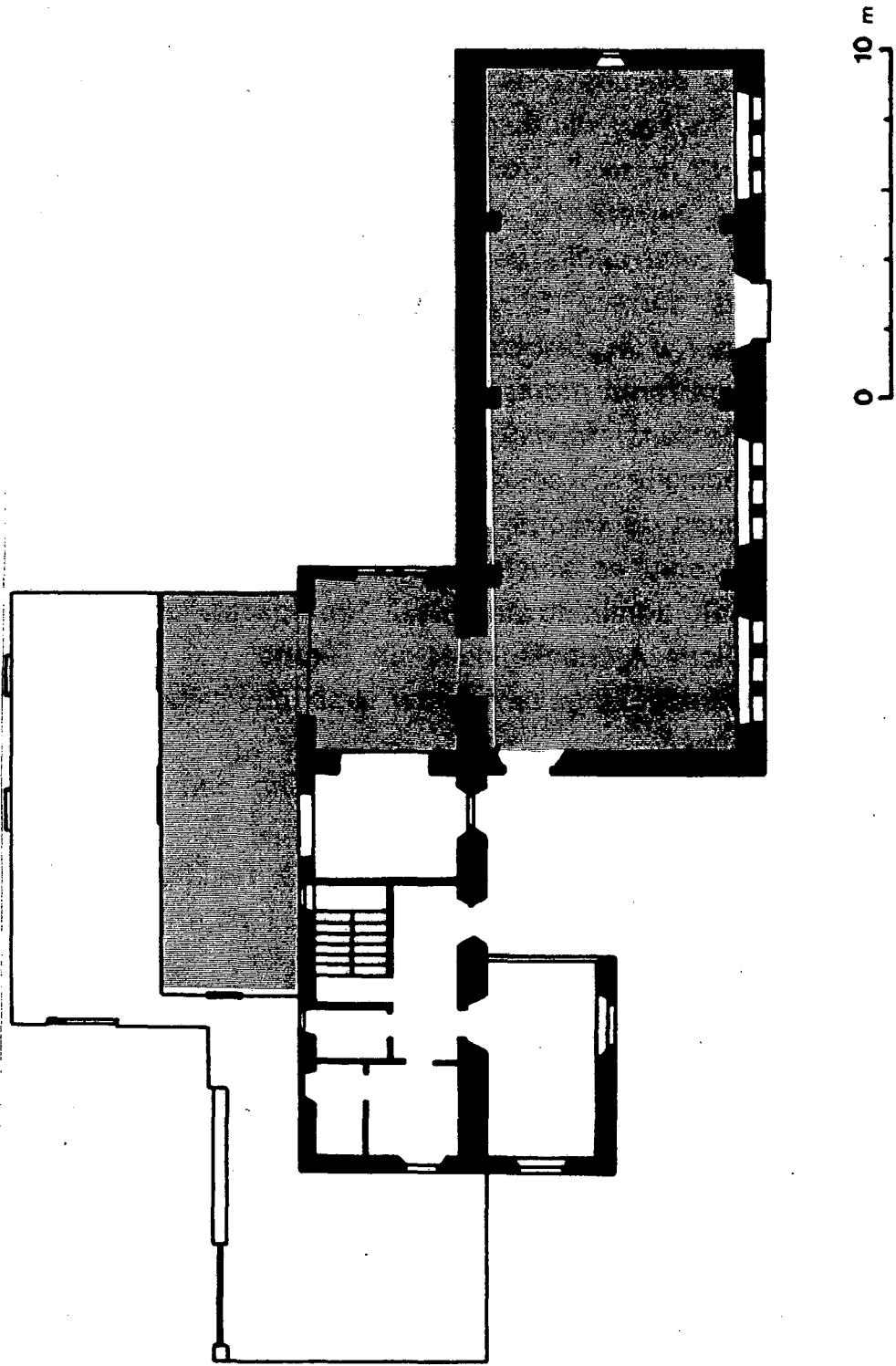

20

- 1.- *Nom* : MUSEU MONOGRÀFIC D'ULLASTRET (MMU)
- 2.- *Localitat i comarca* : Ullastret (Baix Empordà)
- 3.- *Any de creació* : 1961
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Diputació de Girona.
- 5.- *Any en què va ser emplaçat en l'actual edifici* : 1961
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* : No, es tracta però d'una capella gòtica molt restaurada.
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?*
Forma part del Museu Nacional d'Arqueologia i es troba a les ruïnes d'Ullastret.
- 8.- *Dependència administrativa* : Generalitat de Catalunya i Diputació de Girona
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : 36 i 39
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : 228 m²
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Principalment del segle VI al II a. JC.
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : subsector Ullastret-Serra de Daró
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanents* : Les ceràmiques importades. Les importacions més velles i les seves imitacions. Aixovar d'una casa de principis del segle IV a. JC. Ceràmica grega. Ceràmica emporitana. àmfores púniques, massaliòtes, ibèriques i greco-itàliques. Ceràmica campaniana. Ceràmica indiqueta. Ceràmica ibèrica pintada. La ceràmica a torn. La ceràmica a mà. Idees i creences religioses. Eines agrícoles ibèriques. Armes ibèriques. L'economia. Fauna. Ritual funerari. Necròpolis Serra de Daró. La llengua i l'escriptura.
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1961
- 15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...)?*
No.
- 16.- *Té guia editada?* Sí, la darrera de 1986

FIGURA 11

Espai destinat a les sales d'exposició permanent (en tramet) en el Museu Monogràfic d'Ullastret (juny de 1990).

MMU

- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, ràdio, diaris, ...)?* No
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* Sí, quadern didàctic i visites guiades
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No.
- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* Sí
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No.
- 23.- *Té magatzems propis ?* Sí, en el mateix edifici
- 24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* El personal tècnic està compartit amb el Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona
- 25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?* El personal administratiu està compartit amb el Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona
- 26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* (Sí, 2 persones
- 27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva?* Sí, 1 jardiner
- 28.- *Observacions :* Actualment s'està realitzant un projecte museogràfic per a reinstal·lar el Museu i dotar-lo de sales per activitats pedagògiques i didàctiques

Data : agost de 1992

21

- 1.- *Nom* : MUSEU D'ARQUEOLOGIA DE VERDÚ (MAV)
- 2.- *Localitat i comarca* : Verdú (Urgell)
- 3.- *Any de creació* : 1971
- 4.- *Grup o institució que el va crear* : Ajuntament de Verdú a partir d'una col·lecció particular de Ramon Boleda
- 5.- *Any en que èva ser emplaçat en l'actual edifici* : 1971
- 6.- *L'edifici va ser construït per allotjar el museu?* No
- 7.- *Està relacionat amb algun museu, institució, monument, ... ?*
No
- 8.- *Dependència administrativa* : Ajuntament de Verdú
- 9.- *Hores setmanals d'obertura al públic* : Hores convingudes
- 10.- *Superfície total de les sales d'exposició permanent* : aproximadament 80 m²
- 11.- *Període tractat en les sales d'exposició permanent* : Ibèric i romà
- 12.- *Ambit geogràfic tractat en les sales d'exposició permanent* : Municipi de Verdú i voltants
- 13.- *Temes tractats en les sales d'exposició permanent* : Ibèric i romà
- 14.- *Any de realització bàsica de la instal·lació museogràfica actual* : 1971 i remodelacions més puntuals posteriorment
- 15.- *Hi ha instal·lats en les sales d'exposició permanent aparells àudio-visuals (diapositives, vídeo, ordinadors, ...) ?*
No
- 16.- *Té guia editada ?* No
- 17.- *En els darrers 12 mesos el museu ha utilitzat algun tipus de mitjà publicitari (anunci TV, radio, diaris, ...)?* No
- 18.- *Disposa d'algun servei d'atenció pedagògica als escolars (publicacions, tallers, maletes didàctiques, ...) ?* No
- 19.- *Té sala d'exposicions temporals ?* No
- 20.- *En el museu s'hi han realitzat exposicions temporals en els darrers 12 mesos?* No

- 21.- *En els darrers 12 mesos alguns objectes del fons del museu han estat cedits per a exposicions temporals?* No
- 22.- *En els darrers 12 mesos el museu ha rebut dipòsits d'objectes per a exposicions temporals?* No
- 23.- *Té magatzems propis ?* Sí, situats en un altre edifici
- 24.- *Té personal tècnic propi amb dedicació exclusiva ?* No
- 25.- *Té personal administratiu propi amb dedicació exclusiva ?(indicar número) :* No
- 26.- *Té personal subaltern propi amb dedicació exclusiva ?* No
- 27.- *Té altre tipus de personal propi amb dedicació exclusiva ?*
No
- 28.- *Observacions :* Actualment està tancat al públic i està pendent de ser traslladat a un altre edifici

Data : novembre de 1992

La repartició geogràfica a Catalunya dels museus d'arqueologia respon a diverses causes. Podríem fer-ne algunes agrupacions. D'una banda tenim l'existència de museus a les quatre capitals de província; aquests museus, si bé en algun cas estan determinats per la importància arqueològica de la ciutat, en d'altres la seva creació és principalment deguda a la capitalitat provincial i es van crear vinculats a l'antiga planificació museològica a partir de les comissions provincials de monuments i dels museus arqueològics provincials. Tenim també la presència de museus monogràfics situats en jaciments arqueològics, en concret en assentaments ibèrics, grecs o romans. Tot i que els tres museus monogràfics estan en assentaments de gran importància, no són els únics jaciments importants de Catalunya i la seva creació respon a causes de caràcter divers. Finalment hi ha museus que es troben emplaçats en llocs d'importància arqueològica on, a més, un grup d'estudiosos n'ha propiciat la creació i els museus que, tot i no trobar-se en una zona arqueològica important, la seva creació és deguda principalment a l'existència i la inquietud d'un nucli d'estudiosos locals. D'aquesta manera, doncs, la localització territorial dels museus d'arqueologia és conseqüència d'iniciatives diverses.

Originàriament, la creació de la major part dels museus d'arqueologia catalans, si exceptuem els tres de les capitals de província i alguns altres que hi estan vinculats, són conseqüència de les activitats de grups d'aficionats. A mesura que s'han anat consolidant, les administracions han començat a assumir-los i actualment existeix una diversitat d'estatus pel que fa referència a la dependència administrativa d'aquestes institucions, si bé totes són de caràcter públic. La majoria, generalment els museus més petits, depenen de les administracions municipals de la localitat on es troba situat el museu. Tan sols en alguns casos depenen de les administracions provincials o nacionals de Catalunya i un únic cas està vinculat a l'estat. El desenvolupament d'aquests museus està condicionat, en bona part, per les possibilitats econòmiques de les institucions a les quals es troben vinculats. Actualment s'està produïnt a Catalunya, una reorganització dels museus en general, i també dels museus d'arqueologia. La Llei de

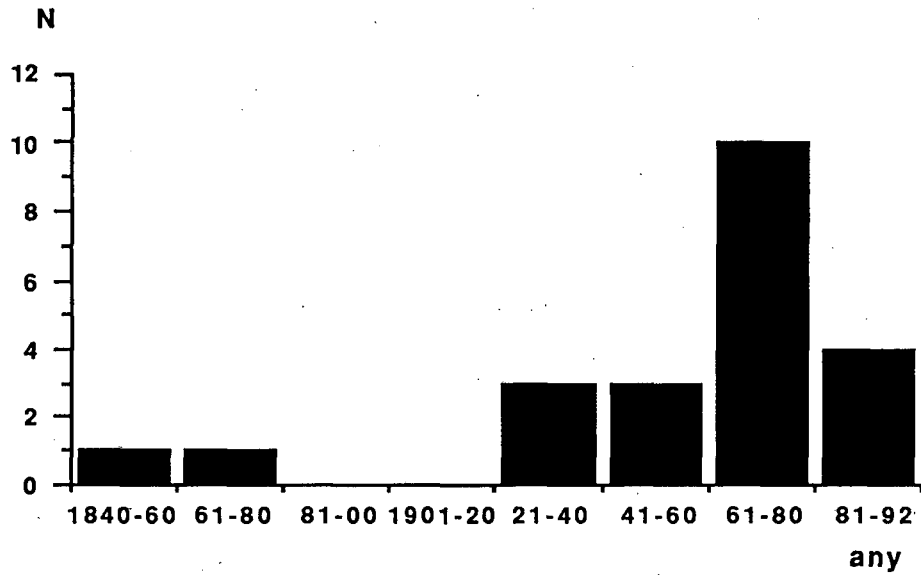
Museus, aprovada l'any 1990, preveu la creació del Museu Arqueològic Nacional de Catalunya al qual, segons aquesta llei, estaran integrats inicialment el Museu Arqueològic de Barcelona, el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans i les ruïnes d'Olèrdola, d'Ullastret i d'Empúries i per tant també els seus respectius museus monogràfics.

Pel que fa referència a l'època de creació dels museus d'arqueologia podríem distingir 5 períodes (Gràfic 1) :

-Museus creats durant el segle XIX. Aquest període correspon a la creació dels grans museus arqueològics nacionals europeus vinculats amb el pensament il·lustrat i amb l'historicisme de l'època (Es creen els museus següents : Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans i Museu Nacional d'Arqueologia de Tarragona). El cas del Museu de Girona és conseqüència dels efectes que provocà la desamortització sobre els monuments històrics. La creació d'aquests primers museus d'arqueologia, és contemporània a la creació dels primers museus arqueològics europeus (el 1867 es crea el Museo Arqueológico Nacional de Madrid, el 1862 es decideix instal·lar a Saint-Germain-en-Laye el Musée des Antiquités Nationales, el 1852 s'inaugura el Römisch-Germanisches Zentral Museum a Mayence, ...), la qual cosa indica l'existència, a Catalunya, d'una inquietud primerenca en matèria de museus d'arqueologia. Els antecedents del Museu Arqueològic de Barcelona es situen, també, a final del segle XIX: el 1888, a Barcelona, es col·loca una col·lecció d'arqueologia al Museu d'Història i el 1902 aquesta col·lecció, ampliada, s'exposa en el Museu de la Ciutadella, des d'on passa posteriorment al Museu Arqueològic (Batista, Carreras & Llinàs, 1989).

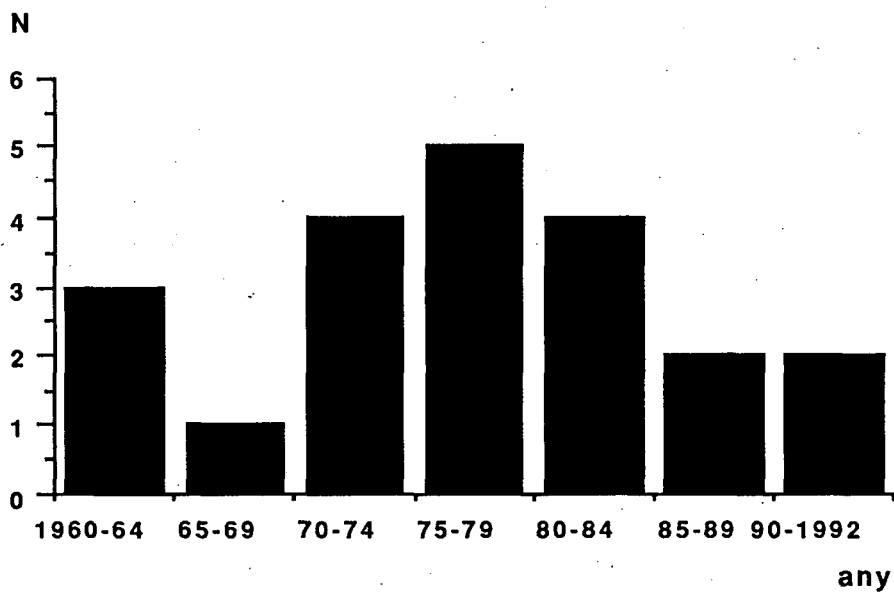
- Museus creats a la dècada dels anys 30. La seva creació es pot relacionar amb el desenvolupament cultural que es produí a Catalunya en aquests anys (Es creen els museus següents : Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, Museu Arqueològic de Barcelona, Museu de la necròpolis Paleocristiana de Tarragona).

- Museus creats entre 1940 i 1965. La creació d'aquests museus correspon en part a la certa revifalla que es produeix en l'arqueologia catalana en els anys 60 (Es creen els museus següents :

GRÀFIC 1

Períodes de creació dels museus d'arqueologia a Catalunya.

GRÀFIC 2

Períodes d'instal·lació de les darreres instal·lacions museogràfiques.

Museu Arqueològic de Calonge, Museu Arqueològic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, Museu Arqueològic de Moià, Museu Monogràfic d'Ullastret).

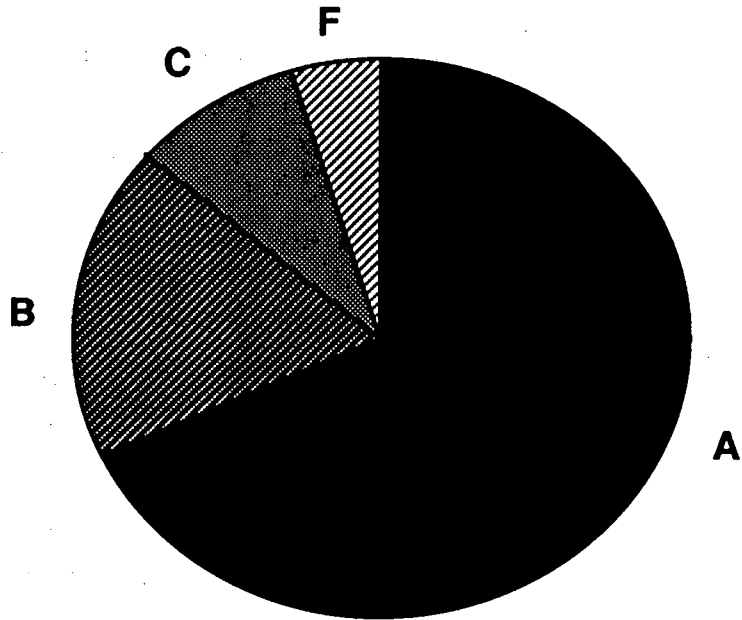
- Museus creats durant els anys 70. Generalment es tracta de petits museus d'àmbit local. Aquest període coincideix a Catalunya amb l'expansió dels grups d'estudiosos locals, la qual cosa es relaciona de manera directa amb la creació de museus arqueològics (Es creen els museus següents: Museu Local Arqueològic d'Artesa de Lleida, Museu Arqueològic i Paleontològic de Baldomà, Museu de Geologia, Paleontologia i Arqueologia del Bruc, Museu Etnològic i d'Arqueologia de Juneda, Museu Monogràfic d'Olèrdola, Museu Arqueològic Municipal de Prats del Rei, Museu Arqueològic Municipal de Sant Feliu de Codines, Museu d'Arqueologia de Verdú).

- Museus creats després de 1980. Els inicis d'aquest període correspon amb un nou impuls generalitzat que es produeix en els museus catalans, propiciat, en gran mesura, per iniciatives sorgides dels municipis. Coincideix també amb el moment de creació a Catalunya del Servei de Museus i de la Xarxa de Museus Locals i Comarcals (Es creen els museus següents : Museu Municipal Arqueològic d'Isona i Conca Dellà, Museu Arqueològic Municipal de Llagostera, Museu d'Arqueologia Submarina de Pals).

Podem remarcar que en els darrers 10 anys tan sols s'han obert a Catalunya dos museus anomenats d'arqueologia. Aquest fet és potser conseqüència de la certa proliferació dels museus de petits territoris en la dècada dels anys 80 (Alcalde & Rueda, 1990), els quals, en certa manera, amb la seva temàtica global supleixen els museus arqueològics.

En general s'han produït pocs canvis en l'emplaçament dels museus d'arqueologia; en la major part dels casos continuen actualment situats en els mateixos edificis on es van allotjar en el moment de la seva creació.

Els edificis on es troben els museus d'arqueologia són generalment edificis reutilitzats. Tan sols en un cas es tracta d'un edifici construït expressament per allotjar el museu. Generalment es produeix una certa tendència a allotjar aquestes institucions en

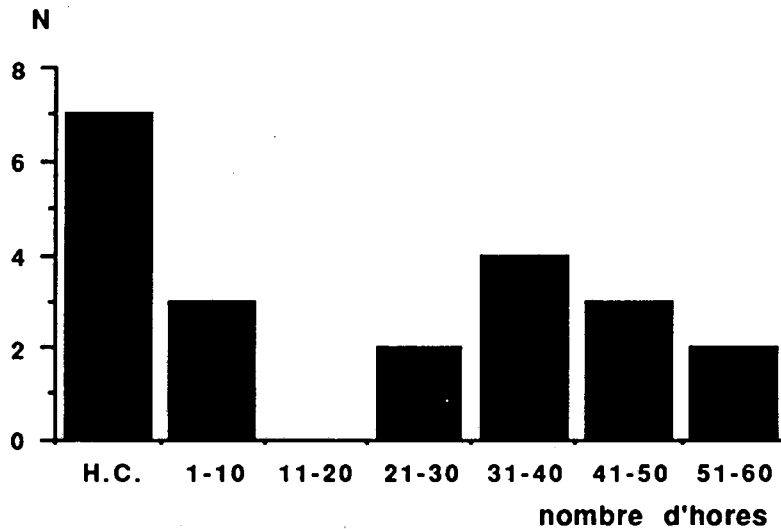

GRÀFIC 3

Superfície de les sales d'exposició permanent

dels museus d'arqueologia catalans.

(per nombre de museus) (A: fins a 300 m². B: de 300 a 1000 m². C: de 1000 a 2000 m². D: de 2000 a 3000 m². E: de 3000 a 4000 m². F: de 4000 a 5000 m²).

GRÀFIC 4

Nombre d'hores d'obertura dels museus d'arqueologia de Catalunya

edificis de caràcter històric (antigues esglésies, cases benestants, edificis públics ...) i en un cas en una antiga fàbrica). El condicionant d'haver-se d'adaptar a edificis ja existents comporta els evidents problemes de la distribució i l'accessibilitat dels diversos serveis dels museus. La superfície que ocupen les sales d'exposició permanent d'aquests museus és extremadament variable, oscil·lant des dels 11 m² fins als 5000 m² (Gràfic 3).

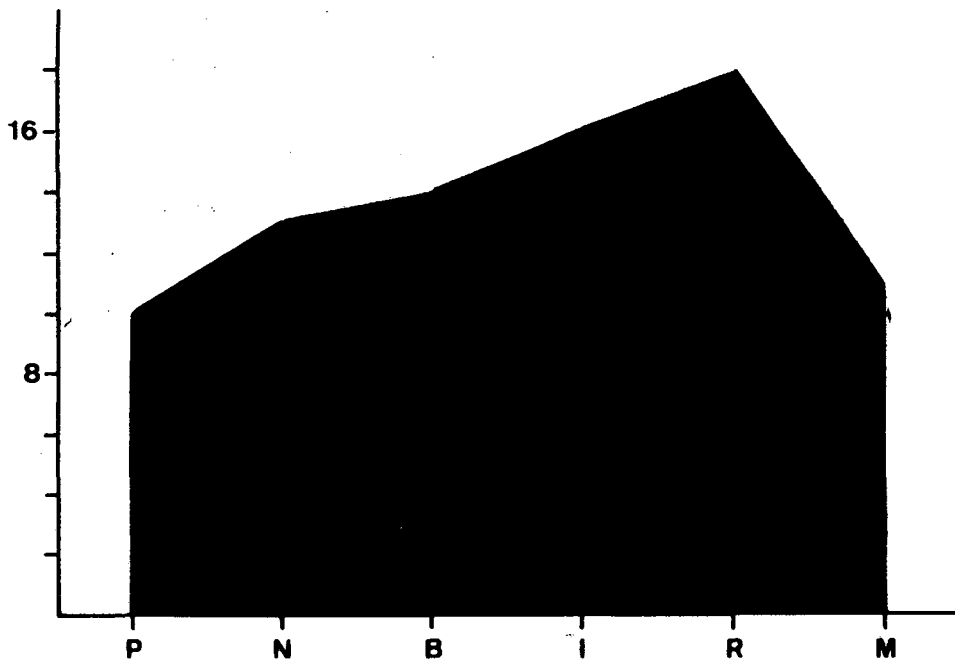
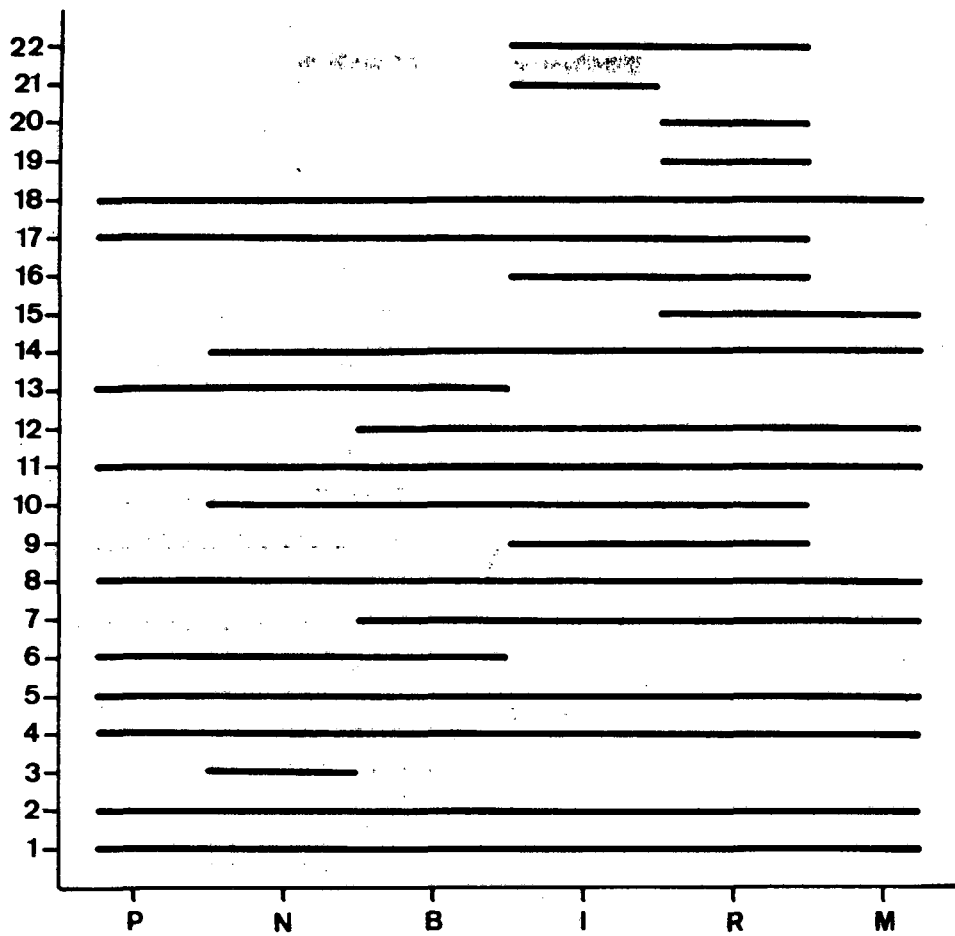
En relació a les presentacions museogràfiques s'observa una notable activitat en els darrers anys (Gràfic 2). Entre 1991 i 1992 s'ha obert de nou al públic totalment reestructurat el Museu Monogràfic d'Empúries i s'ha inaugurat l'adequació de la sala central del Museu Arqueològic de Barcelona; la reobertura del Museu Arqueològic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs és prevista per a 1993 i actualment s'està treballant en un nou projecte museogràfic en el Museu Monogràfic d'Ullastret i del Museu i Necròpolis Paleocristiana de Tarragona.

Si exceptuem els museus monogràfics i algun altre cas aïllat, el període cronològic que abasten els museus d'arqueologia és ampli (Gràfic 5). Generalment (40 %) s'hi exposen des de materials arqueològics paleolítics fins a materials de l'època romana. Aquest fet comporta una poca especialització d'aquests museus i la manca d'una peculiaritat per mitjà de la qual augmenti el poder d'atracció de públic.

L'àmbit de què tracten aquests museus correspon generalment a petits territoris, és a dir a municipis o comarques. Tan sols en tres o quatre casos l'àmbit es supracomarcal i tan sols el Museu Arqueològic de Barcelona exposa materials que territorialment es circumscriuen a tot Catalunya i també d'altres que depassen aquest territori.

L'estructura del fil expositiu de les sales d'exposició permanent, ens permet fer quatre grups diferenciats :

a) estructuració basada en la periodització crono-cultural tradicional. És la forma d'organització de l'exposició més utilitzada en els museus d'arqueologia catalans. Es centra en la separació de materials arqueològics dins cada període concret (*Paleolític, Neolític, Bronze, Ibèric, Romà, ...*). Dins cada un d'aquests períodes, és habitual,

GRÀFIC 5

Períodes històrics als quals fan referència els museus d'arqueologia de Catalunya (P: Paleolític. N: Neolític. B: Bronze. I: Ibèric. R: Romà. M: Medieval).

també, presentar els materials arqueològics agrupats per categories (*la fauna del Paleolític superior, la ceràmica, la fauna neolítica, ...*).

b) estructuració basada en jaciments. En aquest cas el material arqueològic s'agrupa segons el jaciment on s'ha recuperat. Els jaciments són tractats de manera individual (*cova dels Gamarussus, cova del Toll, cova de Rocanegra, ...*).

c) estructura basada en categories de materials. Es fan agrupacions segons els diferents tipus de materials arqueològics (*àmfores púniques, col.lecció de làpides, ceràmica campaniana, ...*).

d) estructura basada en col·leccions. En alguna ocasió es fan agrupacions segons el col·leccionista que ha donat o dipositat els materials al museu (*col.lecció Macau, ...*), esdevenint conjunts heterogenis de difícil comprensió en la globalitat del museu. Algun dels petits museus estan constituïts quasi exclusivament per agrupacions de materials procedents de col·leccions.

En un mateix museu hi podem trobar un o més d'aquests tipus. Els criteris més utilitzats, però, a l'hora de planificar els museus d'arqueologia, són de caràcter crono-cultural o tipològic. Difícilment els museus presenten un tractament global de la informació. El tractament incomplet i fraccionat de la temàtica general, impossibilita, en molts casos, obtenir una visió del conjunt i, per tant, conèixer les etapes històriques a les que fan referència els materials exposats. Un cas evident, el tenim, per exemple, en un dels museus monogràfics que no explica l'evolució del poblat i la vida dels seus habitants, sinó que basa el seu fil conductor en les tipologies dels materials arqueològics. Temes com les formes d'organització social, el sistema econòmic, el medi ambient, ... , normalment no es presenten de manera directa al públic. Aquest seria el panorama generalitzat, i només algun cas aïllat en difereix.

Els apartats temàtics en què es divideixen les sales d'exposició permanent dels museus d'arqueologia, ens indueixen a pensar que el discurs de les exposicions permanents es cenyeix generalment a un marc conceptual de caràcter descriptiu.

Pel que fa referència a l'horari d'obertura es poden distingir dos grups: els museus que obren només a hores convingudes i els museus que tenen un horari d'obertura (Gràfic 4). Entre aquest darrer grup, el temps setmanal d'obertura varia entre un mínim de 2 hores i un màxim de 56, separant-se clarament unes institucions que obren poques hores a la setmana (de 2 a 4 hores) agrupades generalment en els dies festius i les que tenen un horari d'obertura diari repartit entre el matí i la tarda.

Pocs museus (33 %) disposen de guies a la venda. Les edicions d'aquestes publicacions corresponen a 1992, 1986-1988, 1981 i 1977. Existeix, doncs, una certa mancança pel que fa referència a aquests elements complementaris a la visita.

La instal·lació d'aparells àudio-visuals formant part del contingut de les sales d'exposició permanent és rar. Tan sols en dos casos hi trobem algun aparell àudio-visual (vídeo o aparell de diapositives) i només en un museu s'utilitza actualment tecnologia àudio-visual de manera integrada en les sales d'exposició permanent.

Pel que fa a la difusió, es produeix una utilització quasi nul·la dels grans mitjans informatius per realitzar publicitat del museus, obligada, potser en bona part, per les característiques dels recursos econòmics de què disposen aquestes institucions. És més habitual la utilització de formes d'autopublicitat (fulletons informatius editats pels propis museus, senyalització amb panells indicadors en les proximitats, ...).

Alguns museus (33 %) disposen de sales d'exposicions temporals. Aquestes sales no tenen, però, en molts casos, una utilització intensa. Pel caràcter de les exposicions que s'hi realitzen es podrien separar dos tipus d'exposicions: les pròpiament arqueològiques i les que tenen l'arqueologia com a motiu que permet realitzar exposicions d'altres temàtiques o les que no hi tenen res a veure. Aquest segon grup d'exposicions és quantitativament important. Aquest fet, si bé d'una banda indica una interdisciplinarietat i una obertura necessària d'aquests museus d'arqueologia, pot fer pensar també que els temes pròpiament arqueològics tenen poc atractiu per al públic i

sovint són refusats pels responsables dels museus en realitzar la programació de les seves sales d'exposicions temporals, sales que poden constituir un bon aparador del museu i un bon mitjà d'atracció i d'acostament al públic.

Les exposicions temporals no solen tenir un caràcter itinerant entre els museus d'arqueologia i existeix una restringida relació entre aquests museus pel què fa referència a dipòsits temporals d'objectes per a exposicions.

Moltes de les exposicions temporals de temàtica arqueològica s'instal·len fora dels museus d'arqueologia. N'esmentarem algunes, a manera d'exemple : *El Paleolític a les Comarques Gironines* (1976. Girona, Fontana d'Or. Barcelona, Biblioteca de Catalunya), *L'arqueologia a Catalunya, avui* (1982. Barcelona, Tinell i capella de Santa Àgata. Girona, Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans. Lleida, la Seu Vella. Tarragona, Museu Arqueològic Nacional), *Orígen i evolució de l'home* (1985. Barcelona, Reials Drassanes), *Les joies a la Prehistòria* (1992. Gavà, Museu de Gavà. Barcelona, Museu d'Història de la Ciutat), *Roma a Catalunya* (1992. Tarragona, Museu d'Història. Barcelona, Palau Robert), ... La realització d'exposicions d'aquestes característiques en els mateixos museus d'arqueologia, seria un important element de difusió i dinamització d'aquests museus.

En els museus de temàtica arqueològica està poc desenvolupada la pedagogia arqueològica. Pocs museus disposen de serveis propis d'atenció a les escoles i quasi cap compta amb personal específic per atendre els escolars. En la major part dels casos en que es produeix una atenció especial als escolars, aquesta es concreta en l'edició de materials didàctics , generalment sota la forma de fulls o de quaderns.

La quantitat de personal tècnic de què disposen els museus d'arqueologia és un handicap important per al seu desenvolupament. Si n'exceptuem 6 casos, la resta de museus no arriben als mínims indispensables de poder disposar de personal tècnic. Una cinquena part dels museus d'arqueologia existents tenen tan sols un o dos tècnics amb dedicació a temps complert, mentre que dues terceres parts no compten

amb personal tècnic propi. Un 20 % dels museus d'arqueologia catalans tenen diversos conserges, mentre que un altre 20 % en té tan sols un o dos i la resta no en tenen cap. Dues terceres parts dels museus no compten amb personal administratiu o d'algun altre tipus. Els mitjans humans, per tant, de què disposen els museus d'arqueologia catalans són reduïts.

Pel que fa referència a la investigació, observem que en termes generals els museus d'arqueologia no tenen un paper destacat en la investigació arqueològica catalana. Es produeix, doncs, una certa ruptura entre conservació i investigació. Aquest fet és més remarcable en els petits museus d'arqueologia, on si el seu personal tècnic excava o investiga en arqueologia ho fa més a títol personal que institucional. No es tracta en moltes ocasions de programes d'investigació del museu sinó més aviat de programes dels seus conservadors, programes que es desenvolupen amb mitjans reduïts. D'altra banda, la relació dels museus d'arqueologia amb les universitats és ocasional i vinculada més a la personalitat dels seus conservadors que a la pròpia institució museística.

En tots els aspectes analitzats observem com, si deixem de banda el denominador comú del seu contingut arqueològic, no és possible parlar dels museus arqueològics de Catalunya com d'un conjunt uniforme. Podem distingir de manera clara, almenys, dos grups de museus. D'una banda hi tenim una part notable dels museus que s'anomenen d'arqueologia que són el resultat del treball voluntariós i entusiasta de grups d'afecionats a l'arqueologia de la zona a la qual fa referència el museu. Aquests centres, però, en la majoria dels casos no disposen d'una infraestructura, un personal i uns pressupostos mínimament adequats per assolir les funcions d'un museu. De tots els museus d'arqueologia catalans, solament nou aconsegueixen, en major o menor grau, els mínims necessaris pel que fa a infraestructura, pressupostos, personal tècnic i subaltern, obertura diària, activitats, ..., aquests constituïrien el segon grup de museus d'arqueologia.

Exceptuant el Museu Arqueològic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, que estigué tancat al públic durant els anys 1989 i 1990, període durant el qual vàrem realitzar el treball de camp que ens

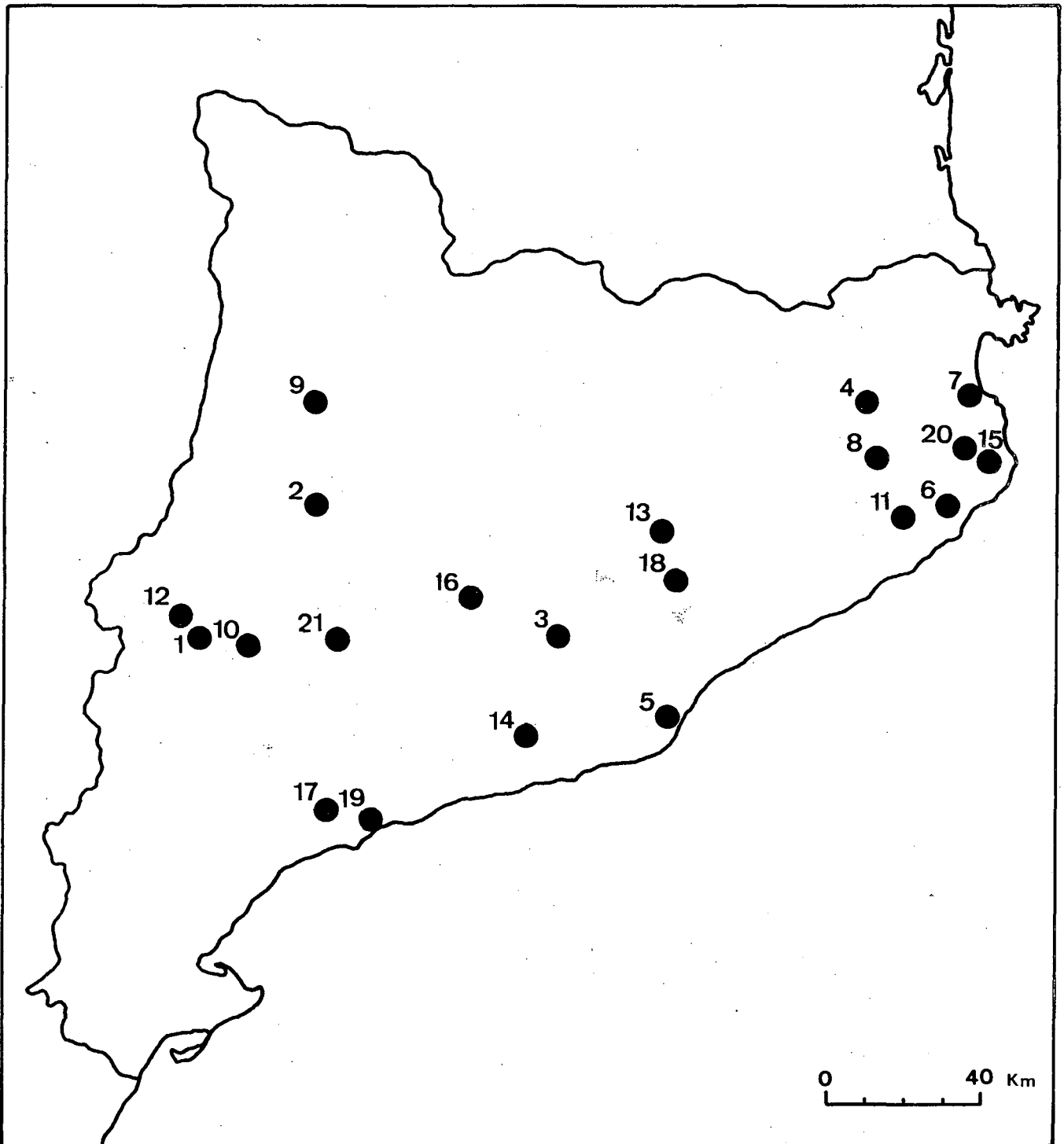

FIGURA 12

Repartició dels museus arqueològics a Catalunya.

serveix de base per al present estudi, els centres que utilitzarem per apropar-nos al coneixement dels públics dels museus d'arqueologia catalans seran els que conformen el segon grup (Figura 12) :

- A - Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles.
- B - Museu Arqueològic de Barcelona.
- C - Museu Monogràfic d'Empúries.
- D - Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans.
- E - Museu Arqueològic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs.
- F - Museu Monogràfic d'Olèrdola.
- G - Museu Arqueològic Salvador Vilaseca de Reus.
- H - Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.
- I - Museu Monogràfic d'Ullastret.

Tot i que es produeixen diferències ben notòries entre els museus que constitueixen aquest segon grup, existeixen una sèrie de característiques relacionades amb la seva activitat que són comunes. Per aquest motiu pensem que les apreciacions globals que es poden realitzar sobre el seu públic tenen un caràcter general.

IV.

**ELS MUSEUS D'ARQUEOLOGIA I LA
POBLACIÓ CATALANA**

IV.a. INCIDÈNCIA DELS MUSEUS D'ARQUEOLOGIA EN LA SOCIETAT CATALANA

La població catalana té poca relació amb els museus en general. Segons dades publicades l'any 1985 (Secretarí General Tècnica, 1985), sols un 19 % de la població catalana major de 6 anys visita amb una certa assiduïtat (almenys 1 vegada cada tres mesos) algun museu, exposició o monument. Aquest percentatge és més reduït si considerem la totalitat de les comunitats de l'estat espanyol, on trobem una mitjana del 16 %. En l'esmentada enquesta, en el conjunt "visites a museus, exposicions o monuments", la visita a museus representa aproximadament un 45 %, per la qual cosa el 19 % anterior es converteix en un 8,5 %.

Altrament, i seguint la mateixa font (Secretarí General Tècnica, 1985), sols un 2 % de la població major de 14 anys de tot l'estat espanyol, considera que existeix una mancança de museus en els seus respectius municipis. Aquesta dada podria fer pensar que aquest tipus d'equipament es troba ja a bastament cobert, però l'escassa presència de la població en els museus ens fa considerar aquesta dada com una mostra més de la falta d'interès de la població per aquests tipus d'equipaments culturals.

Amb la publicació de 1991 (Secretarí General Tècnica, 1991) podem veure els canvis que s'han produït en les pràctiques culturals dels espanyols. En aquesta nova publicació no estan individualitzades les dades i no podem conèixer les relatives a Catalunya, sinó només les globals de l'estat espanyol. Segons aquestes dades, un 27,9 % de la població ha visitat un museu en els darrers 12 mesos, mentre que un 68,5 % ha visitat alguna vegada una d'aquestes institucions. Pel que fa a

la freqüència amb què es realitzen aquestes visites, segons la mateixa font, un 43,6 % de la població espanyola va al museu una vegada l'any, un 29,3 % hi va dues o tres vegades, un 10,3 % hi va de quatre a sis vegades i un 6,7 % hi va set vegades o més l'any. Entre els tipus de museus visitats, els d'art són els més visitats amb un 76,1 %, seguits dels de ciències amb un 19,6 %.

Tot i la poca homogeneïtat de les dades publicades el 1985 i el 1991, observem com s'ha produït, en aquest període, un augment remarcable de l'hàbit de la població a visitar museus, que podríem xifrar de manera molt aproximada en un 10 % (del 7,1 % de la població espanyola que visita els museus amb certa assiduïtat l'any 1985 -més de quatre l'any-, s'ha passat al 17 % l'any 1991).

Dades relatives a una enquesta realitzada l'any 1991 a Catalunya pel Departament de Cultura, ens indiquen que un 13,9 % de la població catalana ha visitat algun museu en els darrers tres mesos (Ferrando, 1992).

Les xifres de freqüentació de museus per part de la població catalana són lleugerament inferiors a les obtingudes en d'altres països europeus, si bé en els darrers anys les xifres estadístiques s'hi aproximen més. A França, per exemple, la proporció de població de 15 o més anys, que durant 12 mesos ha visitat un museu, varia del 27 % l'any 1973 fins al 30 % el 1981, proporció que es manté a l'any 1988, havent-hi respectivament en aquests anys un 15 %, un 17 % i un 19 % d'habitants que han anat 5 o més vegades a un museu durant 12 mesos (Donald & Cogneau, 1990). Fora d'Europa tenim l'exemple de Québec, on l'any 1983 hi havia un 30 % de la població que en els darrers dotze mesos havia visitat almenys un museu, i aquest percentatge augmentà fins al 39 % l'any 1989 (Pronovost, 1990).

La visita als museus no constitueix tampoc una pràctica estesa a tota la societat, sinó que el públic dels museus forma un col·lectiu diferenciat que, alhora, visita aquestes institucions amb certa assiduïtat. Aquesta observació de caràcter general (per exemple, Lussiez, 1985), ha estat constatada també a Catalunya (Alcalde & Rueda, 1989).

Encara que no posseïm dades específiques per als museus d'arqueologia, tenint en compte les xifres de freqüentació publicades el 1985 i el 1991 per al conjunt dels museus, i considerant que els museus d'art i de ciències són els més visitats, podem si més no deduir la poca o molt poca freqüentació dels museus d'arqueologia per la població catalana.

En el nostre treball analitzarem la incidència dels museus d'arqueologia en la societat catalana per mitjà de dos aspectes, l'un relacionat amb el seu públic i l'altre relatiu a la presència dels museus d'arqueologia en els mitjans de comunicació de masses (premsa diària i televisió).

IV.a.1. L'AFLUÈNCIA DE VISITANTS ALS MUSEUS D'ARQUEOLOGIA

Un dels principals objectius del museu és exposar part del seu fons perquè un col·lectiu de persones, el més ampli possible, el pugui conèixer, hi pugui aprendre i en pugui gaudir. Malgrat que aquesta afirmació pot ser compartida per la quasi totalitat dels museòlegs del país, l'afluència de públic als museus arqueològics és molt petita i la sensibilitat dels propis museòlegs per aquesta problemàtica no és rellevant, si ho jutjem pel nombre de museus en els quals no es realitzen actualment, o ho fan des de fa poc temps, ni tan sols els recomptes mínims del nombre de visitants que reben, i evidentment, aquest poc interès comporta una manca quasi total d'atenció per les anàlisis sobre el públic. En alguns casos, l'únic propòsit pel qual s'enregistra el nombre de visitants, és per a la comptabilitat del museu; es tracta només de comptabilitzar els ingressos derivats de la venda d'entrades, per la qual cosa de vegades no s'anoten els visitants amb entrada gratuïta ni el nombre dels components de grups amb entrada reduïda o gratuïta. L'atenció específica dels museòlegs per l'estudi del públic dels museus catalans és un fenomen recent (Alcalde

& Rueda, 1989 i 1990; Dionís, 1989; Nolla, 1986; Ribas, 1990 i 1992; Rosàs, 1989; Tarrús i Bruguera, 1989).

La iniciativa promoguda el 1984 pel Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya d'editar uns fulls per als recomptes de visitants i de trametre'ls als diferents museus sobre els quals tenien una incidència directa, fou un pas decisiu per a incentivar la recollida de dades d'afluència de visitants. Aquests fulls mensuals, en els quals s'indiquen per a cada dia el nombre de visitants individuals i el nombre de grups i de visitants en grup, diferenciant entre estudiants d'EGB, BUP, COU, FP, universitaris, grups de tercera edat i altres grups, serviran per a generalitzar i homogeneïtzar les dades d'afluència de públic, de manera que aviat podrem disposar, a Catalunya, de sèries llargues de dades de visitants.

Tot i que la xifra absoluta de visitants dels museus arqueològics, de la mateixa manera que la dels museus en general, ha augmentat en els darrers 20 anys, si analitzem de manera detinguda les estadístiques dels museus d'arqueologia, ens adonarem que no s'ha donat, però, un augment real de l'interès del públic per a conèixer aquests museus. Utilitzarem les xifres de visites facilitades pels propis museus. Som conscients, però, que no hi ha una homogeneïtat en la recollida d'aquestes dades. Tot i això, a part que són les úniques de què disposem per a poder treballar amb sèries cronològicament àmplies, creiem que són perfectament utilitzables com a observacions generals.

Pel que fa al nombre de visitants anuals dels museus d'arqueologia (dades del període 1985-1989), observem que es diferencien clarament quatre tipus estratificats de museus :

A - Els que tenen un nombre de visites anuals que sobrepassa les 100.000.

B - Els que tenen un nombre de visites anuals que oscil·la entre les 25.000 i les 60.000.

C - Els que tenen un nombre de visites anuals que oscil·la entre les 10.000 i les 25.000.

D - Els que tenen un nombre de visites anuals que no sobrepassa les 5.000.

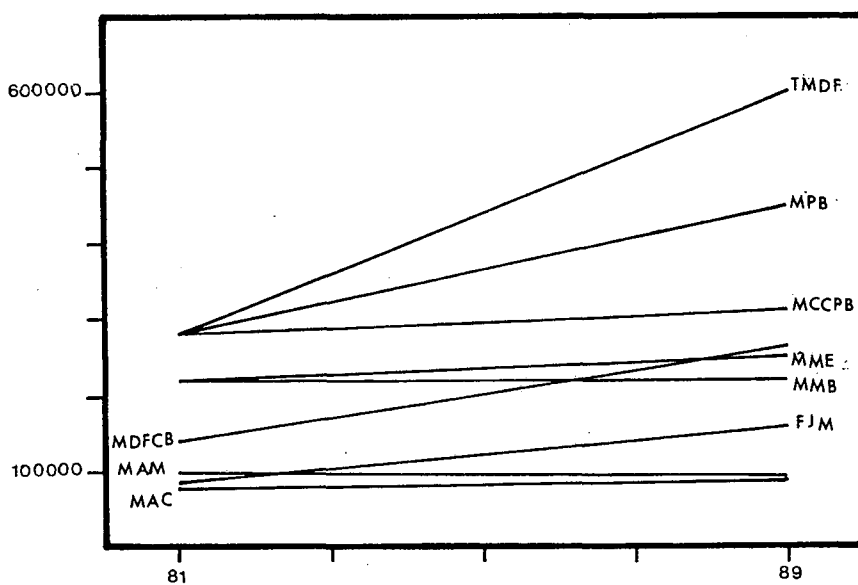
Utilitzarem el període d'un quinquenni perquè d'una banda és prou curt com perquè puguem disposar de dades de nombrosos museus i alhora, en ser una mitjana de cinc anys, amorteix les condicions específiques que podrien fer que un museu hagués estat molt o molt poc visitat en un any determinat.

En el grup A hi tindriem solament el Museu Monogràfic d'Empúries (235.132 visites/any), que constitueix un cas extraordinari. És, amb molta diferència, el museu d'arqueologia més visitat de Catalunya, fet que, a més de l'interès específic que pot despertar el conjunt monumental d'Empúries, és conseqüència també, en bona mesura, de la seva localització en plena Costa Brava, zona d'afluència turística per excel·lència, i per aquest motiu constitueix un cas particular. Cal tenir també en compte que l'atractiu d'Empúries és el conjunt de la zona arqueològica i no el museu en particular, i que les xifres de visitants corresponen a l'entrada al jaciment arqueològic, sense que estigui individualitzada la proporció d'entrades al Museu; de totes maneres, però, podem considerar que la major part de les visites del jaciment arqueològic entren també al Museu.

El segon grup està format per dos museus localitzats en capitals catalanes, el Museu Arqueològic de Barcelona (47.481,2 visites/any) i el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (47.750 visites/any), i per un tercer museu dedicat de manera monogràfica al poblat ibèric d'Ullastret (32.152 visites/any), aquest darrer, actualment, amb una situació geogràfica de particularitats turístiques properes a les que presenta Empúries.

Els museus amb una afluència mitjana de visitants constitueixen el grup més nombrós (C): Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans (23.210,6 visites/any), Museu Monogràfic d'Olèrdola (18.734,8 visites/any), Museu d'Arqueologia Submarina de Pals (17.055,8 visites/any) i Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles (10.036,4 visites/any).

any	TMDF	MME	MPB	MMB	MCCPB	FJM	MDFCB	MAC	MAM
1985	318764	233215	264223	217685	283324	85077	133052	78081	103901
1986	370084	227709	317733	222199	280000	106856	155733	83500	76215
1987	387850	225141	345705	221455	293792	110916	232877	83000	119222
1988	419268	227609	526753	232457	300000	152617	243930	88000	95995
1989	683473	261988	373886	206546	313055	157909	241919	86596	86101
$\bar{X}$	435887	235132	365660	220068	294034	122675	201502	83835	96286

TAULA 1

Nombre de visites d'alguns dels museus catalans més visitats (mitja superior a les 80.000 visites en el període 1985-89) i rectes de regressió obtingudes per cada un dels museus.

En el grup D, format per museus amb una feble aflluència de públic, hi trobem els centres localitzats en nuclis no gaire grans de població o allunyats de les zones d'aflluència de visitants foranis. És el cas del Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus o del Museu Arqueològic de Calonge. Aquest darrer no està obert al públic diàriament durant tot l'any. També és el grup en el qual s'inscriuen els petits museus que no obren diàriament.

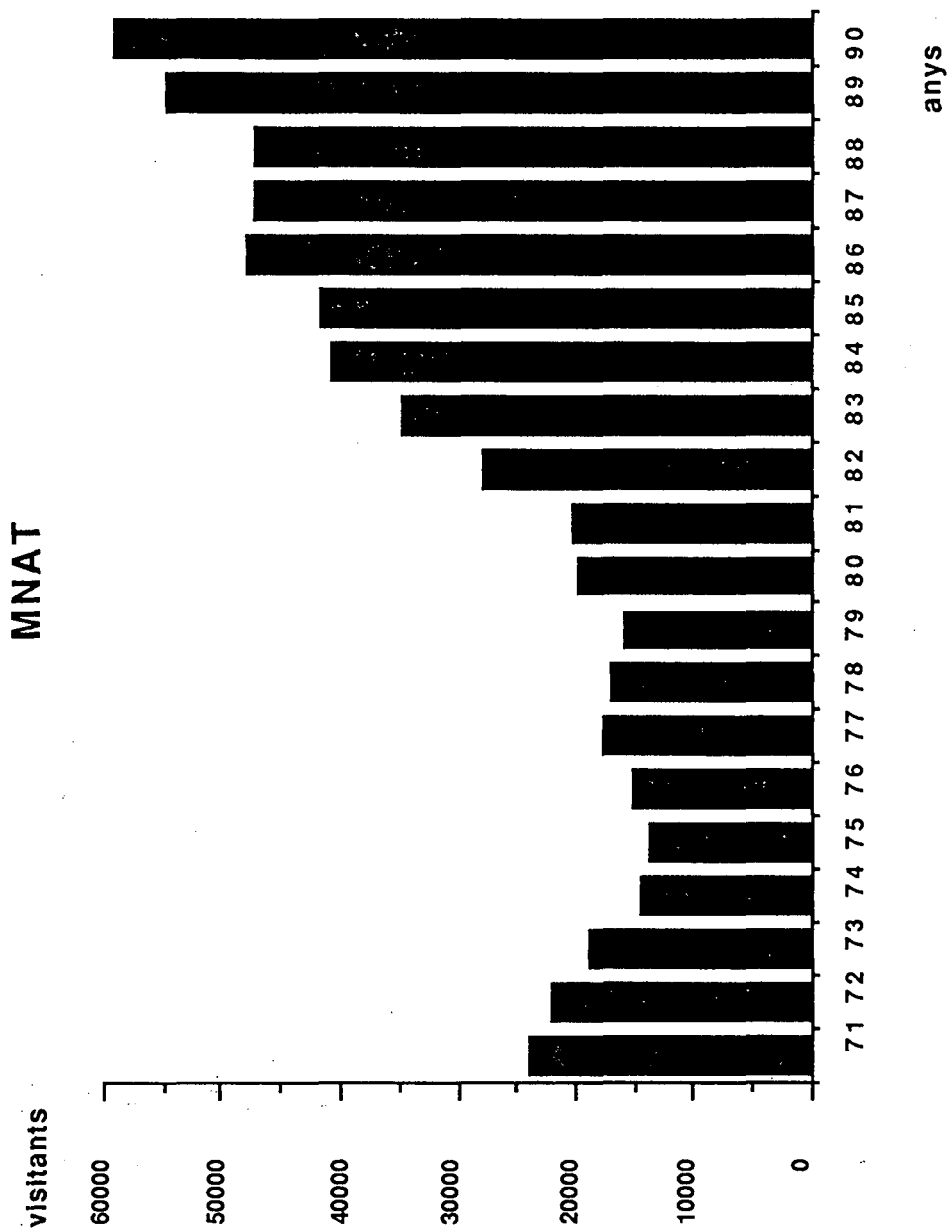
Aquestes agrupacions ens permeten deduir que difícilment el museu arqueològic constitueix per si mateix un punt d'atracció. L'aflluència de públic és, molt sovint, directament proporcional al volum de la població que es troba en el lloc on s'ubica el museu, ja sigui de forma permanent o amb caràcter temporal. Dintre aquest volum de població, l'aflluència als museus és major quan més gran és el component de persones que realitzen, a la zona, estades temporals lligades a l'oci i a les vacances i que disposen, per tant, de més temps lliure. Si bé podem considerar aquesta afirmació com una dinàmica general, es donen també altres factors relatius a la presentació i característiques del museu i també, de manera important, a la seva difusió i promoció, que incideixen de forma molt notable en la taxa de freqüentació. Per exemple, algun dels museus que hem esmentat es troba situat en una zona de notable aflluència de visitants i no reb, per contra, el flux de visitants que potencialment podria, o algun altre museu, de característiques molt locals, rep una quantitat de públic superior a la que caldria esperar.

Els museus arqueològics es troben, però, lluny d'assolir les cotes de visitants d'altres tipus de museus. Només el Museu Monogràfic d'Empúries es situa, pel que fa referència al nombre de visites, entre els museus més coneguts del país. En general, són els museus de temàtica artística els més habitualment escollits per visitar. D'entre els museus catalans amb major aflluència de públic (amb una mitjana de més de 75.000 visites/any) (Taula 1) més de la meitat són museus d'art, ja siguin dedicats monogràficament a algun artista concret o de contingut i cronologia més àmplia. D'altra banda en la majoria dels museus catalans amb major nombre de visites, s'ha produït en els darrers anys (període 1985-1989) un augment proporcionalment

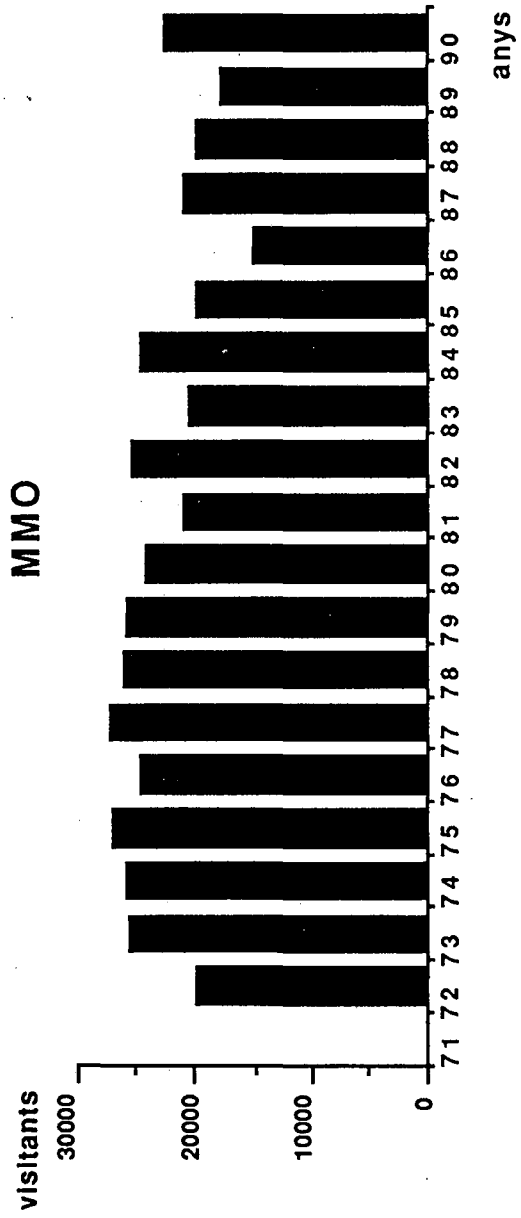
considerable del total de visites anuals, fenomen que no és generalitzable, si més no en les mateixes proporcions, a la major part dels museus d'arqueologia catalans considerats.

Si analitzem la fluctuació de l'aflluència de visitants als museus arqueològics catalans durant el període 1971-1989, observem com els diagrames obtinguts amb el nombre de visitants anuals en els diversos museus, presenten unes evolucions particulars per a cada institució i no és possible determinar uns moviments de caràcter general. El Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (Gràfic 6), després d'una certa davallada a inicis dels anys 70, experimenta una tendència a l'estabilitat durant la resta d'aquesta dècada i inicia, a partir dels anys 80, un augment continuat durant tota la dècada; és l'únic museu arqueològic de Catalunya amb un augment clar de visitants durant els 20 anys analitzats. El Museu Monogràfic d'Olèrdola (Gràfic 7), presenta una certa estabilitat, encara que experimenta una disminució a partir de 1985. A Empúries (Gràfic 8), després d'un augment en la dècada dels 70, mostra una estabilitat amb tendència a l'augment durant els anys 80. Del Museu de Banyoles (Gràfic 9) sols disposem de xifres dels darres 7 anys, en els quals presenta un cert augment progressiu. El Museu Arqueològic de Girona (Gràfic 10) presenta una estabilitat en els anys 80 amb un petit augment en els darrers anys. Ullastret (Gràfic 11) és també estable en els anys 80, amb un punt més alt a mitjan de la dècada. Pals (gràfic 12) s'ha mantingut estable en els 9 anys d'existència amb xifres més altes al principi i al final d'aquest període. El Museu Arqueològic de Barcelona (Gràfic 13) presenta en els 20 anys nombrosos alts i baixos, donant-se però en general una tendència a l'augment. Reus (Gràfic 14) és estable amb un punt més alt l'any 90. El Museu Arqueològic de Calonge (Gràfic 15) presenta una certa tendència a l'augment.

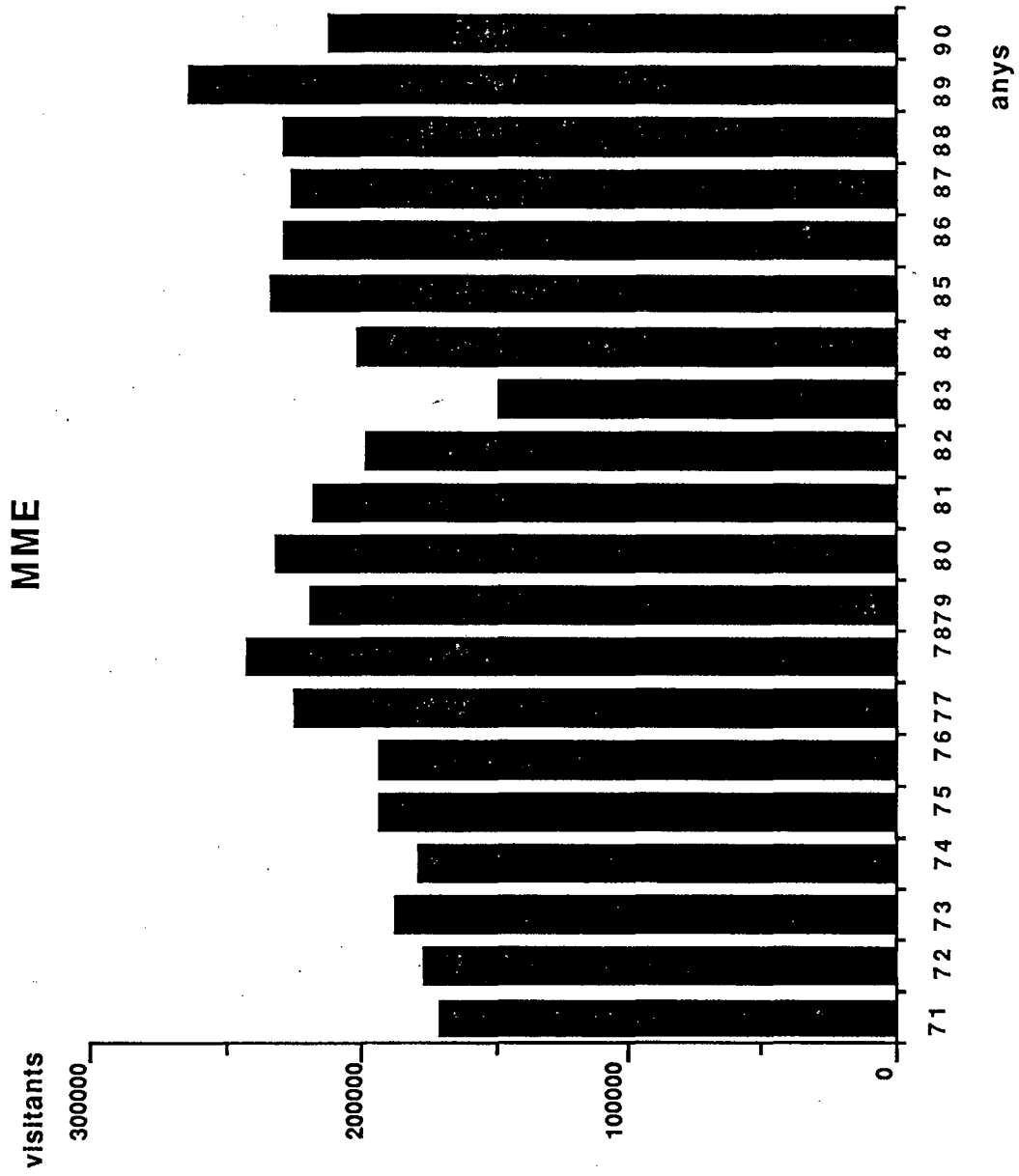
Els alts i baixos en el nombre de visitants anuals responen generalment a factors particulars de cada museu. No hi farem referència ja que caldria tractar de manera separada cada any per a cada un dels museus i aquesta anàlisi no presenta un interès especial per al nostre treball. De manera general podem concloure que s'ha

GRÀFIC 6
Nombre de visitants del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. 1971-1990.

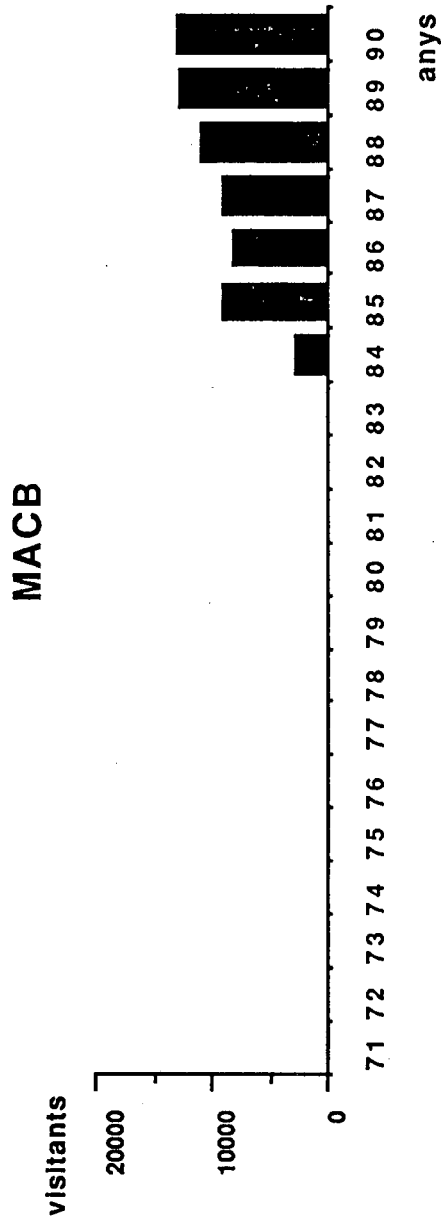

GRÀFIC 7
Nombre de visitants del Museu Monogràfic d'Olerdola. 1971-1990.

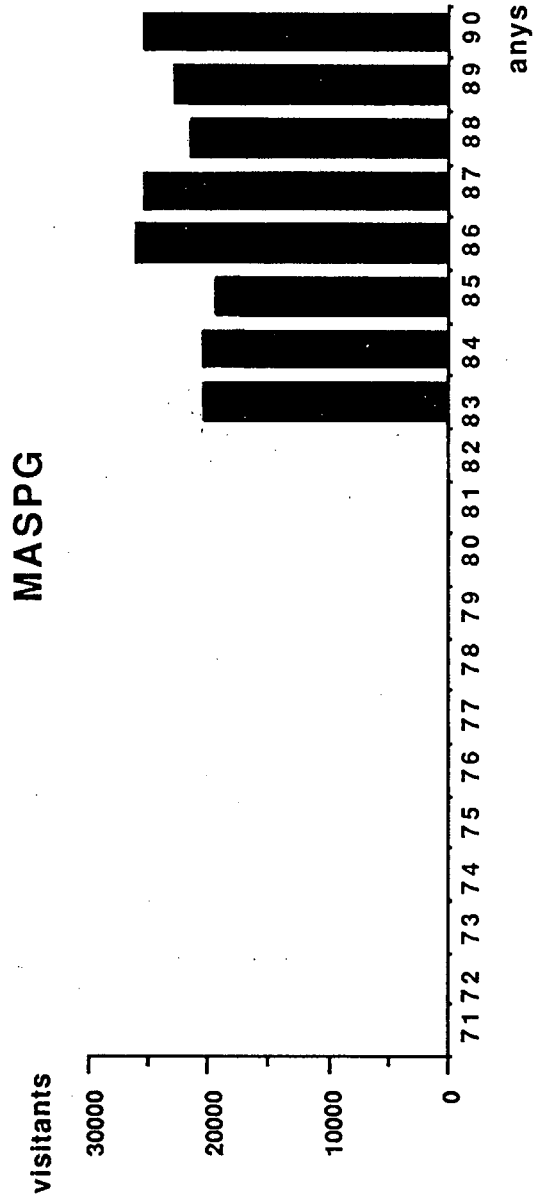

GRÀFIC 8
Nombre de visitants del Museu Monogràfic d'Empúries. 1971-1990.

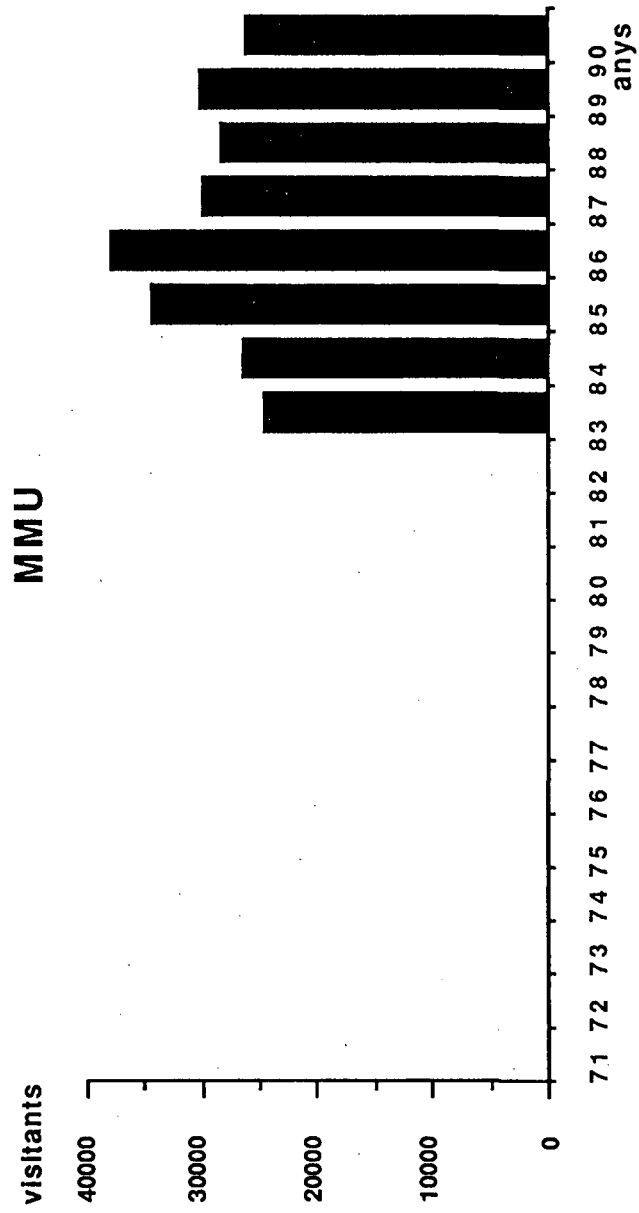

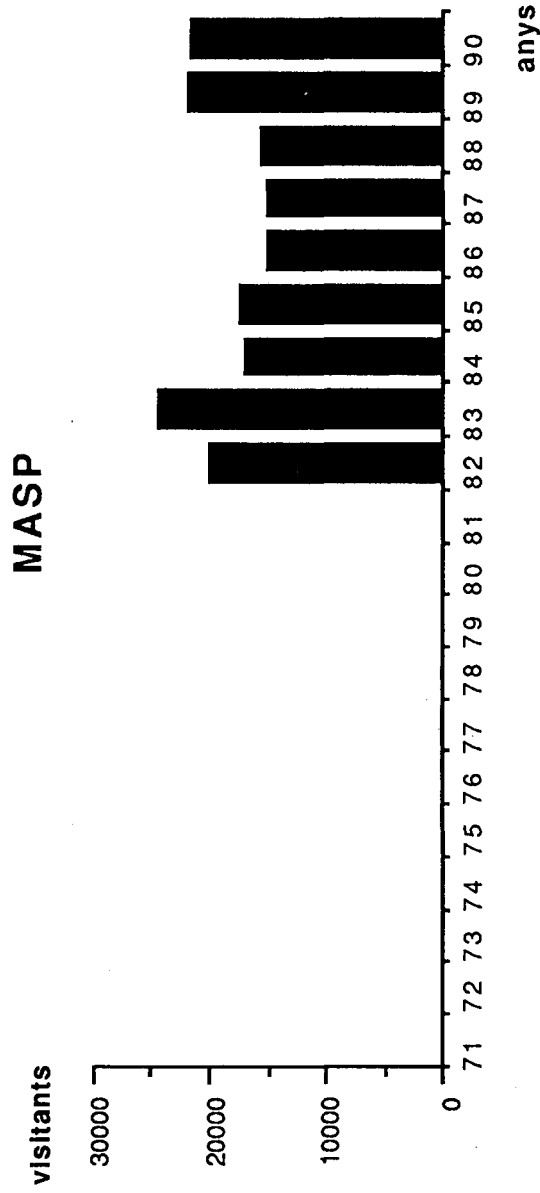
GRÀFIC 9
Nombre de visitants del Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles. 1971-1990.

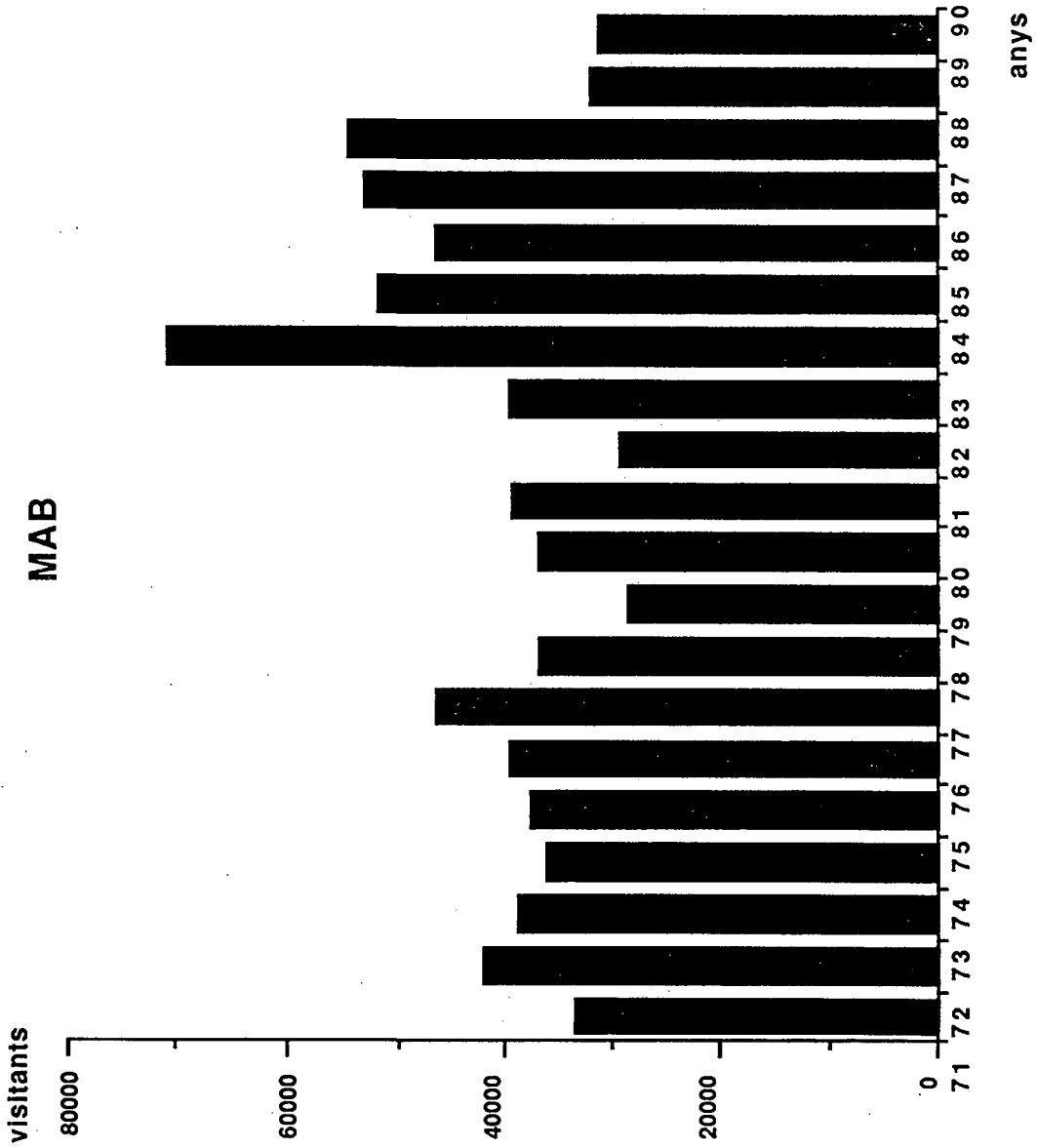
GRÀFIC 10
Nombre de visitants del Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans. 1971-1990.

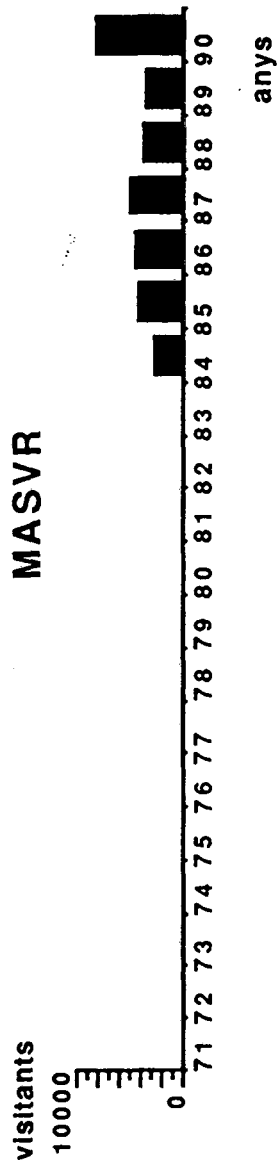
GRÀFIC 11
Nombre de visitants del Museu Monogràfic d'Ullastret. 1971-1990.

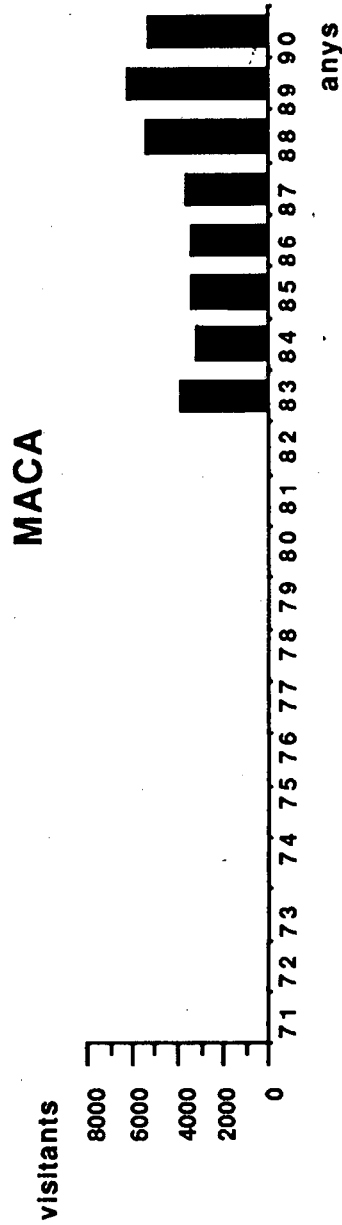
GRÀFIC 12
Nombre de visitants del Museu d'Arqueologia Submarina de Pals. 1971-1990.

GRÀFIC 13
Nombre de visitants del Museu Arqueològic de Barcelona. 1971-1990.

GRÀFIC 14
Nombre de visitants del Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus. 1971-1990

GRÀFIC 15
 Nombre de visitants del Museu Arqueològic de Calonge. 1971-1990.

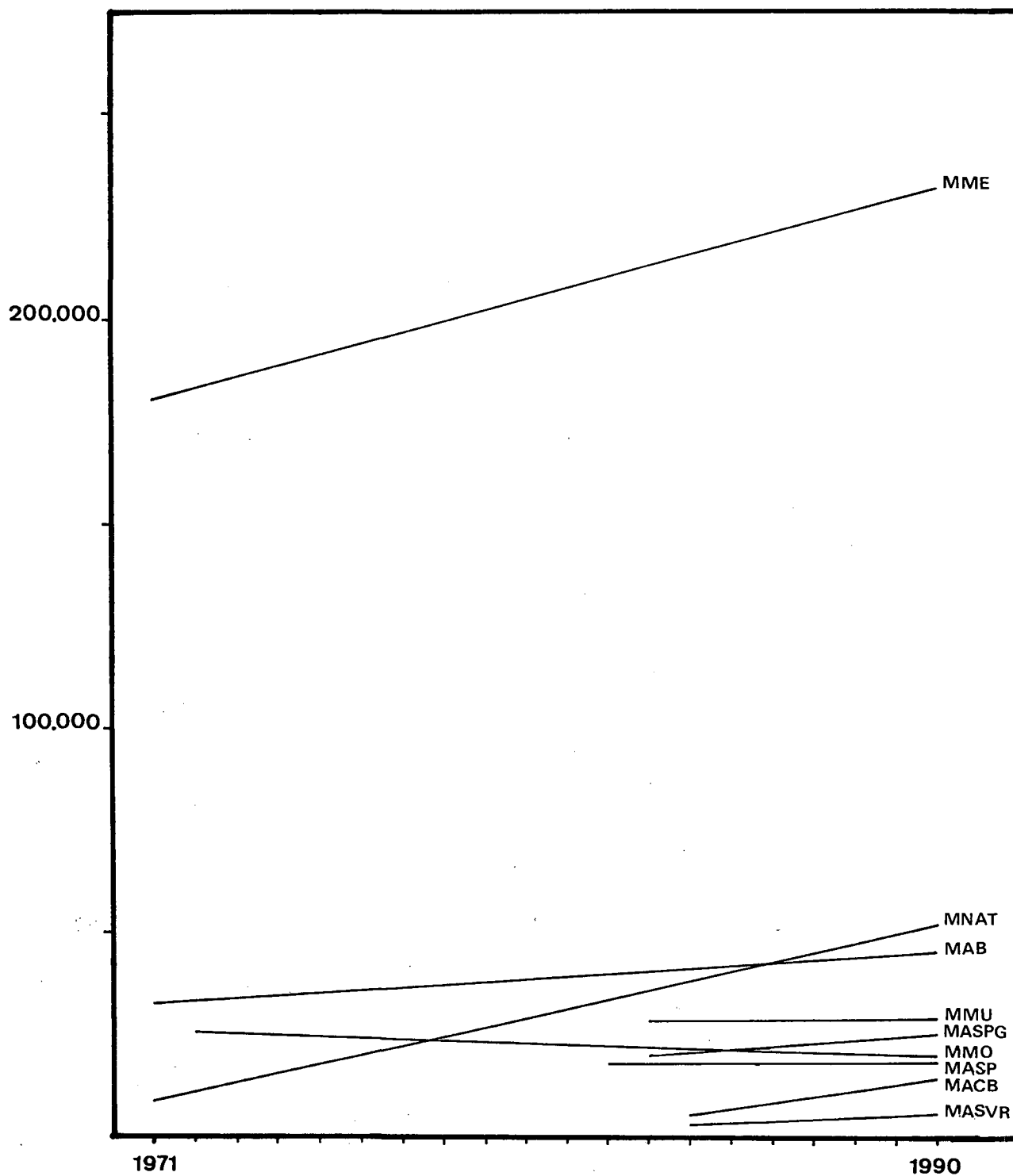
experimentat en els darrers 20 anys un augment lleuger en l'afluència de públic als museus d'arqueologia (Gràfic 16).

Aquest augment de les xifres absolutes de visitants, s'ha d'analitzar relacionant-lo, però, amb d'altres factors. Si com hem dit, la quantitat de públic d'un museu depèn, en bona part, de la població, estable o temporal, de la zona, podem correlacionar les xifres de visitants amb la dinàmica que ha experimentat l'evolució d'aquesta població.

Prendrem com a elements de comparació tres altres variables: la població de Catalunya en aquests anys (Gràfic 17), l'afluència de turistes estrangers a Catalunya (Gràfic 18) i el nivell de formació de la població catalana (Gràfic 19). En el període 1971-1987, la població catalana de dret ha experimentat un augment del 18 %, amb un creixement continuat excepte en els anys 1979 i 1980 (Font : I.N.E., España, anuario estadístico, 1982 i 1989, Madrid). El nombre de turistes estrangers entrats a Catalunya el 1989 ha estat el doble del que havia entrat el 1971 (Font : Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Girona. Memòria de treballs 1989). A més, l'oferta de centres museístics ha augmentat, sense que, pel que sembla, aquest fet es correspongui amb una major demanda. També, des de 1970 a 1990 s'ha produït en la societat catalana un augment considerable del temps lliure i també un augment de la proporció dels col·lectius amb un nivell d'estudis alt que, com veurem més endavant, constitueixen un públic preferencial dels museus. En cap dels casos analitzats els augments de les xifres de visitants als museus d'arqueologia no es corresponen amb l'augment de la població catalana ni molt menys encara amb l'augment de la vinguda de turistes estrangers, ni tampoc amb els canvis en el nivell d'educació del país. D'acord amb el resultat d'aquestes comparacions, podríem considerar que el poder d'atracció dels museus arqueològics ha disminuït. Fins i tot podríem considerar que en xifres relatives en certa mesura els museus arqueològics han perdut públic.

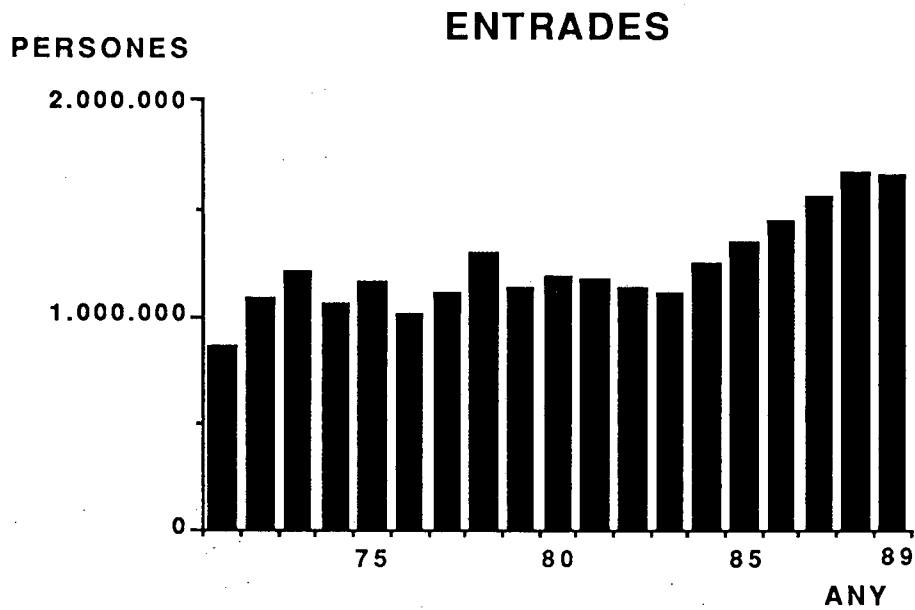
En el període 1985-1989, les proporcions anuals entre visitants individuals i visitants en grup als museus arqueològics són semblants (56 % visitants individuals - 44 % visitants en grup), i experimenten fins i tot proporcionalment una certa davallada de

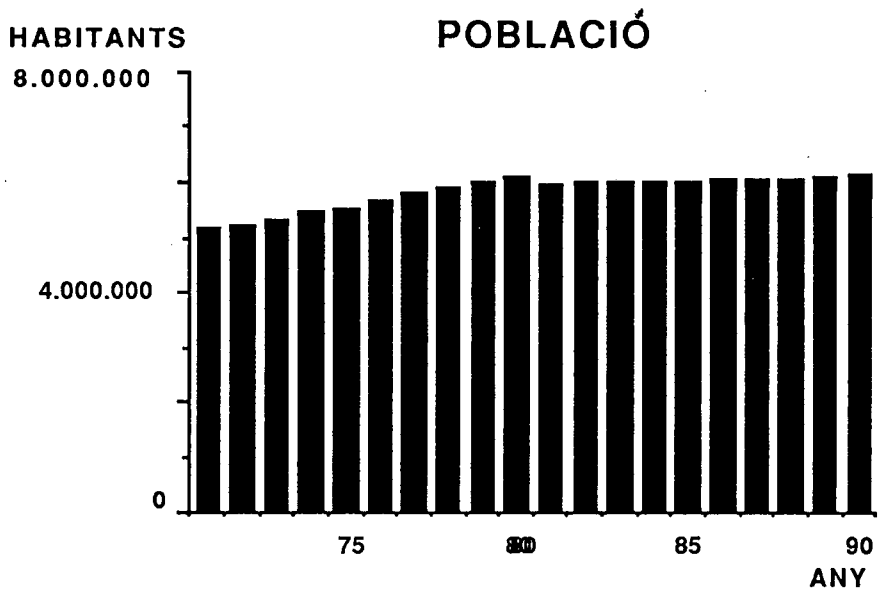

GRAFIC 16

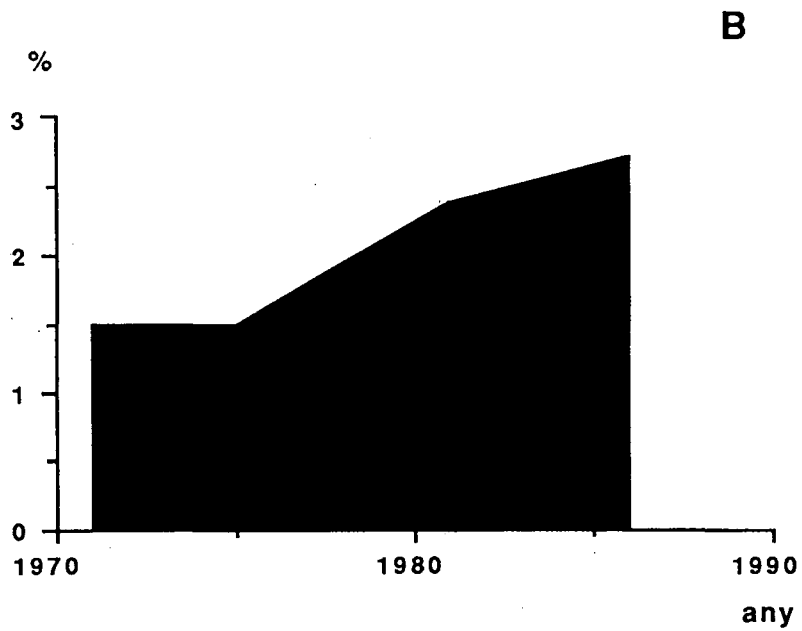
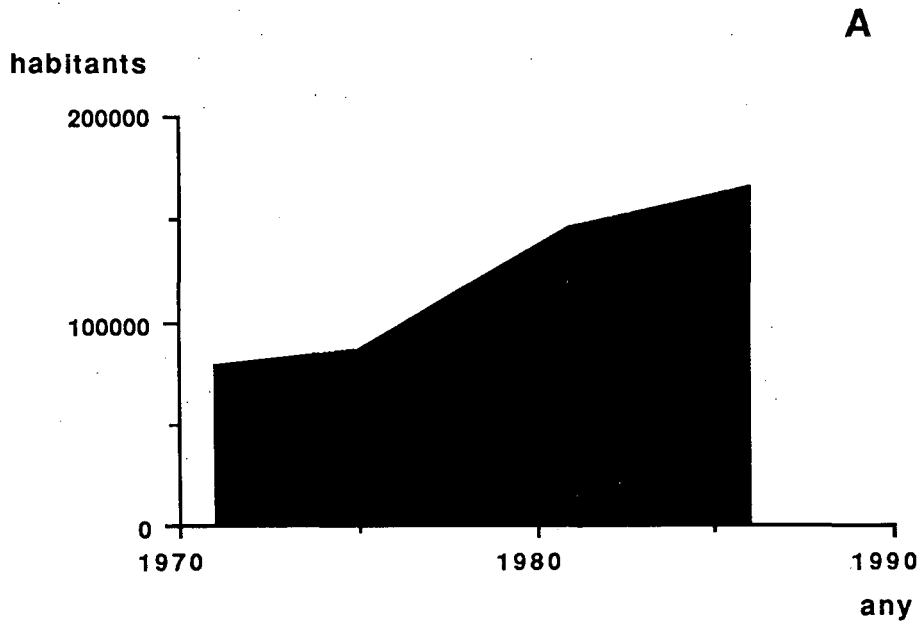
Rectes de regressió de l'afluència de visitants en cada un dels museus arqueològics catalans analitzats (1971-1990).

GRÀFIC 17
Entrades a Catalunya de persones procedents de l'estranger.

GRÀFIC 18
Habitants de Catalunya . 1971-1990.

GRÀFIC 19

A . Número d'habitants de Catalunya amb estudis de grau superior.
B . Proporció de la població catalana que posseïx estudis superiors.

l'afluència de visitants en grup en els darrers anys. En bona part dels museus on s'ha produït un augment del nombre total de visitants, aquest ha vingut provocat per un augment de l'afluència de visites d'escolars, conseqüència dels nous enfocaments pedagògics, o de grups de la tercera edat, motivats per la major atenció que s'està produint per l'oci en aquesta etapa de la vida.

IV.a.2. LES PREFERÈNCIES TEMÀTIQUES DELS VISITANTS DE MUSEUS

Amb l'objectiu de conèixer les preferències del visitant dels museus catalans, pel que fa referència al tipus de museus que més li agrada visitar, i veure la presència que hi tenen els museus d'arqueologia, s'ha realitzat un sondeig entre el públic de diversos museus catalans.

IV.a.2.1. Contingut de l'enquesta i tipus de mostreig

Donades les notables diferències, tant temàtiques, com de localització geogràfica o d'afluència de públic, existents entre els museus catalans, hem optat per no realitzar aquesta enquesta sobre una mostra de museus obtinguda per mitjà d'un mostreig aleatori simple, sinó que hem seleccionat un conjunt de museus atenent a les diferències de població de les diverses zones i localitats on es troben, a la seva repartició geogràfica i a les diverses temàtiques que tracten.

Per al mostreig s'han utilitzat 20 museus, els 8 d'arqueologia ja esmentats (Museu Monogràfic d'Ullastret, Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, Museu Arqueològic de Barcelona, Museu d'Arqueologia Submarina de Pals, Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, Museu Monogràfic d'Olèrdola, Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus i Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans) i 12 escollits entre museus de localització, temàtiques i àmbits diversos, per tal de fer significativa la mostra obtinguda (Museu d'Art de Catalunya, Museu Tèxtil de Terrassa, Museu Dalí, Museu de la Ciència de la Caixa de Pensions, Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, Museu Marítim de Barcelona, Museu Etnològic del Montseny, Museu Comarcal de la Garrotxa, Museu Capitular de la Catedral de Girona, Museu Diocesà i Comarcal de Solsona i Museu d'Art Jaume Morera de Lleida). Pel que fa referència al nombre de museus on s'ha realitzat l'enquesta, la fracció de mostreig és de 12,45.

D'entre tots els dies de l'any, se'n prengué un a l'atzar per a cada un dels museus escollits, durant el qual s'enquestà, a la sortida de les sales d'exposició permanent, els visitants d'aquell dia; en el cas que el dia assignat fos festiu per al museu, es repetia la selecció. El treball de camp s'ha realitzat entre l'1 d'abril de 1990 i el 31 de març de 1991. En l'enquesta es demanava el nom dels museus catalans que recordava haver visitat i que indiqués els que més havien despertat el seu interès (Figura 13). La pregunta era formulada per un enquestador, i la resposta era donada de forma oral i anotada per l'enquestador.

IV.a.2.2. Volum de la mostra

El nombre de persones enquestades ha estat molt variable d'un museu a l'altre, en funció de la freqüentació de cada un d'ells. S'ha preferit no interrogar un nombre igual de visitants en cada museu, afavorint d'aquesta manera que la mostra obtinguda reflectís també l'aportació del diferent flux de visitants de cada museu. D'altra banda aquest igual nombre hauria comportat poder enquestar un nombre molt

MUSEU ..... data : ..... full núm. : .....

A - Pot dir-me el nom dels museus que ha visitat a Catalunya?

B- Quins han despertat més el seu interès ? (X)

FIGURA 13

Questionari utilitzat en l'enquesta realitzada en 20 museus catalans de temàtica diversa.

reduït de persones, ja que el màxim diari que assoleixen la major part de museus és molt baix.

S'han enquestat un total de 922 persones, que es reparteixen per museus de la manera següent:

- Museu Etnològic del Montseny : 3.
- Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles : 24.
- Museu Arqueològic de Barcelona : 28.
- Museu d'Art de Catalunya : 62.
- Museu de la Ciència de la Caixa de Pensions de Barcelona :

100.

- Museu Marítim de Barcelona : 71.
- Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona : 155.
- Museu Monogràfic d'Empúries : 56.
- Teatre Museu Dalí : 171.
- Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans : 9.
- Museu Capitular de la Catedral de Girona : 43.
- Museu d'Art Jaume Morera de Lleida : 3.
- Museu Monogràfic d'Olièrdola : 31.
- Museu Comarcal de la Garrotxa : 18.
- Museu Arqueològic Salvador Vilaseca de Reus : 6.
- Arxiu Museu Folklòric de Ripoll : 72.
- Museu Diocesà i Comarcal de Solsona : 30.
- Museu Nacional Arqueològic de Tarragona : 26.
- Museu Tèxtil de Terrassa : 6.
- Museu Monogràfic d'Ullastret : 8.

IV.a.2.3. Els resultats

Els resultats obtinguts en el sondeig no s'han de considerar com una "llista d'èxits" mitjançant la qual puguem conèixer els museus

N	ARQ.%	ART %	ALT.%	TOT.N	TOT.%
1	24	35,9	27,8	271	29,5
2	13,9	15,1	10,3	115	12,5
3	16,4	5,7	10,6	94	10,2
4	8	6,4	15,9	106	11,5
5	10,6	10	7,5	82	8,9
6	8,5	4,3	9	69	7,5
7	4,8	5	4,2	42	4,5
8	5,8	4,6	5	47	5,1
9	3,7	1,7	2,2	22	2,3
10	1	2,8	1,7	18	1,9
11	2,1	1,4	1,1	13	1,4
12	0,5	1,4	0,8	9	0,9
13	0	0,7	0,6	5	0,5
14	0,5	0,7	0,2	4	0,4
15	0	0,7	0,4	4	0,4
16	0	0,7	1,3	8	0,8
17	0	0,3	0	1	0,1
18	0	0	0	0	0
19	0	0	0	0	0
20	0	0,7	0	2	0,2
21	0	0,7	0,2	3	0,3
22	0	0	0	0	0
23	0	0	0	0	0
24	0	0	0	0	0
25	0	0,3	0	1	0,1
26	0	0	0	0	0
27	0	0	0	0	0
28	0	0	0,2	1	0,1
29	0	0	0,2	1	0,1
30	0	0	0	0	0

TAULA 2

Enquesta realitzada en 20 museus catalans de temàtica diversa. Nombre de museus que els enquestats declaren haver visitat.

preferits pel públic. Tampoc s'han de tractar els resultats com una relació dels museus més visitats a Catalunya, la qual cosa podríem conèixer millor per mitjà dels recomptes de visitants de cada museu. La funció d'aquest sondeig és conèixer, a través dels noms dels museus que més han estat anomenats, la temàtica preferida en matèria de museus pel públic dels museus i la situació dels museus d'arqueologia. No tindrem en compte les no respostes, ja que poden ser degudes a motius molt diversos.

El nombre de museus esmentats serà sens dubte, un bon paràmetre per determinar el grau d'interès pels museus catalans (Taula 2). A més, analitzarem també el tipus de museus més sovint esmentats i el tipus de museus que s'indiquen com els que desperten més l'interès.

De ben segur que quan es pregunta a un visitant que indiqui els noms dels museus que ha visitat, els que enumera no constitueixen una relació exhaustiva dels que coneix. Diversos factors, relacionats principalment amb el fet de recordar-los o no en el moment d'ésser interrogat de manera inesperada i veure's obligat a respondre, fan que el visitant n'esmenti menys dels que realment coneix. Obviament, si, per exemple, a qualsevol dels visitants enquestats se li facilités una llista de tots els museus de Catalunya i se li deixés el temps suficient, podria ampliar la seva relació de museus visitats. És difícil però aconseguir que un visitant llegeixi una relació de més de dos centenars de museus i que hi dediqui el temps suficient com per recordar quins ha visitat. De totes maneres, aquesta no és la finalitat de l'enquesta, per mitjà de la qual, amb unes respostes immediates, pretenem apropar-nos al grau d'identificació del visitant amb els museus.

Analitzant el nombre de museus enumerats, observem com la major part dels visitants (29 %) cita un sol museu, que és el que acaba de visitar. Aquesta dada no significa que el públic dels museus conegui generalment un únic museu, sinó que indica que el grau d'implicació amb els museus és tan reduït que a la sortida d'un museu, el visitant no recorda cap altre nom de museu que coneixi. Aquesta dada també és indicadora del fet que si en el conjunt de la societat, les persones que visiten museus constitueixen una minoria, entre el mateix públic dels museus no es dona una proporció elevada de visites a museus. Bona part

de les persones enquestades esmenten 2, 3 o 4 museus (34 %) i algunes n'enumeren més de 4 (36 %), arribant a casos extraordinaris a citar-ne 10 o més (7 %) i molt rarament dir-ne el nom de més de 20 (0,8 %). Si separem les dades obtingudes en els museus d'arqueologia i en els altres museus, no observem diferències significatives en els diagrames que s'obtenen amb uns i altres.

En analitzar els museus que els enquestats diuen haver visitat, a més a més del museu del qual acaben de sortir, veiem com els museus més citats són, amb molta diferència, els museus de temàtica artística (Fundació Joan Miró, Museu d'Art de Catalunya, Museu d'Art Modern, Museu Picasso, Teatre Museu Dalí de Figueres) (Taula 3). El Museu de la Ciència de la Caixa de Pensions de Barcelona es troba també entre els més citats, de la mateixa manera que el Museu Arqueològic de Barcelona i, curiosament, també el Museu de Cera de Barcelona. Entre els museus mitjanament citats hi trobem principalment museus temàtics de contingut divers, com el Museu de Zoologia de Barcelona, el Museu Etnològic de Barcelona, el Museu Marítim de Barcelona, el Museu Frederic Marés de Barcelona i el Museu Militar del Castell de Montjuïc de Barcelona, i també dos museus d'arqueologia, el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i el Museu Monogràfic d'Empúries. Sobre el total de les cites, el 43 % fan referències a museus d'art, mentre que el 10 % correspon a museus d'arqueologia. D'una banda cal remarcar que la presència dels museus d'arqueologia entre les visites del públic dels museus, si bé no és elevada, és en una proporció a tenir en compte; d'altra banda, cal considerar que entre els museus d'art hi figuren els centres més coneguts i reconeguts del país.

Entre els museus que han despertat un major interès entre els visitants dels museus, són també els d'art els més citats (Museu Picasso, Teatre Museu Dalí, Fundació Joan Miró i Museu d'Art de Catalunya) i també el Museu de la Ciència de la Caixa de Pensions de Barcelona, mentre que els museus arqueològics són poc assenyalats (Taula 4). Els museus d'art representen el 58 % de les cites mentre que els d'arqueologia tan sols el 7 %. Observem, doncs, una certa disminució entre la proporció de museus arqueològics esmentats com a més

Museu	A - N	A - %	B - N	B - %	C - N	C - %
MPB	283	11,5	40	8,1	243	12,4
T MDF	197	8	54	11	143	7,2
FJM	195	7,9	26	5,3	169	8,6
MDCB	161	6,5	21	4,2	140	7,1
MCCPB	158	6,4	48	9,8	110	5,6
MAM	137	5,5	15	3	122	6,2
MAC	131	5,3	27	5,5	104	5,3
MAB	114	4,6	23	4,7	91	4,6
MMB	87	3,5	13	2,6	74	3,7
MFMB	66	2,6	15	3	51	2,6
MNAT	66	2,6	15	3	51	2,6
MME	64	2,6	26	5,3	38	1,9
MMCCMB	61	2,4	6	1,2	55	2,8
MZB	61	2,4	18	3,6	43	2,1
MEB	60	2,4	9	1,8	51	2,6
MTIB	46	1,8	3	0,6	43	2,1
MEV	45	1,8	7	1,4	38	1,9
MVP	41	1,6	4	0,8	37	1,8
MCCG	41	1,6	15	3	26	1,3
MHCB	37	1,5	6	1,2	31	1,5
MDHNB	37	1,5	16	3,2	21	1
MJF	36	1,4	6	1,2	30	1,5
MGB	33	1,3	6	1,2	27	1,3
MCDB	31	1,2	3	0,6	28	1,4
MRMP	30	1,2	8	1,6	22	1,1
AMFR	28	1,1	8	1,6	20	1
MCFS	28	1,1	7	1,4	21	1
MDM	27	1,1	5	1	22	1,1
MMU	25	1	11	2,2	14	0,7
CMGB	22	0,8	2	0,4	20	1
MASG	20	0,8	5	1	15	0,7
MMSJA	19	0,7	7	1,4	12	0,6
MDSU	16	0,6	2	0,4	14	0,7
MAG	15	0,6	4	0,8	11	0,5
MDEF	15	0,6	6	1,2	9	0,4
MTT	15	0,6	2	0,4	13	0,6

TAULA 3

Museus que diuen haver visitat els visitants enquestats en els 20 museus catalans de temàtica diversa. A indica el nombre (N) i el percentatge (%) de cites fetes en tots els museus; B indica el nombre (N) i el percentatge (%) de cites fetes en els museus arqueològics; C indica el nombre (N) i el percentatge (%) de cites fetes en els museus de temàtica no arqueològica. (No es tenen en compte les cites realitzades en el propi museu. En la taula es representen únicament els museus citats en A per més de 20 visitants).

Museu	1A	1B	2A	2B	3A	3B
MCCP	107	64	19	19	88	45
TMDF	106	77	23	23	83	54
MPB	101	101	18	18	83	83
MAC	57	40	9	9	48	31
FJM	50	50	8	8	42	42
MAM	28	28	5	5	23	23
MMB	25	21	5	5	20	26
AMFR	25	7	3	3	22	4
MDCS	24	4	1	1	23	3
MME	20	14	13	7	7	7
MFMB	18	18	5	5	13	13
MDCB	18	18	3	3	15	15
MAB	18	18	7	7	11	11
MCCG	17	11	3	3	8	8
MEV	15	15	1	1	14	14
MNAT	11	9	5	5	4	4
MDHNB	11	11	4	4	7	7
MHCB	11	6	1	1	5	5
MEB	10	10	4	4	6	6
MDM	9	9	2	2	7	7
MCGO	9	4	0	0	4	4
MZB	9	9	6	6	3	3
CMGB	7	7	2	2	5	5
MDSU	6	6	1	1	5	5
MIPS	6	6	1	1	5	5
MVP	5	5	2	2	3	3
MCFS	5	5	1	1	4	4
MMCCMB	4	4	1	1	3	3
MTIB	5	5	0	0	5	5
MRMP	4	4	0	0	4	4

TAULA 4

Museus citats com els que més han despertat l'interès dels visitants en l'enquesta realitzada en 20 museus de temàtica diversa. A indica el total de vegades que s'ha citat el museu i B el nombre de vegades que s'ha citat sense tenir en compte les cites fetes al sortir del propi museu. 1 és el total de museus, 2 els museus arqueològics i 3 els museus de temàtica no arqueològica. En la taula es representen els museus citats en 1B per més de tres visitants.

visitats i els museus d'arqueologia enumerats entre els que han despertat més l'interès dels visitants.

IV.b. LA IMATGE DELS MUSEUS D'ARQUEOLOGIA A CATALUNYA A TRAVÉS DE LA PREMSA DIÀRIA I LA TELEVISIÓ (1971-1989)

La imatge que el gran públic té dels museus d'arqueologia no és moltes vegades la mateixa que tenen els museòlegs o els arqueòlegs, sinó la que trobem reflectida en revistes, emissions de televisió, novel·les de gran tiratge, pel·lícules, còmics, ...

Prenent, per exemple, el cinema, veiem com poques pel·lícules tenen un argument en el qual apareguin museus d'arqueologia, i en els pocs casos en què ho fan, el clixés que en transmeten estan sovint associats a l'exposició de tresors i voltats d'una aureòla d'aventures i exotisme i es troben allunyats de la seva vinculació a la difusió del patrimoni i del coneixement de les societats antigues. En la pel·lícula "En busca del arca perduda", dirigida per Steven Spielberg l'any 1981, l'arqueòleg Dr. Jones es dedica a buscar i comprar antiguitats i objectes arqueològics per a un museu. En la pel·lícula "La Mòmia", de Karl Freund (1932) amb Boris Karloff i Zita Jahann, les expedicions del Museu Britànic descobreixen enigmàtiques tombes a Egipte i en el Museu del Caire hi ha exposades mòmies que recobren vida i la tornen a perdre, i s'hi produeixen malefics i conjurs.

Aquesta imatge dels museus arqueològics influeix, sens dubte, de manera notable en la sensibilització i l'actitud del públic, i per extensió també de les administracions, envers els museus

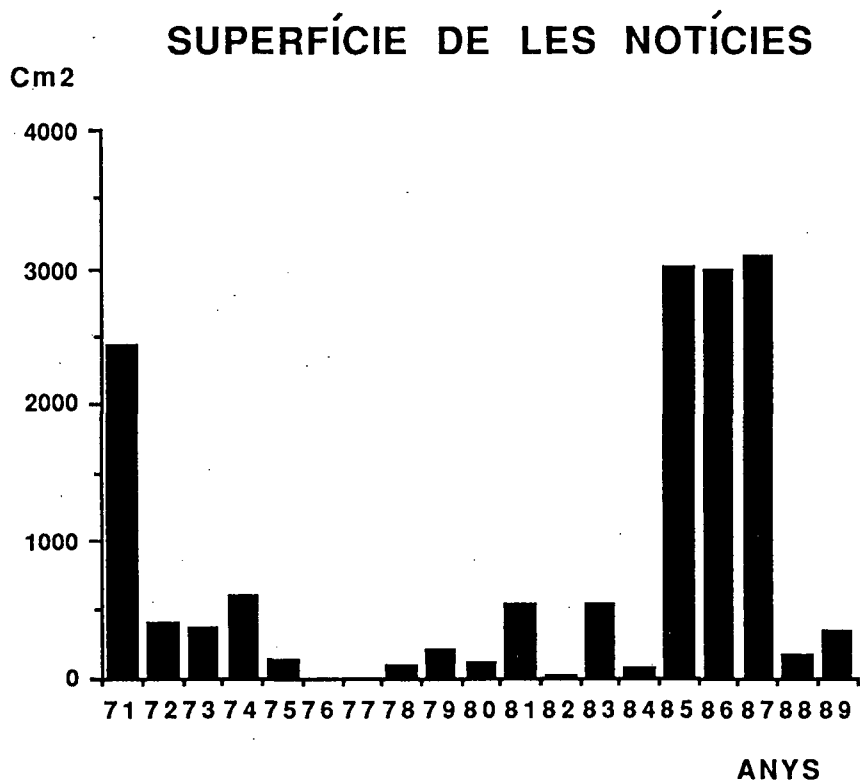
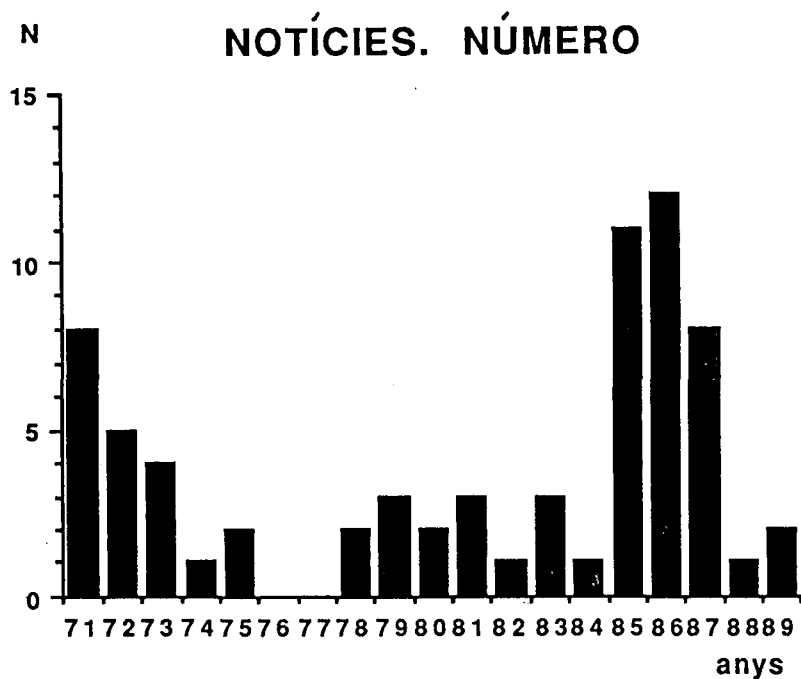
d'arqueologia. En aquest apartat, però, ens centrarem en la visió de la premsa diària i la televisió a Catalunya.

La televisió, el mass media que compta amb una major audiència, no tracta gairebé mai en la seva programació els museus d'arqueologia. Si bé la premsa diària podria ser un dels millors mitjans a l'abast dels museus per arribar al públic, els grans rotatius es fan rarament ressò dels esdeveniments museològics, i els museus són tema de notícia, en la major part dels casos, únicament en els periòdics d'àmbit local o regional. És d'un interès cabdal l'estreta vinculació dels museus locals i comarcals, en definitiva territorials, amb la població del territori al qual fan referència, i per aquest motiu és fonamental la seva presència en els mitjans de difusió del mateix territori del museu (localitat, comarca, ...), potser fins i tot més que en els d'abast més general. Els museus arqueològics, però, pel seu caràcter temàtic, haurien de tenir una projecció i una influència que sobrepassin els límits del territori al qual fessin referència. A Empúries, Ullastret o Banyoles, per posar uns exemples, els correspon una incidència que depassa els municipis de l'Escala, Ullastret o Banyoles, o les comarques del Baix Empordà, l'Alt Empordà o el Pla de l'Estany.

No analitzarem els mitjans de comunicació de masses com un mitjà del museu per arribar al públic i de promocionar-se (ja sigui en informacions puntuals, temporals o periòdiques o en l'emissió de produccions o en la publicació d'articles dedicats a determinats museus, temes, artistes, ...), sinó com un indicador del grau d'interès social que desperten els museus d'arqueologia.

Amb aquesta intenció, hem seleccionat els 5 diaris amb major difusió a Catalunya i hem aplicat una anàlisi de contingut (Bardin, 1986; Pérez, 1984) a les notícies relatives als museus d'arqueologia.

Els cinc periòdics amb major difusió a Catalunya són La Vanguardia (difusió mitjana 1985: 191.123 exemplars), El Periódico (difusió mitjana 1985: 136.947 exemplars), El País (difusió mitjana 1985 a Catalunya: 50.617 exemplars), l'Avui (difusió mitjana 1985: 40.379 exemplars) i el Diari de Barcelona (difusió mitjana 1988: 25.064 exemplars) (font: OJD). Considerarem solament aquells articles en el

GRÀFIC 20
 Evolució del nombre i la superfície de les notícies de premsa relatives als museus d'arqueologia. 1971-1989.

títol o subtítol dels quals apareguin les paraules "museu d'arqueologia", "museu arqueològic" o el nom d'algun dels museus arqueològics.

Hem deixat de banda l'anàlisi del discurs de la notícia, de la seva estructura o de la interpretació que es fa dels fets noticiables, per centrar-nos en les variables d'estudi següents :

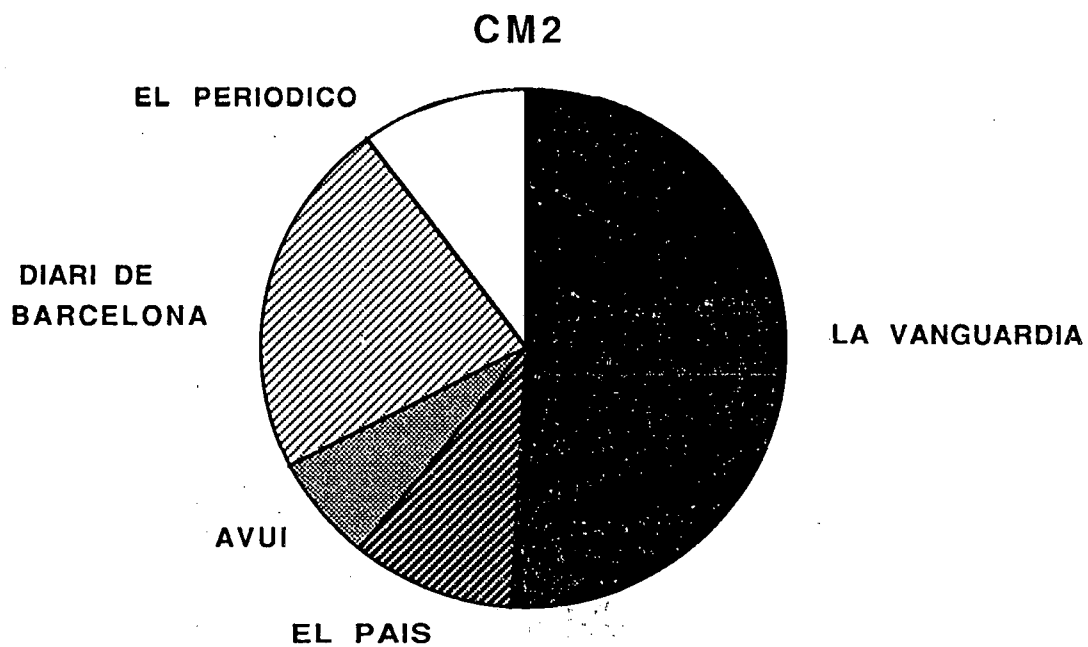
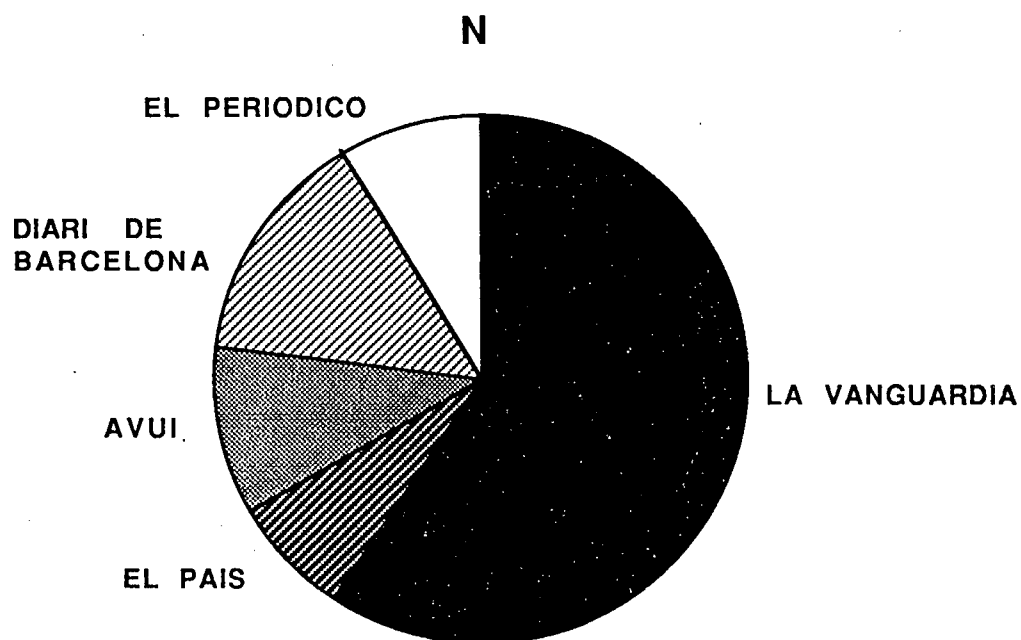
- nom del diari.
- data de l'edició.
- museu al qual es fa referència.
- títol de la notícia.
- tema.
- font.
- opinió que transmet del museu (positiva, negativa, sense opinió).
- espai que hi dedica (en cm²).
- forma de narració (directa o de creació) (Fontcuberta, 1980).

Un buidatge, encara que no exhaustiu, d'aquests rotatius mostra que l'interès periodístic pels museus d'arqueologia és molt puntual i esporàdic. En quasi 20 anys (1971-1989) han aparegut poc més de 69 notícies en els cinc diaris de major venda a Catalunya i s'hi ha dedicat un espai total de 15,15 m², quan, i a manera d'indicació, l'edició d'un sol dia d'un dels cinc diaris ocupa 78 m² (El País, 17-10-1990).

El nombre total de notícies recollides (69) és massa reduït per a permetre el seu tractament estadístic.

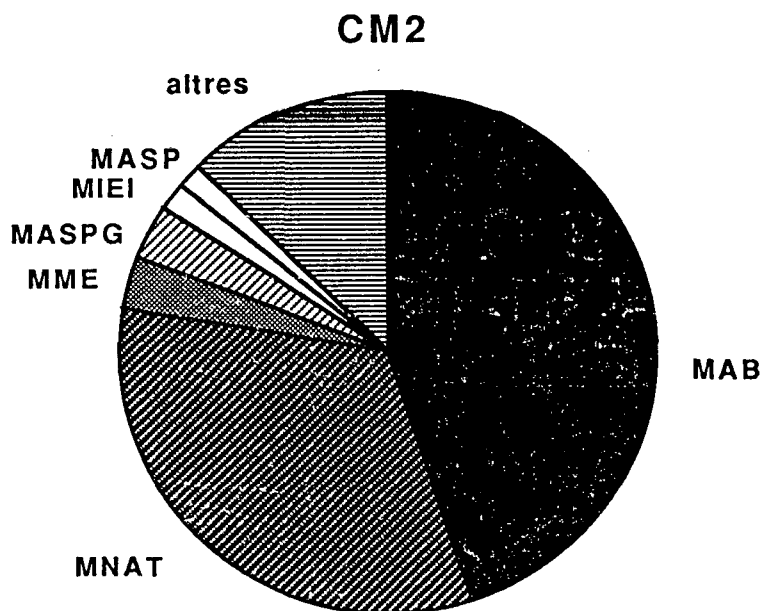
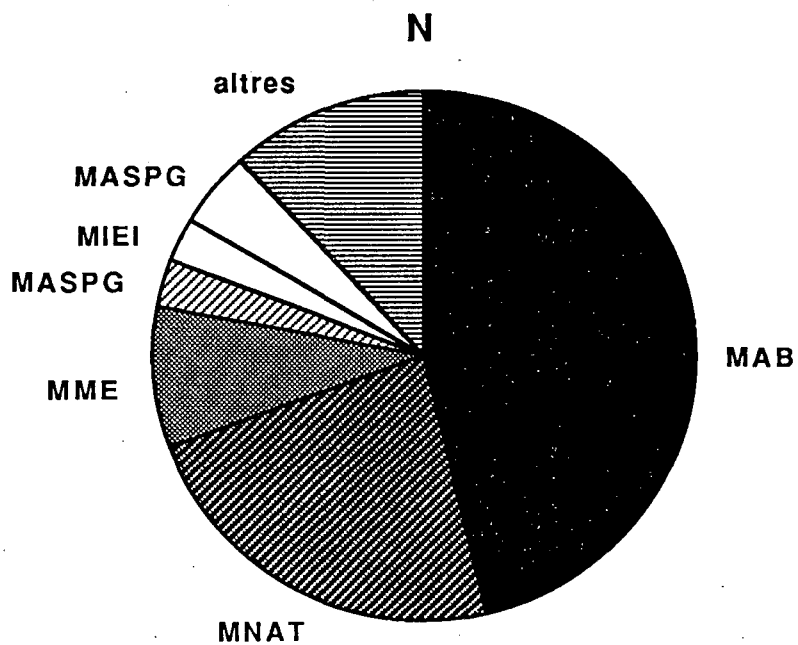
Durant els 20 anys, no s'observa cap revitalització significativa dels museus d'arqueologia com a tema de notícia i tots els diaris consultats han publicat de manera molt esporàdica notícies d'aquests museus (Gràfic 20). No es produeix un augment a nivell quantitatiu en el temps. L'únic increment notable s'observa en els anys 1985-87; aquest augment és produït pel tractament freqüent de les exposicions temporals que en aquells anys tenen lloc al Museu Arqueològic de Barcelona.

GRÀFIC 21

Notícies de premsa relatives als museus d'arqueologia.
1971-1989. (Nombre de notícies . Cm2 de superfície)

GRÀFIC 22
 Notícies de premsa relatives als diferents museus d'arqueologia.
 1971-1989.

La imatge que dels museus d'arqueologia arriba als lectors dels cinc diaris utilitzats, ha variat poc en els dos decennis estudiats, ja que quantitativament i qualitativament la seva presència ha estat sempre quasi nul·la.

El diari que presta una major atenció als museus d'arqueologia és La Vanguardia, periòdic liberal conservador, amb una mitjana de dos articles o notícies per any (Taula 5). Els altres diaris consultats no publiquen quasi mai res relatiu als museus d'arqueologia (una mitjana aproximada d'una notícia cada quatre anys a El País, una cada tres anys a l'Avui, una cada dos anys al Diari de Barcelona o una cada tres anys a El Periódico) (Gràfic 21).

Els museus que més sovint han estat tema d'aquestes notícies són primerament el Museu Arqueològic de Barcelona, seguit a certa distància pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i encara de més lluny pel Museu Monogràfic d'Empúries (Gràfic 22). A aquest darrer s'hi fa poca referència particular si bé sovint apareixen notícies sobre el conjunt monumental d'Empúries del qual forma part el Museu. Molt poques vegades apareixen els altres museus en la premsa de gran difusió (Taula 6).

Els titulars són importants pels periodistes perquè constitueixen el primer nivell de contacte amb el lector i perquè en depèn, en part, l'interès del lector per a continuar o no llegint la notícia (Gómez, 1982). Els títols de les notícies sobre museus d'arqueologia que apareixen en els cinc diaris analitzats, impliquen generalment informació i rares vegades opinió, solen resumir la notícia i no pretenen cridar l'atenció sobre el tema.

Les notícies recollides en els cinc diaris han estat classificades segons el seu contingut en diversos blocs, els quals ens mostren, amb certa precisió, quins aspectes assoleixen major ressò a la premsa (Taula 7). Les dades obtingudes posen de relleu que l'aspecte de major interès per la premsa escrita són les exposicions temporals. Entre aquestes, la que major ressò ha obtingut en els dos decennis analitzats ha estat "El museu secret" (30 % del bloc "exposicions temporals") realitzada pel Museu Arqueològic de Barcelona, succés que

TÍTOLS DELS ARTICLES, DIARI I DATA

- "Sesión científica en el Museo de Ampúrias" (LV) (27-4-71)
 "Ampliación de los laboratorios del Museo Arqueológico" (LV) (29-4-71)
 "Reunión del Patronato de las ruinas y el Museo de Ampúrias" (LV)(15-6-71)
 "VIII curso comarcal de iniciación a la arqueología" (LV) (30-5-72)
 "Gandesa: sería necesaria la construcción de un museo arqueológico" (LV) (26-5-72)
 "Sesión científica en el Museo Arqueológico" (LV) (27-6-72)
 "El Museo Arqueológico" (LV) (22-12-72)
 "Sesión científica en el Museo Arqueológico" (LV) (27-12-72)
 "Curso de arqueología de la América litoral" (LV) (15-2-73)
 "El Museo Arqueológico Comarcal de Bañolas" (LV) (1-2-74)
 "Exposición Los dioses dormidos en el Museo Arqueológico" (LV) (15-2-75)
 "Reunión del Patronato de las excavaciones y museo monográfico de Ampúrias"(LV)(4-5-75)
 "Olot. El Museo Arqueológico se remoja" (LV) (7-10-78)
 "Museo Arqueológico. Nuevas instalaciones" (LV) (17-5-78)
 "Cine especializado en el Museo Arqueológico" (LV) (22-3-79)
 "Un consorcio administrará el museo y excavaciones de Empuries" (LV) (22-9-79)
 "Tarragona: ayuda para el almacén didáctico arqueológico" (LV) (17-7-80)
 "El Museo de Ampurias, el más visitado" (LV) (27-8-80)
 "Inaugurado el primer Museo de Arqueología Submarina de Cataluña" (LV) (14-2-81)
 "En País se encuentra el primer Museo de Arqueol. Submarina de Cataluña" (LV)(24-2-81)
 "Hoy, reapertura del Museo de Sant Pere de Galligans" (LV) (13-11-81)
 "Sant Boi pide un museo para sus hallazgos arqueológicos" (LV) (16-10-84)
 "El Museo Arqueológico amplía su actividad al cumplir el 50 aniversario su taller de restauración" (LV) (20-10-85)
 "El Arqueológico de Barcelona abrirá una doble exposición al cumplir 50 años"(LV)(17-11-85)
 "El Museo Arqueológico tendrá una nueva y más racional distribución" (LV) (27-5-85)
 "Las colecciones Macau, en el Museu Arqueològic de Girona" (LV) (30-5-85)
 "Un solo museo albergará obras de arte y hallazgos arqueológicos de Lleida"(LV)(24-4-86)
 "La estatua de Esculapio trasladada al Saló del Tinell" (LV) (14-2-86)
 "Tres exposiciones conmemorarán el 50 aniversario del Museo de Arqueología" (LV) (16-2-86)
 "El Museo Arqueológico se adapta para poder recibir a los visitantes invidentes" (LV)(8-8-87)
 "El MuseoArqueológico presenta una gran exposición sobre los fenicios" (LV) (18-5-87)
 "El objeto y su imagen" (LV) (12-5-87)
 "Tarragona: robo de cinco terracotas de gran valor en el Museo Arqueológico"(LV)(5-12-85)
 "El Museo Arqueológico de Tarragona está cerrado por falta de medidas de seguridad"(LV)(10-1-86)

- "Precisión sobre el Museo Arqueológico de Tarragona" (LV) (14-1-86)
- "El Museo Arqueológico de Tarragona abrirá en un plazo máximo de quince días"(LV)(17-1-86)
- "El Museo Arqueológico de Tarragona abrió al público" (LV) (22-1-86)
- "Cierran el Museo Paleocristiano de Tarragona el mismo día de su apertura" (LV)(23-3-86)
- "Nuevas dependencias para el Arqueológico de Tarragona" (LV) (12-4-87)
- "El Ministerio de Cultura invertirá mil millones en el nuevo Museo Arqueológico de Tarragona"(LV)(28-7-89)
- "La gratuidad de los museos sólo afecta en Cataluña al Arqueológico de Tarragona" (PA) (5-1-83)
- "Un ábside medieval, base del nuevo Museo Arqueológico de Lleida" (PA) (25-7-85)
- "El Museo Arqueológico de Barcelona exhibirá una gran escultura romana del dios Priapo" (PA) (12-10-85)
- "Cerrado el Museo Arqueológico de Tarragona tras el robo de varias obras" (PA) (6-12-85)
- "Priapo desencadenado" (PA) (17-10-86)
- "Copia y modelo son iguales en el museo" (PE) (23-7-85)
- "Una guía enseña a descubrir lo que encierran los museos" (PE) (18-4-86)
- "El Museo Arqueológico por fin muestra sus secretos" (PE) (30-4-86)
- "Exposición sobre el arte fenicio en el museo Arqueológico" (PE) (15-5-87)
- "Un agradable paseo por las huellas del pasado" (25-12-87)
- "Una técnica utilizada en el museo Arqueológico revive el arte rupestre" (PE) (7-11-88)
- "Els responsables dels museus catalans en descarten la gratuïtat" (AV) (6-1-83)
- "El museu de Sant Pere de Galligans rep una donació" (AV) (31-5-85)
- "El Museu Arqueològic de Barcelona serà reestructurat" (AV) (1-6-85)
- "Bosch Gimpera, recordat en una exposició al Tinell" (AV) (21-2-86)
- "Els invidents podran visitar el Museu Arqueològic" (AV) (7-7-87)
- "Les termes romanes de Sant Boi seran rehabilitades i convertides en un museu (AV) (6-12-89)
- "Museo Arqueológico Submarino. Es posible que se instale en Rosas" (DB) (3-1-71)
- "Museo Arqueológico Submarino" (DB) (26-1-71)
- "Nuevas instalaciones del laboratorio del Museo Arqueológico de Barcelona" (DB) (29-4-71)
- "Reunión del Patronato interprovincial de las ruinas i el museo de Ampurias" (DB) (16-6-71)
- "El Museo Arqueológico Provincial el segundo más importante de España en esta especialidad" (DB) (28-12-71)
- "Robo de treinta piezas en el Museo Arqueológico" (DB) (23-3-73)
- "Importante donación al museo arqueológico local" (DB) (2-12-73)
- "Miguel Llongueras disertó sobre el arte parietal paleolítico" (DB) (26-9-79)
- "Museu Arqueològic" (DB) (31-7-82)
- "Mirada a l'arqueologia amb uns ulls d'ara" (DB) (14-4-87)

diari	N	Sup.
LA VANGUARDIA	41	7721,70
EL PAIS	5	1521,35
AVUI	7	990,96
D. BARCELONA	10	3373,05
EL PERIODICO	6	1547,73

TAULA 5

Nombre de notícies de premsa relatives als museus d'arqueologia repartides per diaris i superfície que aquestes ocupen (cm2) (1971-1989).

Museu	N	Sup.
MAB	32	6806,25
MNAT	16	4933,61
MME	6	522,50
MASP	2	496,78
MIEI	2	271,30
MASPG	3	260,53
altres	8	1863,82

TAULA 6

Notícies de premsa relatives als museus d'arqueologia repartides per museus a què fan referència i superfície que aquestes ocupen (cm2) (1971-1989).

	N	Sup (cm2)
A. Exposicions temporals.	14	5443,21
B. Projectes (de creació de nous museus, de reestructuració, de serveis, ...	14	2969,07
C. Inauguracions (d'un museu, d'algunes sales, de serveis, ...)	9	1364,27
D. Successos (Robatoris i les seves conseqüències,...)	8	858,57
E. Actes públics	7	434,89
F. Informació (sobre el museu en general o alguna de les seves dependències o serveis)	5	2645,28
G. Diversos (inversions, donacions, gratuïtat d'entrades, reunions patronat, cartes d'opinió, ...)	12	1439,51

TAULA 7

Temàtica de les notícies de premsa relatives a museus d'arqueologia catalans (1971-1989).

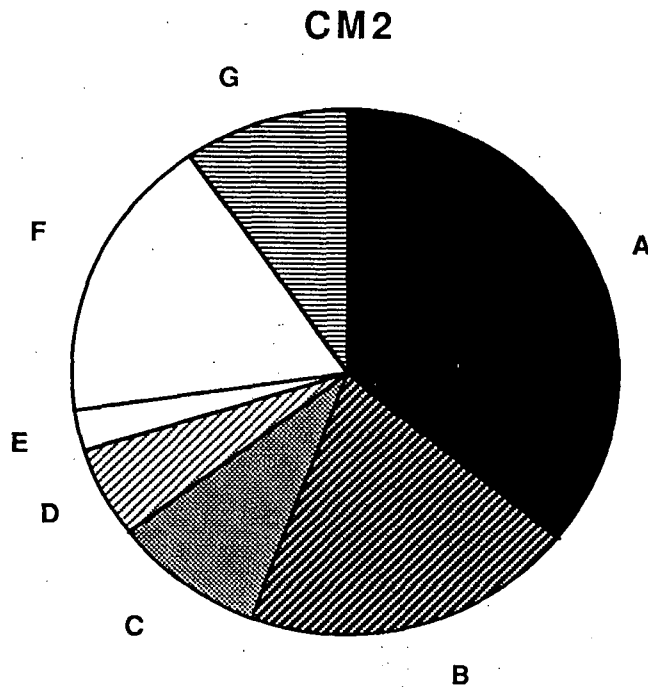
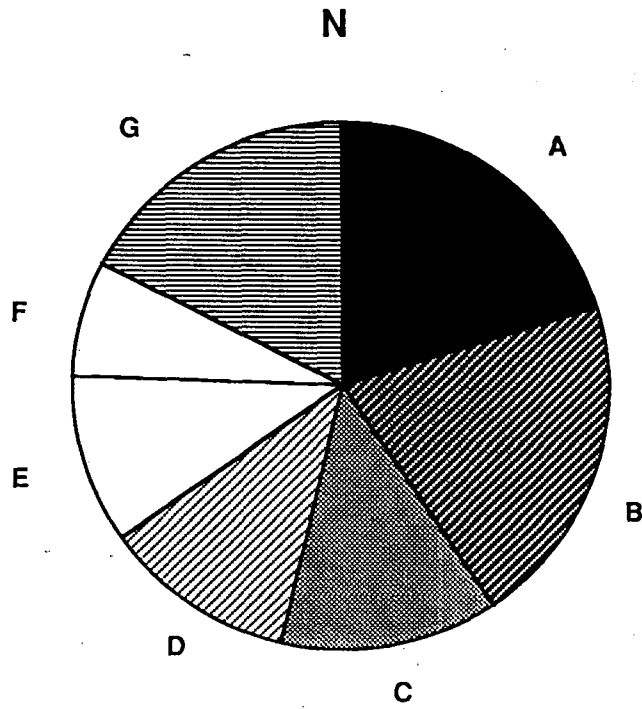
fou motivat, sens dubte, pel component eròtic de part de l'exposició. A part de les exposicions temporals, els museus d'arqueologia són notícia quan es donen a conèixer els projectes de reestructuració del conjunt del museu o d'alguna de les seves dependències i amb motiu de les inauguracions, moments en els quals, a més, s'afegeix a la motivació d'oportunitat de la notícia, una evident utilització política. La quasi totalitat de les notícies que hem reunit en el bloc "exposicions temporals" fan referència també als seus projectes i inauguracions. Després de presentat el projecte i realitzat l'acte inaugural, els museus d'arqueologia ja no són sinó tractats, quan constitueixen una notícia pròpia de la pàgina de successos, a causa, per exemple, d'algun robatori. Totes les notícies que hem agrupat en el bloc "successos" són produïdes únicament per dos petits robatoris. L'aparició d'informacions i descripcions dels museus (bloc "informació") és molt puntual, però quan apareixen s'hi dedica un ampli espai a causa de la seva col·locació en seccions especials del diari. Els actes organitzats pels museus s'hi troben molt puntualment anunciats i comentats. Els veiem aparèixer concentrats en determinats diaris i en èpoques concretes, a causa, sens dubte, de l'interès especial d'un determinat periodista (Gràfic 23).

Pel que fa referència a la font, la majoria de les notícies (52 %) figuren sense referència, mentre que una part considerable (47 %) estan signades i quasi cap (1 %) prové d'agències. Aquesta composició de les fonts informatives indica, una vegada més, el desinterès periodístic pels museus d'arqueologia.

L'opinió que transmet la premsa sobre aquests museus es quasi sempre neutra. No s'expressa una opinió sobre els fets objecte de la notícia sinó que únicament es descriuen. S'utilitza la major part de les vegades una forma de narració directa i rarament els articles són de creació.

La televisió, més que no pas la premsa escrita, podria ser un mitjà de primera importància per afavorir l'entrada dels museus en la vida quotidiana (Levillayer, 1985). Actualment quasi totes les cases de Catalunya tenen almenys un aparell de televisió, sinó més d'un, i moltes un magnetoscopi. Alhora, s'està multiplicant el nombre de cadenes i possibilitant l'existència de cadenes especialitzades. El públic de la

GRÀFIC 23

Temàtica de les notícies de premsa . 1971-1989.

(A. Exposicions temporals, B. Projectes, C. Innauguracions, D. Successos, E. Actes públics, F. Informacions, G. Diversos)

televisió és nombrós i intensiu (Heinich, 1990). Malauradament, però, els museus d'arqueologia constitueixen molt rarament un tema tractat en la programació televisiva.

Hem recopilat les notícies i els espais emesos en el període 1985-1989 per TV3 i pel canal català de TV2 per a conèixer la presència en aquests mitjans dels museus d'arqueologia.

A TV3 no s'hi ha dedicat mai cap espai i únicament han estat tractats en tres edicions de noticiaris. L'any 1986, va emetre's una notícia d'una durada d' 1 minut i 3 segons sobre l'exposició "El museu secret" el dia de la seva inauguració. L'exposició "Tàrraco, objecte i imatge" va ser el tema d'una altra notícia de 40 segons l'endemà de la inauguració l'any 1987. L'excavació del jaciment paleontològic d'Incarcal i l'exposició, en el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, de les restes trobades en aquest jaciment, van ser notícia l'any 1987 durant 1 minut i 40 segons.

L'altra cadena de televisió d'àmbit català, TV2, ha tractat el tema dels museus d'arqueologia únicament dins una emissió del programa Panorama (18-7-1989) dedicat a les excavacions arqueològiques i paleontològiques i a la problemàtica entorn de les actuacions programades i les d'urgència. En aquest espai s'abordava de retruc i durant 2 minuts i 15 segons el tema dels museus d'arqueologia que acullen les troballes de les excavacions, fent especial referència al Museu Arqueològic de Barcelona.

Durant cinc anys d'emissió, TV3 i TV2, sols han dedicat als museus d'arqueologia catalans un temps de 6 minuts. A més, de les tres notícies de TV3 dues fan referència a exposicions temporals i en la tercera l'interès es centra en unes excavacions paleontològiques. En el programa Panorama, l'interès ve provocat per les excavacions arqueològiques i paleontològiques i no pels museus arqueològics.

Podem concloure, doncs, que els museus d'arqueologia estan poc presents a la premsa i a la televisió catalanes. Aquests mitjans quasi no parlen de museus d'arqueologia i quan ho fan rarament en presenten informació, sinó que els tracten, moltes vegades, per a una marcada

utilització política, quan es presenten els projectes o tenen lloc les inauguracions, o d'altres vegades quan es produeix una situació de caràcter morbós, com per exemple algun sinistre.

IV.c. UNA EXPERIÈNCIA D'IMPLICACIÓ DE LA POBLACIÓ D'UN PETIT TERRITORI EN UNA EXPOSICIÓ DE TEMÀTICA ARQUEOLÒGICA

Com un exemple concret de relació d'una exposició de temàtica arqueològica i una determinada població, presentem l'experiència realitzada pel Museu Comarcal de la Garrotxa en una vall d'aquesta comarca.

L'any 1988 el Museu Comarcal de la Garrotxa (Olot) organitzava l'exposició itinerant "La vida prehistòrica a la vall del Llierca", la qual es pogué visitar des del desembre de 1988 fins al novembre de 1989, entre d'altres llocs de la comarca de la Garrotxa, a tots els municipis que tenen part del seu terme a la pròpia vall del Llierca. Aquests municipis són Montagut, Sales de Llierca, Tortellà i Sant Jaume de Llierca, tots quatre amb una població quantitativament molt reduïda.

El Llierca corre per una petita vall d'uns 12 quilòmetres de llargada i és un afluent del riu Fluvià. En aquesta reduïda unitat geogràfica s'hi troben situats més d'una dotzena de jaciments arqueològics i la vall és objecte des de 1981 d'un programa d'investigacions arqueològiques encarades a estudiar la zona com un exemple d'ocupació humana del territori durant la prehistòria.

El projecte i la realització de l'exposició varen anar a càrrec dels tècnics del Museu Comarcal de la Garrotxa, els quals actuaren en estreta col.laboració amb els arqueòlegs que treballen a la zona.

En poblacions petites, amb poca infraestructura municipal, es fa difícil, a vegades, poder comptar amb espais adequats per a dur-hi a terme exposicions, i aquest és el cas en què ens trobarem en els municipis esmentats. Per aquest motiu, l'exhibició de l'exposició es feu

en dos tipus de locals; d'una banda en algun municipi s'utilitzaren sales que, almenys durant aquells dies, servien únicament per a l'exposició i on el visitant havia d'anar-hi expressament (sala d'actes de la Biblioteca Pública de Montagut, sala d'actes de l'Ajuntament de Tortellà), mentre que de l'altra en els dos altres municipis l'exposició se situà en locals que tenien habitualment una funció diferent (café Surribas a Sant Jaume de Llierca i hostel de Sadernes a Sales de Llierca), on el visitant podia anar-hi per causa de conèixer prèviament l'existència de l'exposició o bé podia trobar l'exposició en anar al local per altres motius i visitar-la sense haver-hi anat de manera expressa.

A més de la pròpia exposició, s'edità un cartell-catàleg que era repartit de manera gratuïta a tots els visitants i per a la inauguració de l'exposició s'envià una invitació a cada una de les cases del municipi. A tot això s'afegiren altres elements d'interrelació entre el museu-exposició i la població i el territori de la vall del Llierca. Aquell mateix any 1988, en un dels punts de freqüentació més habitual del poble de Montagut, la fleca, s'instal·là durant els dies que tenien lloc les diverses campanyes d'excavació, un panell on es donava a conèixer el que s'estava fent en aquells moments en el jaciment objecte d'excavació. L'any anterior, el 1987, la presentació de la monografia d'un jaciment arqueològic de la vall s'havia realitzat en una de les zones de la vall (Sadernes, amb 4 habitants) i se n'havia fet partícip a la població de la zona. En fi, s'iniciava també un projecte d'arqueologia experimental sobre l'emmagatzematge i el conreu de cereals a la prehistòria, en un camp cedit per un dels habitants de la vall i aquest era un tema, en alguns moments, comentat en tertúlies de la població. Tot això contribuï a crear un clima favorable en les interrelacions entre el patrimoni arqueològic d'aquest territori i els seus habitants.

A l'exposició sobre la vida prehistòrica a la vall del Llierca, es donava, primerament, una visió general sobre les diverses ocupacions humanes a la zona, per centrar-se, després, a conèixer el paisatge i les activitats humanes a la vall durant els darrers 6.000 anys, per mitjà, principalment, d'un dels jaciments de la zona del qual més informació es tenia en aquells moments. Es buscà aconseguir amb la presentació de l'exposició, una implicació dels visitants potencials (habitants de la

zona) amb l'exposició, per mitjà principalment de fotografies actuals dels jaciments i dels paisatges de la zona (elements totalment familiars als visitants potencials) i posant èmfasi en les activitats agrícoles i ramaderes prehistòriques (aquesta vall es troba en una zona rural i la comparació amb l'actualitat facilitava la compressió i la implicació).

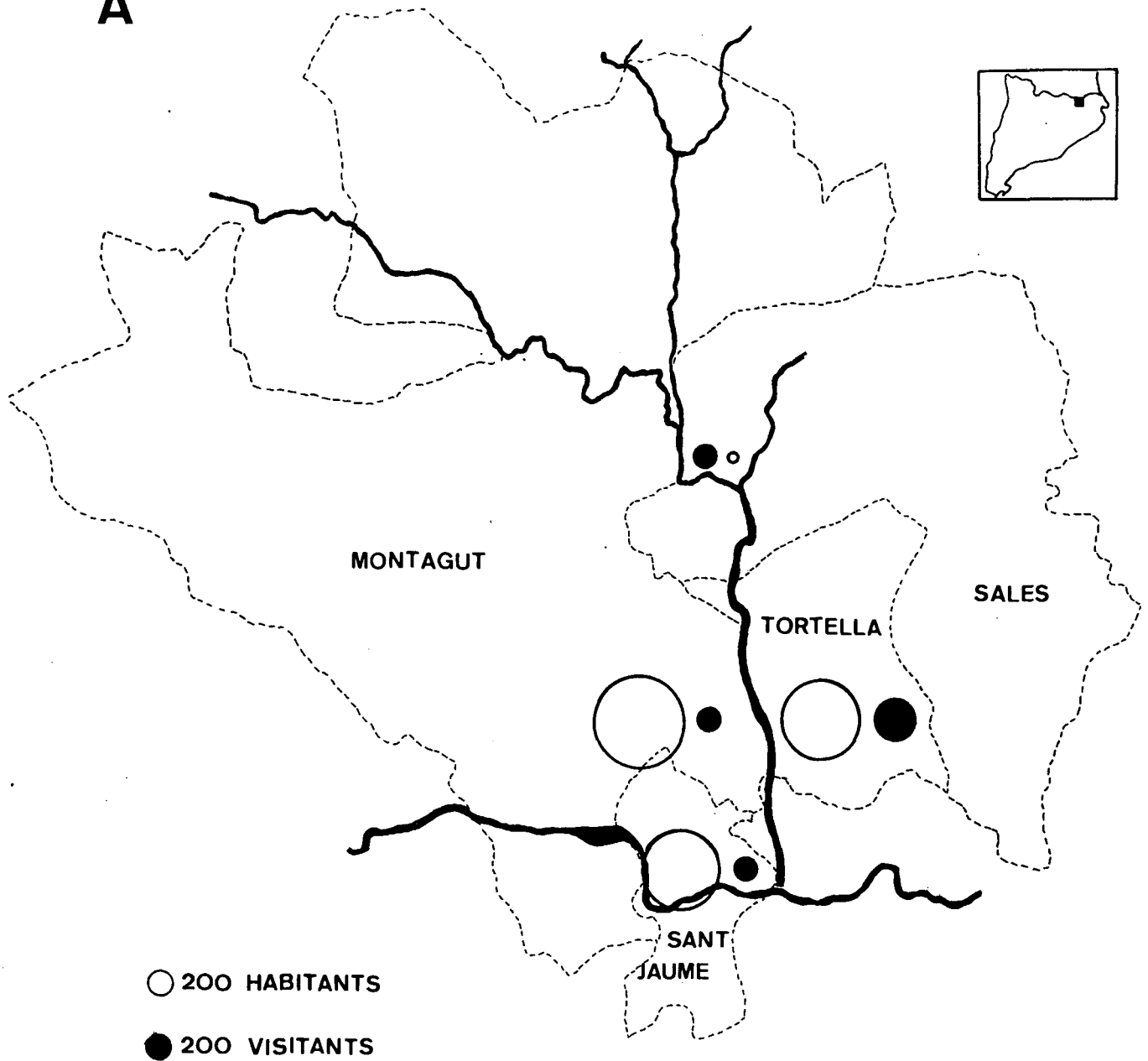
Els quatre municipis tenen en total una població d'uns 2.370 habitants (any 1989). Els visitants potencials eren, bàsicament, aquestes 2.370 persones. L'exposició estigué oberta durant un total de 20 dies (7 a Montagut, 5 a Sant Jaume de Llierca, 3 a Sadernes i 5 a Tortellà). Es comptabilitzà un total de 1.062 visites (Figura 15), és a dir una aflluència de 23 visites per dia i un públic real que representaria poc menys de la meitat (45 %) del públic potencial. La resposta de públic fou doncs, almenys per la seva acceptació, satisfactòria.

L'exposició va contribuir a crear una conscienciació en la població pel seu patrimoni arqueològic, i per extensió una responsabilitat en relació al passat. Va servir, a més, perquè la població entengués què feia un equip d'arqueòlegs que cada any passaven una temporada a la vall on ells vivien.

Aquest és un exemple, puntual però generalitzable, de l'interès que pot despertar l'exposició de temes arqueològics i un exemple també de la interacció que es pot produir entre la població i el patrimoni arqueològic. En aquest cas la influència s'ha produït per la referència directa que s'ha fet d'un territori i d'una població que hi havia viscut, entre la població que actualment hi viu. Es una experiència de posada en valor del patrimoni local i de reapropiació del passat per part d'una petita comunitat. Es una mostra de participació de la població, no en el sentit de col.laborar en uns treballs científics o en l'elaboració d'una exposició, elements d'altra banda difícils per als no professionals d'aquests temes, sinó en el sentit de compartir amb l'arqueòleg uns coneixements, utilitzant com a instrument per aquesta comunicació l'exposició -el museu-.

Veiem, doncs, un remarcable interès d'una població per una determinada exposició arqueològica. Aquest interès pel patrimoni

A

B

NO

SÍ

FIGURA 15

A: Mapa de la Vall del Llierca amb indicació dels habitants de cada municipi i els visitants de l'exposició. B: Ha visitat algun museu d'arqueologia a Catalunya ?.

arqueològic, a priori, pensem que es pot generalitzar a la majoria de la població. A més, es tractava d'una població aliena a les exposicions arqueològiques i sense costum de visitar-les.

La població d'aquests quatre municipis rarament ha visitat un museu d'arqueologia. Així ens ho indica una enquesta realitzada al carrer en aquests municipis, l'any 1992, una mostra de 200 persones repartides de manera proporcional segons la població de cada municipi (33 a Montagut, 30 a Tortellà, 29 a Sant Jaume de Llierca i 8 a Sales de Llierca).

A l'enquesta es demanava, primerament, l'edat i els estudis de l'enquestat i, després, que esmentés els museus d'arqueologia que havia visitat a Catalunya. L'enquesta es va registrar sobre suport magnètic i posteriorment es va transcriure. Els resultat ha estat que el 87 % de la mostra enquestada no recordava haver visitat cap museu arqueològic català. L'interès i el coneixement que observem, doncs, pels museus d'arqueologia en aquesta mateixa població és reduït.

Pensem que perquè el patrimoni arqueològic esdevingui familiar a la població, cal trobar fórmules adequades per acostar-los. Aquí hem presentat, només, una experiència de caràcter molt puntual realitzada sobre una petita població. Ens indica, però, que si es troben les maneres adequades, per a una acció directa, la població s'interessa i s'identifica amb aquest patrimoni.

V.

**ELS VISITANTS DELS MUSEUS
D'ARQUEOLOGIA CATALANS**

A l'hora d'analitzar qui visita els museus d'arqueologia catalans distingirem entre les persones que utilitzen els serveis d'aquests museus de manera individual i els qui ho fan de forma col·lectiva, i tractarem aquests dos grups de manera diferent. Com a visitants individuals considerarem no solament les persones que hi van soles, sinó també les que hi van en petits grups entre els membres dels quals existeixen unes relacions de parentiu o amistat. Com a visitant en grup considerarem els components de grups, normalment més nombrosos, de més de 20 persones, que van al museu dins de viatges organitzats, ja sigui amb agències de viatges, grups escolars o altres modalitats, entre els membres dels quals no hi ha d'haver forçosament una relació personal.

V.a. ELS VISITANTS INDIVIDUALS

L'aflluència de visitants individuals als museus d'arqueologia catalans es concentra principalment en el període d'estiu, i s'allarga fins el mes d'octubre. Els mesos de març i abril, amb el període de vacances de Setmana Santa, constitueixen l'altra època que, encara que en menor proporció, concentra una part considerable de visitants individuals. Aquesta repartició anual associa la visita als museus d'arqueologia amb els períodes de vacances (Gràfic 38).

El coneixement que tenim sobre les característiques del públic dels museus d'arqueologia catalans és molt reduït. L'avaluació a partir d'enquestes, és un dels mètodes més emprats (esmentem alguns

treballs únicament a títol il·lustratiu: Barbier-Bouvet, 1980; Daifuku, 1960, Klein, 1984; Mann, 1986; Service d'Études et Recherches, 1980), i alhora també qüestionats (Barbier-Bouvet, 1983; Griggs, 1984; Yalou, Strossen, Jennings & Linn, 1980), per aproximar-se a les característiques dels visitants. Tot i que aquests tipus d'anàlisi comencen a desenvolupar-se a partir de la dècada dels anys 50 als Estats Units i 60 a Europa, amb només algun exemple molt puntual anterior i no és fins molt recentment que comencen a treballar-se a Catalunya (Alcalde & Rueda, 1989; Ribas, 1990).

Pel que fa referència a treballs publicats relatius a museus d'arqueologia en concret, només coneixem a Catalunya els realitzats per Tarrús i Brugada (1989) sobre el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles i per Ribas (1990) sobre el Conjunt Monumental d'Empúries. Segons les conclusions d'aquest estudi, els visitants individuals constitueixen el 58 % dels visitants del Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles i els visitants escolars en grup el 31 %; aquests grups escolars procedeixen en proporcions semblants de les comarques gironines i de l'àrea de Barcelona (Tarrús & Brugada, 1989). El visitant tipus del Conjunt Monumental d'Empúries, i per extensió també del museu monogràfic, té una edat entre 20 i 29 anys, posseeix estudis superiors, és de nacionalitat espanyola o francesa i visita Empúries per primera vegada (Ribas, 1990).

Per apropar-nos al coneixement del perfil dels visitants individuals dels museus d'arqueologia catalans i alhora emmarcar l'interès del públic per aquests museus, ens valdrem, entre d'altres dades, de les obtingudes per mitjà d'una enquesta. A partir d'aquest mètode directiu d'avaluació obtindrem dades sobre el perfil dels visitants individuals dels museus d'arqueologia, els seus interessos i l'aprofitament de la seva visita. Una de les majors dificultats en què ens hem trobat a l'hora de plantejar l'enquesta, ha estat determinar la forma de mostreig. Hem basat el mostreig en els ritmes de freqüentació dels museus, sense tenir en consideració les categories de públic (per edats, sexes, nivells d'estudis, ...). El treball de plantejament de les enquestes ha comptat amb l'assessorament de la Fundació Jaume Bofill de Barcelona.

L'enquesta s'ha realitzat, doncs, amb el propòsit de conèixer les característiques socio-demogràfiques i culturals dels visitants individuals dels museus d'arqueologia catalans, les seves preferències i l'interès, les motivacions per visitar un o altre tipus de museu i el nivell de comprensió i acceptació que es dóna en la seva visita als museus d'arqueologia.

V.a.1. CONTINGUT DE L'ENQUESTA

Per l'autoselecció que comporten les enquestes autoadministrades, hem desestimat la fórmula de deixar en els museus els qüestionaris a lliure disposició dels visitants. L'enquesta s'ha realitzat cara a cara a la sortida del museu, on un enquestador preguntava de forma oral i anotava les respostes que eren donades també oralment per l'enquestat. Conté qüestions tancades, amb dues o més qüestions alternatives o no, i d'altres de resposta lliure. Sempre que ha estat possible, s'ha preferit la utilització de preguntes de resposta oberta per evitar, d'una banda que l'enquestat assenyali de forma aleatòria qualsevol de les opcions que se li proposin, i d'altra banda per poder apropar-nos millor a la diferent concepció dels temes.

El contingut de l'enquesta (Figura 14) engloba tres tipus d'informació. Una primera ens indicarà qui són els visitants dels museus arqueològics catalans (qüestions A, B, C i D). L'altra aporta informació de caràcter global sobre la familiarització i el coneixement dels museus (qüestions E, F, G i H). La tercera fa referència a la pròpia visita del museu, a la seva forma, circumstàncies i impressions que se'n desprenen (qüestions I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R i S). Les preguntes formulades en l'enquesta són :

- A _ Edat
- B - Sexe
- C - Nivell d'estudis
- D - Lloc de residència habitual

E - Pot dir-me el nom dels museus que ha visitat a Catalunya?

F - Quins tres han despertat més el seu interès

G - Pot dir-me el nom d'altres museus d'arqueologia que sap que existeixen?

H - Pot dir-me el nom de museus d'arqueologia de fora de Catalunya que sap que existeixen, tant si els ha visitat com si no ?

I - Es la primera vegada que visita aquest museu?

J - Amb qui ha vingut?

K - Ha vingut expressament a la població per visitar el museu?

L - Per quin motiu ha vingut a visitar aquest museu?

M - Què és el que més ha despertat el seu interès d'aquest museu?

N - Què és el que menys li ha interessat d'aquest museu?

O - Ha llegit els textos que hi ha a les sales d'aquest museu?

P - Si ha llegit els textos : li han agradat, desagradat o l'han deixat indiferent.

Q - Tornarà a venir a visitar aquest museu?

R - Per què?

S - Què faria vostè per augmentar l'interès pels museus d'arqueologia?

Una vegada realitzades totes les enquestes s'han agrupat les idees expressades en les respostes a les qüestions obertes i s'han codificat aquestes agrupacions en diverses variables per a cada qüestió. Totes les dades de les enquestes han estat codificades i tractades amb suport informàtic.

Les enquestes s'han realitzat a l'entrada del museu però a l'exterior de l'edifici, per a desvincular l'enquestador del museu i no donar la idea que era un estudi portat a terme per la pròpia institució, contribuint d'aquesta manera a evitar respostes donades únicament per a complaure.

Abans d'iniciar la realització sistemàtica de l'enquesta, aquesta es va provar amb una mostra de 15 visitants per comprovar la seva efectivitat i determinar si les qüestions tenien la interpretació desitjada, tant per part dels enquestats com dels enquestadors, i si les respostes s'ajustaven a les intencions de les preguntes.

MUSEU ..... DIA - - 199

A - EDAT : ... anys B - SEXE : Home Dona

C - NIVELL D'ESTUDI : Sense estudis
 Primària, Batxillerat elemental, EGB, FP
 Batxillerat superior, BUP, COU
 Títol de grau mig
 Títol de grau superior

D - LLOC DE RESIDÈNCIA HABITUAL :
 Localitat ..... Comarca .....
 Si resideix fora de Catalunya s'indicarà :
 Comunitat Autònoma ..... O País .....

E - pot dir-me el nom dels museus que ha visitat a Catalunya

F - QUINS TRES HAN DESPERTAT MÉS EL SEU INTERÈS :

G - POT DIR-ME EL NOM D'ALTRES MUSEUS D'ARQUEOLOGIA CATALANS QUE SAP QUE EXISTEIXEN ?

H - POT DIR-ME EL NOM DE MUSEUS D'ARQUEOLOGIA DE FORA DE CATALUNYA QUE SAP QUE EXISTEIXEN, TANT SI ELS HA VISITAT COM SI NO ?

I - ÉS LA PRIMERA VEGADA QUE VISITA AQUEST MUSEU ? Si No

J - AMB QUI HA VINGUT AL MUSEU ?
 sol acompanyat de familiars acompanyat d'amics

K - HA VINGUT EXPRESSAMENT A LA POBLACIÓ PER VISITAR EL MUSEU?
 Si No

L - PER QUIN MOTIU HA VINGUT A VISITAR AQUEST MUSEU?.....

M - QUÈ ÉS EL QUE MÉS HA DESPERTAT EL SEU INTERÈS D'AQUEST MUSEU?
 SEU? .....

N - QUÈ ÉS EL QUE MENYS LI HA INTERESSAT D'AQUEST MUSEU?.....

O - HA LLEGIT ELS TEXTES QUE HI HA A LES SALES D'AQUEST MUSEU?
 Si No Alguns

P - SI HA LLEGIT ELS TEXTES : Li han agradat
 No li han agradat L'han deixat indiferent

Q - TORNARÀ A VENIR A VISITAR AQUEST MUSEU? Si No

R - PER QUÈ? .....

S - QUÈ FARIA VOSTÈ PER AUGMENTAR L'INTERÈS PELS MUSEUS D'ARQUEOLOGIA? .....

L'enquesta es farà a TOTS el visitants individuals després de que aquests hagin visitat el Museu.

Es considerarà "visitant individual" tota aquella persona que visiti el museu sola o acompanyada d'1, 2, 3, 4 o 5 altres visitants.

Els grups d'1, 2, 3, 4, 5 o 6 persones, s'enquedaran a cada una de les persones.

FIGURA 14

Questionari utilitzat en l'enquesta realitzada en els museus d'arqueologia.

V.a.2. TIPUS DE MOSTREIG

Hauria resultat extremadament difícil i costós poder enquestar tots els visitants dels museus arqueològics catalans. Per aquest motiu optarem per la realització d'enquestes a una mostra d'aquest públic. El pas previ a la recollida i tractament de les dades, ha estat establir el volum i característiques de la mostra. D'entrada, optarem per aplicar aquest treball únicament als 9 museus d'arqueologia esmentats en el capítol relatiu als museus arqueològics de Catalunya, és a dir als museus que disposen d'uns mínims recursos que possibiliten efectuar la seva tasca., sempre i quan, però, aquests disposessin de dades d'entrades diàries de visitants dels anys 1988 i 1989 i, òbviament, es trobessin oberts al públic durant el període destinat a l'enquesta. Per tots aquests motius, les enquestes s'han realitzat al Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, al Museu Arqueològic de Barcelona, al Museu Monogràfic d'Empúries, al Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans, al Museu Monogràfic d'Olèrdola, al Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus , al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i al Museu Monogràfic d'Ullastret. Les xifres d'afluència diària de visitants als museus durant el període 1988-1989, fou la informació que en permeté dissenyar el procés de selecció de les mostres.

Cinc dies de realització d'enquestes en cada un d'aquests museus, es considerarà que representaria una mostra adequada per a garantir un grau elevat de fiabilitat dels resultats.

Partirem de l'observació que la quantitat i tipus de públic que visita diàriament un museu, varia en funció principalment de l'època de l'any i del dia de la setmana. Per aquest motiu, s'obtingué la mitjana mensual dels visitants de cada museu durant 2 anys (1988 i 1989) (és el temps màxim pel qual disposem de dades de la majoria dels museus, distingint entre visites en grup i visites individuals), per a cada una de les estacions de l'any (gener-febrer-març : hivern ; abril-maig-juny :

primavera ; juliol-agost-setembre : estiu ; octubre-novembre-desembre : tardor). Alhora, es calculà també la mitjana diària de visitants en el cap de setmana (dissabte i diumenge) i en els dies d'entre setmana, separadament per a cada una de les estacions de l'any.

D'acord amb la informació sobre la freqüentació diària de visitants individuals a cada un dels museus, es repartiren de manera proporcional per a cada estació de l'any els cinc dies d'enquesta. En les estacions en les quals es donava una forta diferenciació entre el nombre de visites en els dies del cap de setmana i en els d'entre setmana, els dies d'enquesta que li corresponien es distribuïen de forma proporcional entre caps de setmana i dies d'entre setmana. Una vegada determinats el nombre de dies de realització de mostreig que en cada museu corresponien a cada època de l'any i dintre d'aquestes als caps de setmana o dies entre setmana, es determinaren de forma aleatòria simple els dies concrets. S'enquetà cada un dels dies tots els visitants que fou possible. D'aquesta manera, disposàrem d'un major nombre d'enquestes dels museus amb més visitants i no afavoríem una sobrerrepresentació dels visitants dels museus menys freqüentats veient-s'hi representats, segons les seves proporcions, tant els diferents visitants de les diverses èpoques de l'any com els dels diferents tipus de dies de la setmana. Aquests paràmetres, que utilitzàrem com a correctors per al mostreig, pensem que són molt més adequats per al nostre treball que no pas un altre tipus d'estratificació a partir de les característiques dels visitants.

Al Museu Monogràfic d'Empúries la quantitat de visitants varia molt sensiblement d'acord amb l'estació de l'any. No hi ha en canvi gran disparitat entre el nombre de visitants de cap de setmana i d'entre setmana, la diferència és lleugerament favorable als dies d'entre setmana a la primavera, l'estiu i la tardor. Per aquest motiu, els cinc dies d'enquesta foren repartits, sense diferenciar entre caps de setmana i dies entre setmana, de la manera següent : 1 a la primavera, 3 a l'estiu i 1 a la tardor-hivern.

El nombre de visitants del Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles és molt superior a l'estiu que durant la resta de l'any i rep sempre molts més visitants individuals en cap de setmana, tot i que,

durant els mesos d'estiu, aquesta diferència no és tan notòria. Es determinà per a l'enquesta 2 dies de cap de setmana de tardor-hivern-primavera i 1 dia d'un cap de setmana i 2 d'entre setmana a l'estiu.

La diferència entre el volum de visitants del Museu Monogràfic d'Olèrdola els dies del cap de setmana i d'entre setmana és molt important. Tot i que les temporades en les quals hi acudeixen més visitants són hivern i estiu i que la primavera és quan el museu és menys visitat, no es donen diferències estacionals massa remarcables. Realitzarem l'enquesta 1 dia entre setmana a l'hivern, 1 dia de cap de setmana a la primavera, 1 dia d'entre setmana i 1 de cap de setmana a l'estiu i 1 dia de cap de setmana a la tardor.

Al Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus, amb un nombre semblant de visitants a la primavera, l'estiu i la tardor i sensiblement menor a l'hivern, hi destinarem 1 dia a la primavera, 2 a l'estiu i 2 a la tardor. No fou possible la distinció entre caps de setmana i entre setmana, ja que el Museu no obria els diumenges.

El nombre de visitants del Museu Arqueològic de Barcelona és semblant a la primavera, l'estiu i l'hivern, però molt superior a la tardor, essent sempre més visitat el cap de setmana que entre setmana. L'enquesta es féu en 1 dia de cap de setmana d'hivern, 1 dia de cap de setmana de primavera, 1 dia de cap de setmana a l'estiu i 1 dia d'entre setmana i 1 de cap de setmana a la tardor.

El Museu Nacional Arqueològic de Tarragona és molt més visitat a l'estiu que en la resta de l'any. En els mesos d'estiu l'afluència durant el cap de setmana és menor que en la resta de dies, mentre que en els altres mesos de l'any és lleugerament superior el cap de setmana. L'enquesta es realitzà 1 dia a l'hivern-tardor i 1 a la primavera, sense diferenciar entre els dies de la setmana, i durant dos dies d'entre setmana i 1 del cap de setmana dels mesos d'estiu.

El nombre de visitants de Sant Pere de Galligans a l'estiu duplica els de la resta de l'any. Els dies d'entre setmana rep la meitat dels visitants que el cap de setmana, excepte a l'estiu en què la diferència és menor. L'enquesta es realitzà 1 dia de cap de setmana a

l'hivern, 1 dia de cap de setmana a la primavera, 2 dies a l'estiu sense diferenciar i 1 dia d'entre setmana a la tardor.

El Museu d'Ullastret rep bàsicament els seus visitants a l'estiu, període en el qual l'afluència de públic és semblant durant els diferents dies de la setmana mentre que en la resta de l'any és molt més elevada el cap de setmana. S'elegiren per a la realització de l'enquesta 3 dies a l'estiu sense diferenciar, 1 dia de cap de setmana a la primavera i 1 dia de cap de setmana a l'hivern-tardor.

El treball de camp es realitzà entre l'1 d'abril de 1990 i el 31 de març de 1991.

V.a.3. VOLUM DE LA MOSTRA

En els vuit museus arqueològics s'han enquestat un total de 703 visitants, que es reparteixen de la forma següent :

- 260 en el Museu Monogràfic d'Empúries.
- 95 en el Museu Arqueològic de Barcelona.
- 87 en el Museu Monogràfic d'Ullastret.
- 82 en el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.
- 57 en el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans.
- 49 en el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles.
- 48 en el Museu Monogràfic d'Olèrdola.
- 25 en el Museu Arqueològic Salvador Vilaseca de Reus.

Ha resultat impossible enquestar tots els visitants de cada un dels dies en cada museu, per causa principalment de l'aglomeració de visitants en determinats moments que podien sobrepassar les possibilitats de l'enquestador o enquestadors, pel fet que sovint quan

anaven més d'un visitant plegats contestaven igual a les preguntes i per aquest motiu sols en comptabilitzàvem una i per la dificultat de comprensió de les llengües d'alguns visitants (les enquestes s'han fet en català o alternativament en castellà, francès o anglès).

A la sortida del museu l'enquestador es dirigia al possible futur enquestat, li explicava la finalitat de l'enquesta i li demanava la seva col.laboració. Les no respostes han estat molt poques i puntuals i per aquest motiu no les tindrem en consideració. S'emprava una mitjana de 7 minuts en la realització de cada enquesta.

Atès el tipus de mostreig emprat, el nombre total de 703 enquestes i la seva repartició en els diferents museus, és suficient perquè sigui una mostra representativa dels visitants dels museus arqueològics de Catalunya.

V.a.4. CARACTERÍSTIQUES DEMOGRÀFIQUES I CULTURALS.

La identificació demogràfica i cultural dels visitants enquestats i també les conclusions que extraiem de les respostes a les altres qüestions, donat el tipus de mostreig aplicat, podem considerar-les alhora que caracteritzadores de la mostra interrogada, també representatives del perfil de la població real dels visitants dels museus arqueològics catalans.

La proporció entre homes i dones que visiten els museus arqueològics és semblant, mentre que la classe d'edat més freqüent dels visitants és de 25-34 anys, continua la proporció de forma decreixent cap a les classes de més i de menys edat (Taula 8). El nivell d'estudis és el paràmetre més determinant (Taula 9). La major part dels visitants dels museus arqueològics posseeixen estudis superiors. No hi ha una diferenciació per sexe segons l'edat o el nivell d'estudis (Taula 10). La proporció de visitants amb títol superior és més gran entre els

ANYS	HOMES		DONES	
	N	%	N	%
-15	4	0.56	4	0.56
15-24	79	11.19	94	13.32
25-34	131	18.57	101	14.31
35-44	80	11.33	65	9.21
45-54	52	7.36	26	3.68
55-64	26	3.67	17	2.40
65-74	16	2.26	5	0.70
74	4	0.56	1	0.14

TAULA 8

Edat dels visitants enquestats en els museus d'arqueologia.

	N	%
HOMES	392	55.76
DONES	311	44.23

TAULA 9

Sexe dels visitants enquestats en els museus d'arqueologia.

	HOMES		DONES	
	N	%	N	%
A - Sense estudis	8	1.13	4	0.56
B - Primària, batxillerat elemental, EGB, FP	104	14.79	81	11.52
C - Batxillerat superior, BUP, COU	84	11.94	83	11.80
D - Títol de grau mig	65	9.24	63	8.96
E - Títol de grau superior	131	18.63	80	11.37

TAULA 10

Nivell d'estudis dels visitants enquestats en els museus d'arqueologia.

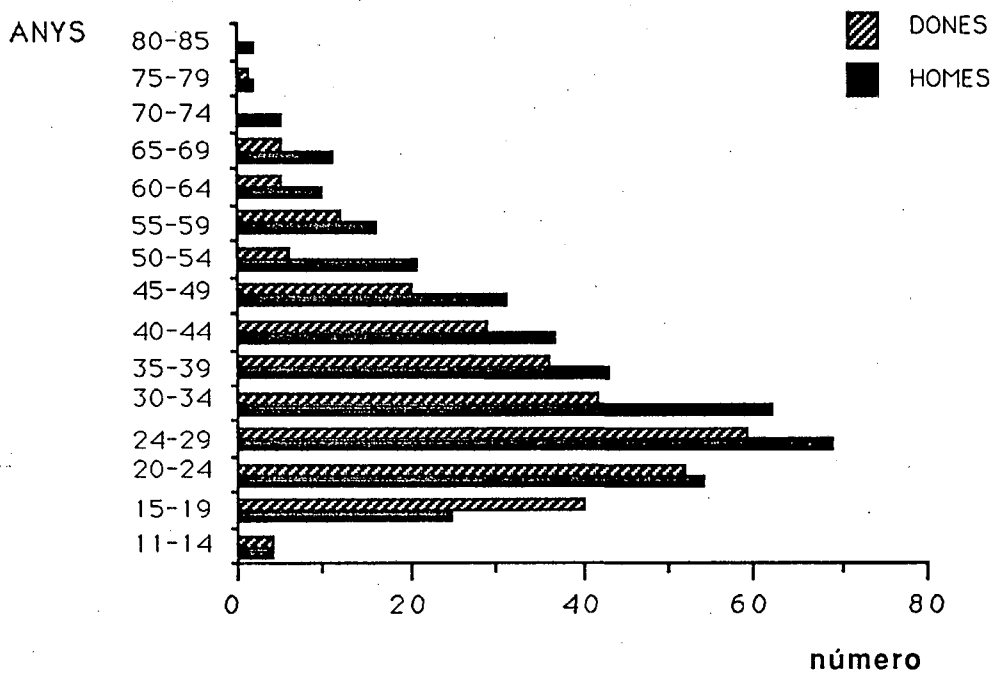
residents fora de Catalunya que entre els residents a Catalunya (posseeixen títol de grau superior el 34 % dels visitants residents a Catalunya, el 43 % dels visitants residents a la resta de l'estat espanyol i el 42 % dels visitants residents a l'estranger).

Encara que els museus no reben exclusivament visitants catalans, podem comparar aquests tres paràmetres (sexe, edat i nivell d'estudis) amb les de la població catalana (Gràfics 24, 25 i 26). Les dades que utilitzarem provenen del Padró municipal d'habitants de 1986 (Font: Institut d'Estadística de Catalunya). Aquesta comparació ens servirà d'indicador per tal de determinar les distorsions més remarcables entre la població general i el públic dels museus. La proporció entre els homes i les dones que visiten els museus d'arqueologia i els qui viuen a Catalunya (1986) és semblant, si bé en les visites als museus s'aprecia una presència lleugerament major d'homes. L'estructura per edats dels visitants individuals dels museus d'arqueologia es separa de la de la població catalana (1986) per un dèficit molt notable de visitants menors de 14 anys, una certa mancança de visitants majors de 65 anys i una sobrerepresentació del grup d'edat de 15 a 29 anys i també, encara que en menor proporció, del grup d'edat de 30 a 44 anys. L'edat és una de les característiques que influeixen de manera notable en els visitants de museus relacionada amb les característiques educacionals i socials de cada generació.

La repartició dels visitants dels museus d'arqueologia segons els seus estudis no es correspon en absolut amb el nivell d'instrucció de la població catalana (Gràfic 27). Mentre que entre la població catalana (1986) els titulats superiors hi són en minoria, entre els visitants dels museus són majoritaris els visitants que tenen estudis superiors. Aquest seria l'aspecte que més diferenciaria els visitants dels museus, la majoria dels quals pertanyen, doncs, a la minoria de la població amb estudis superiors.

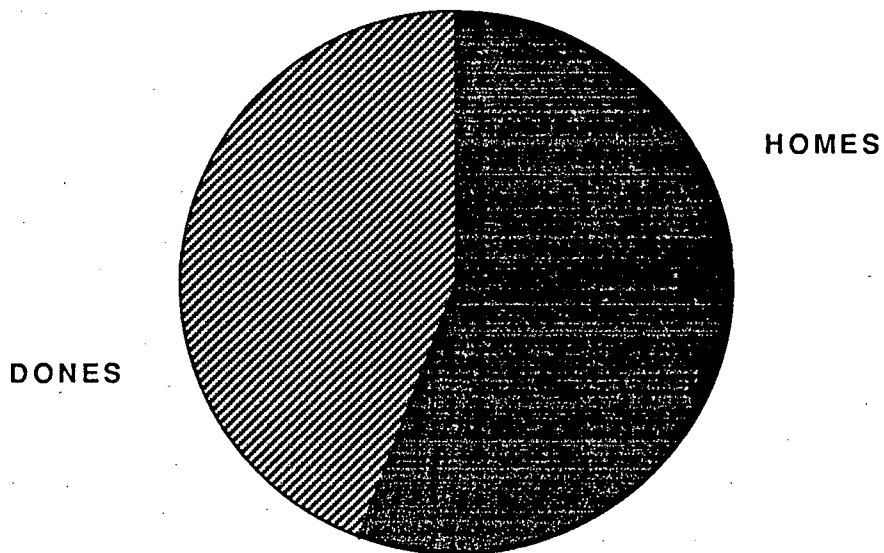
Tot i que estem assistint a una progressiva menor selecció social en l'aprofitament dels serveis que ofereixen els museus, pel que fa referència al nivell d'estudis no trobem encara representada de la mateixa manera tota la societat, sinó que hi ha una sobrerepresentació del grup de població amb estudis superiors. En els darrers anys s'ha

EDAT

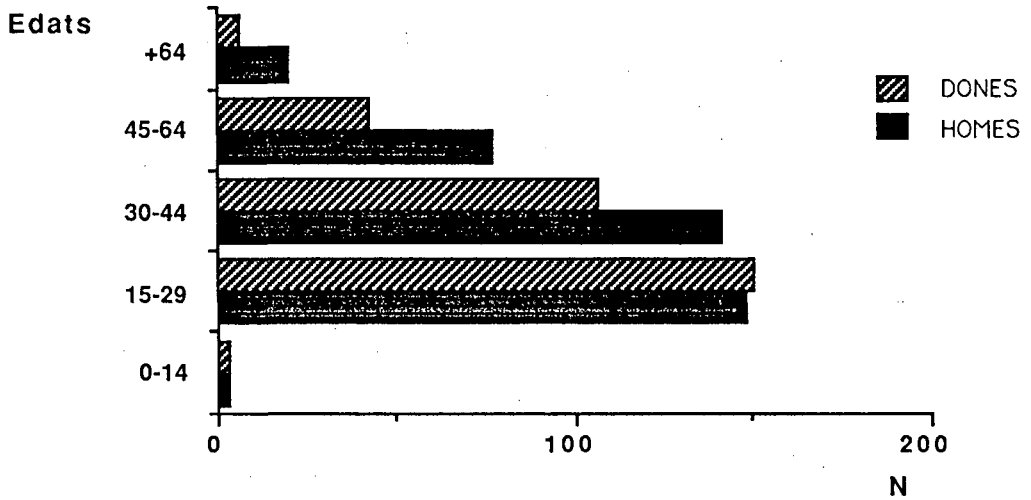
GRÀFIC 24
Edat dels visitants dels museus d'arqueologia de Catalunya.

SEXE

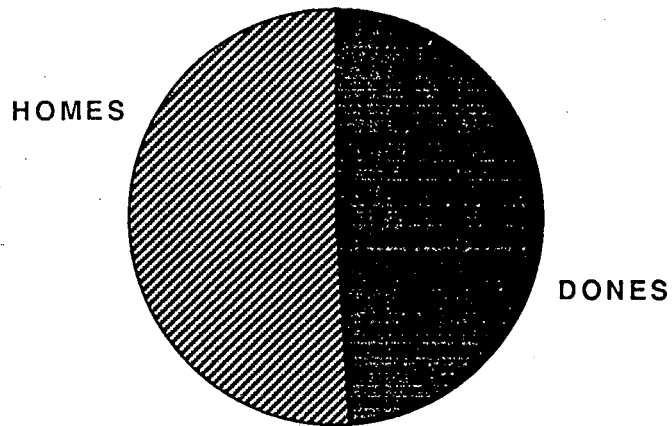

GRÀFIC 25
Sexe dels visitants dels museus d'arqueologia catalans.

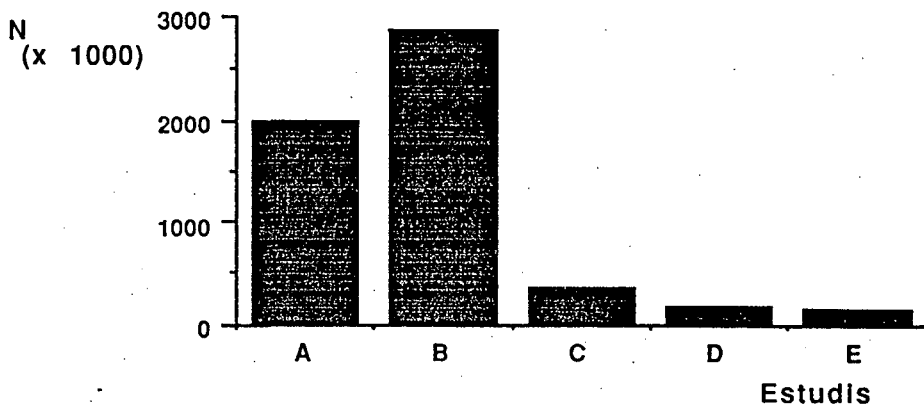
EDAT

SEXE

ESTUDIS

GRÀFIC 26

Edat, sexe i nivell d'estudis dels habitants de Catalunya (1986) (Font: IEC).

produït en la societat catalana, i de manera general en les societats occidentals, un augment de la població que cursa estudis universitaris, o sigui del grup de població més representat entre els visitants dels museus. Dels 78300 habitants de Catalunya que l'any 1970 tenien o cursaven estudis superiors (1,5 % del total de la població) s'ha passat a 165405 a l'any 1986 (2,7 % del total de la població), i del 2,0 % dels habitants de Catalunya amb Batxillerat superior, BUP o COU l'any 1970 s'ha passat al 6,2 % l'any 1986, o sigui que la proporció de població amb estudis superiors quasi s'ha duplicat en aquests anys i la que posseeix Batxillerat superior, BUP o COU s'ha triplicat (Font : INE) (Gràfic 19). La progressió del nivell d'educació en aquests vint anys, però, no es correspon amb l'augment que s'ha produït en aquest mateix període en el nombre de visitants dels museus arqueològics, tal i com es podria esperar.

La proporció important de visitants de museus amb estudis superiors és un fet general a la majoria de museus, sigui quina sigui la seva temàtica, i és una característica que s'ha mantingut constant des dels primers estudis de públic dels museus fins a l'actualitat. A mitjan anys 60, les enquestes de Bourdieu i Darbel (1969) obtenien entre els visitants de museus d'art proporcions amb estudis superiors del 24 % a Grècia, del 20 % a Polònia, del 26 % a França o del 15 % a Holanda; a final dels anys 70, el 39 % dels visitants francesos del Louvre tenien estudis de grau superior (Service d'Etudes et Recherches, 1980); a principis dels anys 80 el British Museum rebia un 40 % de visitants amb estudis superiors (Mann, 1986); també en els anys 80 el Museo de Cuenca té un 40 % de visitants amb estudis superiors (Millan & Muñoz, 1989); a Catalunya, també a finals dels anys 80, el Museu Comarcal de la Garrotxa i el Museu Etnològic del Montseny rebien respectivament un 28 % i un 17 % de visitants individuals amb estudis de grau superior (Alcalde & Rueda, 1989).

L'origen geogràfic dels visitants dels museus arqueològics catalans és divers (Taula 11). La part més important està constituïda pels residents a Catalunya (60 %), encara que la proporció de residents a la resta de l'estat (19 %) i a la resta d'Europa (17 %) és notable. Els habitants del Barcelonès constitueixen quasi la meitat dels visitants

PAÍS	TOTAL	MME	MMU	MMO	MACB	MASVR	MNAT	MAB	MASPG
Luxemburg	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Dinamarca	2	0	0	0	0	0	2	0	0
França	64	40	7	1	2	1	7	4	2
Bèlgica	11	5	1	2	0	0	3	0	0
Itàlia	7	2	0	0	0	2	2	0	1
Holanda	9	1	1	1	0	0	6	0	0
Anglaterra	12	3	2	1	0	0	2	1	3
Suïssa	4	2	1	1	0	0	0	0	0
Irlanda del Nord	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Alemanya	6	0	1	0	1	0	0	2	2
Austria	2	0	0	0	0	0	2	0	0
Espanya	555	183	72	39	40	22	47	79	48
Argentina	2	0	0	0	0	0	2	0	0
Perú	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Mèxic	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Brasil	2	0	0	0	0	0	0	2	0
Puerto Rico	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Chile	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Canadà	1	0	0	1	0	0	0	0	0
EUA	5	0	0	0	0	0	1	3	1
Costa Rica	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Japó	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Corea del Sud	1	0	0	0	0	0	1	0	0

R. Sudafricana	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Marroc	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ESPANYA	TOTAL	MME	MMU	MMO	MACB	MASVR	MNAT	MAB	MASPG					
Aragó	14	7	1	0	0	0	1	2	3					
Rioja	5	3	0	0	0	0	0	0	0					
Castilla-la Mancha	4	2	0	0	0	0	0	0	1					
València	20	9	3	0	0	2	4	0	2					
Extremadura	3	1	0	0	0	0	2	0	0					
Mallorca	2	0	0	0	0	0	0	2	0					
Madrid	45	23	5	1	0	1	7	1	7					
Castilla-León	9	4	3	0	0	0	0	0	2					
Andalucia	11	8	0	1	0	0	1	1	0					
Euskadi	14	12	0	0	0	0	0	2	0					
Navarra	2	2	0	0	0	0	0	0	0					
Canàries	2	2	0	0	0	0	0	0	0					
Cantàbria	2	2	0	0	0	0	0	0	0					
Astúrias	1	1	0	0	0	0	0	0	0					
Catalunya	421	107	60	37	40	19	29	71	33					
CATALUNYA	TOTAL	MME	MMU	MMO	MACB	MASVR	MNAT	MAB	MASPG					
Alt Camp	4	1	0	1	2	0	0	0	0					

Segarra	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Segrià	8	2	5	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Selva	4	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Solsonès	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tarragonès	18	5	2	0	0	0	0	0	0	0	11	0	0	0	0	0	0	0	0
Terra Alta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Urgell	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vall d'Aran	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vallès Occidental	26	11	5	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	0	0
Vallès Oriental	9	2	1	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

TAULA 11
Lloc de residència dels visitants enquestats en els museus
d'arqueologia.

residents a Catalunya; d'altra banda són també la meitat dels habitants de Catalunya. De la resta de l'estat sobresurt la presència de residents a Madrid i també, si bé en menor proporció, la de residents a València, Aragó i Euzkadi. De l'estranger, la part més important és de procedència europea i, d'entre aquests, francesos primerament i també anglesos i belgues són els més representats. La presència d'americans, asiàtics i africans és puntual i molt esporàdica (Gràfic 28).

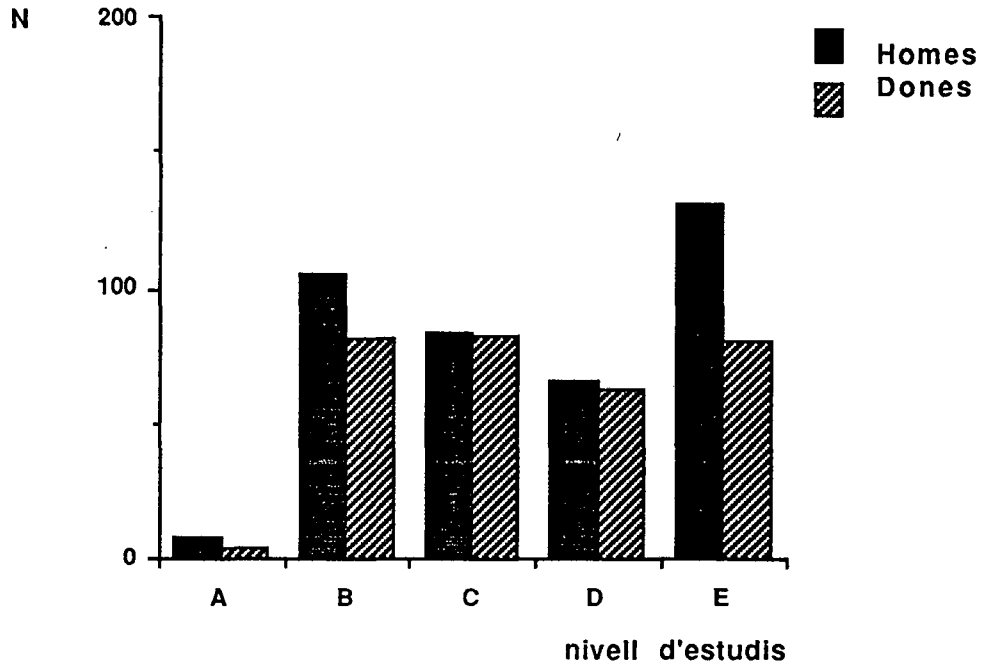
Les composicions de la procedència dels visitants són però molt variades d'un museu a un altre. Empúries i Tarragona són els dos únics casos que tenen més visitants individuals procedents de la resta de l'estat i de l'estranger que no pas de Catalunya. A la resta de museus d'arqueologia, el component de visitants residents a Catalunya és majoritari, encara que en el museu de Girona els residents de fora de Catalunya hi tenen un paper important.

V.a.5. ELS VISITANTS I LA SEVA RELACIÓ AMB ELS MUSEUS I AMB ELS MUSEUS D'ARQUEOLOGIA.

La pregunta sobre els museus que els visitants diuen haver visitat a Catalunya ens podrà indicar el grau de familiaritat amb les institucions museístiques.

Una part considerable de les respostes obtingudes inclouen un sol museu, o sigui que només citen el museu que acaben de visitar (Taula 12). Poc més d'una tercera part dels enquestats esmenten dos, tres o quatre museus, i una altra tercera part en cita cinc, sis, set, vuit o nou, i solament una reduïda part dels enquestats cita deu museus o més. Si comparem aquestes proporcions amb les obtingudes en l'enquesta realitzada als visitants dels museus de diverses temàtiques, observem que les proporcions són semblants, excepte una proporció menys elevada en els museus d'arqueologia de visitants que esmenten un sol museu.

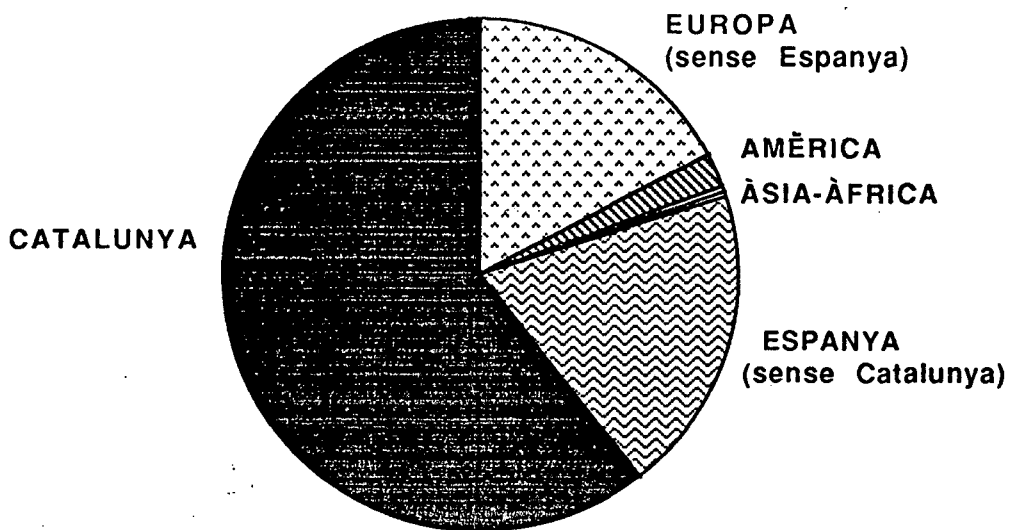
ESTUDIS

GRAFIC 27

Diagrama de barres del nivell d'estudis dels visitants dels museus d'arqueologia.

PROCEDÈNCIA

GRAFIC 28

Procedència dels visitants dels museus d'arqueologia catalans.

Entre els museus catalans que més persones enquestades diuen haver visitat, sense tenir en compte el museu del qual acaben de sortir, hi tenim primerament el Teatre Museu Dalí i el Museu Picasso; un segon grup de museus més citats estaria format pel Museu de la Ciència, el Museu d'Art de Catalunya i la Fundació Miró ; després hi trobem el Museu Monogràfic d'Empúries, el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, el Museu Arqueològic de Barcelona, el Museu de Cera, el Museu Marítim, el Museu de Zoologia, el Museu Capitular de la Catedral de Girona, ... Si no eliminem del recompte la referència al museu que l'enquestat acaba de visitar, la relació s'altera i passa a ser el Museu Monogràfic d'Empúries el més citat i s'inclouen en el segon grup el Museu Arqueològic de Barcelona i el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i en el tercer grup, el Museu Monogràfic d'Ullastret (Taula 13). Aquesta darrera relació, però , sobrevalora els museus d'arqueologia ja que és en aquests on es realitza l'enquesta, per la qual cosa s'hi produeix una referència automàtica.

La relació feta eliminant les cites dels museus on es fa l'enquesta ens indica que els museus més citats són de temàtica artística (48 % de les cites), mentre que es fan poques referències als museus d'arqueologia (17 % de les cites). Comparant aquests resultats amb els obtinguts en l'enquesta realitzada en els museus de temàtiques diverses, observem com les proporcions són semblants, donant-se però un major nombre de referències a museus de temàtica arqueològica entre els visitants de museus d'arqueologia. Aquests resultats ens indiquen que en aquest aspecte no existeix una diferenciació clara entre les preferències i els interessos temàtics dels visitants de museus en general i dels visitants dels museus arqueològics.

Els tres museus que més han despertat l'interès dels visitants dels museus d'arqueologia, són dos museus d'art i un de ciència i tècnica (el Teatre Museu Dalí , el Museu Picasso i el Museu de la Ciència). Després d'aquest primer grup de preferències hi tenim un altre conjunt en el qual es troben diversos museus d'arqueologia intercalats amb museus d'art (Museu Monogràfic d'Empúries, Museu d'Art de Catalunya, Fundació Joan Miró, Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, Museu d'Art Modern de Barcelona i el Museu Arqueològic de

	N	%
1 museu	136	19.34
2 museus	96	13.65
3 museus	85	12.09
4 museus	84	11.94
5 museus	87	12.37
6 museus	49	6.97
7 museus	46	6.54
8 museus	47	6.68
9 museus	24	3.41
10 museus	17	2.41
11 museus	7	0.99
12 museus	11	1.56
13 museus	9	1.28
14 museus	2	0.28
15 museus	1	0.14
16 museus	1	0.14
17 museus	0	0
18 museus	1	0.14

MUSEU	A	B
TMDF	244	244
MPB	233	233
MCCPB	190	190
MAC	185	185
FJM	157	157
MME	364	104
MNAT	172	97
MAB	181	86
MDCB	85	85
MMB	70	70
MZB	65	65
MCCG	54	54
MFMB	49	49
MEB	47	47
MAFR	42	42
MHCB	41	41
MMU	125	38
MGB	35	35
MMCCMB	32	32
MAG	24	24
MEV	24	24
MHCG	22	22
MJF	20	20
MMSJA	18	18
MVP	18	18
MDM	18	18
MHT	17	17
MRMP	17	17
MCFS	17	17
MASPG	73	16
MACB	64	15

TAULA 12 i TAULA 13

Nombre de museus d'arqueologia que els enquestats diuen haver visitat a Catalunya i nom dels museus citats (A: nombre de vegades que s'esmenta cada museu. B: nombre de vegades que s'esmenta cada museu exceptuant les cites dels museus dels quals el visitant acaba de sortir).

Barcelona). Els museus de temàtica artística configuren el 45 % dels museus preferits pels visitants dels museus d'arqueologia, mentre que els museus de temàtica arqueològica en constitueixen el 21 %. En aquest aspecte observem diferències significatives entre les respostes donades pels visitants dels museus d'arqueologia i els visitants de museus en general; els visitants de museus d'arqueologia esmenten més sovint entre els museus que més els han interessat els de temàtica arqueològica en detriment dels de temàtica artística (Taula 14). Aquesta darrera observació podria ser el producte d'un cert interès d'una part dels visitants dels museus d'arqueologia per aquest tipus de museus.

Comparant de manera general els resultats obtinguts en l'enquesta feta en diversos museus amb els resultats que tenim de les mateixes qüestions plantejades als visitants dels museus d'arqueologia, no hi observem diferències remarcables que ens facin pensar que es tracti de dos grups diferenciats. Segons aquestes dades, no existiria doncs un públic o uns públics determinats especialment interessats pels museus d'arqueologia.

Per mitjà d'una altra de les qüestions, veiem com pocs dels 703 visitants enquestats coneixen algun altre museu d'arqueologia a més dels que ja han visitat (Taula 15). Hem vist també com els museus d'arqueologia no són excessivament citats entre els museus visitats. Aquests fets ens porten a pensar que existeix un coneixement reduït de l'oferta dels museus d'arqueologia entre els propis visitants dels museus d'arqueologia i que aquest coneixement deu ser molt més reduït, sinó inexistent, entre el públic en general.

D'altra banda, una part considerable dels visitants enquestats (48 %) coneix el nom d'algun altre museu arqueològic de fora de Catalunya. Atès el caràcter extremadament heterogeni dels museus enumerats, més que no pas donar-ne una relació preferirem agrupar-los segons les tres causes que pensem que propicien principalment el coneixement d'aquests museus; aquestes causes no es troben individualment en cada resposta, sinó que en cada una hi podem trobar una, dues o les tres causes alhora. Molt rarament els museus citats es coneixen únicament de referència sinó que generalment s'han visitat.

MUSEU	N	%
T MDF	90	12.8
MPB	87	12.3
MCCPB	82	11.6
MME	53	7.5
MAC	49	6.9
FJM	42	5.9
MNAT	38	5.4
MAM	37	5.2
MAB	33	4.6
MZB	20	2.8
MMU	16	2.2
MEB	14	1.9
MDCB	14	1.9
MMB	12	1.7
MDHNB	12	1.7
MASPG	11	1.5
MFMB	11	1.5
MHCB	11	1.5

TAULA 14
Museus
dels visitants.

citats com els que més han despertat l'interès

MUSEU	N	%
MAB	59	29.79
MNAT	44	22.22
MME	43	21.71
MMU	19	9.59
MASPG	15	7.57
MACB	9	4.54
MASVR	4	2.02
MMO	3	1.51
MAIEI	2	1.01

TAULA 15

Nom d'altres museus d'arqueologia catalans dels quals els visitants en coneixen l'existència però que no han visitat.

Les visites a museus d'arqueologia de fora de Catalunya estan en gran part relacionades amb viatges turístics. El coneixement del passat és el tema de molts dels viatges turístics de masses organitzats pels *tours operators* : 8, 10, 12 o 15 dies per conèixer "De Petra a les piràmides", "La ruta maia", "La Grècia helenística" o "Itàlia clàssica" Dins d'aquests circuits, tant si es fan en viatges col·lectius com en viatges individuals, la visita als jaciments arqueològics i als museus arqueològics esdevé habitual. Formant part d'aquest grup podríem reproduir algunes respostes a manera d'exemple : el coneixement de l'existència dels museus arqueològics de "Roma, Pompeia, Pesaro" per part d'una persona resident a França, dels d'"Atenes, Knosos, Heraclio, Efeso" per una persona resident al Canadà, dels " British, Louvre, Singapur, Roma, Caire, Tahiti" per una persona resident al Barcelonès o del "Metropolitan, Cairo, Luxor" per una persona resident al Brasil, siguin o no pròpiament arqueològics tots els museus esmentats.

Els desplaçaments vinculats a l'oci que inclouen un component de caràcter cultural són cada vegada més habituals en la nostra societat. L'arqueologia i els museus d'arqueologia, si bé no s'han integrat de ple encara en aquesta oferta de turisme cultural, es beneficien però, en part, del seu desenvolupament. Així, alguns museus d'arqueologia, esmentats diverses vegades en les respostes a la nostra enquesta , constitueixen per si mateixos punts d'atracció: Mèrida, Les Eisies de Taiac, Altamira, Sagunto, Segóbriga, ... Les visites individuals als museus d'arqueologia catalans són degudes també, en una proporció notable, a aquests tipus de desplaçaments vinculats a l'oci.

En fi, un tercer grup de respostes la integrarien els residents de fora de Catalunya que coneixen els museus d'arqueologia pròxims als seus llocs de residència., com per exemple un resident a França que coneix els d'Arlès, Nimes i Dijon o un resident a Madrid que coneix l'Arqueològic Nacional de Madrid i el de Mèrida.

V.a.6. CONDICIONS DE LA VISITA

Si és la primera vegada que es visita el museu o si es repeteix la visita, o si aquesta s'efectua sol o en companyia, són aspectes que ens apropen a les característiques de la utilització dels serveis museístics i a la seva forma d'implantació en els costums socials dels visitants (Taula 16).

La visita als museus és una pràctica cultural que no té un dia i una hora precisos per portar-la a terme. Es pot anar a un museu la major part dels dies de l'any i durant una part considerable del dia. Aquest fet afavoreix la seva utilització.

Per a la gran majoria de les persones enquestades és la primera vegada que visiten aquell determinat museu. La gran proporció de nous visitants és semblant en els nou museus arqueològics tractats.

No es produeix un grau diferent de repetició de les visites segons quin sigui el nivell d'estudis dels visitants; el grup de visitants sense estudis i el de visitants amb estudis superiors presenten una proporció semblant de primeres visites. Tampoc es dona una diferenciació segons l'edat o la procedència dels visitants. La proporció de visitants procedents de Catalunya que no visiten per primera vegada el museu és més elevada que la dels visitants procedents de la resta d'Espanya. Aquest fet és degut a la major facilitat per repetir la visita dels qui tenen el seu lloc de residència més proper als museus analitzats (Gràfics 29 i 30).

De la proporció elevada de primeres visites podem deduir que no existeix entre la població un hàbit de visita regular i periòdica als museus d'arqueologia i que són poques les persones que havent descobert ja un determinat museu arqueològic tornen a visitar-lo. No hi ha una familiaritat amb els museus d'arqueologia. Aquest fet podria ser conseqüència que existís un important distanciament geogràfic entre la residència habitual del visitant i el museu. Podria ser el cas per exemple dels visitants residents a l'estranger o a la resta de l'estat,

MUSEU	SI N	SI %	NO N	NO %
MACB	39	79.50	10	20.40
MAB	63	66.31	32	33.68
MME	188	72.30	72	27.69
MASPG	46	82.14	10	17.85
MMO	36	75.00	12	25.00
MASVR	15	60.00	10	40.00
MMU	73	83.90	14	16.09
MNAT	63	76.82	19	23.17
TOTAL	523	74.50	179	25.40

TAULA 16

Nombre i percentatge d'enquestats que fan la visita per primera vegada o no a cada museu d'arqueologia.

MUSEU	SOL		FAMILIARS		AMICS	
	N	%	N	%	N	%
MACB	3	6.12	34	69.38	12	24.48
MAB	9	9.57	40	42.53	45	47.87
MME	4	1.53	158	60.76	98	37.69
MASPG	8	14.28	29	51.78	19	33.92
MMO	3	6.25	28	48.27	17	35.41
MASVR	7	28.00	12	48.00	6	24.00
MMU	2	2.29	61	70.11	24	27.58
MNAT	14	17.04	45	54.87	23	28.04
TOTAL	50	7.13	407	58.05	244	34.80

TAULA 17

Nombre i percentatge d'enquestats que visiten cada museu d'arqueologia sols, acompanyats de familiars o acompanyats d'amics.

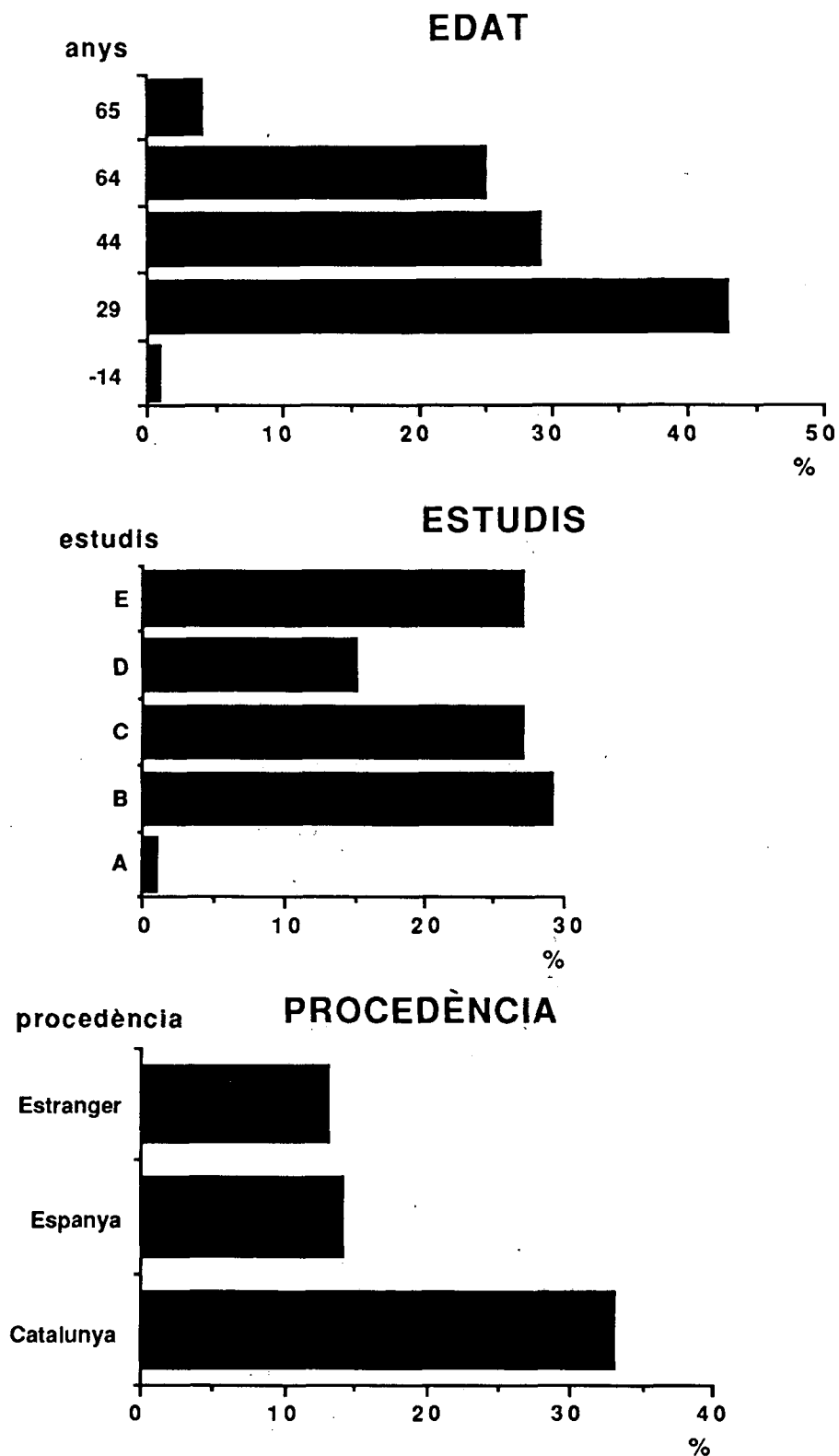
però no cal oblidar que una part molt important dels visitants individuals dels museus arqueològics catalans viu a Catalunya mateix.

És rar que el visitant vagi al museu sol. La visita a un museu és, doncs, una pràctica cultural que presenta un marcat caràcter convivencial. Les visites acompanyades d'amics o principalment de familiars són les més corrents en els diferents museus d'arqueologia analitzats (Taula 17).

No es dona una relació entre la primera visita a un museu i el fet que aquesta es realitzi sol o acompanyat d'amics o familiars.

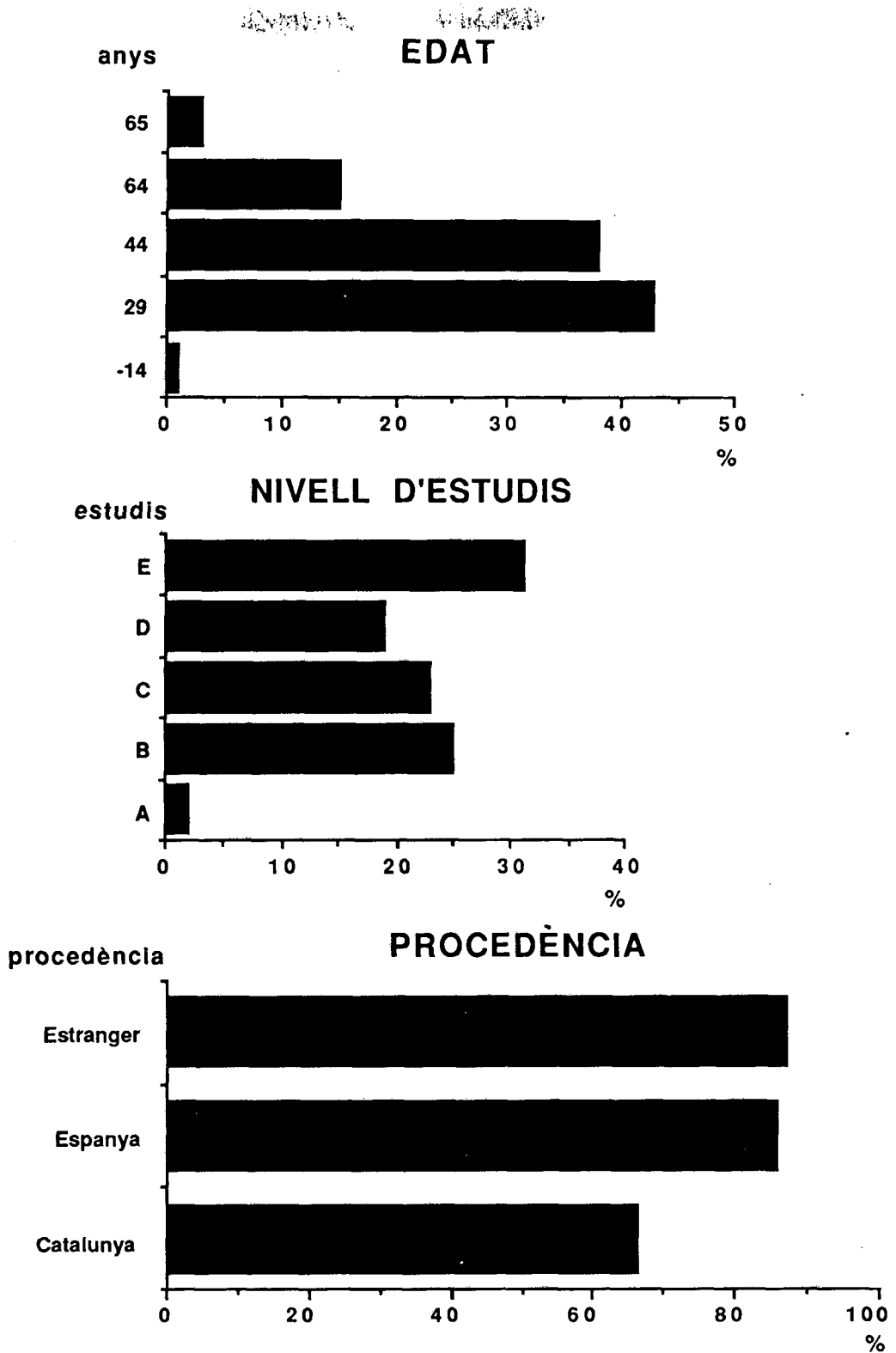
Tampoc no hi ha una relació significativa entre la repartició per edats dels visitants i la forma social de la visita (Gràfic 31), sinó que aquesta es realitza seguint les conductes generals de cada període de la vida. D'aquesta manera són els visitants d'entre 15 i 29 anys els qui més freqüentment visiten els museus d'arqueologia amb amics i són els visitants d'entre 30 i 44 anys els qui visiten els museus més habitualment acompanyats de familiars. No hi ha una relació significativa entre els visitants que van sols als museus i la seva edat.

La forma social de la visita tampoc no depèn del nivell d'estudis dels visitants (Gràfic 32). Les proporcions de persones que visiten els museus d'arqueologia sols, acompanyats d'amics o acompanyats de familiars són semblants independentment del seu nivell d'estudis. L'única diferència significativa es concreta en el fet que hi ha una proporció reduïda de visitants amb estudis de primària, EGB i FP que visiten els museus d'arqueologia acompanyats d'amics i una proporció elevada de visitants amb aquests estudis que visiten els museus acompanyats de familiars. Si bé això es degut que aquests nivells d'estudis corresponen en part a visitants joves, els quals sovint van acompanyats dels seus pares, és conseqüència també de que aquest tipus de museus no tenen un poder suficient d'atracció pels més joves que els faci interessants de visitar-los en sortides amb amics, al contrari del que actualment està passant, per exemple, amb els museus de ciència i tecnologia, on és habitual veure-hi infants o joves que els visiten individualment o acompanyats d'un o dos companys. Trobem, també, un grup nombrós de visitants amb estudis de BUP o COU que van

GRÀFIC 30

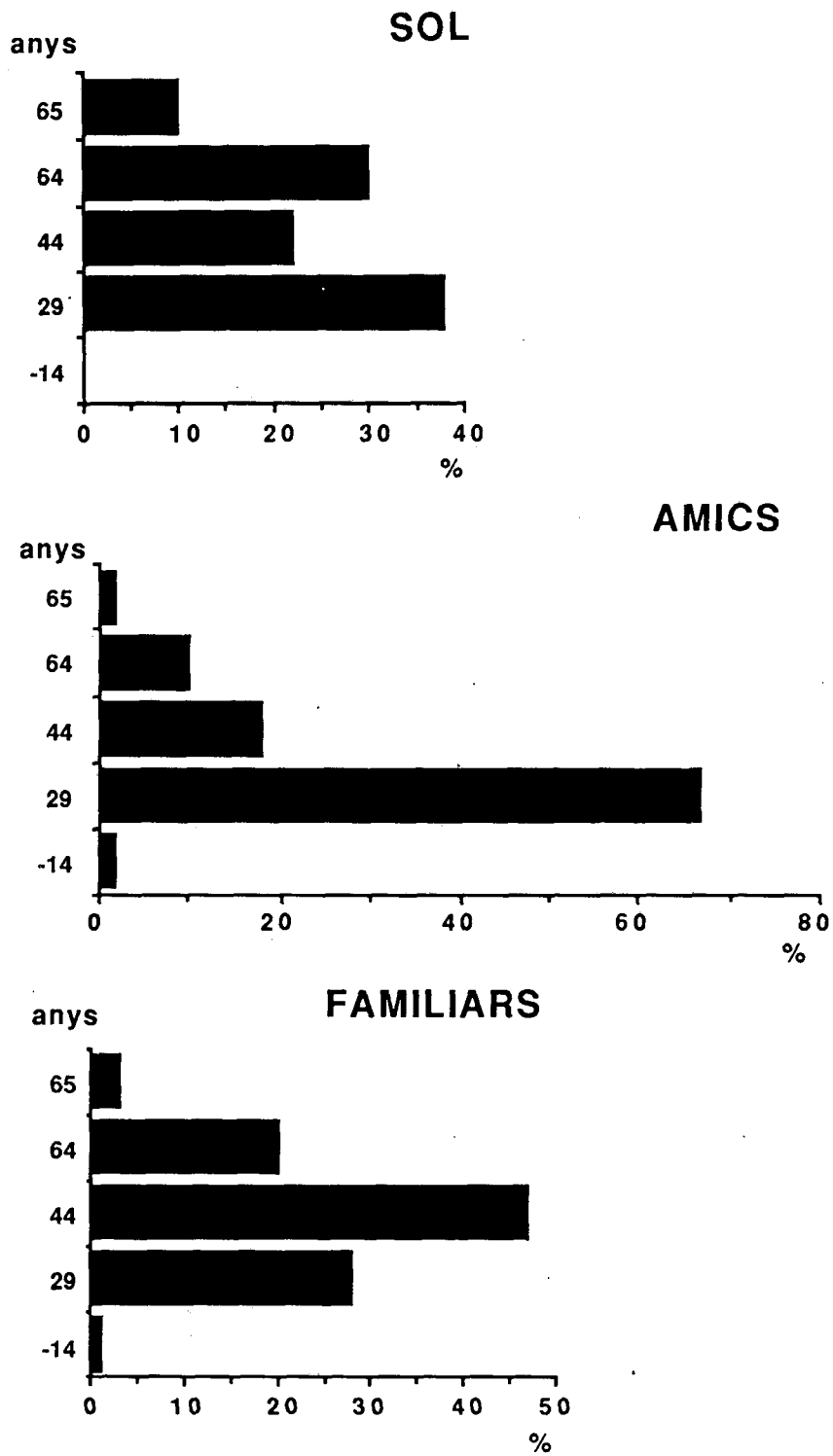
Proporcions per edat, nivell d'estudis i procedència geogràfica dels qui no realitzen la primera visita al museu.

GRÀFIC 29

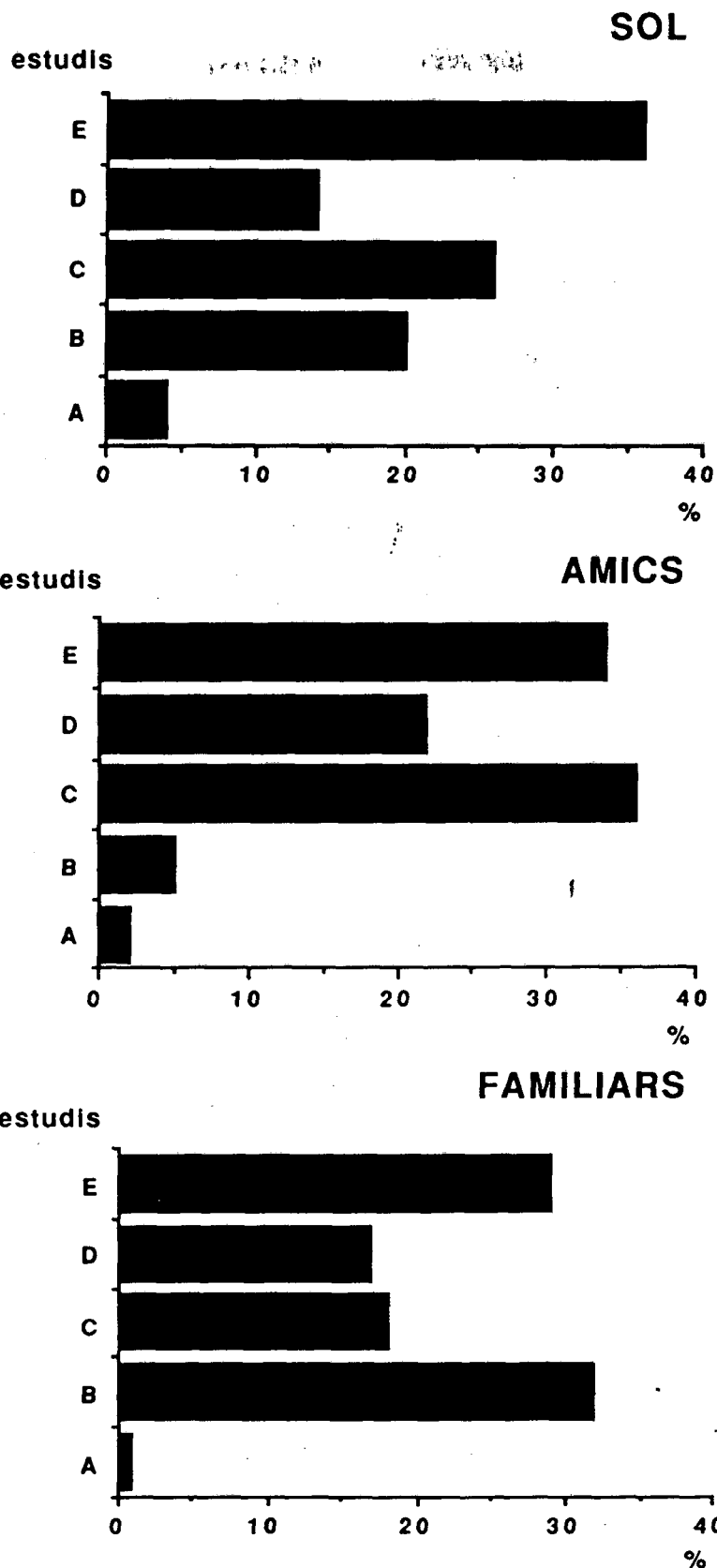
Proporcions per edat, nivell d'estudis i procedència geogràfica dels qui realitzen la primera visita al museu.

GRÀFIC 31

Proporcions de les visites als museus d'arqueologia realitzades sol, acompanyat d'amics o acompanyat de familiars, segons l'edat dels visitants.

GRÀFIC 32

Proporcions de les visites als museus d'arqueologia realitzades sol, acompanyat d'amics o acompanyats de familiars, segons el nivell d'estudis dels visitants.

al museu acompanyats d'amics; aquest grup està format, principalment, per persones d'entre 15 i 20 anys i, també, d'entre 20 i 30 anys, o sigui que correspon, en part, a l'edat en què es realitzen aquests estudis. Per altra banda, una notable proporció dels visitants amb estudis d'EGB i FP, que van al museu acompanyats de familiars, tenen entre 20 i 40 anys.

Una altra informació interessant per apropar-nos al coneixement de les condicions de la visita, és conèixer si el museu ha constituït per als foranis a la població on aquest es troba situat, el principal motiu del seu desplaçament (Taula 18). En aquest aspecte observem com generalment hi ha una proporció semblant entre els qui hi han anat de manera expressa i els qui la seva anada a la població és deguda a un altre motiu. Aquí, però, lògicament, hi ha una gran diferència entre les respostes donades en els tres museus monogràfics, que no es troben ubicats en l'interior de cap població i que cal anar-hi, per tant, expressament, i els museus arqueològics de diferents localitats on molt rarament el museu constitueix el principal atractiu per al visitant. Els museus d'arqueologia, en la majoria dels casos, no constitueixen un atractiu suficient com per justificar un desplaçament.

El motiu pel qual el visitant va al museu serà el darrer aspecte que analitzarem per a caracteritzar les condicions en què s'efectua la visita (Taula 19). Les motivacions que han expressat els enquestats les hem agrupat en 8 grups, tot i que algunes de les motivacions no exclouen les altres i que també parts d'algun dels grups de respostes poden encavallar-se amb d'altres. Tots els grups de respostes indiquen un interès pels museus, encara que amb matisos diferents.

L'interès general pel museu, per la temàtica o per algun tema o objecte en concret ("m'agrada l'arqueologia", "m'agraden els museus", "per veure la mandíbula", "per interès", "per interès professional", ...), és el motiu més freqüentment expressat. Aquest grup de visitants, que podríem considerar "interessats", representa aproximadament un 34 % del total dels visitants. També l'interès, però, lligat al turisme o a les vacances, és el motiu de visita d'un altre grup de motivacions qualitativament important; aquest grup representa el 20 % del total de

	SI		NO	
MUSEU	N	%	N	%
MACB	16	32.65	33	67.34
MAB	44	47.31	49	52.68
MME	166	64.34	92	35.65
MASPG	8	14.28	48	85.71
MMO	31	65.95	16	34.04
MASVR	3	12.00	22	88.00
MMU	58	68.23	27	31.76
MNAT	27	32.92	55	67.07
TOTAL	353	50.79	342	49.20

TAULA 18

Visitants que declaren haver vingut o no expressament a la població per visitar el museu d'arqueologia.

CODI	TIPUS DE RESPOSTES	N	%
INT1	Interessats	212	34.75
INT2	Interessats de vacances	123	20.16
INT3	Interessats implicats	46	7.54
INT4	Interessats per a treballs	23	3.77
INT5	Interessats curiosos	45	7.37
INT6	Interès complementari	73	11.96
INT7	Interès indirecte	44	7.21
INT8	Poc interès	44	7.21

TAULA 19

Motivacions dels visitants enquestats per visitar els museus d'arqueologia.

CODI	TIPUS DE RESPOSTES	N	%
MIN1	Tot	68	10.59
MIN2	Res	7	1.09
MIN3	Algun tipus o categoria d'objectes	307	47.81
MIN4	Objectes concrets	76	11.83
MIN5	Període concret	52	8.09
MIN6	Elements externs al museu	46	7.16
MIN7	Tema de caràcter general	22	3.42
MIN8	Aspectes museogràfics	22	3.42
MIN9	Maquetes	42	6.54

TAULA 20

El que més ha despertat l'interès dels visitants.

les respostes i confirma la visita als museus com una activitat molt vinculada als desplaçaments turístics.

El 7 % de les respostes addueixen que el motiu de la seva visita és ensenyar o acompanyar amics o familiars al museu; aquestes denoten una notable implicació amb el museu, ja que, a més de visitar-lo pel propi interès, no tractant-se a més en la major part dels casos de la primera visita, el consideren prou interessant com per ensenyar-lo a d'altres persones.

La visita al museu no constitueix un atractiu per si mateixa, per un 12 % dels visitants enquestats, sinó integrada a la visita a la ciutat, com a complement del coneixement de la zona o com a conseqüència d'oferir-se l'entrada conjunta amb un altre museu que havien ja visitat. El 4 % diu anar al museu motivat pels seus estudis (generalment EGB).

Per a la resta dels grups de respostes podríem considerar que exposen unes motivacions que no denoten un interès pel museu. Un 7 % indiquen que només hi van per "curiositat". És relativament important la proporció de visitants (7 %) que diuen no anar-hi per veure el museu sinó per a visitar el monument històric on aquest es troba. Un altre 7 % indiquen motius de total desinterès o passivitat per a la seva visita ("plovía per anar a la platja", "per fer temps", "no sabia què fer", "per passar l'estona", "fa mal temps", "m'hi han fet venir", ...).

No hem observat per tant, un comportament i unes característiques generalitzades pel que fa referència a si és o no la primera vegada que visiten el museu i amb qui hi van. Rarament els museus d'arqueologia analitzats constitueixen un atractiu i la seva visita serveix, en molts casos, per a omplir estones d'oci.

V.a.7. IMPRESSIÓ DE L'EXPOSICIÓ

Les dades d'opinió per conèixer l'impacte dels diversos factors o elements de l'exposició sobre els visitants i quins elements han despertat més i menys el seu interès, han servit per evidenciar determinades orientacions d'opinió que es poden generalitzar als diversos museus analitzats. Les respostes obtingudes dels visitants han estat agrupades en diversos conjunts segons el seu significat.

Al preguntar als visitants dels museus arqueològics què era el que havia despertat més el seu interès (Taula 20), la resposta majoritàriament donada feia referència a algun tipus o categoria d'objectes que es trobaven exposats (per exemple "la ceràmica romana", "la indústria lítica", "les faunes", "els objectes de vidre", "els sarcòfags", "els enterraments", ...). A aquest conjunt de respostes podem afegir les dels visitants que els ha interessat principalment algun objecte concret ("la banya de cérvol", "la mandíbula", "la tomba del nen", "l'estàtua d'Esculapi", ...). Totes les altres categories de respostes tenen unes proporcions semblants i sempre reduïdes.

Una part dels visitants es mostren principalment interessats per algun període històric concret ("el paleolític", "la part romana", "la part de prehistòria", ...).

Alguns visitants manifestaven que els havia interessat tot. Aquesta resposta podem considerar-la, però, per a una part dels enquestats, més de compromís i complaença que no pas d'acord i interès pel total de l'exposició. En contraposició, algunes poques respostes es mostraven especialment crítiques i expressaven que no els havia interessat res. A aquest darrer grup s'hi podria afegir el constituït pels visitants que a la sortida del museu declaren que el que més els ha interessat ha estat algun dels elements externs al seu contingut ("l'edifici", "l'exterior", "els entorns", ...). Entre els visitants sense estudis hi ha una proporció elevada (50 %) que declaren que tot els ha interessat i aquesta proporció es va reduint quant més elevat és el nivell d'estudis que té el visitant (12 % dels qui tenen estudis primaris, EGB o FP; 8 % dels qui tenen batxillerat superior, BUP o COU; 9 % dels qui tenen estudis de grau mitjà; 6 % dels qui tenen estudis superiors). No hi ha una relació significativa entre l'edat dels visitants i la seva declaració que tot els ha interessat; únicament en la classe d'edat de

majors de 65 anys hi trobem una proporció més elevada d'aquesta categoria de respostes.

Les respostes que inclouen el muntatge i diversos aspectes i elements museogràfics configuren un altre grup, encara que no excessivament nombrós. Entre aquestes respostes destaca, però, una proporció notable de referides a les maquetes. Tot i que aquests elements no es troben en tots els museus on s'han realitzat les enquestes, destaca la proporció de la seva menció, probablement com una mostra de l'interès cap a elements de caràcter amplament explicatiu i didàctic que ajuden a fer més entenedora l'exposició.

L'interès primordial del públic pels objectes durant la seva visita a un museu arqueològic indica, una vegada més, el caràcter icònic que s'atorga als objectes. Aquest comportament ve, però, potser provocat i afavorit per les característiques del contingut teòric dels museus d'arqueologia.

D'altra banda, un 34 % dels visitants opinen que no hi ha res que els hagi "interessat menys" (Taula 21). Aquesta resposta, de manera semblant a la dels qui deien que els havia interessat tot, manifesta una actitud de complaença de l'enquestat envers el museu i probablement també envers l'enquestador, ja que difícilment no hi ha algun aspecte que hagi interessat menys que els altres. No hi ha una diferent proporció d'aquestes respostes segons l'edat dels visitants. Únicament observem un cert augment de les respostes referents que no hi ha res que hagi interessat menys a mesura que avança l'edat (25 % dels menors de 15 anys; 21 % dels qui tenen entre 15 i 29 anys; 22 % dels qui tenen entre 30 i 44 anys; 28 % dels qui tenen entre 45 i 64 anys; 30 % dels majors de 64 anys).

Un altre conjunt nombrós de respostes a la pregunta de què és el que ha interessat menys, està constituït per les que esmenten algun tipus de peça en general ("les àmfores", "els enterraments", "la ceràmica romana", "els ossos", "la ceràmica", "les pedres", ...). Dins d'aquest grup voldríem remarcar algunes de les respostes donades que creiem indicatives del baix nivell de comprensió i identificació i que poden fer reflexionar sobre el concepte de l'exposició : "els trossos que

CODI	TIPUS DE RESPOSTES	N	%
MEN1	Res	154	34.52
MEN2	Algun tipus o categoria d'objectes	127	28.47
MEN3	Objectes concrets	5	1.12
MEN4	Període concret	32	7.17
MEN5	Aspectes museogràfics	64	14.34
MEN6	Textes	30	6.72
MEN7	Llengua	21	4.70
MEN8	Reproduccions	13	2.91

TAULA 21

El que menys ha despertat l'interès dels visitants.

MUSEU	SI	NO	ALGUNS
MACB	14	12	22
MAB	30	18	47
MME	108	54	97
MASPG	22	12	23
MASVR	9	4	12
MMU	45	14	28
MNAT	10	27	45
TOTAL N	238	141	274
TOTAL %	36.4	21.5	41.9

TAULA 22

Nombre i percentatge de visitants que diuen haver llegit els textos (sí, no, alguns).

MUSEU	AGRADAT	NO AGRADAT	INDIFERENT
MACB	27	0	7
MAB	61	6	7
MME	154	19	29
MASPG	30	7	8
MASVR	19	0	2
MMU	54	10	7
MNAT	33	12	9
TOTAL N	378	54	69
TOTAL %	75.4	10.7	13.7

TAULA 23

Nombre i percentatge de visitants que declaren que els textos que han llegit els hi han agradat, no els hi han agradat o els han deixat indiferents.

no saps què són", "tantes pedres petites", "les pedres que no saps què signifiquen", ... Rarament, però, peces concretes interessin poc els visitants. Sovint són també esmentats en la resposta a aquesta qüestió alguns períodes concrets ("el Paleolític", "la Prehistòria", "la part romana").

El total dels aspectes museogràfics representen una important proporció dels temes que menys han interessat. Aquests aspectes són generalment relatius al muntatge (il·luminació, distribució, material gràfic, presentació, recorregut, vitrines, ...), però sovint fan referència als textos (característiques, contingut o mancances del textos explicatius) i algunes vegades la motivació del desinterès és deguda que la llengua emprada no és compresa per una part dels visitants.

Dins el mateix culte als objectes del qual parlàvem en enumerar els aspectes que més interessaven els visitants, inclouríem el fet que diversos visitants diguin que el que menys els ha interessat és que hi hagi reproduccions i no peces originals. Aquesta proporció de respostes és poc elevada en el conjunt d'enquestes, però cal tenir en compte que només en un dels museus on s'han realitzat les enquestes s'exhibeixen reproduccions, i per tant el concepte de poc interès per les peces reproduïdes és més important del que indicaria el quasi 3 % dels enquestats. Les reproduccions estimulen, doncs, els visitants menys que les peces autèntiques.

En relació als textos explicatius que s'exposen en el museu, s'ha demanat als visitants si els havien llegit o no, o si n'havien llegit alguns. El percentatge més elevat de visitants diuen haver llegit alguns dels textos, mentre que poc més d'un terç declara haver-los llegit i una proporció inferior reconeix no haver-los llegit (Taula 22). D'entre els qui diuen haver llegit els textos, la majoria declara que els han agradat (Taula 23). Les observacions relatives al textos no es diferencien de manera excessiva en cada un dels museus on s'han realitzat les enquestes.

V.a.8. SORTINT DE L'EXPOSICIÓ.

La major part dels visitants surten del museu amb ganes de tornar-lo a visitar i són pocs els qui declaren que no hi tornaran (Taula 24). En aquest aspecte, les proporcions són també molt semblants en tots els museus. Aquesta dada no s'avé, però, estadísticament amb la resposta donada en demanar si era la primera vegada que visitaven el museu, on les proporcions pràcticament s'inverteixen. Els resultats obtinguts en aquestes dues qüestions pensem que haurien de ser semblants atès que en l'actualitat i en els darrers anys no s'ha produït un canvi important en el costum de visitar museus. La conclusió podria ser que la intenció de tornar a visitar el museu que es té a la sortida no es porta a terme posteriorment.

A més de la intenció de tornar o no al museu, és interessant conèixer també el motiu d'una o altra predisposició (Taula 25).

D'entre els qui pensen tornar, el motiu més freqüent és que els interessa o agrada el tema o el museu o que vindran per completar la visita ("amb una vegada no n'hi ha prou", "fer la visita amb més calma", "tornar-lo a veure", "aprofundir la visita", ...). D'altres no vindrien per ells mateixos sinó per acompanyar algú. Un darrer grup hi tornaria amb l'interès per veure novetats ("per veure noves troballes", "quan es descobreixi alguna altra cosa", "veure els canvis", ...).

"Amb una vegada ja n'hi ha prou" o "ja l'he vist" són les raons principals dels qui declaren que no tornaran a visitar el museu. La motivació de dificultat per viure lluny i per dificultat de retornar a la zona constituïria l'altre grup important d'opinió, encara que aquesta, més que no pas una voluntat de no tornar, indica una dificultat física. Quedarien els grups de respostes als quals no els ha interessat ("no m'interessa aquest tipus de museu", "no m'ha agradat", "no hi he entès gran cosa", ...) i els qui prefereixen veure altres museus que no coneixen.

Relacionat amb l'interès per visitar un museu o per tornar-lo a visitar, hi tenim la darrera qüestió de l'enquesta, en la qual es demanava què faria el visitant per augmentar l'interès pels museus

Museu	SI	NO
MACB	39	7
MAB	86	9
MME	194	54
MASPG	37	18
MMO	34	14
MASVR	23	2
MMU	67	19
MNAT	61	21
TOTAL N	541	144
TOTAL %	78.9	21.0

TAULA 24

Nombre i percentatge dels visitants que declaren tenir o no intenció de repetir la visita.

SI TORNARA PER	N	%
Interès	130	35.2
Completar la visita	129	34.9
Acompanyar algú	73	19.7
Veure novetats	37	10.0
NO TORNARA PER	N	%
Amb una sola visita n'hi ha prou	44	57.1
No interessa	10	12.9
Preferències per veure'n altres	5	6.4
Residència allunyada	18	23.3

TAULA 25

Motius pels quals alguns visitants diuen que tornaran a visitar el museu.

CODI	TIPUS DE RESPOSTES	N	%
PRO1	Més publicitat i difusió	333	55.7
PRO2	Canvi del plantejament museològic general	41	6.8
PRO3	Canvi plantejament concret en el plantejament museogràfic	162	27.1
PRO4	Res, ja està bé	30	5.0
PRO5	Augmentar l'interès general per l'arqueologia	31	5.1

TAULA 26

Propostes dels visitants per augmentar l'interès del públic pels museus d'arqueologia.

d'arqueologia (Taula 26). La resposta a aquesta qüestió indicaria les mancances que troba el visitant en els museus arqueològics en general.

La major part dels visitants preguntats opinen que en farien més publicitat i difusió, i també que en canviarien algun aspecte museogràfic concret ("posar-hi troballes més interessants", "faltin explicacions", "millor presentació", "millor condicionament de les sales", "textos en altres llengües", "posar-hi reconstruccions de les formes de vida", ...). Les altres respostes, donades en petita proporció, es poden agrupar en tres raonaments principals : el dels qui ja els troben bé i no farien res ("res", "ja està bé", "la gent que li interessa ja hi va", ...), el dels qui pensen que és necessari augmentar l'interès general per l'arqueologia i el dels qui creuen necessari un canvi de plantejament museològic general ("més didàctics", "més espectaculars", "canviar la concepció", "incidir en altres aspectes de la història", "fer-los per al públic en general", "que no siguin una simple exposició tipològica", ...).

A la sortida de l'exposició permanent dels museus d'arqueologia analitzats, no s'obtenen quasi mai respostes que denotin un entusiasme pel que acaben de veure. Les solucions de canvis museogràfics per fer augmentar l'interès pels museus d'arqueologia, proposades per un component notable dels visitants enquestats, s'inscriuen també en aquesta línia que els museus d'arqueologia catalans, tal i com els coneixem avui, difícilment entusiasmen. De manera general podríem considerar que el museu visitat no ha provocat en els visitants un grau d'atracció prou important.

V.a.9. INTERPRETACIÓ GLOBAL DE L'ENQUESTA.

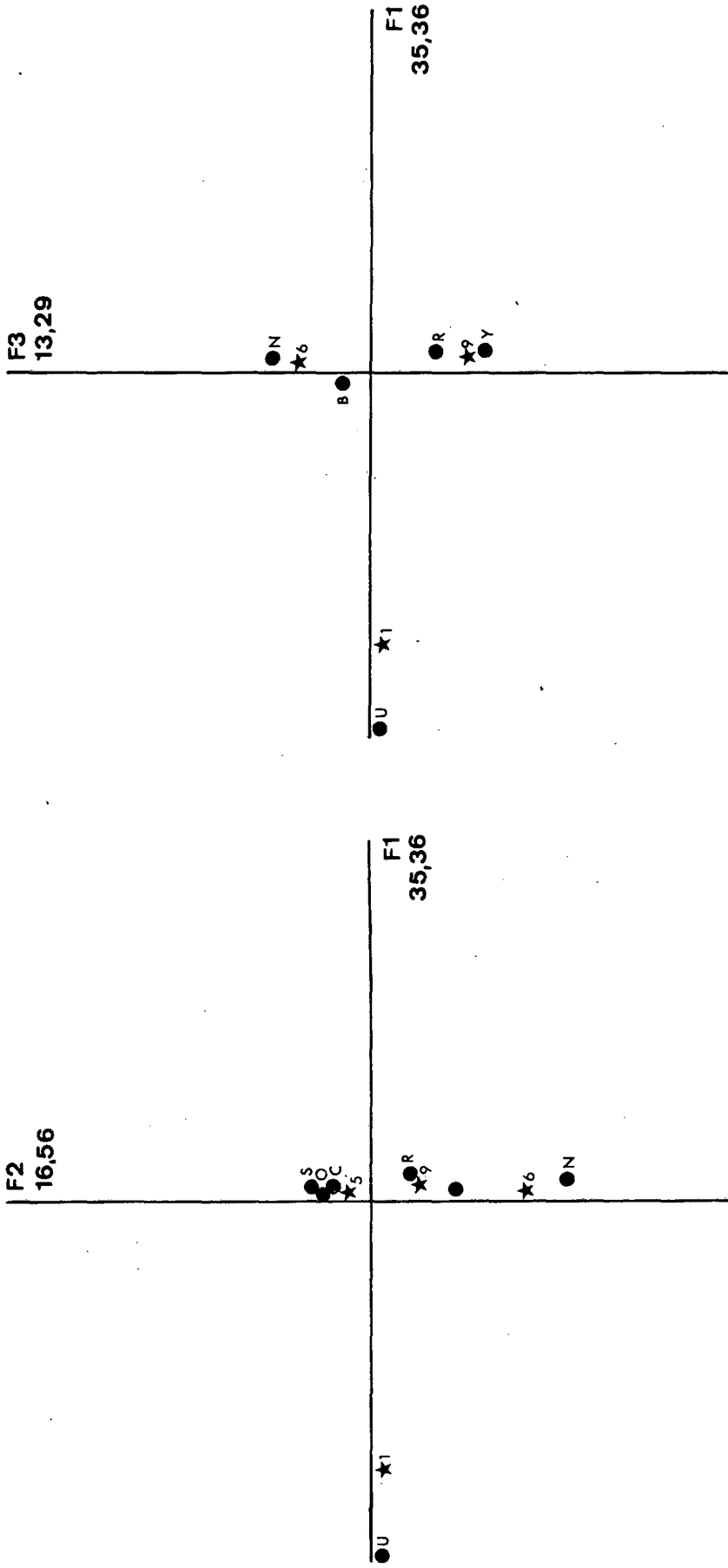
Amb la intenció d'obtenir una visió sintètica i objectiva dels diversos resultats de l'enquesta realitzada als visitants individuals

AFC1

GRÀFIC 33

AFC2

GRÀFIC 34

GRÀFIC 33

Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la primera anàlisi factorial de correspondències (AFC1) (3: primera vegada, sol, no expressament; 4: no primera vegada, sol, no expressament; 5: primera vegada, amb familiars, expressament; 7: primera vegada, amb familiars, no expressament; 8: no primera vegada, amb familiars, no expressament; 9: primera vegada, amb amics, expressament; 10: no primera vegada, amb amics, expressament; 11: primera vegada, amb amics, no expressament; 12: no primera vegada, amb amics, no expressament; B: 15 a 24 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; C: 15 a 24 anys i títol de grau mig; D: 15 a 24 anys i títol de grau superior; I: 35 a 44 anys Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; L: 35 a 44 anys i títol de grau superior; Q: 55 a 64 anys i Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; R: 55 a 64 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; T: 55 a 64 anys i títol de grau superior; U: 65 a 74 anys i Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; V: 65 a 74 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; X: 65 a 74 anys i títol de grau mig; Y: 65 a 74 anys i títol de grau superior).

GRÀFIC 34

Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la segona anàlisi factorial de correspondències (AFC2) (1: tot ha interessat; 5: ha interessat més un període concret; 6: han interessat més elements externs al museu; 9: han interessat nés les maquetes; B: 15 a 24 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; C: 15 a 24 anys i títol de grau mig; J: 35 a 44 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; N: 45 a 54 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; O: 45 a 54 anys i títol de grau mig; R: 55 a 64 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; S: 55 a 64 anys i títol de grau mig; V: 65 a 74 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; Y: 65 a 74 anys i títol de grau superior).

dels museus arqueològics catalans, hem realitzat un tractament de les dades a partir de cinc anàlisis factorials de correspondències.

En una primera anàlisi factorial (AFC1) hem comparat l'edat i el nivell d'estudis dels visitants amb la manera amb què es realitza la visita, treballant amb una taula de contingència de 24 individus (respostes a les qüestions A i C) i 12 variables (respostes a les qüestions I, K i K). Els diferents aspectes que més han interessat a cada grup socio-cultural han constituït la segona anàlisi factorial (AFC2) en la qual hem treballat amb una taula de 24 individus (respostes a les qüestions A i C) i 9 variables (respostes a la qüestió M), i en una tercera hem realitzat la mateixa comparació, però, amb els aspectes que menys havien interessat el públic (taula de 24 individus -qüestions A i C- i 8 variables -qüestió N-). La quarta anàlisi factorial (AFC4) combinarà els aspectes considerats més interessants amb els esmentats com a menys interessants (taula de 9 individus -respostes a la qüestió M- i 8 variables -respostes a la qüestió N-). La darrera anàlisi factorial (AFC5) combinarà les intencions de tornar o no al museu i les motivacions d'un o altre tipus de resposta (resposta a les qüestions Q i R) amb els diversos grups de visitants segons la seva edat i el seu nivell d'estudis (respostes a les qüestions A i C), en una taula de 24 individus i 8 variables.

En aquestes cinc anàlisis factorials no s'han tingut en compte els grups d'edat inferiors als 14 anys i els superiors a 75 anys ni el grup constituït per visitants sense estudis, atès que contenien un nombre excessivament reduït d'efectius. En la caracterització demogràfica dels visitants hem descartat la variable "sexe" (qüestió B), ja que no tenia cap influència en el tipus de resposta i hem utilitzat únicament l'edat i el nivell d'estudis (qüestions A i C).

En la primera anàlisi factorial (AFC1) es relacionen les variables d'edat i nivell d'estudis amb la manera com s'han visitat els museus arqueològics, si és o no la primera visita, si s'hi va sol, amb amics o amb familiars i si s'ha anat expressament a la població per visitar el museu. Els tres primers eixos factorials representen el 56,06 % de la inèrcia total (23,74 el primer eix factorial, 18,43 % el segon eix factorial i 13,89 % el tercer eix factorial).

Segons aquesta anàlisi sembla que no hi hauria una relació directa entre l'edat i els estudis dels visitants i les característiques de la manera amb què aquests realitzen la visita al museu (Gràfic 33). Tan sols el primer eix relaciona la forma de visita al museu acompanyat d'amics amb joves de 15-24 anys que posseïxen estudis a partir de BUP i també la visita al museu acompanyats de familiars amb gent més gran (55-64 anys) i amb estudis de Primària, Batxillerat elemental o EGB.

En la segona anàlisi factorial (AFC2) es relacionen les variables edat i nivell d'estudis de la mostra de visitants amb els aspectes que més els hi han interessat durant la seva visita. Els tres primers eixos factorials representen el 65,21 % de la inèrcia total (35,36 % el primer eix factorial, 16,56 % el segons eix factorial i 13,29 % el tercer eix factorial).

El segon factor separaria els visitants que els ha interessat tot d'aquells que mostren un major interès per algun aspecte concret (Gràfic 34). En aquesta anàlisi s'observen quatre grups diferenciats pel seu nivell d'estudis. No s'observa cap separació per edats.

En el primer grup hi trobaríem els visitants que mostren un interès global per tots els aspectes del museu ; aquest estaria format per persones de baix nivell d'estudis.

Entre els visitants que estan interessats per aspectes concrets hi trobem tres grups :

- a) els qui s'interessen per un període històric concret i solen tenir estudis de grau mitjà.
- b) els qui s'interessen per algun aspecte del muntatge (les maquetes) i tenen estudis fins a COU.
- c) els qui s'interessen per elements externs al museu. Són gent majoritàriament amb un nivell mitjà d'estudis.

Els individus que formen part del grup a estan en oposició als dels grups b i c , fet que ens indicaria que hi han dos grups de visitants

ben diferenciats. D'una banda hi tindríem aquells que s'interessen pel coneixement històric que poden extreure de la visita i de l'altra aquells que s'interessen més pel muntatge del museu. Aquests dos grups estarien en oposició als visitants que mostren un interès general per tots els aspectes d'aquests museus d'arqueologia.

Dins d'aquesta dinàmica general, en la factorial F1-F3, el primer eix ens separaria aquests grups segons l'edat dels visitants : d'una banda hi tindríem la gent jove i adulta (15-24 i 45-54 anys) interessada sobretot pels elements externs del museu i de l'altra la gent gran (55-74 anys) interessada sobretot per aspectes concrets o per tot en general.

En la tercera anàlisi factorial (AFC3) es relacionen les variables edat i nivell d'estudis amb els aspectes dels museus que menys han interessat els visitants. Els tres primers eixos factorials representen el 72,12 % de la inèrcia total (33,56 % el primer eix factorial, 21,50 el segon eix factorial i 17,06 % el tercer eix factorial).

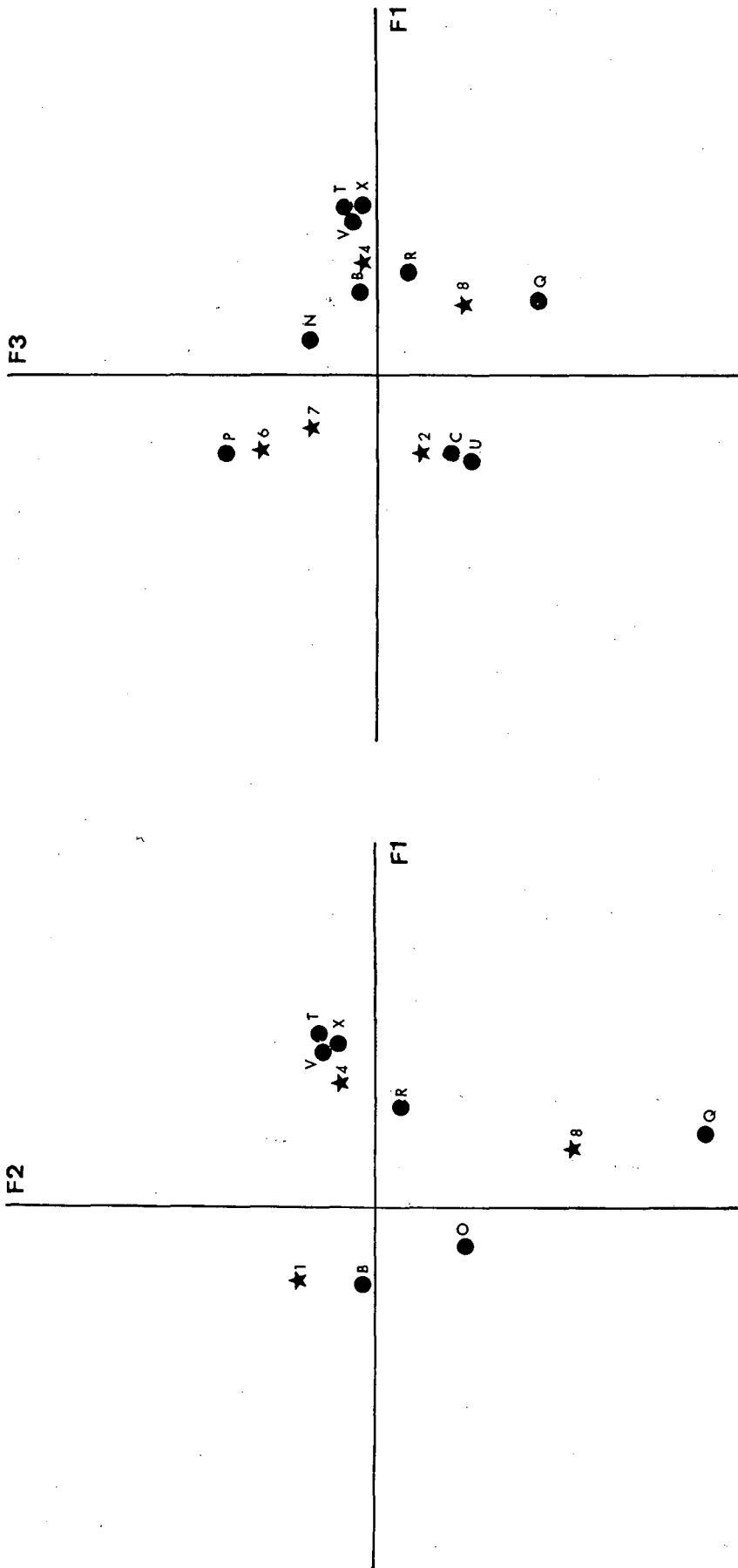
En la factorial F1-F2 se'ns separen els aspectes que menys han interessat els visitants en tres nivells (Gràfic 35) :

a) general. Aquells visitants que diuen que tot els ha interessat. Aquest grup està representat de manera majoritària per gent jove (de menys de 24 anys) amb un nivell mitjà d'estudis (Batxillerat superior, BUP, COU).

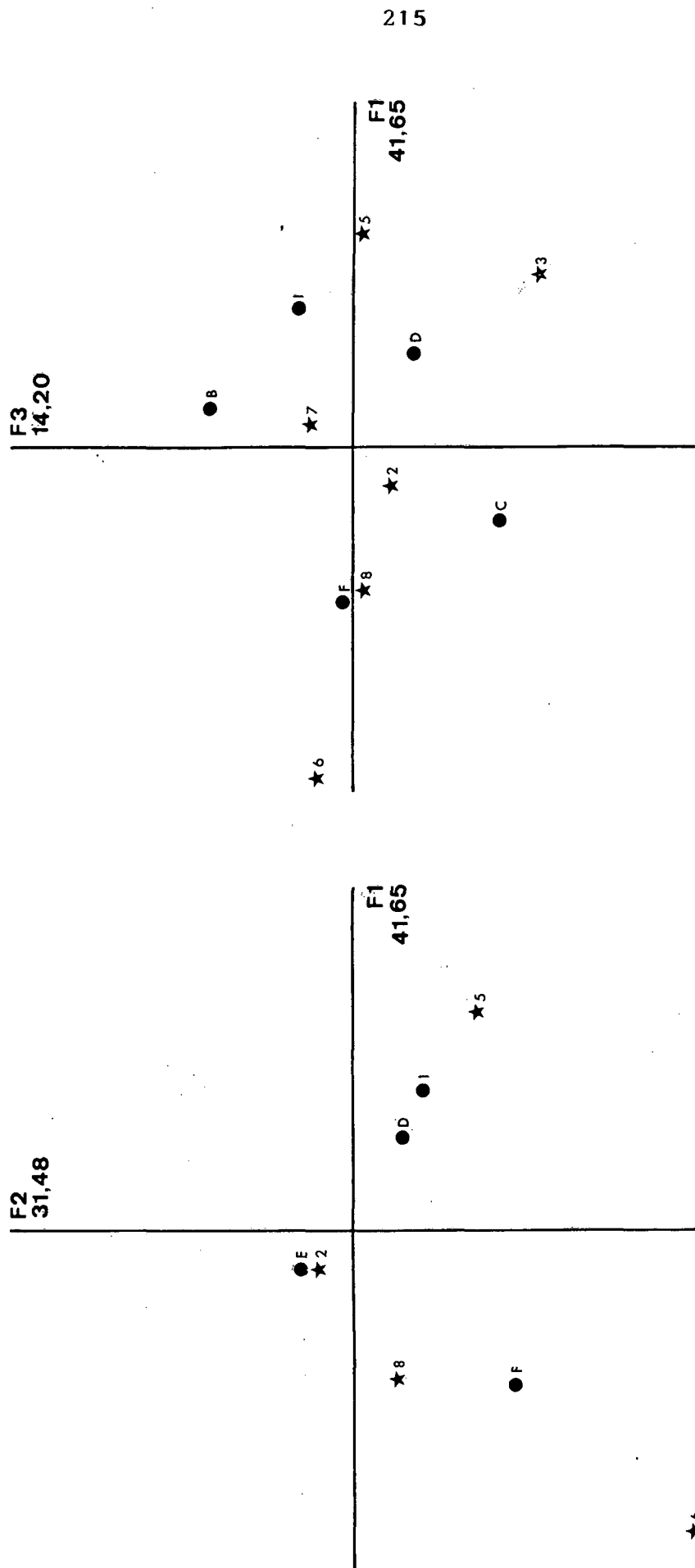
b) de contingut. Visitants que declaren que el que menys els ha interessat és algun període històric concret, i que solen tenir més de 45 anys i estudis de grau mitjà o superior.

c) de muntatge. Dins d'aquest grup el que menys ha interessat els visitants són les reproduccions. La població representada és major de 45 anys amb estudis primaris o de grau mitjà.

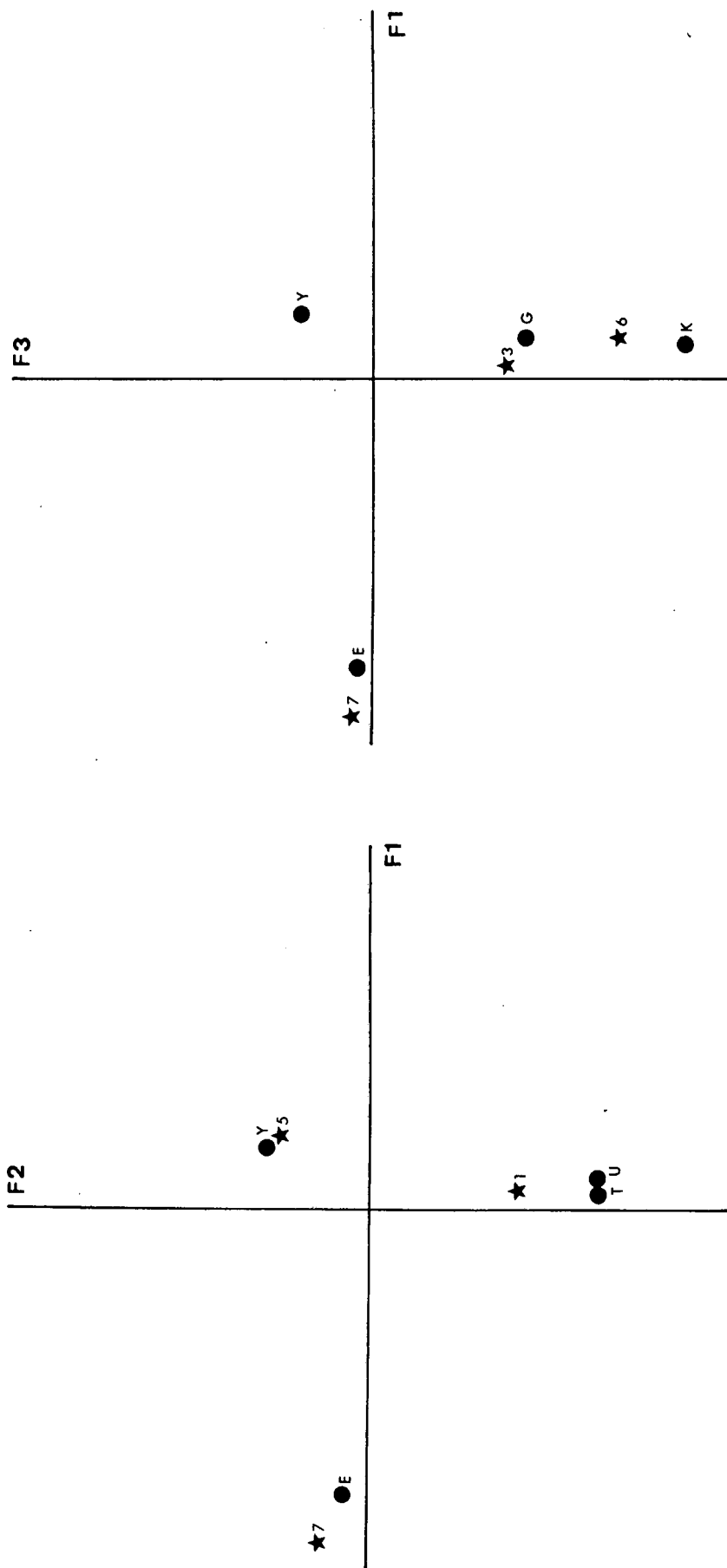
La factorial F1-F3 complementaria l'anterior ampliant la informació en el nivell de contingut. Apareixen dos grups més :

AFC4

AFC5

GRÀFIC 37

GRAFIC 35

Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la tercera anàlisi factorial de correspondències (AFC3) (1: Res no ha interessat; 2: ha interessat menys algun tipus o categoria d'objectes; 4: ha interessat menys algun període concret; 6: ha interessat menys els textos; 7: ha interessat menys la llengua dels testes; 8: ha interessat menys les reproduccions; **B**: 15 a 24 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; **C**: 15 a 24 anys i títol de grau mig; **O**: 45 a 54 anys i títol de grau mig; **P**: 45 a 54 anys i títol de grau superior; **Q**: 55 a 64 anys i Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; **R**: 55 a 64 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; **T**: 55 a 64 anys i títol de grau superior; **U**: 65 a 74 anys i Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; **V**: 65 a 74 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; **X**: 65 a 74 anys i títol de grau mig).

GRAFIC 36

Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la quarta anàlisi factorial de correspondències (AFC4) (2: ha interessat menys algun tipus o categoria d'objectes; 3: ha interessat menys alguns objectes concrets; 5: han interessat menys aspectes museogràfics; 6: ha interessat menys els textos; 7: ha interessat menys la llengua dels testes; 8: ha interessat menys les reproduccions; **B**: res ha interessat més; **C**: ha interessat més algun tipus o categoria d'objectes; **D**: ha interessat més objectes concrets; **E**: ha interessat més un període concret; **F**: han interessat més elements externs al museu; **I**: han interessat més les maquetes).

GRAFIC 37

Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la cinquena anàlisi factorial de correspondències (AFC) (1: sí tornarà per interès; 3: sí tornarà per acompanyar algú; 5: no tornarà perquè amb una sola visita ja n'hi ha prou; 6: no tornarà perquè no interessa; 7: no tornarà perquè té preferència per visitar altres museus; **E**: 25 a 34 anys i Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; **G**: 25 a 34 anys i títol de grau mig; **K**: 35 a 44 anys i títol de grau mig; **T**: 55 a 64 anys i títol de grau superior; **U**: 65 a 74 anys i Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; **Y**: 65 a 74 anys i títol de grau superior).

a) els visitants que creuen que el menys interessant són els textos i la llengua en què estan escrits.

b) els visitants als qui el que menys els ha interessat ha estat algun tipus o categoria d'objectes concrets.

Aquest grup a) està format per persones amb estudis de grau superior majors de 45 anys i el grup b) per persones joves (15-24 anys) i grans (65-74 anys) amb estudis baixos o mitjans.

Així doncs en aquesta tercera anàlisi factorial veiem com la gent jove, en general, fa una valoració de caràcter global del museu. Un grup de visitants format per individus amb estudis (de grau alt i mitjà) que valora el contingut del museu, tant pel que fa referència als aspectes museogràfics com d'informació històrica. D'entre aquests cal ressaltar el descontentament cap a la llengua dels textos i el seu contingut general. Són visitants que podríem considerar que s'interessen pel coneixement històric, però pensen que el tractament que s'hi dóna en les exposicions (en referència a períodes històrics concrets) no és el més adequat.

Finalment tindríem un altre grup de visitants, la major part dels quals tindrien pocs estudis (fins a EGB, FP) que valora de manera diferent l'exposició. A aquest grup, l'aspecte que menys li ha interessat és molt concret : les reproduccions o algun tipus o categoria d'objectes concret. La concepció que aquest grup d'individus té del museu d'arqueologia és completament diferent de la dels dos anteriors, aquests valoren més els materials exposats que no el que expliquen aquests materials.

En la quarta anàlisi factorial de correspondències (AFC4) es relacionen els aspectes que han despertat més l'interès dels visitants amb els aspectes que menys els han interessat. Els tres primers eixos factorials representen el 87,33 % de la inèrcia total (41,65 % el primer eix factorial, 31,48 el segon eix factorial i 14,20 % el tercer eix factorial) (Gràfic 36).

Aquesta anàlisi ens agruparia en la factorial F1-F2:

a) les respostes que declaren haver-se interessat més per objectes concrets i per maquetes amb les que diuen que el que menys els ha interessat han estat els aspectes museogràfics.

b) les respostes que indiquen haver-se interessat més per un període concret i les que menys s'han interessat per un tipus o categoria d'objectes.

c) les respostes menys interessades en les reproduccions i les més interessades en els elements externs al museu.

El grup a podríem interpretar-lo com el format pels qui s'interessen pel "què" s'exposa, però que no els ha interessat la manera "com" s'exposa. El grup b podrien ser els qui s'interessen per períodes, però que els ha "defraudat" alguns objectes concrets. El grup c agruparia els visitants que no els ha interessat el contingut del museu i menys encara que continguin objectes que no siguin autèntics (reproduccions).

El tercer factor oposaria els qui declaren que no els ha interessat res als qui es mostren més interessats pels objectes, ja sigui un de concret o algun tipus o categoria en general.

En la cinquena anàlisi factorial de correspondències (AFC5) es relacionen les variables edat i nivell d'estudis dels visitants amb el seu interès per tornar o no a visitar-lo i la causa d'aquest interès. Els tres primers eixos factorials representen el 74,21 % de la inèrcia total (27,98 % el primer eix factorial, 24,33 el segons eix factorial i 21,90 % el tercer eix factorial).

En la factorial F1-F2 el primer factor ens separa les persones que pensen tornar a visitar el museu de les que no (Gràfic 37). El factor 2 ens jerarquitzaria aquesta informació segons l'edat dels visitants, quedant en els quadrants negatius els visitants més joves (25-34 anys) i en els positius els de més edat (55-74 anys)

Segons es desprèn d'aquesta anàlisi la majoria de la població formada pels visitants d'entre 25 i 34 anys amb un nivell d'estudis baix (Primària, Batxillerat elemental, EGB, FP) després de visitar els museus d'arqueologia no té intenció de tornar-hi. El motiu principal de

no voler repetir la visita és que prefereixen visitar-ne d'altres. Tampoc no tenen intenció de repetir la visita les persones amb títol de grau superior i d'edat elevada (65-74 anys). El motiu principal d'aquests darrers, que consideren que amb una vegada ja n'hi ha prou, no coincideix amb el del grup de gent més jove.

Aquests dos grups s'oposarien a un tercer format pels visitants que sí pensen fer una altra visita al mateix museu. Aquest grup està representat majoritàriament per persones d'edat elevada (55-74 anys) amb diversos nivells d'estudis (tant els qui tenen títol de grau superior com els qui han estudiat Primària , Batxillerat elemental, EGB o FP) i el motiu principal per repetir la visita al museu és "interès".

Les variables edat i nivell d'estudis no influeixen en la intenció de tornar o no a visitar el museu. En general els joves mostren un interès per visitar abans altres museus i la població adulta, independentment del seu nivell d'estudis, mostra dues tendències diferenciades, d'una banda creuen que una sola visita és suficient i de l'altra l'interès general seria el motiu adduït per a una segona visita.

La factorial F1-F3 complementaria la informació obtinguda en l'anterior factorial. El tercer factor ens distribuiria la població representada segons el seu nivell d'estudis. En general podríem dir que la gent amb un nivell d'estudis baix no té intenció de repetir la visita i que la gent amb grau mitjà es distribueixen en dos grups : un que pensa tornar al museu principalment per acompanyar algú i un altre que no vol tornar perquè no l'interessa.

En general veiem en aquesta anàlisi que l'interès per tornar a visitar un museu no respon a motius de caràcter cultural concrets sinó que més aviat aquesta predisposició es pot vincular a un "interès" de caràcter general o a una activitat d'acompanyant d'altres visitants.

Considerant en conjunt les diverses anàlisis factorials realitzades, s'observa una oposició entre la gent d'edat més avançada i la gent jove, sense que la població d'edat intermitja quedi reflectida com a grup significatiu, la qual cosa ens indicaria que per a bona part dels visitants l'interès i tendències de la visita no són homogènies.

D'altra banda, a l'hora d'analitzar la visita al museu veiem com el nivell d'estudis influeix de forma marcada en la totalitat dels visitants. En aquesta línia és interessant ressaltar que, en la mostra analitzada, es donen quatre concepcions diferents de la visita al museu :

1) se'l considera un element de formació per a conèixer la història.

2) es té com un lloc on s'exposen objectes i el seu interès rau en la qualitat i valor d'aquests objectes.

3) es té un concepte més global del museu.

4) es prioritza la funció dels museus d'arribar al públic.

Els museus d'arqueologia són interpretats, doncs, de maneres diferents, depenent principalment del nivell d'estudis i també de l'edat dels visitants. Aquesta heterogeneïtat podria indicar que l'objecte final d'aquests museus no queda ben definit o que els diferents museus d'arqueologia no presenten uns objectius semblants.

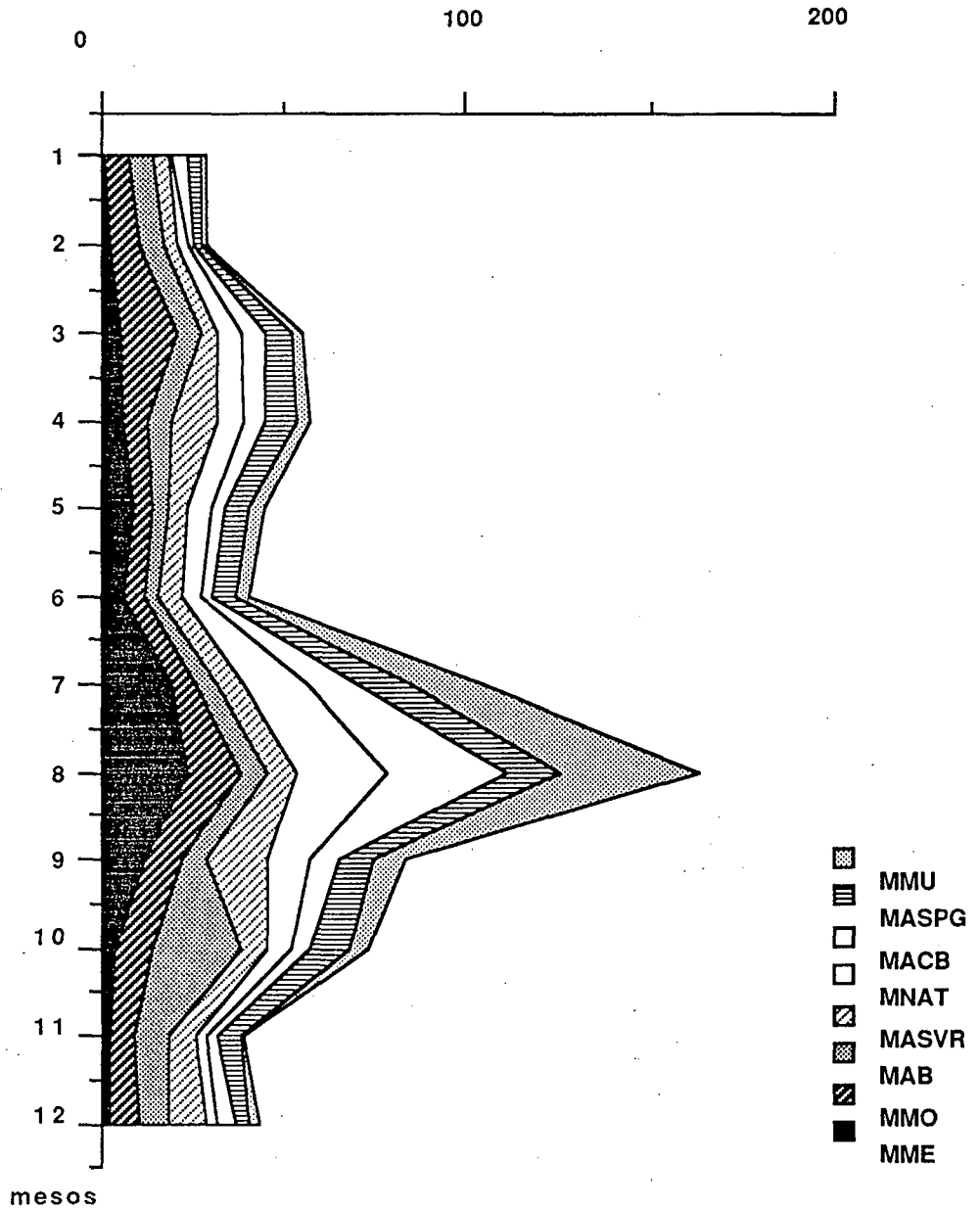
V.b. ELS VISITANTS EN GRUP

Les visites en grup representen poc menys de la meitat de les visites als museus d'arqueologia catalans (Taula 27). La major part dels visitants en grup són escolars d'EGB, BUP o COU. Aquestes visites escolars constitueixen el 82 % dels visitants en grup dels museus d'arqueologia, mentre que la visita d'universitaris i també de grups de tercera edat és reduïda (6 % i 2 % respectivament) (Taula 28). Les proporcions dels diversos tipus de grups són semblants en tots els museus analitzats i segueixen sempre ritmes temporals molt determinats, deguts, però, a motius particulars de cada grup i aliens als propis museus (absència d'escolars durant les seves vacances, major aflluència d'estudiants durant el tercer trimestre escolar, baixa presència de grups de tercera edat durant la temporada turística alta, ...). La primavera és l'època en què major proporció de grups visiten els museus de Catalunya, mentre que l'estiu constitueix la temporada de més baixa aflluència de grups (Gràfic 39).

Els visitants en grup, tot i que no podem considerar que entrin al museu de manera forçada, tampoc ho fan per decisió totalment seva. Per l'escolar forma part de les sortides culturals, generalment obligatòries, organitzades pel centre on cursa els seus estudis. Pel visitant de la tercera edat o l'integrand de viatges organitzats, la visita al museu s'inscriu generalment dins un programa d'activitats més ampli i rarament constitueix el motiu central pel qual realitza el viatge.

En la nostra anàlisi sobre els visitants en grup ens centrarem únicament en dos aspectes : la visió dels organitzadors de viatges en grup sobre els museus d'arqueologia i el concepte que sobre aquests museus tenen els escolars que han visitat els museus en grup.

PROPORCIONES DE VISITANTS INDIVIDUALS

GRÀFIC 38

Diagrama de la repartició de les proporcions de visitants individuals en els diferents mesos de l'any en els museus d'arqueologia catalans (1988-1989).

	INDI.%	GRUP.%
1985	52,08	47,91
1986	40,56	59,43
1987	56,42	43,57
1988	67,37	32,62
1989	64,10	35,69
TOTAL	56,14	43,84

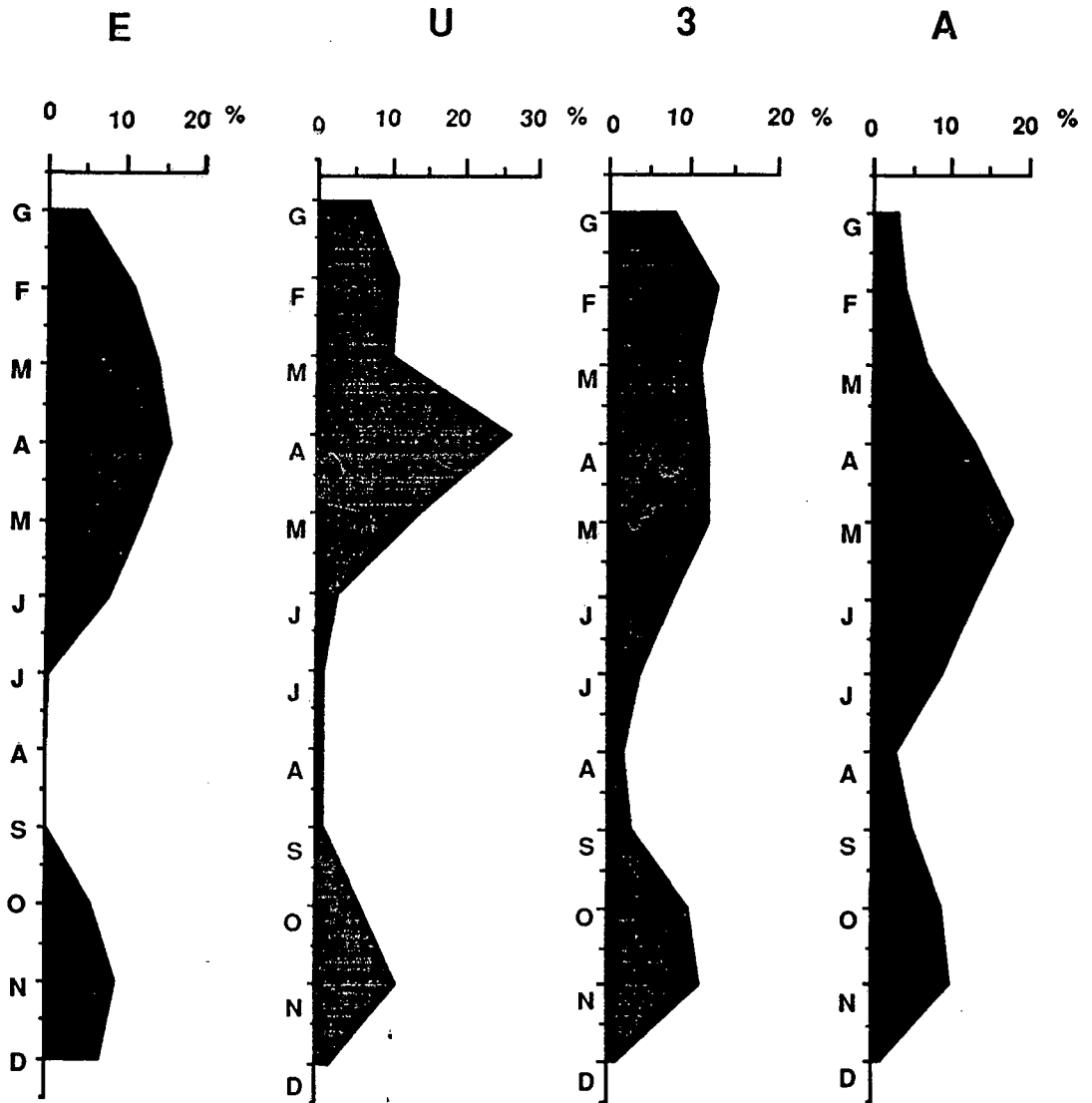
TAULA 27

Proporció entre el nombre de visites individuals i en grup en els museus d'arqueologia catalans (1985-1989) (MACB, MMU, MME, MNAT, MASVR).

	%
EGB	47,43
BUP	27,95
FP	7,21
UNIV.	2,24
3 EDAT	4,81
ALTRES	10,33

TAULA 28

Tipus de grups que visiten els museus d'arqueologia catalans (1985-1989) (MACB, MMU, MME, MNAT, MASVR).

GRÀFIC 39

Diagrama de la repartició per mesos de les visites de diferents grups de públic (E: escolars. U: universitaris. 3: 3a. edat. A: altres) als museus d'arqueologia catalans (MACB, MASPG, MMU, MASVR, MNAT) (1988-1989).

V.b.1. ORGANITZADORS DE VIATGES EN GRUP

Per acostar-nos a les motivacions que porten als organitzadors de viatges en grup a incloure els museus arqueològics en les seves sortides, hem utilitzat un mètode d'avaluació no directiu basat en una entrevista realitzada a responsables de l'organització de visites en grup dels principals col·lectius que visiten els museus arqueològics. Hem parlat amb el responsable de l'organització de visites culturals per a escolars d'un organisme públic (entrevista A), amb una agència detallista especialitzada en la tercera edat (entrevista B) i amb tres agències detallistes (entrevistes C, D i E). Les agències han estat escollides a l'atzar, per un mètode aleatori simple, entre una llista de les que estan especialitzades en la tercera edat i les que tenen la seva seu central a Catalunya.

L'entrevista s'ha estructurat exposant inicialment el seu objectiu i plantejant seguidament les qüestions sobre els aspectes en els quals estavem interessats :

1 - A quin tipus de grups estan adreçats els viatges de la seva agència?

2 - Quines són les característiques generals dels viatges que organitzen?

3 - En algun tipus de viatges que organitzen inclouen en els itineraris la visita a museus?. Quins són aquests tipus de viatges i a quin tipus de persones van adreçats?

4 - Quina actitud i quines mostres d'interès observen en els components dels grups al visitar museus, a diferència d'altres activitats?

5 - Inclouen alguna vegada museus d'arqueologia? Per quin motiu?

6 - Observen diferències en l'actitut o l'interès dels seus grups quan visiten museus d'arqueologia, en comparació amb la visita a d'altres tipus de museus?

A partir de cada pregunta es deixava parlar als entrevistats, sense dirigir el seu discurs i únicament si es produïa una parada, s'ajudava a reprendre el fil de la resposta a partir de les seves darreres paraules. Les cinc entrevistes foren enregistrades sobre cinta magnètica i posteriorment transcrites.

Si per al visitant individual la visita a un museu d'arqueologia constituïa rarament el motiu principal del seu desplaçament a la població on s'ubica el museu, per a les visites en grup encara és més reduït el poder d'atracció d'aquestes institucions museístiques. Les programacions de viatges organitzats a Catalunya, excepte si aquests són de caracter escolar, no es fan amb el motiu principal de visitar un museu d'arqueologia. Rarament els viatges organitzats inclouen la visita a un museu d'arqueologia. L'anada col·lectiva a aquests museus constitueix, en el cas de que sigui programada, un complement d'altres activitats principals que són les que motiven el viatge i en provoquen l'atractiu.

... Les activitats complementàries de les excursions d'un dia depenen molt de la zona on ens acostumen a moure i això va molt al voltant del restaurant. El preu de l'excursió influeix molt en què surti la gent i tot volta a l'entorn del preu del restaurant ... (entrevista B).

Les agències de viatges ofereixen a un públic variat tot un conjunt d'ofertes centrades en itineraris geogràfics concrets. Algunes d'aquestes ofertes contempnen la visita a museus d'arqueologia, però, pel que fa referència al territori analitzat, Catalunya, la visita a museus d'arqueologia no es veu afavorida per aquesta activitat.

... Pels museus d'arqueologia és més circumstancial, hi ha pocs d'aquests museus que es demanin d'anar a veure dins un viatge organitzat. Nosaltres no solem incloure'n-hi, almenys en viatges per aquí a Catalunya ... (Entrevista E).

... Als viatges, però, algunes vegades se'ls hi dóna un toc. Un toc vol dir que primer es visita tal barri d'una ciutat, després es visita tal monument històric i després et porten a entrar a un museu. És un toc ... (Entrevista D).

Després de l'enquesta realitzada a diferents organitzadors de viatges en grup, veiem, en general, que un museu d'arqueologia no és precisament, contràriament al què es podria pensar, un producte atractiu a l'hora de ser ofertat o inclòs en un viatge organitzat. La seva incidència és més aviat negativa.

... Museus d'arqueologia és difícilíssim que se n'incloguin. Deixant de banda països típics, com Grècia o Egipte, per a les agències de viatge aquest tema és fatal ... (entrevista D).

... En general hi ha poc interès, com a excursió, d'anar a veure museus, a menys que per alguna circumstància en aquell moment siguin famosos. Es prefereixen altres activitats en les excursions ... (entrevista E).

Aquesta influència negativa del paper dels museus d'arqueologia dins dels viatges programats, s'explica, tal com es despren de les enquestes, majoritàriament mitjançant dos factors, els quals responen a la mateixa filosofia i a les característiques definidores d'aquests tipus de turisme. Per una banda, un viatge organitzat és un viatge on hi participen un grup nombrós de persones de gustos i afeccions possiblement variats. En aquest sentit, les activitats que es duen a terme durant el viatge tenen que respondre a un interès el més general possible, i els museus difícilment aconsegueixen aquesta condició.

... Des de l'òptica d'una agència de viatges, sempre el què es busca al preparar una visita és rendabilitat i que es vengui. Llavors el gran públic a qui nosaltres venem, vol dir el viatge massificat, al museu li costa entrar-hi ... En general la massificació, el turista de grup, costa molt que entri a un museu ... (entrevista D).

Per altra banda, sembla que l'experiència del personal encarregat de dissenyar ofertes turístiques concretes, aconsella no

incluir-hi aquests tipus de visites per dos motius principals que es centren en l'estructura i el contingut i en la imatge dels propis museus d'arqueologia catalans. Un primer factor a considerar seria l'avorriment, provocat per la manca d'interès social d'aquestes institucions.

... Dins una tònica general de poca atenció, que s'observa entre els escolars durant la visita als museus, quan es va a un museu d'arqueologia les visites solen ser encara més ràpides i monòtomes ... (entrevista A).

... Normalment les mostres d'interès són força reduïdes, limitant-se a una part minoritària de grups. L'interès de la major part dels grups, durant la visita als diferents museus d'arqueologia, es sol centrar en els aspectes més curiosos i visuals ... (entrevista A).

L'altre factor que no anima a les agències turístiques a incloure la visita a museus arqueològics, és el tipus d'exposicions i el seu contingut concret.

...Una vegada en el museu, l'interés depèn molt de les persones. Sembla que no s'hi entenguin gaire amb el que veuen. No en surten gaire alegres ... (entrevista E).

... Els museus d'arqueologia a la gent, al moment, els agraden molt i aquest és un tò que creix al principi i, llavors, quan fa deu minuts que hi són, els hi va decreixent i quan ja fa mitja hora ... (entrevista D).

L'explicació que li donen a aquest poc interès depèn però de la concepció que el mateix programador de viatges i el públic en general, tinguin dels museus d'arqueologia.

... Per a l'interès del turista, el museu ha de tenir una peça concreta, coneguda, que es vol veure, i això fa veure el museu ... (entrevista D).

Tenint en compte aquesta consideració, trobem, una altra vegada, que en la ment del visitant i de l'organitzadors de viatges en

grup s'estableix una relació directa entre museu d'arqueologia i exposició de peces amb un determinat valor estètic o econòmic més que no històric. A la peça se li dona un valor per ella mateixa. S'equipararia, de manera errònia, la funció dels museus d'arqueologia a la funció dels museus d'art. Dins aquesta mateixa línia, alguns comentaris defensen l'explicació del contexte en el qual es situa la peça.

... Depèn molt de les presentacions que en faci el museu. Si els museus estan ben presentats, ben documentats, ensenyen escenes ben fetes , això fa que tinguin un interès. L'entorn, per exemple d'una peça, si està ben presentat i justificat, la peça entra. Veus una peça, veus al costat una maqueta, ho entens. En canvi les peces, tal com generalment es presenten ,no entren. Així no es ven un museu. No sé, és un raonament turístic ... (entrevista D).

La valoració dels museus d'arqueologia com a producte turístic explotable és, doncs, negativa.

Veiem, per tant, que els viatges en grup organitzats no participen amb eufòria a difondre la visita als museus d'arqueologia catalans. Les diferents raons que justifiquen aquesta posició, creiem que queden ben reflectides mitjançant els arguments exposats pels mateixos organitzadors d'aquests viatges. En general, els museus donen una imatge de centres poc atractius per a ser visitats i, dins d'aquests tipus d'institucions, són potser precisament els museus d'arqueologia els que desperten menys l'interès del públic potencial.

... Si no es tracta de viatges culturals concrets, difícilment inclouen museus d'arqueologia. Si es tracta per exemple d'un viatge a Egipte, la visita al museu del Caire és obligada. Si es va a Madrid, hi ha molts museus que es demanen abans, per exemple el Prado ... (Entrevista C).

Dins d'aquesta dinàmica general observem que en viatges organitzats a Grècia, Egipte, ... es contempla sempre la visita al museu d'arqueologia. Aquests museus, però, presenten tots la particularitat de que exposen *els tresors* de les civilitzacions antigues universalment

més conegudes i aquest seria el factor que determinaria la seva atracció.

Malgrat aquesta dinàmica general de poca concienciació de la societat envers el que ha de ser i representar un museu d'arqueologia, hi ha certs grups que sí estan interessats per aquesta temàtica. Aquests, però, són minoritaris.

... Incloure o no museus en un viatge organitzat depèn totalment dels grups ... (entrevista C).

Aquest mateix fet provoca, d'altra banda, l'exclusió quasi sistemàtica de la visita als museus d'arqueologia dins aquest tipus d'activitat. Més habitual, però, en aquests viatges és incloure la visita monuments de caràcter històric. Aquest fet denota l'existència d'un interès entre els consumidors d'aquests viatges pels temes relatius al coneixement del passat, però, indueix, també, a pensar que la fórmula de coneixement d'aquest passat a través dels museus interessa menys, potser més per causa de la forma amb què aquests es presenten i s'ofereixen al públic que no pas per la seva pròpia funció.

No s'observa cap diferència significativa, a nivell qualitatiu, pel que fa referència a l'àmbit concret d'organització dels viatges en grup : tant les agències detallistes especialitzades en la tercera edat com les agències detallistes en general, creuen que no es convenient, pels seus interessos, incloure la visita als museus d'arqueologia en excursions programades. Pel que fa referència als grups escolars, però, les visites als museus d'arqueologia formen part del programa d'estudis i, per tant, aquestes són de caràcter obligatori.

V.b.2. QUE ÉS UN MUSEU D'ARQUEOLOGIA?

Hem considerat interessant en aquest capítol sobre el visitant en grup, conèixer amb quin concepte de museu d'arqueologia surten els

escolars de visitar un d'aquests museus. Els grups escolars constitueixen la part més important dels visitants en grup dels museus d'arqueologia i són, d'altra banda, els possibles futurs visitants d'aquests museus. És per aquests motius que hem volgut centrar aquest apartat en aquests grups de visita.

Amb la intenció d'apropar-nos al concepte que dels museus d'arqueologia tenen els escolars, hem treballat amb un grup experimental d'estudiants que pocs dies abans havien visitat un museu d'arqueologia, demanant-los-hi que ens definissin aquests tipus de museus.

Hem analitzat una població formada per un total de 362 escolars, dels quals 323 cursaven el cicle superior d'EGB i 39 el BUP. La pregunta que se'ls hi ha fet ha estat "qué és per a tú un museu d'arqueologia?". S'ha posat la pregunta i s'ha contestat per escrit, indicant que la resposta fos breu (que no sobrepassés les 6 ratlles), i tot plegat s'ha fet en les mateixes aules de les respectives escoles.

Les definicions obtingudes han estat analitzades seguint el mètode utilitzat per Prats (1989) en el seu treball sobre la definició d'ecologia que donaven els escolars després de la seva visita a l'exposició "L'ecologia", és a dir codificant els diferents conceptes que inclou cada resposta.

D'aquesta manera, després de conèixer les respostes donades pels escolars, hem determinat 11 conceptes que es trobaven inclosos en moltes de les respostes :

- 1 - Exposició d'objectes antics.
- 2 - Exposició d'objectes valuosos.
- 3 - Exposició de troballes fetes pels arqueòlegs.
- 4 - Conservació d'objectes antics.
- 5 - Activitats dels avantpassats.
- 6 - Història dels avantpassats.
- 7 - Lloc on s'hi aprèn.
- 8 - Lloc d'esbargiment.

- 9 - Lloc per a iniciats.
- 10 - Silenci, no tocar.
- 11 - Desconeixement.

Hem analitzat les 367 definicions donades pels escolars i hem registrat si/no contenien cada un dels 11 conceptes, tenint en compte que cada resposta podia incloure més d'un dels conceptes.

La majoria de les respostes (75 %) associen museus d'arqueologia a "exposició d'objectes antics", una part considerable (12 %) a "exposició d'objectes valuosos" i una altra part de les respostes (5 %) a "conservació d'objectes antics". "Exposició de troballes fetes pels arqueòlegs" és també un concepte que es troba en moltes de les respostes (18 %). Un lloc on es mostren les "activitats dels avantpassats" o un lloc en el qual s'explica la "història dels avantpassats", són conceptes que s'inclouen també en algunes de les definicions donades (10 % i 6 % respectivament). Els museus d'arqueologia són considerats com "llocs on s'aprèn" per alguns dels escolars de la mostra que presenten (8 %). Una baixa proporció de les definicions (2 %) denoten un interès nul per aquests museus i els associen a "espais reservats per a iniciats" i quasi cap (1 %) els considera "lloc d'esbargiment". Algunes definicions ("silenci, no tocar" (4 %) relacionen els museus amb institucions on el visitant ha de refrenar la seva voluntat. Una feble proporció declaren un "desconeixement" del que és un museu d'arqueologia; aquesta proporció, donat que la definició s'ha demanat a grups escolars que havien visitat un museu d'arqueologia, ha de ser atribuïda més a una voluntat de no contestar que no a un desconeixement real.

La informació que hem recollit en l'enquesta ens indica que els museus d'arqueologia són viscuts pels escolars com uns magatzems en els quals s'acumulen objectes antics, amb un cert component d'atribució d'importància pel caràcter del valor d'aquests objectes. No es tenen com a llocs de diversió i en part són considerats aptes per aprendre.

La imatge dels museus d'arqueologia amb la qual surten els escolars de la visita, està, doncs, més relacionada amb les restes materials que no amb les societats que fabricaren aquestes restes.

V.c. ACTITUD DEL PÚBLIC DURANT LA VISITA

Si bé la presentació i el contingut de les sales d'exposició dels museus arqueològics constitueixen una oferta igual per als diferents visitants, les característiques d'aquests visitants i la seva motivació i interès en realitzar la visita són enormement variats.

El mode de comportament del visitant és, doncs, un altre aspecte cabdal per apropar-nos a l'interès pels museus d'arqueologia. No ens fixarem, però, en aspectes concrets que facin referència a les instal·lacions museogràfiques (tipus de recorregut, atenció vers alguns objectes situats en emplaçaments particulars, formes d'atraure l'atenció vers certs objectes, influències dels emplaçaments dels objectes en les sales, influències de les vitrines, senyalètica, rutes, ...), ja que aquests són particulars de cada museu, sinó que centrarem la nostra atenció en dos aspectes de caràcter general relatius a l'actitud del públic, com són el temps dedicat a la visita i l'atenció que es presta als textos explicatius que es troben en els plafons dels museus.

Si bé el nombre de visitants dels museus és una xifra absoluta que ens indica l'acceptació del públic envers els centres museístics, és important tenir en compte també la "qualitat d'aquestes visites" (O'hara, 1975) per avaluar els serveis que ofereixen aquestes institucions. L'estudi de l'actitud del públic durant la visita ens apropa al coneixement d'aquest grau de qualitat.

Els dies d'observació per a aquestes anàlisis han estat els mateixos en els quals hem realitzat les enquestes, prenent cada un d'aquests dies un nombre d'observacions proporcional al nombre de visitants enquestats.

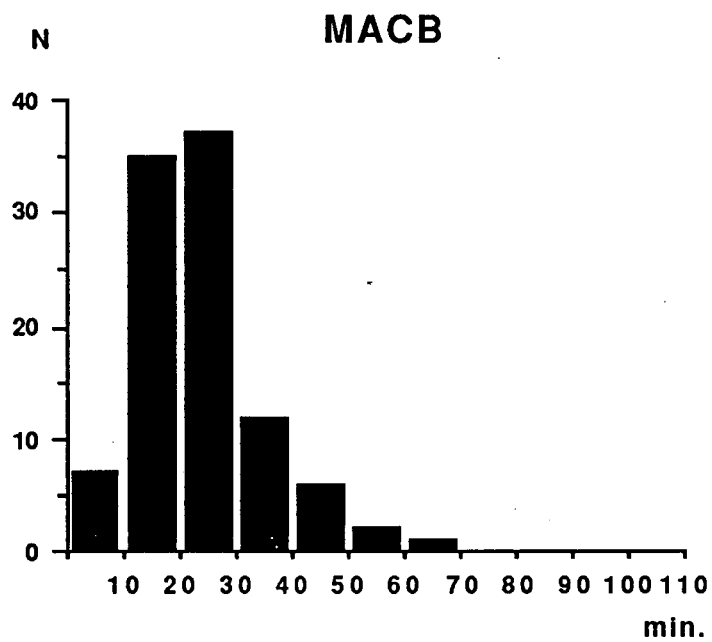
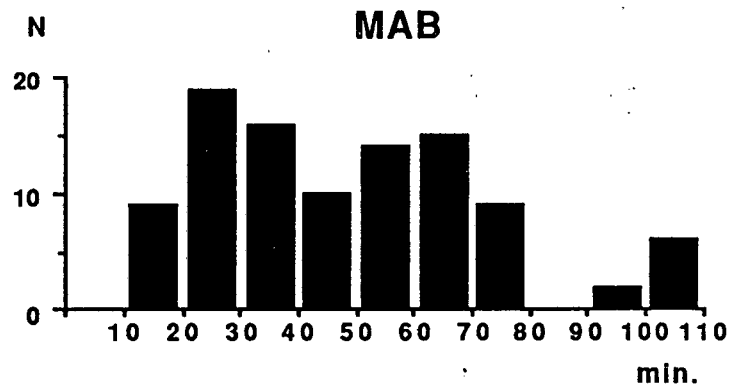
V.c.1. LA DURADA DE LA VISITA

Un factor que permet apropar-nos a l'avaluació de l'aprofitament dels serveis que les institucions museístiques ofereixen és la durada de la visita (Alcalde & Rueda, 1990). La rapidesa o lentitud amb què aquesta es realitza, és un bon indicador de l'interès que desperten en el visitant les exposicions permanents dels museus. Si per a un museu ha de ser important incrementar la xifra absoluta de públic, ho ha d'ésser també d'augmentar el temps que els visitants dediquen a les sales d'exposició.

Per a l'estudi d'aquest aspecte en els museus d'arqueologia catalans, hem controlat el temps que dediquen a la visita una mostra de 100 persones en cada un dels centres on s'han realitzat les enquestes de públic. Podem fer una observació prèvia analitzant les dades publicades per Alcalde i Rueda (1990) per a una mostra de museus catalans de diversa temàtica. En aquest treball s'observa com els museus d'arqueologia o els que presenten en la seva exposició un important component de temàtica arqueològica, són els que es visiten amb una major rapidesa. Encara que no sigui possible establir un "temps ideal" per a la durada de la visita a un museu, ja que aquest depèn principalment de la preparació i la intenció de cada visitant, podem prendre el temps de visita de cada visitant com una xifra relativa que podem interrelacionar amb la dels altres visitants.

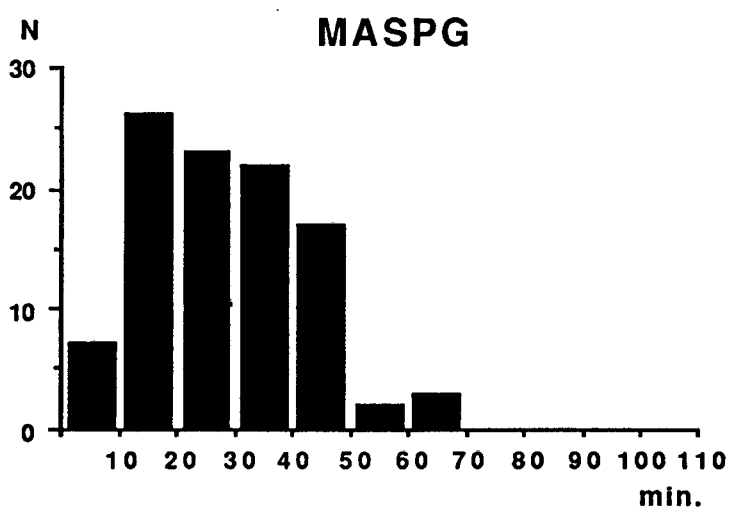
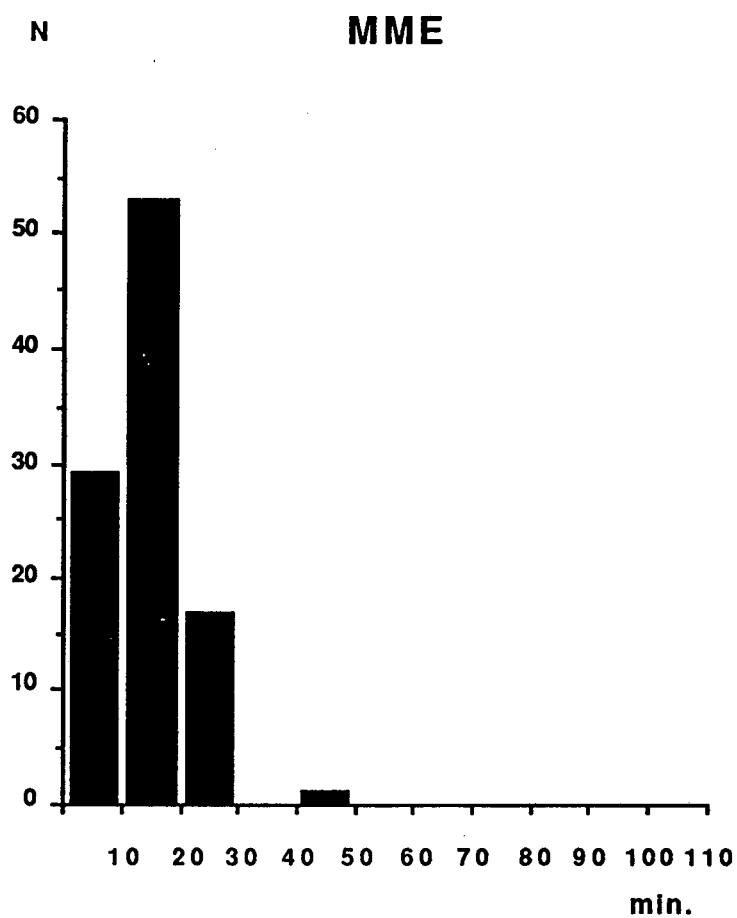
Existeixen nombrosos factors que incideixen de forma notable en el temps que un visitant dedica al museu. Deixant de banda els purament personals del visitant (programa que té per al dia, estat d'ànim personal, dies calorosos, ...) i considerant els que corresponen de manera més concreta als propis museus, podem parlar de factors relatius a la presentació museogràfica (l'estètica de les sales, la lluminositat, el volum de l'exposició, el caràcter de la instal·lació museogràfica, el tipus de recorregut, la temàtica del museu, ...) i d'altres vinculats a les característiques del públic (motivació pel tema, edat, nivell de formació, comprensió de la llengua dels textos del museu, ...). Les diferències en la durada de la visita en cada un dels

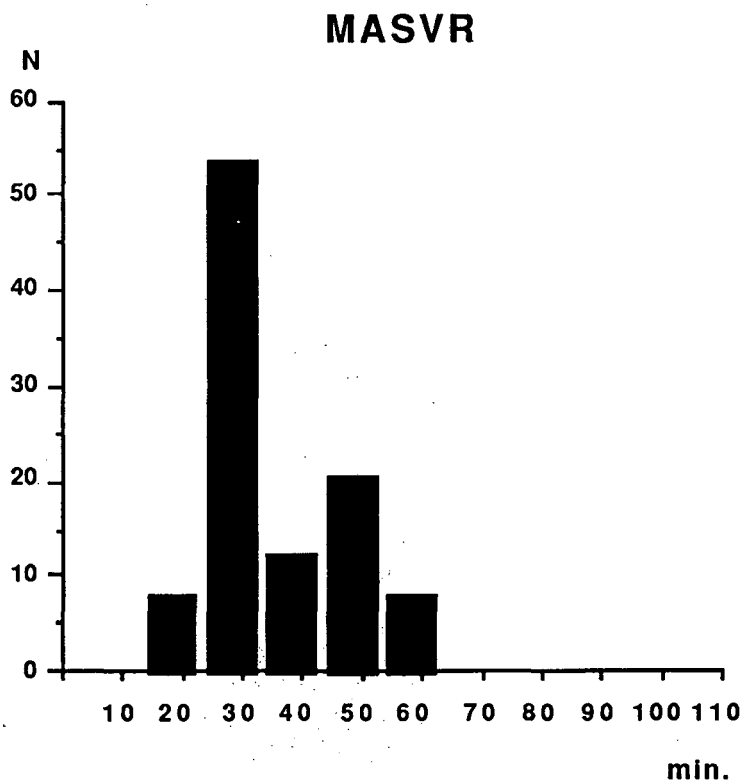
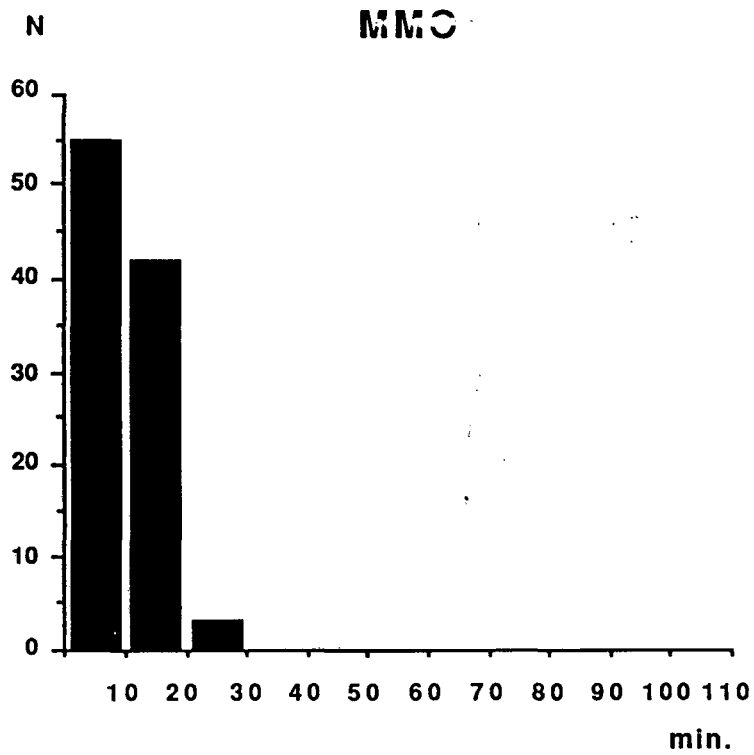
GRÀFIC 40

Histograma del temps de durada de la visita al MAB i al MACB per a una mostra de 100 visitants

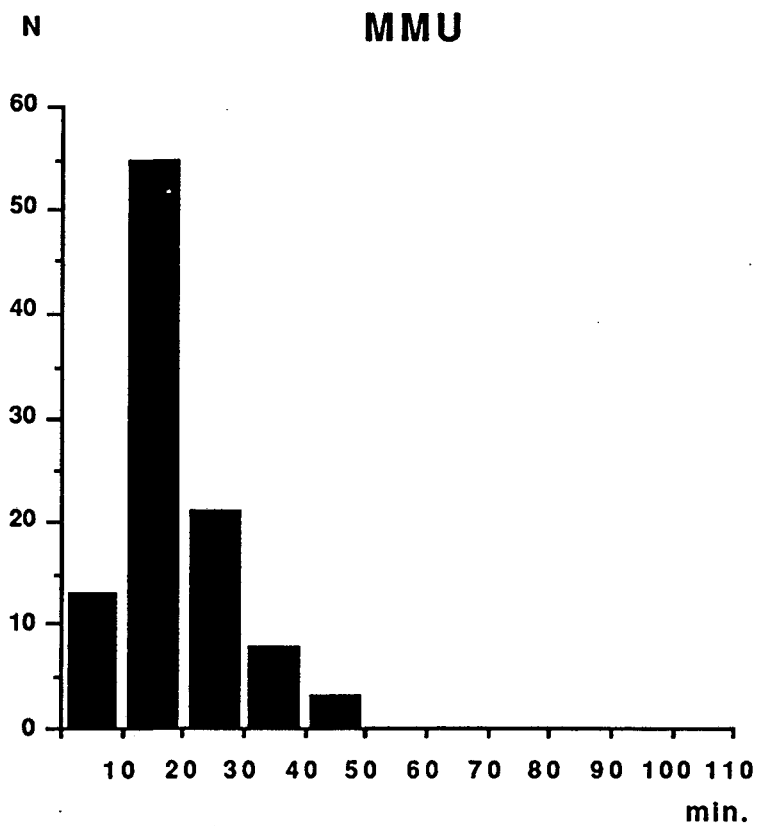
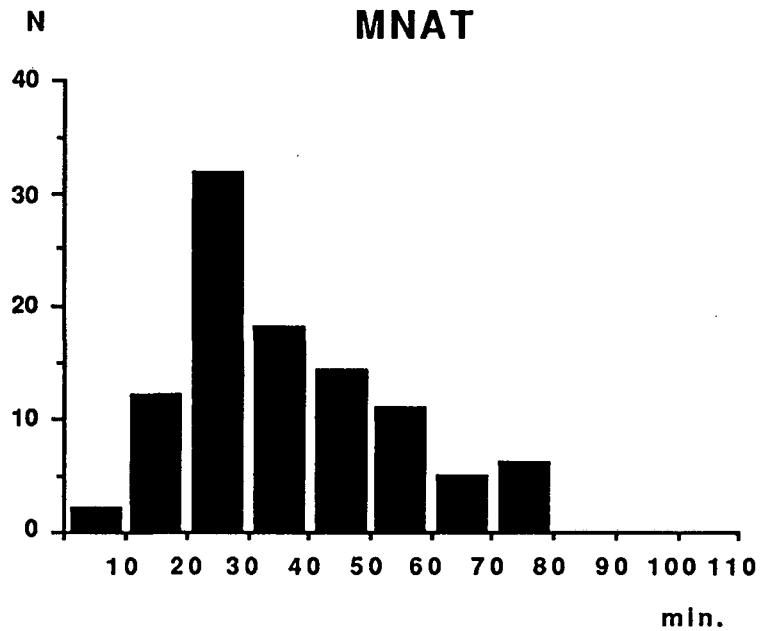
GRÀFIC 41

Histograma del temps de durada de la visita al MME i al MASPG per a una mostra de 100 persones.

GRÀFIC 42

Histograma del temps de durada de la visita al MMO i al MASVR per a una mostra de 100 i 25 persones respectivament.

GRÀFIC 43

Histograma del temps de durada de la visita en el MNAT i el MMU per a una mostra de 100 visitants.

museus són, sens dubte, conseqüència de la incidència de tots aquests factors, i d'altres que no hem enumerat, però els temps de durada de la visita són indicadors de l'atenció del públic envers el museu que visiten.

Hem mesurat, doncs, el temps dedicat a la visita per a una mostra de 100 persones en el Museu Arqueològic de Barcelona, en el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, en el Museu Monogràfic d'Empúries, en el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans, en el Museu Monogràfic d'Olèrdola, en el Museu Arqueològic Nacional de Tarragona i en el Museu Monogràfic d'Ullastret i per a una mostra de 25 persones en el Museu Arqueològic Salvador Vilaseca de Reus (Gràfics 40, 41, 42 i 43).

Descriurem les distribucions dels temps emprats en visitar els museus per mitjà de diversos paràmetres de dispersió: mitjana (x), valor màxim (x_n) i valor mínim (x_1), desviació estàndard (S), variància (S^2) i coeficient de variació (V) (Taula 29). La mitjana de la durada de la visita en els vuit museus és de 26,41 minuts, xifra que, encara que global, ens indica ja una certa rapidesa en la realització de les visites als museus d'arqueologia catalans. En cada un dels vuit museus estudiats, les mitjanes dels temps de visita oscil·len entre els 10,40 minuts en el Museu Monogràfic d'Olèrdola i els 48,41 minuts en el Museu Arqueològic de Barcelona, amb xifres intermedies de 14,49 minuts en el Museu Monogràfic d'Empúries, 18,94 minuts en el Museu Monogràfic d'Ullastret, 24,88 minuts en el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, 29,05 minuts en el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans, 32,24 minuts en el Museu Arqueològic Salvador Vilaseca de Reus, i 37,22 minuts en el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.

Els histogrames obtinguts amb els temps de durada de la visita en cada un dels museus, presenten distribucions normals en la majoria dels museus, la qual cosa ens indica que, atenent al temps de durada de la visita, existeix en general un sol tipus de públic. Unicament presenten distribucions no normals el Museu de Reus, que presenta una distribució bimodal que ens indicaria l'afluència de dos tipus de públic un dels quals realitza una visita més atenta que l'altre, i el Museu de Barcelona, que presenta una distribució amb tres puntes que

	$\bar{x}$	x_1	x_n	S	S ²	V
MACB	24,88	7	61	10,74	115,33	43,16
MAB	48,41	17	103	24,30	582,58	49,85
MME	14,49	2	42	6,68	44,61	46,09
MASP	29,05	5	66	13,93	194,29	47,98
MMO	10,40	4	27	4,07	16,58	39,15
MASVR	32,24	15	60	12,33	152,19	38,26
MNAT	37,20	8	80	16,88	284,94	45,35
MMU	18,94	5	44	8,20	67,24	43,29

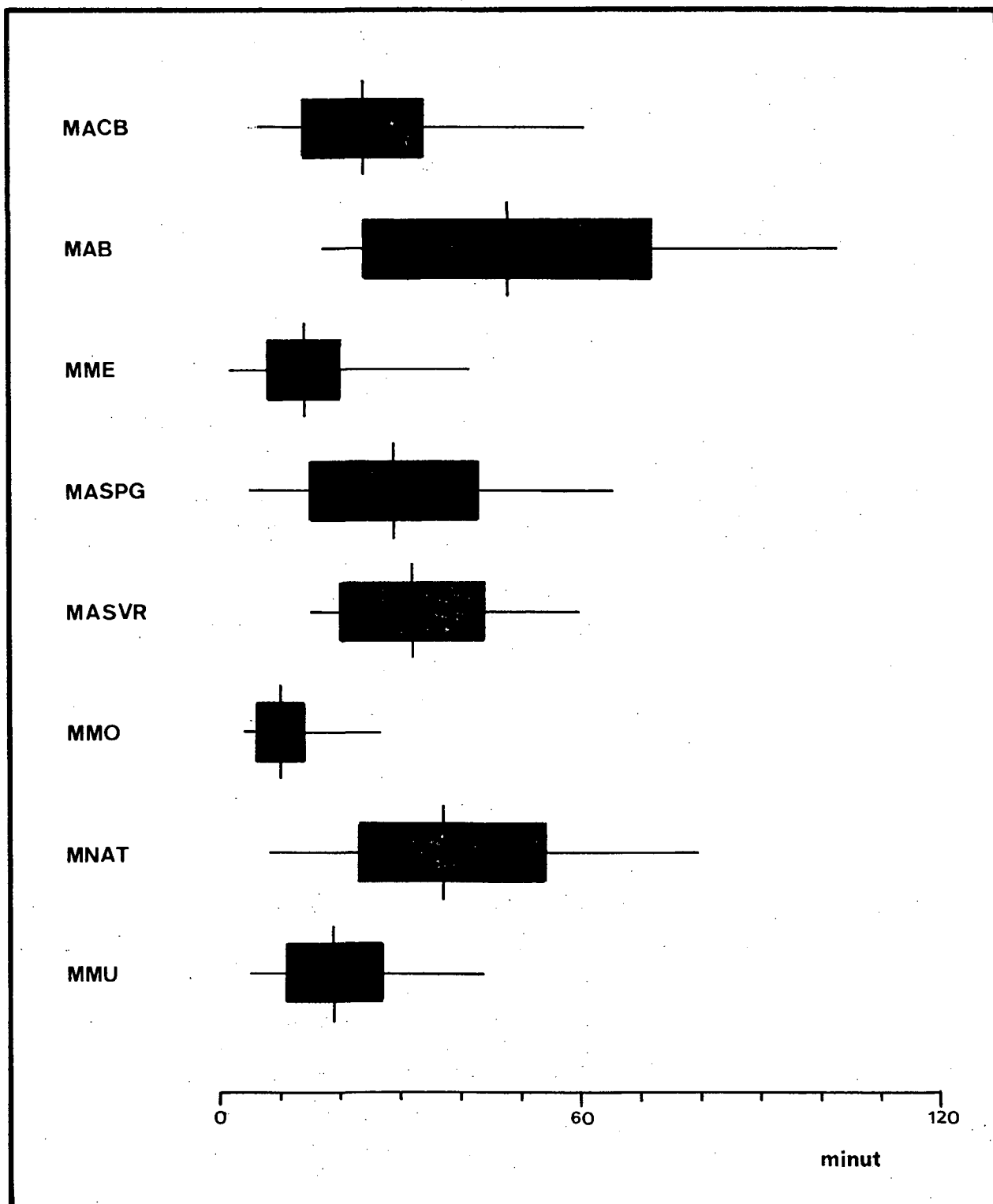
TAULA 29

Paràmetres de dispersió del temps de durada de la visita als 8 museus d'arqueologia catalans analitzats.

	A1V	AxV	B1V	BxV	C1V	CxV	D1V	DxV
A1V	1							
AxV	.997	1						
B1V	.996	.998	1					
BxV	.997	.997	.998	1				
C1V	.986	.984	.998	.986	1			
CxV	.985	.977	.983	.982	.984	1		
D1V	.993	.996	.995	.996	.977	.970	1	
DxV	.998	.996	.995	.999	.986	.983	.994	1

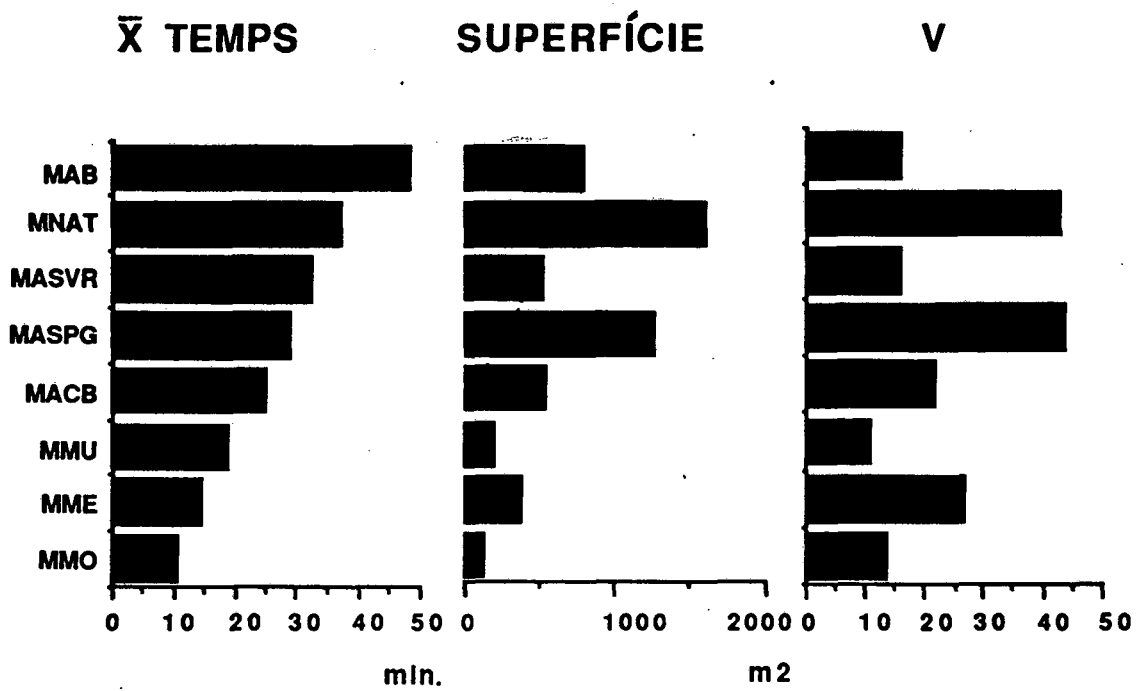
TAULA 30

Matriu de correlació entre variables del temps dedicat a la lectura del primer i del darrer plafó en cada un dels quatre museus d'arqueologia catalans analitzats.

GRAFIC 44

Representació gràfica del major i el menor dels valors de la variable, la mitja i la desviació estandard dels temps de durada de la visita en cada un dels 8 museus analitzats.

GRÀFIC 45

Diagrames comparatius entre la mitja del temps dedicat a la visita, la seva superfície i l'índex V.

indicarien la coexistència de tres tipus de visitants, un de visita ràpida, un de visita atenta i un tercer, quantitativament menor, de visita molt atenta.

Les desviacions estàndards ens indiquen com en cada mostra analitzada existeix una gran dispersió del temps de visita al voltant de la mitjana. Les variàncies ens indiquen que existeixen grans diferències de dispersió, mentre que la comparació per mitjà del coeficient de variació ens indicaria una certa homogeneïtat entre els diferents museus analitzats (Gràfic 44).

Un primer factor que podem relacionar de manera directa amb les diferències dels temps de visita, és la diversitat de la superfície de les sales d'exposició permanent de cada un dels museus. Efectivament, les diferències són importants entre els diversos museus analitzats. Si utilitzem la superfície de les sales d'exposició permanent com un factor de correcció, podem establir un índex, que anomenarem velocitat de visita (VV), que ens permetrà comparar el temps que es dedica a la visita en els diferents museus sense que hi intervingui de manera determinant el volum de cada museu (Gràfic 45). Inicialment pot semblar que el major determinant del temps que es dedica a un museu és principalment la superfície de les sales d'exposició permanent, o sigui que quan més gran és un museu més temps es dedica a visitar-lo. Observant l'índex VV i comparant-lo amb les mitjanes del temps dedicat a la visita i amb la superfície de les sales d'exposició permanent obertes al públic, podem concloure que les mitjanes no són directament proporcionals a les superfícies dels respectius museus. Pel que fa referència a l'índex VV, podem fer tres agrupacions de museus: els que es visiten ràpidament (VV= 40-50), els que tenen una velocitat mitjana (VV=20-30) i els que es visiten de manera més lenta (VV=10-20). En el primer grup hi tenim el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans (VV=43,6) i el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (VV=42,9); en el segon grup, el Museu Monogràfic d'Empúries (VV=26,7) i el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles (VV=21,3); el tercer grup està format pel Museu Arqueològic de Barcelona (VV=15,9), el Museu Monogràfic d'Olerdola (VV=13,4) i el Museu Monogràfic d'Ullastret

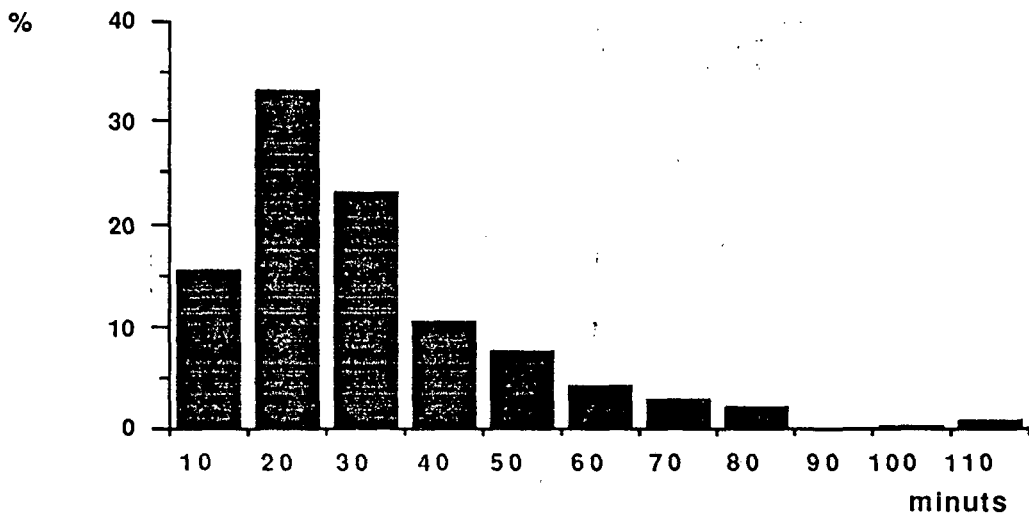
(VV=10,8). En línies generals, podem dir que a major superfície de les sales d'exposició permanent més elevada és la velocitat de visita.

Per analitzar de manera conjunta les xifres obtingudes del temps dedicat a la visita en cada museu, donades les diferències en les proporcions de les diferents sales d'exposició permanent i dels temps que s'hi ha dedicat, serà necessari homogeneïtzar prèviament les dades de tots els museus. Amb aquesta intenció hem pres en cada un dels museus, l'amplitud de la mostra i l'hem dividit en onze intervals de classe de longitud constant que designarem, de menor a major, amb els números de l'1 a l'11. Els temps de visita obtinguts en cada museu els convertirem a aquests intervals de classe i treballarem conjuntament amb els vuit museus analitzats. Les mitjanes obtingudes en cada museu es situen sempre en els intervals de classe 4 o 5.

Segons aquestes dades podem considerar que, generalment, la visita es realitza de manera ràpida (Gràfic 46 i 47). La contribució de l'interval 11 és lleugerament elevada ja que aquest interval inclou sempre el major dels elements de la variable de cada museu, amb la qual cosa es produeix una sobrerrepresentació. Exceptuant l'interval de classe 11, la corba de freqüències que obtenim és unimodal i lleugerament asimètrica, amb una inclinació positiva cap als intervals que indiquen una menor dedicació de temps a la visita.

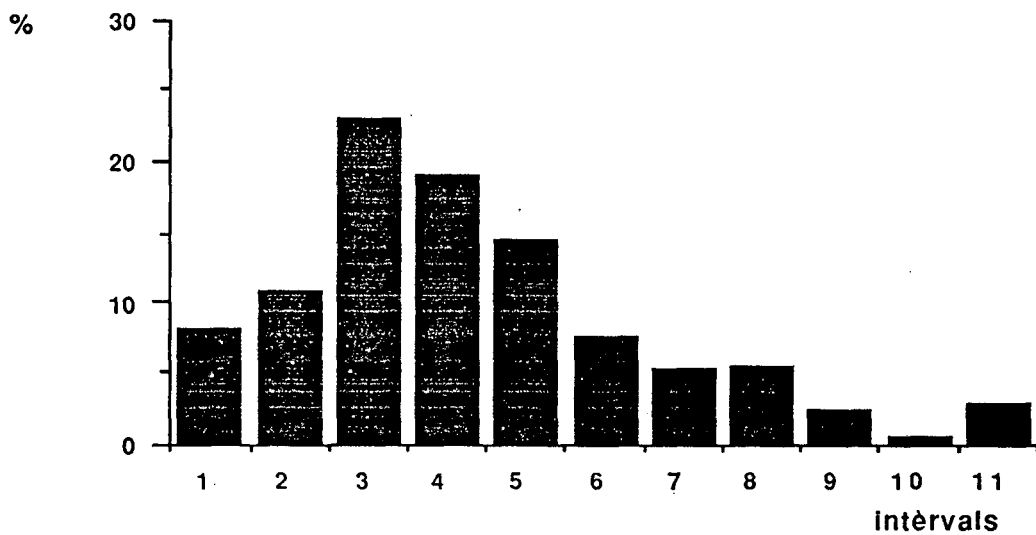
Per completar la visió sobre les diferències i similituds entre els temps dedicats a la visita dels diferents museus, hem realitzat una distribució en dos diagrames triangulars (Gràfic 48). Un està elaborat amb els onze intervals homogeneïtzats de temps (agrupats en tres blocs : intervals 1-3, intervals 4-8 i intervals 9-11) i l'altre amb els temps absoluts (blocs d' 1-30 minuts, 31-60 minuts i més de 60 minuts).

El diagrama dels temps absoluts ens reflecteix les diferents superfícies dels museus analitzats i ens determina tres grups : un primer format pel Museu Arqueològic de Barcelona, un segon amb el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans, el Museu Arqueològic Salvador Vilaseca de Reus, amb el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona proper al primer grup, i un tercer grup constituït pel Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, el

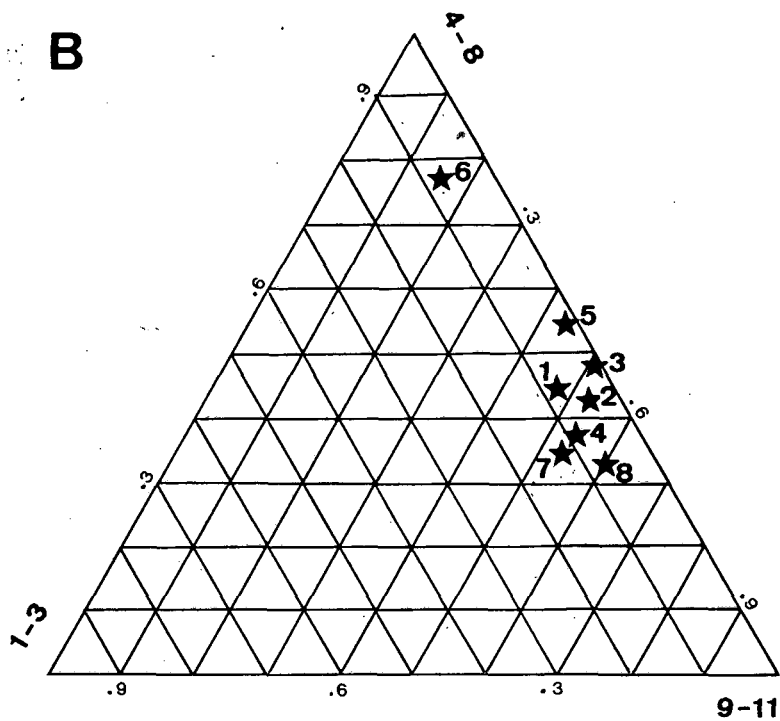
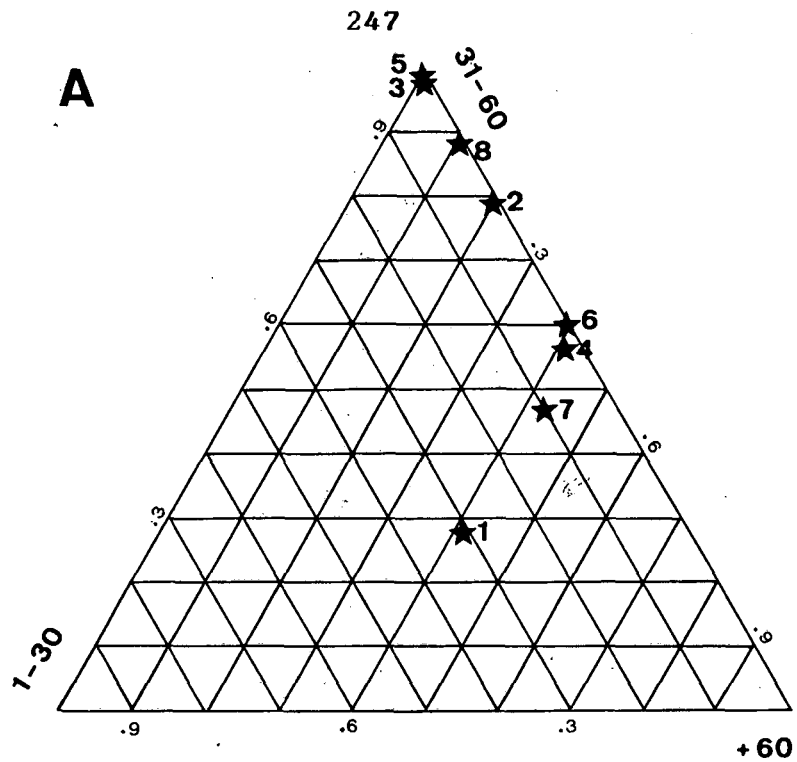
GRÀFIC 46

Durada de la visita als museus arqueològics catalans (total MAB, MACB, MASPG, MMO, MASVR, MNAT, MMU) (temps absoluts).

GRÀFIC 47

Durada de la visita als museus arqueològics catalans (MAB, MACB, MME, MASPG, MMO, MASVR, MNAT, MMU) (els temps dels diversos museus estan homogeneïtzats en 11 intervals de classe).

GRÀFIC 48

Diagrama triangular dels temps dedicats a la visita dels museus d'arqueologia catalans. A : temps absoluts; B : temps segons els 11 intervals homogeneïtzats. (1: MAB. 2: MACB. 3: MME. 4: MASPG. 5: MMO. 6: MASVR. 7 : MNAT. 8: MMU).

Museu Monogràfic d'Empúries, el Museu Monogràfic d'Ullastret i el Museu Monogràfic d'Olièrdola. El diagrama triangular realitzat amb els intervals de temps ens separa un únic grup format per tots els museus, a excepció del Museu Arqueològic Salvador Vilaseca de Reus que se'n separa per un menor temps dedicat a la visita. Veiem, doncs, com es produeix una homogeneïtat en els tipus de temps dedicats a la visita dels museus d'arqueologia catalans.

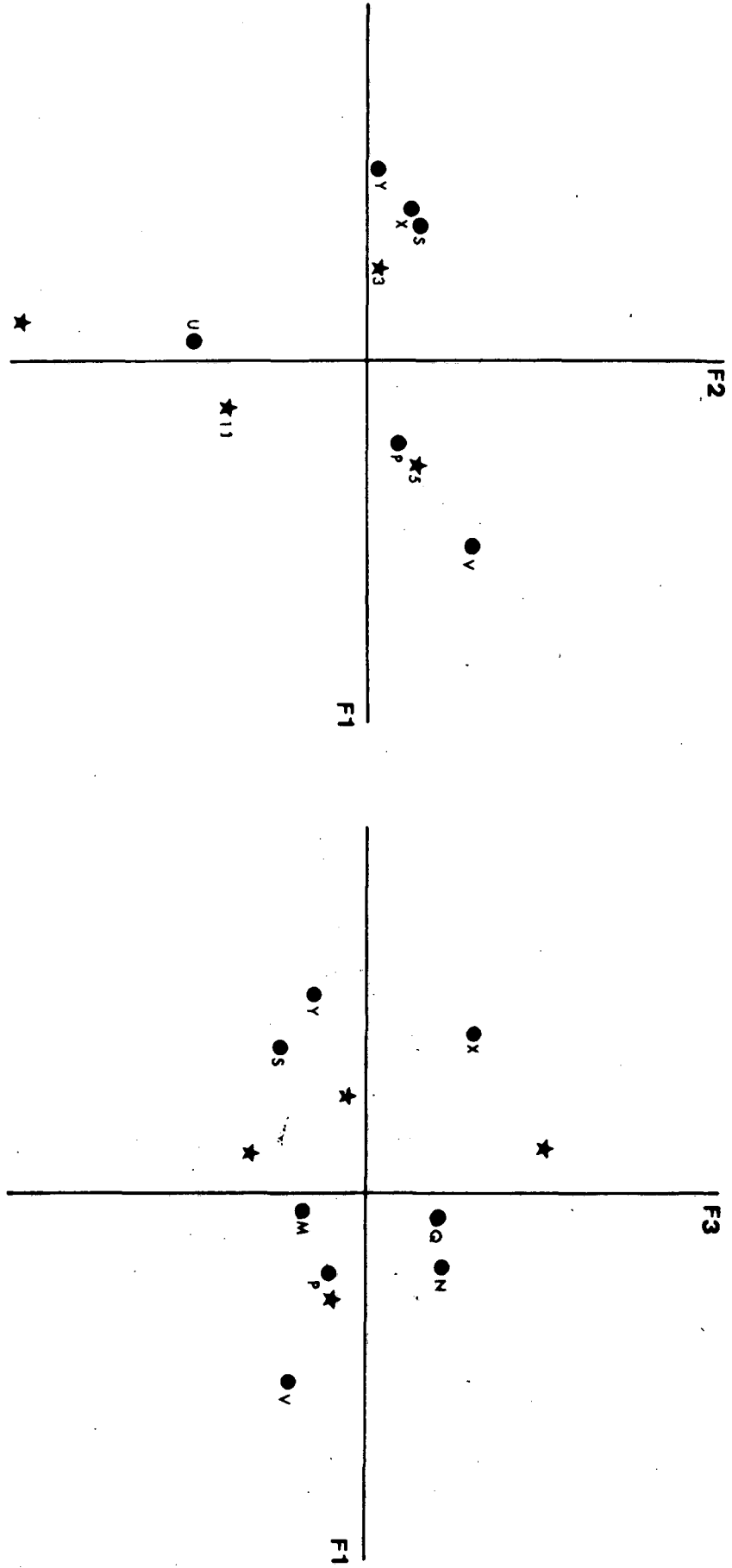
Hem analitzat també si existia alguna relació significativa entre l'atenció que es dedica als museus, expressada en el temps de durada de la visita, i el costum de visitar museus, indicat pel nombre de museus que el visitant esmenta. El resultat ha estat que una i altra variables no estan relacionades.

Per mitjà d'una anàlisi factorial de correspondències (AFC6) hem relacionat els 11 intervals de temps de visita a cada museu amb l'edat i els estudis dels visitants enquestats (taula de 24 individus-respostes a les qüestions A i C- i 11 variables -els intervals de temps de visita-). Atès els pocs efectius que pertanyen als (grups) "-14 anys", "+ 75 anys" i "sense estudis", no els tindrem en compte en l'anàlisi factorial. Els tres primers factors representen el 60,55 % de la inèrcia total (23,23 % el primer eix factorial, 20,84 el segons eix factorial i 16,48 % el tercer eix factorial).

El factorial F1-F2 ens apropa als visitants dels museus segons el temps de durada de la seva visita. Hi apareixen tres grups significatius : un format per la gent que visita els museus d'arqueologia de manera ràpida, un segon que es situaria a l'entorn d'un temps mitjà i un tercer grup que englobaria les persones que proporcionalment inverteixen més temps en la visita.

Segons es desprèn d'aquesta anàlisi les persones que efectuen les visites més ràpides als museus d'arqueologia catalans serien les que es troben incloses en el grup d'edat 55-74 anys, amb títols de grau mitjà i superior, és a dir, gent d'una certa edat i amb un alt nivell d'estudis (Gràfic 49). Les persones amb un nivell mitjà d'estudis (Batxillerat superior, BUP, COU) amb edats compreses entre els 45-54 anys i els 65-74 anys hi dedicarien un temps mitjà. I finalment la gent

AFC6

GRÀFIC 49

GRÀFIC 49

Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la sisena anàlisi factorial de correspondències (AFC6) (3: interval de temps 3; 5: interval de temps 5; 7: interval de temps 7; 8: interval de temps 8; 11: interval de temps 11; M: 45 a 54 anys i Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; N: 45 a 54 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; P: 45 a 54 anys i títol de grau superior; Q: 55 a 64 anys i Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; S: 55 a 64 anys i títol de grau mig; U: 65 a 74 anys i Primària, Batxillerat elemental, EGB o FP; V: 65 a 74 anys i Batxillerat superior, BUP o COU; X: 65 a 74 anys i títol de grau mig; Y: 65 a 74 anys i títol de grau superior).

que inverteix un major temps en la visita serien les persones amb un nivell baix d'estudis (Primària, Batxillerat elemental, EGB, FP) i d'edat elevada (65-74 anys). Els factors 1 i 2 ens relacionarien per tant el nivell d'estudis de la població de visitants dels museus d'arqueologia catalans amb els temps que aquests dediquen a la visita del museu.

Les persones que podríem qualificar amb un alt nivell d'estudis visita els museus d'arqueologia catalans de manera ràpida. El temps invertit en la visita augmenta a mesura que disminueix el nivell d'estudis. El temps mitjà de visita coincidiria amb les persones amb un nivell cultural mitjà i per sota d'aquest trobaríem les persones amb un nivell cultural baix, que serien les qui passen més temps en la visita als museus d'arqueologia.

V.c.2. LA LECTURA DELS PLAFONS

Els textos formen part del discurs expositiu d'un museu. Han d'interessar el públic bàsicament pel seu contingut, tot i que les característiques de la seva presentació també influeixen, de manera notable, a despertar aquest interès. Els textos produeixen un diferent grau d'atracció segons la mida i la tipografia de la lletra amb què es presenten, les característiques del seu suport i del seu grafisme, els colors, si estan en plafons que contenen únicament textos o si es presenten intercalats amb il·lustracions, el lloc de la seva col·locació en el museu, ... , aspectes diversos als quals no farem atenció en aquest treball, ja que deixarem de banda el "com s'explica" per a fixar-nos bàsicament en el "què s'explica" i en el seu impacte sobre el visitant, entenent que el primer aspecte és més particular de cada museu i més difícilment generalitzable.

En els museus d'arqueologia catalans els textos constitueixen el mitjà quasi exclusiu emprat per fer arribar el missatge que es vol transmetre al públic. A part dels propis objectes i d'una reduïda

utilització de fotografies i dibuixos, el suport escrit és, amb diferència, el més utilitzat. Aquest tipus d'informació passa, però, amb dificultat al públic, ja que actualment la població està acostumada a rebre informació a través de mitjans que li suposen un menor esforç i que no requereixen una predisposició de l'individu (televisió, publicitat, ...). La presència de textos en els museus arqueològics catalans és voluminosa i sovint sense possibilitats de discriminació entre diversos nivells de lectura. El nivell d'aquests textos, tant pel que fa al contingut com al vocabulari emprat i també a la seva presentació, hauria de trobar el punt ideal perquè no s'intuïssin d'entrada com a massa elevats, i per tant de difícil comprensió, ni tampoc s'endevinessin excessivament simples com per fer la seva lectura atractiva.

L'anàlisi dels textos que es presenten en els museus és interessant ja que el seu contingut permet apropar-nos al coneixement del suport teòric del missatge i els objectius de cada museu. En aquest aspecte, ens trobem generalment amb textos de caràcter eminentment descriptiu.

En els quatre museus d'arqueologia catalans més visitats, el Museu Monogràfic d'Empúries, el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, el Museu Arqueològic de Barcelona i el Museu Monogràfic d'Ullastret, hem controlat el temps dedicat a l'observació/lectura del primer i del darrer plafó del museu. La mostra ha estat de 100 persones, visitants de cada un dels museus durant els dies de realització de les enquestes. Les dades obtingudes d'aquesta anàlisi, no ens permeten conèixer el nivell de comprensió dels textos, però sí que són indicatives de l'interès que aquests desperten en els visitants.

L'anàlisi de l'enunciat dels textos dels plafons permet discernir les modalitats de la relació entre l'emissor i el receptor (Schiette & Boucher, 1987). En els textos utilitzats en aquest capítol es fa servir generalment la tercera persona del singular, tendint a donar la impressió que no hi ha una persona concreta que expliqui els fets i, per tant, dificultant la identificació del visitant amb el que s'explica. En general són excessivament llargs i no hi ha una distinció clara entre les

idees principals i la resta. El discurs es fa de manera distesa, emprant un llenguatge impersonal i poc actiu.

Per a l'obtenció dels temps de lectura/observació dels plafons utilitzats en el nostre estudi, hem emprat el mètode de l'observació directa dels visitants en els punts concrets del recorregut dels quatre museus analitzats. Per aquest motiu i per causa de la reduïda disponibilitat de recursos tècnics a l'hora de realitzar el treball de camp, no ha estat possible relacionar aquestes observacions amb les enquestes, amb la qual cosa hauríem pogut analitzar diferències a l'interior de la mostra segons les característiques dels visitants. Treballarem, doncs, amb el conjunt d'observacions com a un grup únic.

Les dades obtingudes de l'observació/lectura de cada un dels textos, les compararem amb el temps que una mostra de 25 persones han emprat per llegir cada un d'aquests textos. Aquesta mostra de "lectors" no s'ha escollit a l'atzar sinó que s'ha seleccionat seguint un pla de mostreig que reproduís l'estructura de sexe, edat i nivell d'estudis obtinguda en les enquestes realitzades en els museus arqueològics catalans. Així la mostra ha estat de 14 homes i 11 dones. Entre els 14 homes, 4 amb estudis de primària, batxillerat elemental, EGB o FP, 3 amb estudis de Batxillerat superior, BUP o COU, 2 amb estudis de grau mitjà i 5 amb estudis superiors; 3 de 15-24 anys, 5 de 25-34 anys, 3 de 35-44 anys, 2 de 45-54 anys i 1 de més de 55 anys. Entre les 11 dones, 3 amb estudis de primària, batxillerat elemental, EGB o FP, 3 amb estudis de batxillerat superior, BUP o COU, 2 amb estudis de grau mitjà i 3 amb estudis superiors; 3 de 15-24 anys, 4 de 25-34 anys, 2 de 35-44 anys, 1 de 45-54 anys i 1 de més de 55 anys.

Atès que no té per al nostre treball un interès específic saber a quin museu pertanyen les observacions, preferim anomenar els museus tractats com a A, B, C i D. El número 1 farà referència al primer plafó del museu i x al darrer; la lletra V indicarà que es tracta dels visitants dels museus i la lletra L dels "lectors" dels textos.

Tots vuit textos objecte de la nostra observació es presenten en plafons en els quals únicament hi ha text, sense anar acompanyats de cap imatge. Tenen unes llargades molt diverses: el text A1 té 1.537

seg.	A1V	AxV	B1V	BxV	C1V	CxV	D1V	DxV
0-5	78	86	85	92	53	58	85	89
16-100	8	4	4	6	6	10	1	9
111-15	0	1	4	2	5	8	0	0
16-20	4	6	4	0	4	3	1	0
21-25	1	1	0	0	3	0	0	1
26-30	0	0	3	0	5	3	0	0
31-35	2	0	0	0	6	5	0	1
36-40	2	0	0	0	1	6	0	0
41-45	1	0	0	0	4	1	0	0
46-50	1	0	0	0	0	1	2	0
51-55	0	0	0	0	2	1	0	0
56-60	1	0	0	0	3	2	2	0
61-65	1	0	0	0	1	2	2	0
66-70	0	0	0	0	3	0	0	0
71-75	0	0	0	0	0	0	1	0
76-80	0	0	0	0	3	0	0	0
81-85	0	0	0	0	0	0	0	0
86-90	0	2	0	0	0	0	1	0
91-95	1	0	0	0	0	0	2	0
96-100	0	0	0	0	0	0	0	0
101-105	0	0	0	0	0	0	0	0
106-110	0	0	0	0	0	0	3	0
111-115	0	0	0	0	0	0	0	0
116-120	0	0	0	0	0	0	0	0
121-125	0	0	0	0	0	0	0	0
126-130	0	0	0	0	0	0	0	0
131-135	0	0	0	0	1	0	0	0

TAULA 31

Temps dedicat per una mostra de 100 visitants a la lectura del primer (1) i del darrer (x) plafó en cada un dels quatre museus d'arqueologia catalans analitzats (A, B, C i D).

	A1L	AxL	B1L	BxL	C1L	CxL	D1L	DxL
21-25	0	0	0	2	0	0	0	0
26-30	0	0	1	2	0	0	0	7
31-35	0	0	3	9	0	1	0	7
36-40	0	0	7	4	0	8	0	4
41-45	0	0	6	5	0	2	0	3
46-50	1	0	3	2	4	2	0	1
51-55	2	0	4	0	5	4	0	2
56-60	5	0	0	0	5	1	0	0
61-65	7	0	0	0	2	1	0	0
66-70	5	0	0	0	3	3	2	0
71-75	1	0	0	0	0	2	3	0
76-80	0	0	0	0	1	0	4	0
81-85	2	0	0	0	3	0	4	0
86-90	1	0	0	0	1	0	3	0
91-95	0	0	1	0	0	0	2	0
96-100	0	0	0	0	0	0	1	0
101-105	0	1	0	0	0	0	0	0
106-110	0	0	0	0	0	0	2	0
111-115	0	1	0	0	0	0	1	0
116-120	0	0	0	0	0	0	2	0
121-125	0	1	0	0	0	0	0	0
126-130	0	2	0	0	0	0	0	0
131-135	0	2	0	0	0	0	0	0
136-140	0	5	0	0	0	0	0	0
141-145	0	4	0	1	0	1	0	1
146-150	0	1	0	0	0	0	0	0
151-155	0	2	0	0	0	0	0	0
156-160	0	1	0	0	0	0	0	0
161-165	0	0	0	0	0	0	0	0
166-170	0	1	0	0	0	0	0	0
171-175	1	0	0	0	0	0	0	0
176-180	0	1	0	0	0	0	0	0
181-185	0	1	0	0	1	0	0	0
186-190	0	2	0	0	0	0	0	0
191-195	0	0	0	0	0	0	0	0
196-200	0	0	0	0	0	0	0	0
201-205	0	0	0	0	0	0	0	0
206-210	0	0	0	0	0	0	0	0
211-215	0	0	0	0	0	0	0	0
216-220	0	0	0	0	0	0	0	0
221-225	0	0	0	0	0	0	0	0
226-230	0	0	0	0	0	0	0	0
231-235	0	0	0	0	0	0	0	0
236-240	0	0	0	0	0	0	0	0
241-245	0	0	0	0	0	0	1	0

TAULA 32

Temps emprat per una mostra de 25 persones per llegir el primer (1) i el darrer (x) plató de cada un dels quatre museus d'arqueologia catalans analitzats (A, B, C i D).

caràcters, l'Ax té 3.311 caràcters, el B1 té 844 caràcters, el Bx té 742 caràcters, el C1 té 1.511 caràcters, el Cx té 1.246 caràcters, el D1 té 2.029 caràcters i el Dx té 784 caràcters .

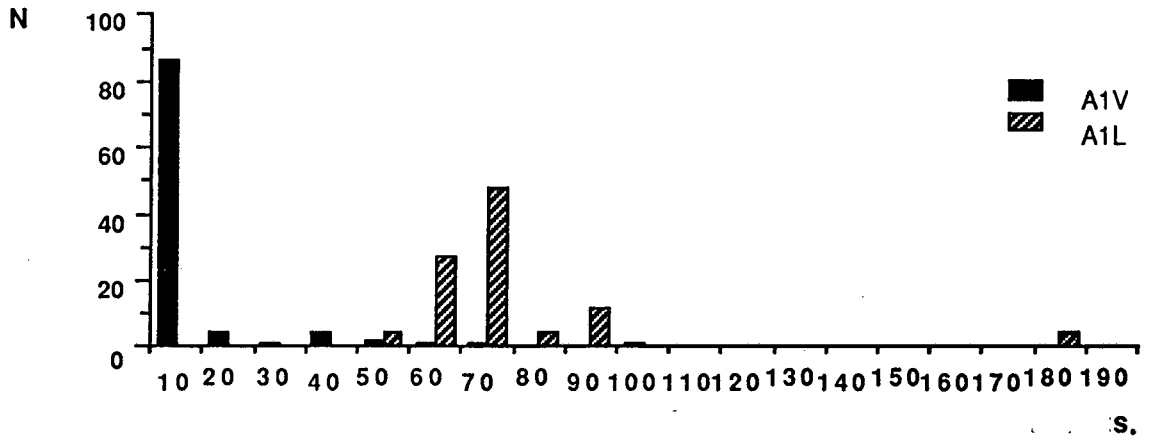
En els quatre museus on s'han portat a terme les observacions, la major part de la mostra de visitants analitzada no dedica més de cinc segons a la lectura del primer plafó del museu, ni tampoc més de cinc segons a la lectura del darrer plafó del museu (Taula 31). Aquesta enorme rapidesa indica que el visitant pràcticament no pot ni tan sols començar a llegir els textos, solament se'ls mira i poc més. Dedicar més de deu segons a la lectura d'un plafó és raríssim i quasi, anecdòtic, dedicar-hi més d'un minut.

Donades les notables diferències d'extensió dels textos, alguns són quasi cinc vegades més llargs que altres, caldria esperar una poca relació entre els temps dedicats a la lectura/observació de cada un dels vuit textos. Els coeficients de correlació obtinguts, però, entre els temps dedicats a cada un dels textos ens indiquen que les vuit variables estan fortament correlacionades entre elles de forma positiva, obtenint valors sempre superiors a 0,970. Aquests valors dels coeficients ens indiquen un comportament generalitzat pel que fa referència a l'atenció vers els textos en els museus d'arqueologia.

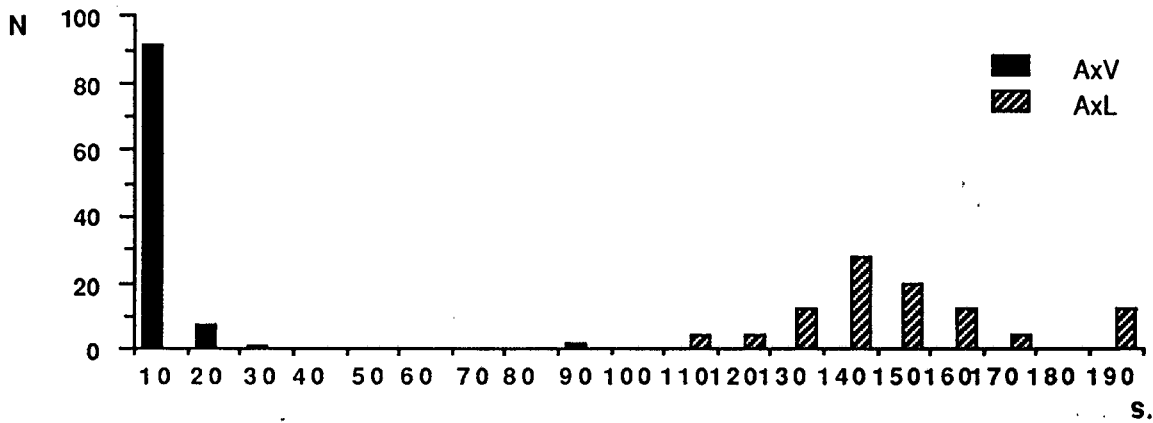
No es pot considerar que existeixi una "velocitat normal" de lectura, sinó que el temps de lectura que una persona dedica a un text depèn de múltiples factors. De totes maneres, però, existiria un temps mínim abans del qual seria impossible haver llegit un determinat text, un temps màxim que seria rar sobrepassar i un interval dins el qual s'inscriuria la major part de la població. El temps que destinen els 25 "lectors" a cada un dels textos dels museus, la mitjana, el menor i el major valors de la variable i la desviació estàndard, ens apropiarien a les característiques d'aquesta "velocitat normal" (Taula 32).

La comparació entre el temps que la mostra de visitants dedica a la lectura dels plafons i el temps que necessita la mostra de lectors per llegir-los ens indica que no es dedica , als plafons, el temps necessari per llegir-los (Gràfic 50).

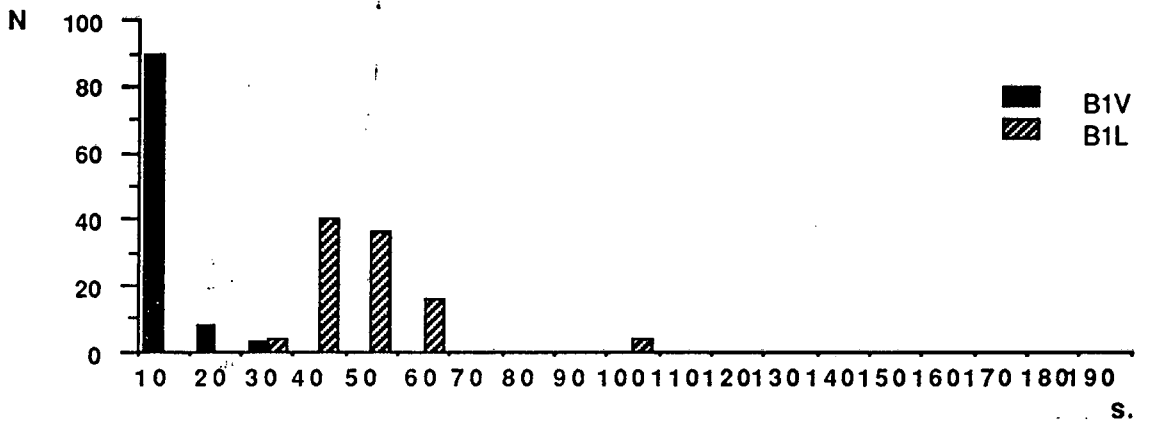
A1L - A1V

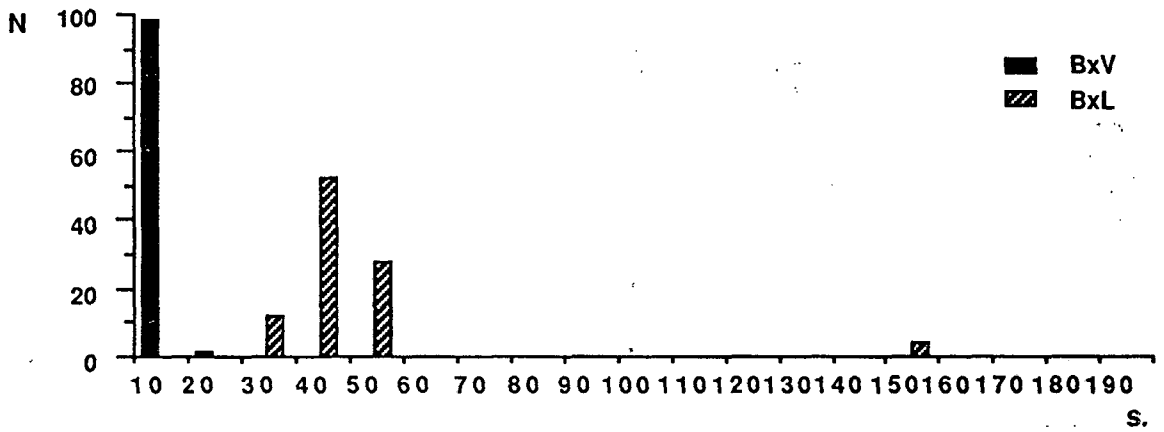
AxV - AxL

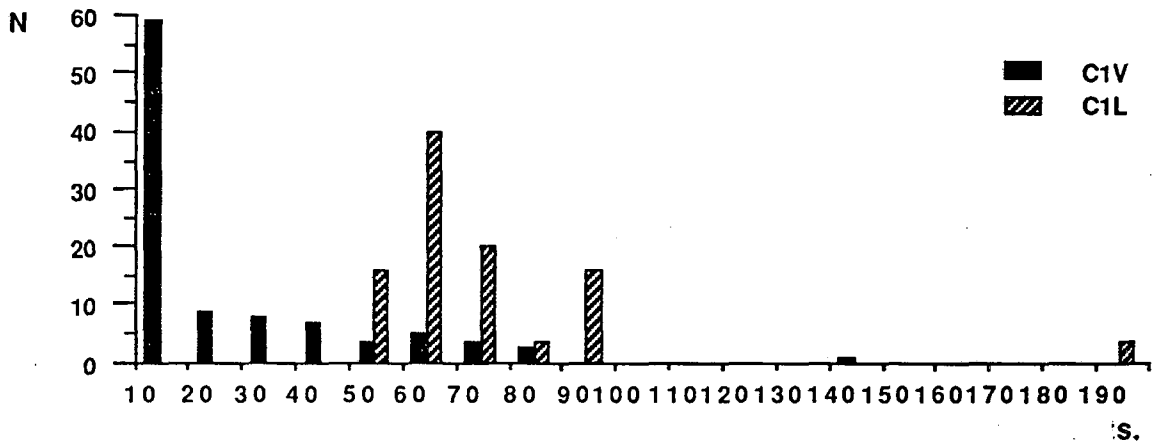
B1V - B1L

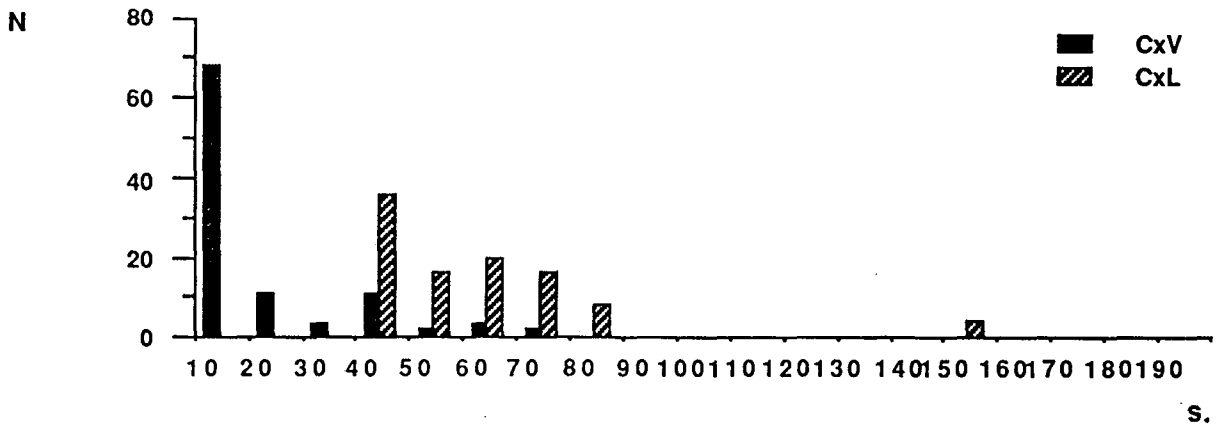
BxL - BxV

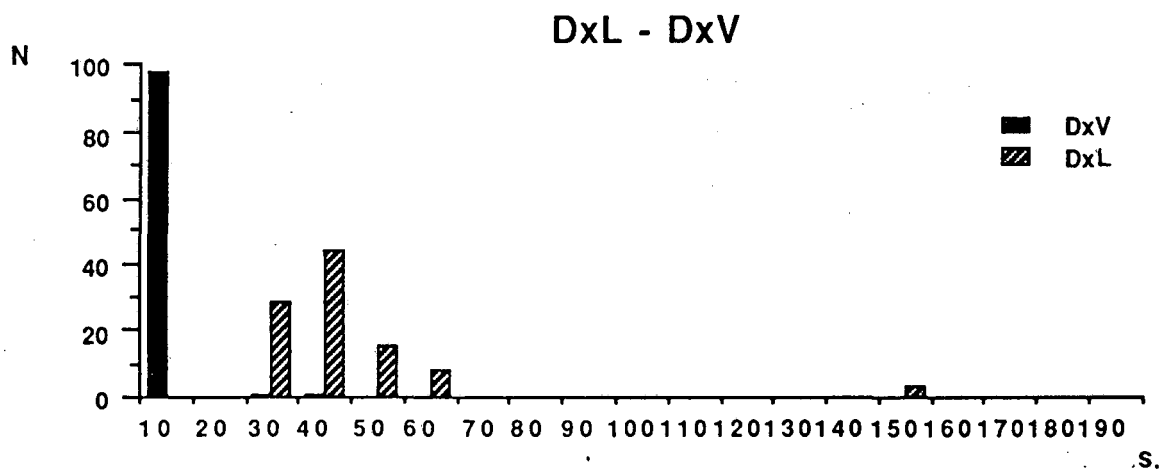
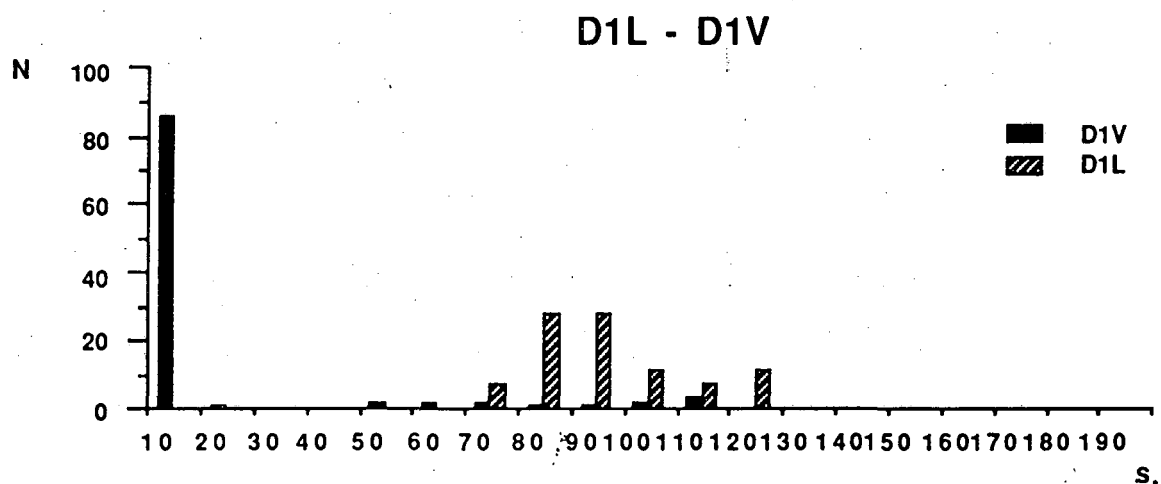

C1L - C1V

CxV - CxL

GRÀFIC 50

Diagrames de barres comparatius entre els temps dedicats per una mostra de 100 visitants a la lectura del primer i el darrer plafó de quatre museus d'arqueologia catalans i el temps emprat per una mostra de 25 persones per a llegir aquests textos (visitants x 4).

Els coeficients de correlació entre les variables $1V$ i $1L$ i entre xV i xL per a cada un dels museus, ens donen uns resultats de $-0,082$ i $-0,120$ per al museu A, de $-0,275$ i $-0,235$ per al museu B, de $-0,203$ i $-0,111$ per al museu C i de $-0,163$ i $-0,110$ per al museu D. En tots els casos els resultats obtinguts, sempre negatius i molt propers a 0, ens indiquen que probablement no existeix cap tipus de correlació entre el temps que es dedica a un text en un museu i el temps que seria necessari per a llegir-lo, per la qual cosa podem interpretar que els textos dels museus no es llegeixen. A més, els coeficients de correlació són quasi sempre més pròxims a 0 per als textos x que per als textos 1 , és a dir que existeix una menor correlació entre les variables xV i xL que entre $1V$ i $1L$. Això indicaria que la poca atenció o la no lectura dels textos és més accentuada al final del recorregut de l'exposició permanent que al principi. El discurs dels plafons de l'exposició del museu pot no incentivar al visitant sinó que al contrari, pot fer-li decaure la seva disponibilitat i la seva motivació inicial per a la lectura d'aquests textos.

VI.

**ELS CORRENTS ARQUEOLÒGICS A
CATALUNYA EN ELS DARRERS ANYS
I LA SEVA CORRESPONDÈNCIA AMB
LES INSTAL·LACIONS
MUSEOGRÀFIQUES**

Les principals línies d'investigació que han dominat l'arqueologia catalana en els darrers decennis s'han de comprendre relacionades amb l'evolució general que aquesta ciència ha experimentat en l'àmbit europeu i nordamericà. Els diversos esdeveniments socials han estat la base de la majoria dels canvis en el si de l'arqueologia, originant nous enfoc i replantejant els seus objectius segons la ideologia i la política dominants en cada període històric i contexte concret.

Una vegada superada, en línies generals, l'etapa anticuarista de l'arqueologia, caracteritzada per la valoració estètica de les restes arqueològiques (Rivera, 1981), que havia dominat en l'àmbit arqueològic europeu durant pràcticament tot el segle XVIII (Trigger, 1991), assistim, durant el segle XIX, a una renovació d'aquesta ciència en base, sobretot, als seus plantejaments, dominats, a partir d'ara, per un enfoc més naturalista propiciat principalment pels nous descobriments efectuats sobre l'antiguitat de l'origen de l'home i la publicació de les obres de Darwin (Trigger, 1991).

A Catalunya, durant aquest període, l'arqueologia es practica, sobretot, per afeccionats locals. La catalogació i la descripció de les troballes arqueològiques són la preocupació i la finalitat fonamental del treball portat a terme dins aquest camp de coneixement (Guitart & Riu, 1989).

L'arqueologia naturalista, origen del que posteriorment s'ha anomenat arqueologia científica (Trigger, 1991), lligada estretament a ciències com la geologia i la paleontologia, propiciarà un ràpid desenvolupament de nous mètodes i noves tècniques de treball, que, aplicades sobretot en el camp de la Prehistòria, permetran l'obtenció de noves dades ja no exclusivament de caràcter descriptiu. Paral·lelament, en l'àmbit català, l'arqueologia monumentalista, centrada principalment en l'estudi de monuments i objectes des d'una

òptica artística, es desvincula cada vegada més de la tendència naturalista, i s'integra de manera ràpida dins del camp de la Història de l'Art (Guitart & Riu, 1989).

Arribem d'aquesta manera, a Catalunya, a l'època de postguerra amb una arqueologia mancada de coherència i de coordinació (Marc 7, 1986), en la qual els afeccionats havien estat els principals protagonistes. La tendència historicista era imperant a Catalunya, malgrat que en l'àmbit europeu aquesta línia s'havia vist ja influenciada pel desenvolupament de l'antropologia cultural, marcant l'inici d'una tendència funcionalista i estructuralista de l'arqueologia (Trigger, 1991). Aquest nou punt de vista, centrat sobretot en l'enfoc ecològic, serà l'origen del desenvolupament dels primers equips de treball interdisciplinars. Aquest fet, però, no afecta a l'àmbit català durant la dècada dels 60, on continua dominant encara una arqueologia de caràcter cronològic i empíric (Lull, 1991).

A final de la dècada dels 60 i principi de la dels 70, assistim als EEUU i a Europa, al naixement i desenvolupament del que s'ha considerat una revolució en les metodologies i les tècniques utilitzades en l'arqueologia (Trigger, 1991) : la Nova Arqueologia. Aquest corrent, sobretot metodològic, intenta desplaçar i superar les línies d'investigació històrico-tradicionals que fins ara havien dominat en el panorama arqueològic.

A Catalunya, la Nova Arqueologia no comença a tenir ressó fins la dècada dels 70, però, la seva influència no s'extindrà fins a finals dels anys 80, amb la traducció castellana del llibre de Lewis R. Binford *En busca del pasado* (1988, Barcelona, Editorial Crítica). No obstant això, a mitjans de la dècada dels 70 es comencen a apreciar una sèrie d'innovacions que seran precisament les que guiaran el posterior desenvolupament de la investigació arqueològica. Una marcada tendència a l'especialització (Muñoz, 1991) en camps arqueològics concrets, sobretot dins de l'àmbit universitari, provocarà alhora l'aplicació de noves tecnologies tant en el procés d'excavació com en les anàlisis posteriors. Algunes de les tècniques, que a partir de la dècada dels 70 s'han anat incorporant a la investigació arqueològica, però que llur desenvolupament i consolidació no tindrà lloc fins a la

decada dels 80, poden ser l'aplicació de l'informàtica i de l'estadística, la creixent importància de l'aplicació de mètodes científics provinents de les ciències naturals (palinologia, antracologia, carpologia, estudis de fauna,..), l'experimentació, ... Aquesta tendència a l'especialització, s'observa inicialment en el camp de la prehistòria i vinculada especialment a aprofundir en la reconstrucció del medi ambient, per causa sobretot a les influències de l'equip francès d'Henry de Lumley, a partir bàsicament de l'inici de l'excavació de la cova de l'Arbreda l'any 1975. Té també una incidència notable en aquest sentit l'edició en llengua castellana, l'any 1980, del llibre *Ciencia en arqueología* (Brotwell, D. & Higgs, E., México, F.C.E.). A partir d'ara, l'important paper que l'afecionat havia tingut fins fa poc, tendeix a disminuir i a centrar-se, quasi exclusivament, en la localització de jaciments.

Assistim també, durant aquest període, a un notable increment quantitatiu de la investigació arqueològica, produïda pel cada vegada major nombre de professionals que s'hi dediquen i per l'increment dels projectes d'investigació arqueològica, els quals han augmentat encara més a partir de finals de la decada dels 80 amb les intervencions d'urgència realitzades tant en obres públiques com privades (entre 1986 i 1990 s'han realitzat a Catalunya prop d'un mil.ler de campanyes d'excavació arqueològica programades o d'urgència).

Malgrat l'augment quantitatiu de les intervencions arqueològiques i la diversificació i desenvolupament de les metodologies i les tècniques arqueològiques, tant de camp com de laboratori, no s'observa, de manera general, una evolució paral.lela en l'el.laboració teòrica ni en la interpretació dels resultats obtinguts.

Tot i l'important desenvolupament aportat pels arqueòlegs especialitzats en les anomenades ciències auxiliars, a l'aplicació de les quals hi han contribuït amb notables avenços, la seva aplicació per part dels arqueòlegs no ha comportat, en moltes ocasions, un canvi en els plantejaments i objectius de l'arqueologia, sinó que tan sols han constituït un complement, aportant als plantejaments arqueològics tradicionals més dades integrades sota la forma d'annexos.

D'aquesta manera, a la dècada dels 80, ens trobem amb una metodologia arqueològica avançada, pel que fa referència sobretot a una major precisió i rigor en la recollida i tractament de les dades arqueològiques. Tot i aquest desenvolupament, sobretot tecnològic, el paradigma tradicional continua vigent a Catalunya en aquest període (Lull, 1988). Això s'observa en la pervivència de la periodització tradicional, en el marcat regionalisme en els estudis d'arqueologia que impedeix realitzar interpretacions i explicacions generals, en la manera de procedir inductivista i analògica, els tradicionals punts de vista històrico-culturals, morfològics i descriptius, ... (Lull, 1988). Aquests aspectes són algunes de les característiques, a nivell general, definitòries de l'arqueologia catalana de la dècada dels 80.

Conceptuals, materialistes, estructuralistes, postprocessuals, contextuals, ... són algunes de les diferents tendències existents actualment en l'arqueologia europea. Aquests corrents són el reflexe d'una variada i diversa concepció dels objectius finals de la investigació arqueològica, els quals es mouen entre els tradicionals plantejaments tipològics i les anàlisis, sota diferents ideologies, de les bases econòmiques i socials de les societats antigues (Gamble, 1990).

Tot i que els diferents corrents teòrics s'han desenvolupat a Catalunya amb una certa dificultat i que els procedents d'altres països s'han introduït i aplicat de manera puntual en l'arqueologia catalana, trobem alguns intents de superar aquestes limitacions per part d'equips molt concrets d'investigació arqueològica, que treballen en àmbits determinats. D'entre aquests, podem destacar el desenvolupament de l'arqueologia basada en el materialisme històric. També, l'aplicació de nous mètodes analítics i d'anàlisi tecnològica, com una nova línia d'investigació en el terreny de l'estudi dels materials lítics, principalment, enfront les tipologies empírico-tradicionals.

En general, però, i pel que fa referència a les tendències d'investigació dominants actualment a Catalunya, es continua apreciand un buit teòric notable. Existeix una mancança de plantejaments teòrics que donin base i sentit a la investigació arqueològica, fent que el *debat*

científic es redueixi a conceptes eminentment terminològics (Lull 1991).

El pas a la dècada dels 90 es podria caracteritzar de manera general a Catalunya per un major interès, creixent però lluny de generalitzar-se, per plantejar els objectius finals de l'arqueologia. En aquest sentit, entre d'altres exemples, es pot esmentar l'activitat del Departament d'Història de les Societats Precapitalistes de la Universitat Autònoma de Barcelona, els col·loquis organitzats en els anys 1986 i 1989 per la Comissió de Llicenciats i Estudiants de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona o les "Col·laboracions especials" que ve publicant la revista *Cota Zero* des de 1985.

Tot i la rellevància d'aquests intents, podem aplicar a Catalunya l'afirmació de que *la desproporció entre el desenvolupament tècnic de l'arqueologia ... i els seus recursos teòrics segueix sent notable* (Ruiz, Molinos & Hornos, 1986).

Pel que fa referència als museus d'arqueologia, la seva concepció hauria de reflectir, i molt probablement reflecteix, l'estat de l'arqueologia del país. Les institucions museístiques haurien de ser i són, doncs, unes de les principals pantalles on s'exhibeixin els avenços i coneixements arqueològics. A més, la visió que de l'arqueologia poden transmetre els propis arqueòlegs per mitjà dels museus és, potser, la que més està dirigida i més arriba a la població en general.

A Catalunya, els museus d'arqueologia, de la mateixa manera que els altres tipus de museus, són quasi tots de caràcter públic i l'administració hi exerceix, per aquesta característica, un cert control. A més dels lligams institucionals, aquesta dependència ve provocada, en bona mesura, per què els museus depenen de les aportacions financeres de les administracions a les quals estan vinculats, tant pel que fa referència al seu funcionament habitual com a les inversions. Així doncs, vinculats de manera directa amb l'administració, els museus d'arqueologia presenten un marcat caràcter institucional. Les institucions museístiques, en general i a diferents nivells, són utilitzades com a valors de prestigi pels representants de les

administracions (important presència de les autoritats polítiques a les inauguracions, visites oficials amb personalitats diverses, ...). Aquesta institucionalitat comporta que es produeixi una certa identificació dels postulats, els continguts i els conceptes que transmeten aquests museus amb la ideologia dels poders, científics o no, oficials.

Fa quasi 150 anys que existeixen museus arqueològics a Catalunya. La concepció ha canviat molt en aquests anys. En termes molt generals s'ha passat de conservar i exposar objectes arqueològics amb finalitats col·leccionistes i de valoració estètica, a primar la funció pedagògica i lúdica dels museus.

Coneixem el contingut actual dels museus d'arqueologia, però se'ns fa més difícil conèixer com eren i què exposaven anteriors presentacions museològiques. A aquest coneixement ens hi podem apropar, encara que de manera aproximada, amb les edicions de les guies de cada època i amb la documentació gràfica que ens ha arribat. A partir d'aquests elements veiem com, en els darrers decennis, en les presentacions museogràfiques es produí inicialment un orgull per mostrar tot, o gran part, dels objectes que es posseïen de cultures passades, a partir del qual es passà a presentar, classificats i ordenats de manera sistemàtica els elements de les col·leccions considerats més importants. No té una atribució cronològica concreta un o altre estadi. De fet, depenen, en bona mesura de la quantitat de material que posseïxi el fons del museu, l'abundància del qual impossibilita la seva exhibició total, donant-se actualment el cas d'algun museu, de petites proporcions, que es troba en el primer estadi. El discurs i el contingut conceptual d'aquestes exposicions permanents era de caracter històrico-cultural i eminentment descriptiu.

A Catalunya, al nostre entendre, els museus d'arqueologia en general han reflectit i reflecteixen, en bona mesura, quasi exclusivament un tipus d'arqueologia, l'arqueologia tradicional i descriptiva. Es el tipus d'arqueologia que més prospera es troba amb la ideologia actualment dominant. L'objectiu principal d'aquests museus sembla ser el mostrar les troballes d'objectes, prenent "objectes" en un sentit ampli que pot abarcar tant una resta lítica o un fragment de

ceràmica com el parament d'una muralla o les restes d'un temple o d'una casa.

En les realitzacions museogràfiques dels darres decennis no hi observem uns canvis conceptuals remarcables. En el fons, els plantejaments que s'hi exposen continuen actualment siguent els mateixos que en moments anteriors. Es tracta sempre de mostrar objectes. Ara, però, en els museus s'enfasiça en la realització, en el disseny i en la presentació estètica i en general en un desenvolupament de les tècniques museogràfiques.

Així doncs, si el paradigma arqueològic clàssic té actualment una important implantació en el pensament arqueològic del país (Vila & Estévez, 1991), aquesta implantació és encara més evident en els museus d'arqueologia. Altres corrents arqueològics, si bé poc presents en la investigació arqueològica a Catalunya, tenen una nul.la presència en els museus. Els museus d'arqueologia de Catalunya no han seguit l'evolució de la ciència que podrien reflectir.

VII.

**EXPECTACIÓ I REPTE PER ALS
MUSEUS D'ARQUEOLOGIA**

Tot i que no tothom ha de voler anar als museus d'arqueologia, s'ha de pretendre que tothom hi pugui anar. Aquestes institucions, en el seu paper de lloc de comunicació, ofereixen per als diferents individus de la població un grau d'atracció diferencial. Des dels museus cal vetllar, però, per aixamplar al màxim el ventall d'individus a qui aquestes institucions poden interessar.

Si en un museu concret i per un període de temps determinat, es pot distingir de manera evident entre visitant, que és la persona que ha entrat al museu, i no visitant, que és la que no hi ha entrat, quan parlem en termes generals, la diferenciació entre visitant i no visitant no és tan clara. Podem preguntar-nos, d'entrada, a qui podem qualificar de visitants dels museus d'arqueologia : les persones que hi han anat almenys una vegada ja es poden considerar visitants? , i d'altra banda, qui classificariem entre els no visitants dels museus d'arqueologia?, les persones que no hi han anat mai?, les que no entra dins les seves possibles activitats l'anar a un museu d'arqueologia?. Si bé podem considerar ja com a visitant la persona que hi ha anat almenys una vegada, donat que ja coneix aquest tipus de servei i té les condicions per a utilitzar-lo, el no visitant seria tant la persona que no ha visitat mai o molt poques vegades un d'aquests museus, com la que no inclou entre el seu ventall de possibilitats l'anar a un museu d'arqueologia.

Mitjançant la mostra obtinguda entre el públic dels museus d'arqueologia catalans, hem vist quines són les característiques principals dels visitants dels museus d'arqueologia catalans. Hem constatat també com, en general, el nombre de visitants no és gens elevat.

En principi, podríem considerar que les característiques de la població de no visitants són les oposades a les que hem pogut

determinar per als visitants. La nostra impossibilitat de realitzar una enquesta als no visitants ens farà considerar aquest supòsit. Pel que fa referència a les seves característiques sociodemogràfiques, els no visitants serien principalment gent jove o ja d'una certa edat amb pocs estudis. Fins i tot, entre els sectors de població de característiques properes a les que presenta el visitant tipus dels museus analitzats, la proporció de visitants és reduïda; és a dir, que els no visitants corresponen, en part també, a aquests sectors de població. En definitiva, els no visitants dels museus d'arqueologia catalans són la major part de la població de Catalunya.

Es considera que si la visita als museus d'arqueologia és, en general, una activitat en el temps d'oci, els grups socials que disposen de més temps lliure són els que reuneixen unes majors possibilitats per ser visitants de museus (Merriman, 1991). En definitiva, però, és la disponibilitat de temps el factor principal que determina el fet d'anar o no a un museu?, o es pot generalitzar l'afirmació de Hodder (1988, pàg. 199) que les exposicions dels museus d'arqueologia tradicionals avorreixen a la gent? La gent no pot o no l'interessa anar als museus d'arqueologia? Actualment es produeix una tendència a generalitzar-se la realització d'activitats diverses en el temps d'oci en tots els estatus socials, i les dificultats de locomoció per arribar als museus (cotxe particular, transport públic, ...) són cada vegada menors. El motiu de fons que provoca que la visita a museus d'arqueologia no sigui una activitat social generalitzada i usual, podria ser que avorreixen o no interessen la gent, donat que els factors que impedirien física o materialment d'anar a un museu són cada vegada menys importants.

L'objectiu dels museus, pel que fa referència als seus visitants, s'hauria de centrar en superar l'existència d'un perfil de visitant, i que les característiques sociodemogràfiques dels visitants de museus s'apropessin, el màxim possible, a les característiques del total de la població. Els no visitants s'haurien de convertir, en un primer pas, en públic potencial. Quan la major part de la població no tingui cap trava que li impideixi ser públic potencial, en sentit ampli, s'aconseguirà que el museu sigui un servei generalitzat. Pel que fa referència a la quantitat de visites, l'objectiu general dels museus

hauria de ser augmentar-les. Augmentar-les de manera controlada i seguint sempre els objectius i les previsions establerts pel museu. Actualment, però, existeixen dificultats per veure acomplides aquestes expectacions i, al nostre entendre, si els museus d'arqueologia volen aconseguir aquests objectius, els cal transformar-se. Una "política de públic" (Schaer, 1987) és fa indispensable des d'un primer moment.

Aquesta "política de públic" s'hauria de centrar primerament en conèixer com és el públic que visita cada museu, perquè hi va i quines són les seves expectacions, motivacions i comportament durant la visita a les sales d'exposició permanent. Amb aquests coneixements, s'haurien d'avaluar els objectius de cada museu determinat i quin és el missatge que es vol comunicar al públic. Finalment, s'hauria de comprovar fins quin punt les relacions entre el públic i la institució són les desitjades i, en cas negatiu, caldria aplicar-hi solucions i després analitzar de nou el públic per conèixer si els resultats finals han estat positius (Schaer, 1987). Per tot això, es fa indispensable un coneixement exhaustiu del públic, tant abans d'entrar al museu, com durant la seva visita, com després de la seva sortida.

El que porta, però, en definitiva, a visitar o no museus d'arqueologia és una conjunció d'aspectes socials i socioculturals (Merriman, 1991).

Tradicionalment s'ha considerat que els museus no són, en general, institucions populars, sinó que encara que actualment s'estiguin convertint en un cert fenomen de masses, presenten connotacions de caràcter elitista (edificis reutilitzats que havien estat ocupats per classes socials altes, contingut econòmicament valuós d'algunes col·leccions, ...) que contribueixen a legitimar la situació de les classes altes i les diferències socials (Merriman, 1991). Si bé aquesta imatge dels museus està en certa manera encara present actualment en la societat catalana, en les darreres dècades s'ha produït una important obertura dels museus. Tot i això, i constatant que el visitant dels museus respon a un determinat perfil, es pot considerar que encara existeixen importants barreres que dificulten l'accés a tothom.

Pel que fa referència als museus d'arqueologia, pensem que ens trobem davant un tipus de museus que, si es vol, pot presentar menys connotacions elitistes i on aquestes connotacions fàcilment poden tendir a desaparèixer. La llunyania cronològica entre el visitant i els períodes tractats afavoreix, sens dubte, una potencial identificació del visitant amb el què s'explica, siguin quines siguin les seves característiques socials. A més, la idea d'objecte de valor que es pot comprar i vendre està també, en certa mesura, allunyada del visitant dels museus d'arqueologia. Es produeix una menor separació dels visitants segons la seva identificació i implicació amb el que s'explica que, per exemple, en els museus d'art, on el visitant pot haver adquirit i conservar obres assimilables a les exposades, comportant d'aquesta manera una identificació i implicació socialment diferenciada segons els visitants. En el camp de l'arqueologia, aquesta possibilitat, tot i l'existència d'un mercat d'objectes arqueològics, és molt menys freqüent.

Es coneixen nombrosos exemples d'utilització del passat per part de determinats règims polítics o col·lectius socials, per a legitimar les seves ideologies. Pel contrari, però, el passat, si no es produeix aquesta deformació per a les finalitats de determinats col·lectius, és un tema que fàcilment pot comportar una certa universalitat. Aquesta concepció és, potser, més important quan més reculats són els períodes als que es fa referència. Quan es veu, per exemple, una mandíbula humana pleistocènica, no s'hauria de veure com una resta del català més vell o d'un dels primers espanyols, sinó com una resta òssia d'un dels primers humans coneguts, la qual pertany a un patrimoni universal. Aquesta característica, si no es produeix del tot actualment, és fàcil aproximar-s'hi, amb la qual cosa la diferenciació entre els visitants dels museus d'arqueologia, segons la seva procedència social i geogràfica, tendiria a diluir-se.

Es donen actualment dos factors que propicien que es produeixi aquesta aproximació. D'una banda existeix entre la població un interès generalitzat per a conèixer el passat, fenomen que no es produeix, almenys de manera intrínseca, en d'altres temàtiques museístiques, i de l'altre s'ha produït un important augment de la presa

col·lectiva de consciència per la conservació i el coneixement del patrimoni arqueològic (Mohen, 1987). Socialment, doncs, per la seva temàtica, aquests museus no es troben excessivament separats de la població.

Les barreres que poden presentar els museus d'arqueologia pensem que són més de caràcter cultural que no social.

En l'eliminació d'aquestes barreres es centra la possibilitat de generalitzar el fet d'incloure dins les activitats, almenys possibles, de la població, la visita a un museu d'arqueologia. A l'analitzar en les enquestes realitzades al visitant individual dels museus d'arqueologia catalans quins són els aspectes negatius en la seva visita, caldria plantejar-se, més que no pas aspectes de caràcter museogràfic, aspectes relatius al propi contingut dels museus.

A quin públic estarien dirigits els museus d'arqueologia? Tal i com coneixem ara aquests museus, quin tipus de visitant pot entendre i gaudir del que se li presenta?. Bàsicament, no s'observa una determinació general en el moment de projectar el museu, sobre a quin públic es volen dirigir. Preveure ja des de l'inici del projecte museològic quin és el públic potencial a qui anirà dirigit, és bàsic per a determinar la forma d'exposició. En general, caldria treballar amb la hipòtesi d'un públic potencial ampli i això comporta una heterogeneïtat en les característiques d'aquest públic.

Actualment, els museus d'arqueologia estan dirigits, en bona part, a un públic que podríem definir com a no profà interessat. Són necessaris, si més no, uns coneixements previs per a comprendre el que es mostra. D'altra banda, les persones amb una mínima formació arqueològica constitueixen una fracció petita de la població en general i això comporta que el públic a qui es dirigeixen aquest museus sigui, ja d'entrada, reduït. El públic dels museus d'arqueologia s'hauria de poder definir tan com de persones sense uns especials coneixements arqueològics, com de persones amb una formació en aquesta ciència, amb tots els possibles graus intermitjos de coneixement, amb l'únic comú denominador d'estar-hi interessades en un sentit ampli. Almenys

profans ho són la totalitat dels components de la població i seria tasca dels museus despertar l'interès en tots ells.

Convertir en públic potencial dels museus arqueològics a la major part de la població, no és, però, una labor únicament dels propis museus. Formaria part de l'educació general de la població. Els propis museus d'arqueologia hi tenen, també, un paper destacat a jugar, tant pel que fa referència a atraure un públic ampli com també a que la visita satisfaci i, fins i tot, entusiasmi els visitants.

Nombroses vitrines. Abundants fragments de ceràmica col·locades de manera ordenada en l'interior de vitrines. *S. aretina*, *Campaniana A forma Lamboglia*, *ceràmica de la cultura dels sepulcres de fossa*, poden ser les informacions inintel·ligibles per als no iniciats, que acompanyen restes ceràmiques a vegades tan fragmentades que no permeten al visitant, en molts casos, comprendre la morfologia que tindria originàriament l'atuell, ni per descomptat la seva possible utilització. Nombroses restes lítiques, marcialment ordenades en files i columnes, poden trobar-se acompanyades d'etiquetes amb les seves classificacions tipològiques (per exemple *pics trièdrics*, *esclat levallois*, *rascadora transversal denticulada*, *burí de cop lateral sobre retoc transversal*, ...), de llenguatge esotèric per a un sector de públic majoritari. Ossos, o més correntment fragments d'algun os, amb el nom de l'animal al qual corresponen i, en el més "moderns" exemples, acompanyats d'un petit dibuix de l'espècie animal. Etiquetes amb el nom del jaciment i la seva atribució cultural i cronològica (com per exemple *Cau del Llop. Aurinyacià evolucionat. 35.000 BP*). Tot plegat assatjos reeixits per deixar astorat i escèptic a l'incaut visitant i afavorir que perdi les ganes de tornar a entrar a un museu arqueològic. Aquesta podria ser la descripció, segurament extrema, d'alguns museus d'arqueologia. Les vitrines dels museus, omplertes de materials arqueològicsu difícilment prenen un sentit per als visitants.

Mostraris dels objectes que utilitzaven els habitants d'un determinat establiment humà, els museus d'arqueologia són generalment el reflex de l'arqueologia tradicional i descriptiva. Podent i havent de ser un dels principals difusors dels coneixements arqueològics, molts museus presenten les restes materials com

l'objectiu últim del treball arqueològic i no han estat sensibles als canvis profunds que s'han donat en els darrers anys en la interpretació arqueològica. No expliquen les societats que produïren els objectes sinó que únicament mostren aquests objectes, otorgant-los hi un sentit quasi icònic.

Es pot presentar una exposició d'obres d'art amb l'objectiu d'obtenir un plaer de la seva contemplació. Aquest concepte, però, és difícilment aplicable a molts dels materials arqueològics que veiem exposats en museus catalans, ja que aquests materials presenten unes característiques difícilment avaluable amb criteris estètics o plàstics. Els objectes exposats en els museus d'arqueologia haurien de servir per a transmetre informació sobre la societat que els ha fabricat. Mostrar objectes arqueològics per si mateixos, desproveïts de qualsevol contexte social i econòmic, no és característic d'una activitat científica sinó que és un objectiu de col·leccionistes.

El lloc i la forma on aquests materials arqueològics s'exposen és també important. A Europa, en els darrers anys, a més de presentacions museològiques ben aconseguides ubicades en l'espai tradicional del museu que són les sales d'exposició permanent, s'han realitzat instal·lacions museològiques en diversos altres espais. S'ha produït un aixamplament important del camp cobert pels museus d'arqueologia. Pensem en els parcs arqueològics, entre els quals el més conegut és l'Archéodrome (Beaune, França), concebut com un *museu imaginari d'arqueologia* (Frere-Sautot, 1986, pàg. 115) basat en reconstitucions i situat en un àrea de servei d'autopista (Frere-Sautot, 1986, 1988). Els parcs arqueològics dedicats a l'experimentació, desenvolupada també a l'Archéodrome o a la Butser Ancien Farm, una granja de l'Edat del Bronze situada al sud d'Anglaterra i dedicada especialment a investigadors i estudiants però oberta també al gran públic. En fi, la reproducció facsímil de la cova de Lascaux, el parc del Thot, o, fins i tot, el Prehistoparc.

La forma d'exposar és actualment cabdal per a poder transmetre el missatge d'aquests museus. Si es vol arribar al públic, aquesta forma ha d'estar en consonància amb l'actualitat que viu el visitant. S'ha de trobar al dia, en tots els aspectes museogràfics, tant

pel que fa referència als materials emprats com a suports diversos, com al llenguatge emprat, com en la disposició espacial dels objectes i elements diversos, com també al tipus de suport gràfic i informatiu que s'utilitza.

En aquest sentit esmentarem el cas, geogràficament proper, del recentment ampliat i reestructurat Museu de Talteüll, on, pel que fa referència a la forma de presentació s'involucra en gran manera el públic amb el museu. En aquest cas però, s'hi afegeix també una promoció del museu a nivell nacional i internacional molt important que actua sobre el visitant ja abans d'entrar i fins i tot abans de decidir realitzar la seva visita. A banda de l'interès intrínsec de la cova de l'Aragó, aquesta gran promoció salva la dificultat de l'emplaçament del museu, geogràficament separat de vies de comunicació importants o de zones d'abundant afluència de visitants.

Per arribar al públic no és imprescindible, ni tan sols necessari, en tots els casos un gran desplegament tecnològic. Es poden aconseguir solucions de caràcter i forma diversos. El que cal, però, és no donar-ho tot preparat als visitants, i convertir-los així en una mena d'alumne que s'intenta que surti del museu "havent après", si no que cal proposar-li elements per pensar.

A més de fer atenció a la forma, és importat també fixar-nos en el fons.

El factor indispensable per fer entenedors els museu d'arqueologia al públic, i alhora fer-los científicament paralelitzables als objectius de l'arqueologia, és poder superar amb l'exposició el caràcter únicament descriptiu dels objectes arqueològics i passar a exposar de manera clara la reconstrucció del procés històric, en el qual s'inclou la transformació o utilització o la convivència amb aquests materials. La descripció dels objectes arqueològics seria un primer pas en la investigació arqueològica i per als museus d'arqueologia la seva exposició constituïria, únicament, un dels instruments que es poden utilitzar per a exposar la realitat.

Els museus d'arqueologia han de ser museus de caràcter interdisciplinari, que expliquin unes èpoques o unes formacions socials determinades per mitjà d'aspectes de caràcter museable. Alhora han de ser també museus territorials, donada la seva adscripció necessària a un territori o territoris concrets. Un museu d'arqueologia farà doncs referència a un o diversos períodes de temps i a un determinat espai geogràfic. És important que aquests museus concretin els temps i espais a què fan referència.

La majoria dels museus d'arqueologia existents a Catalunya cobreixen un període cronològic ampli (Gràfic 5). Sovint aquests museus tenen un fil conductor cronològic, comencen mostrant materials corresponents al període Paleolític i continuen fins època romana o medieval. D'aquesta manera es produeix una certa homogeneïtat d'aquests museus i, el que és menys interessant, una manca d'especificitat, ja que cada museu acaba mostrant materials de molts períodes, sense profunditzar en cap. Cada museu d'arqueologia hauria de privilegiar unes característiques de contingut que el distingissin dels altres museus que tractin els mateixos períodes i el faci, d'aquesta manera, peculiar.

Aquesta especificitat és important i necessària, d'una banda per no invertir esforços en la concepció i realització d'instal·lacions museològiques que, en darrera instància, expliquin el mateix i perquè d'altra banda la seva presentació d'un tema particular el faci conegut i reconegut. Si en la major part dels museus d'arqueologia catalans se'ns intenta explicar tot, és fàcil que es caigui en repeticions constants. El territori de Catalunya és petit i no hi ha unes diferències importants en la seva història d'aquests períodes.

Alguns elements del patrimoni arqueològic català, han propiciat la creació de museus. Estem pensant, per exemple, en els museus monogràfics o en el museu de Tarragona. Caldria, però, emfasitzar les conjuncions que puguin caracteritzar de forma única cada museu.

És important mantenir les instal·lacions tradicionals dels museus, on a més de l'exposició hi ha de tenir un paper destacat la

investigació i la conservació. Es imprescindible però també utilitzar d'altres formes d'exposició arqueològica complementàries a aquestes sales d'exposició. Les realitzacions museogràfiques instal·lades in situ sobre els jaciments arqueològics faciliten la comprensió i la integració del públic amb el que s'exposa.

Atenent a l'espai i el temps a què fan referència els museus podríem distingir entre :

- a) museus arqueològics territorials
- b) museus arqueològics específics

Els museus arqueològics territorials exposarien de manera sintètica visions diacròniques i globals d'un determinat territori . Aquí s'hauria de presentar l'evolució de les activitats humanes sobre el territori i el període o períodes a què faci referència el museu. Aquests museus podrien fer referència a àmbits espaials d'extensió diversa, des de nacionals fins a locals, i a períodes amplis de temps, per poder mostrar els canvis que s'han produït . Ens decantem a pensar que aquests museus haurien de fer referència a territoris d'una certa amplitud i entitat, com a mínim supracomarcal, i deixar els territoris més reduïts per als museus arqueològics específics. Aquests museus arqueològics territorials presentarien unes característiques, pel que fa referència a l'exposició, més properes als museus tradicionals que coneixem. Es veurien condicionats per les limitacions que ofereix el propi espai museístic tancat en sales d'exposició, on es faria imprescindible la utilització de tecnologies que fossin quotidianes a l'espectador. Estarien situats en zones amb un cert volum de població o, almenys, que no n'estiguin massa allunyats, per tal de beneficiar-se dels avantatges en relació a la major concentració de serveis que ofereixen aquestes zones, tant pel que fa referència a l'assistència de públic com a les facilitats per als investigadors .

Els museus arqueològics específics desenvoluparien temes concrets de manera analítica. Per aquests museus caldria utilitzar fórmules originals i ambicioses, que siguin, però, producte de la investigació arqueològica i que constitueixin també un element

d'atracció. D'entrada, la instal·lació dels museus en el propi lloc al qual aquests fan referència, pot donar uns resultats òptims. La temàtica arqueològica és favorable a aquesta instal·lació, com també ho poden ser els museus de ciències naturals, d'etnologia, ... Els grups humans desenvolupen les seves activitats en un medi social i en un medi natural. Per aquest motiu si el lloc on es realitza la instal·lació museogràfica coincideix amb el mateix espai geogràfic on es desenvoluparen les activitats dels grups humans objecte de la instal·lació, encara que les condicions climàtiques, de l'entorn vegetal, ... siguin òbviament diferents, es pot aconseguir més fàcilment una implicació dels visitants.

En aquests museus específics és on es pot donar una més lliure utilització de fórmules modernes i agosarades, donat que aquests museus es poden veure afavorits per una major llibertat en la utilització d'espais (sales d'exposició, aire lliure, ...). Pensem principalment en la utilització de representacions a l'aire lliure i a escala natural, on el visitant pugui entrar en una casa medieval o posar-se en mig d'un grup humà paleolític que esquartera un cèrvol, o pugui utilitzar eines de l'edat del Bronze. Representacions que poden ser de caracter estàtic (figures de persones o animals, edificis, ...) o dinàmic (camps en procés de conreu, cria d'animals, experimentació amb útils, ...). L'exposició dels materials arqueològics, sota la forma que s'han obtingut en les excavacions arqueològiques, presenten interès quasi únicament per als arqueòlegs, i encara, algunes vegades, només pels arqueòlegs especialitzats en aquell determinat tema o període. En la major utilització de reconstitucions de les activitats dels grups humans, és cap on pensem s'haurien d'encaminar els museus específics, per afavorir una obertura a un públic potencial molt ampli i que el visitant s'integri i entengui els museus d'arqueologia. Aquestes representacions podrien d'incloure exposicions temporals o permanents i mostres sobre suports àudio-visuals.

A més, aquests museus podrien incloure i tractar també espais arqueològics (jaciments arqueològics, paratges, itineraris arqueològics ...) des d'una perspectiva museològica.

El visitant es podria moure en un espai que hauria estat ocupat durant el Paleolític i veure plantes existents o utilitzades, veure el propi lloc on es van assentar els grups humans, per arribar al qual haurà també de veure els entorns, podrà conèixer les activitats que s'hi feien, ... el museu d'un poblat ibèric no seria un edifici situat al costat del poblat sinó tot el poblat, hi veuria cases reconstituïdes, amb les activitats que s'hi desenvolupaven en el seu interior, la diferenciació entre espais públics i privats, els animals domèstics que s'explotaven estarien corrent pel poblat, unes vitrines podrien mostrar materials particulars, coneixeria la situació del poblat i l'orografia de l'entorn, ... les sensacions i la implicació que aquest tipus de museu comportaria per al visitant, i també la informació sobre els aspectes econòmics i socials de les comunitats que havien viscut en aquell lloc, difícilment es pot aconseguir des d'una sala amb vitrines, plafons explicatius i sofisticades tecnologies.

El lloc d'aquests museus arqueològics específics estaria en els propis jaciments d'arqueologia. No pot haver-hi però, per aquests museus un model, si nó que pel contrari, si específic hauria de ser el tema que exposessin, específica hauria de ser també la manera de fer-ho. Cada museu hauria de ser diferent dels altres.

Des d'aquest punt de vista, defensariem, doncs, una organització museològica totalment descentralitzada, que combinés instal·lacions sobre suport més tradicional, amb d'altres més específiques.

Caldria tenir en compte, també, la combinació dels museus amb d'altres atraccions, de tipus diferents, dins una mateixa zona.

VIII.

CONCLUSIONS.

Existeixen, actualment, diverses formes d'entendre quins són els objectius finals de l'arqueologia. Vinculades, en bona part, a l'existència d'aquests diversos corrents, es poden produir una diversitat de traduccions dels resultats de la investigació arqueològica a les realitzacions museològiques. La part dels museus d'arqueologia que més arriba al públic són les seves exposicions permanents i aquestes exposicions són l'aspecte del museu que han d'acostar a aquest públic el missatge que el museu pretén transmetre.

El patrimoni arqueològic es conserva repartit en nombrosos museus catalans. Es produeix una relació d'un museu amb materials arqueològics per a cada 60.000 habitants. Aquests museus no estan distribuïts de manera homogènia per tot el territori català, sinó que presenten una repartició geogràfica diferencial, amb una màxima concentració a les comarques del Barcelonès i el Maresme.

De museus que concretament reben el nom d'arqueològics n'hi ha 21 a Catalunya, i, per tant, aproximadament un museu d'arqueologia per cada 300.000 habitants. D'entre els criteris emprats en l'elecció de la ubicació geogràfica dels museus arqueològics primen aquells que estan en relació amb l'existència prèvia en una àrea o zona concreta de jaciments arqueològics importants o de troballes arqueològiques rellevants. Moltes vegades però, la construcció d'un museu arqueològic depèn també de l'existència de gent interessada, estudiosos locals, que creuen interessant la seva realització i en són els factòtums. Aquest conjunt de característiques comporta una notable dispersió del patrimoni arqueològic, essent l'àmbit d'actuació d'aquests museus d'arqueologia, en la major part dels casos, municipal o comarcal, o sigui, vinculats a àrees territorials poc extenses.

Paralelament a aquesta distribució zonal no planificada, el grau de desenvolupament d'aquests centres culturals tampoc és equivalent, sinó que les seves possibilitats i disponibilitats de personal i d'infraestructura estan en relació i depenen de les possibilitats econòmiques de les institucions a les quals es troben vinculats. Basant-nos en aquesta disponibilitat de personal i d'infraestructura i en la potencialitat per generar activitat, es poden distingir a Catalunya dos grups de museus d'arqueologia ben diferenciats : el que tenen personal tècnic i subaltern, horari d'obertura, pressupostos per a activitats, ... i els que no tenen res de tot això.

Cal esmentar que, de manera genèrica, són poques les modificacions produïdes en els museus d'arqueologia des del moment de la seva creació. Tot i així, a Catalunya, s'ha apreciat en els darrers anys, una certa reorganització dels museus, sobretot en l'àmbit de les presentacions museogràfiques. El personal tècnic que treballa en aquests centres és insuficient. Aquesta mancança de personal, afegida a una falta de disponibilitats pressupostàries per inversions en infraestructura, provoca també una poca participació d'aquests centres en el camp de la investigació, tant pel que fa referència a l'arqueologia com també a la presentació, la difusió i la conservació. L'activitat investigadora hauria de ser cabdal en els museus i hauria de realitzar-se de manera coordinada amb d'altres organismes d'investigació.

A l'hora d'intentar definir què es un museu d'arqueologia, ens trobem, en principi, amb la clàssica polèmica sobre la seva classificació : un museu d'arqueologia és un museu d'art o bé és un museu d'història?. Tradicionalment s'ha tendit a donar un tractament artístic als museus d'arqueologia, encara que, en les últimes dècades, es relaciona cada vegada més aquestes institucions amb els museus d'història. Tenint en compte que l'arqueologia és una ciència social i que el seu objectiu primordial és arribar al coneixement de les societats pretèrites, s'hauria d'incloure els museus d'arqueologia dins dels museus d'història i la finalitat d'aquests museus hauria de ser la de mostrar i explicar la història d'aquestes societats. Si tenim en compte les característiques estructurals i de contingut que presenten els

museus d'arqueologia actualment existents a Catalunya i les analitzem des d'aquest punt de vista, observem una notable disjunció entre el que hauria de ser la seva funció i el contingut real que presenten.

L'anàlisi de públic realitzada en aquest estudi ens ha demostrat, per una banda, que aquests centres culturals no estan considerats per part de la majoria de la població catalana com a centres d'interès o bé simplement atractius o didàctics i, per l'altra, que a nivell museogràfic presenten unes certes deficiències que afecten sobretot al seu nivell de contingut i de presentació, essent aquesta una de les causes principals de la baixa incidència que tenen a nivell social. Un reflex d'aquesta poca incidència el trobem en els mitjans de comunicació, els quals rarament fan referència als museus d'arqueologia.

Entre la població catalana no hi ha un públic, quantitativament determinable, fidel als museus d'arqueologia, com tampoc entre els visitants de museus en general es distingeix un component especialment atret pels de temàtica arqueològica. Encara que els motius principals pels quals la gent visita els museus siguin l'interès general pel museu, per la seva temàtica o per un tema o objecte concret (en total un 34 %), un percentatge força elevat de públic vincula la visita al museu arqueològic a un turisme de caràcter no propiament cultural (20 %).

A Catalunya es produeix una poca utilització dels museus d'arqueologia per part de la població. En general, les xifres d'afluència de visitants als museus d'arqueologia no són excessivament elevades i en els darrers vint anys aquestes xifres no han experimentat l'increment que es podria esperar. Pensem que un pas imprescindible, previ a la solució dels problemes de públic d'aquests museus, és la sensibilització dels professionals. Hem constatat que els museus arqueològics no han augmentat de forma sensible el seu nombre de visites, fet que ens demostra que no s'ha produït un augment real de l'interès del públic per a conèixer aquest tipus de museus. Tenint en compte les variables que creiem que estan relacionades amb el número potencial de visitants que podrien tenir aquests museus (número d'habitants a Catalunya, número de turistes, nivell de formació de la

població i disposició de temps lliure per part d'aquesta població) s'aprecia que, malgrat totes aquestes variables han experimentat un increment a nivell quantitatiu (més habitants, més turistes, més població amb nivell d'estudis alt, més temps lliure), la qual cosa podria implicar un increment de visitants, la relació entre l'augment del que podria ser públic potencial i l'augment del públic real no és proporcional, en detriment d'aquest darrer.

No existeix un factor únic i exclusiu que expliqui la causa de la manca d'equivalència en aquesta relació, sinó que, considerant els resultats obtinguts mitjançant l'enquesta, aquesta podria ser deguda a una confluència de diversos factors que provoquen, a nivell general, que la gent no es senti interessada, encuriosida o estimulada per visitar aquests tipus d'exposicions.

Els museus arqueològics catalans no segueixen uns mateixos ritmes anuals d'afluència de visitants, sinó que la major part presenten unes evolucions particulars que impossibiliten determinar uns moviments de caràcter general.

Una vegada avaluat el grau de familiaritat de la societat amb els museus en general, hem vist que la població catalana té poca relació amb els museus, i que la seva visita és una pràctica cultural poc estesa. Dins aquest poca familiarització, són precisament els museus de temàtica artística els més esmentats (48 %). Els museus arqueològics han estat enumerats en un índex relativament baix (17 %), xifra que ens destaca altra vegada la seva poca incidència en la societat. Per altra banda, referint-nos de nou a l'augment experimentat en el número de visitants en els últims anys, cal dir que tampoc s'ha produït un increment important en l'afluència dels grups d'escolars i de tercera edat, tal i com ha succeït en altres tipus de museus. Cal especificar en aquest punt que les visites en grup representen poc menys de la meitat de les visites als museus d'arqueologia catalans (proporció baixa en comparació a altres tipus de museus) i que aquestes visites segueixen ritmes temporals determinats, tractant-se, en general, de visites programades amb un caràcter no exclusivament voluntari i no centrades en un interès específic cap aquest tipus d'exposicions.

Mitjançant una anàlisi del públic, hem treballat per establir el perfil socio-demogràfic dels visitants, així com també per determinar les motivacions que els fan anar al museu i les expectatives que tenen a l'iniciar la seva visita, per arribar, finalment, a avaluar les característiques de l'exposició. Amb l'anàlisi de públic dels museus d'arqueologia catalans hem intentat aportar una base de dades que pugui tenir-se en compte a l'hora de plantejar la reestructuració de museus d'arqueologia ja existents o de planificar-ne de nous.

El resultat ha estat que el visitant dels museus d'arqueologia catalans no presenta unes característiques concretes diferenciadores de la resta de població que visita museus centrats en altres temàtiques. No obstant aquesta referència de caràcter genèric, existeixen una sèrie de variables, concretament l'edat i el nivell d'estudis, que tenen una certa incidència alhora d'intentar fer una definició del perfil d'aquest visitant. La classe d'edat més freqüent entre els visitants als museus d'arqueologia és, en una proporció molt superior a les restants, el grup d'edat comprès entre els 25 i els 34 anys i, generalment, amb un nivell de formació alt (estudis de grau superior). Cal ressaltar d'aquesta consideració que, dins la població catalana en general, els titulats superiors representen una minoria. En canvi, altres paràmetres analitzats, com poden ser el sexe i l'origen geogràfic dels visitants, no responen a cap norma específica. La repartició per sexes no presenta cap diferència significativa i l'origen geogràfic dels visitants és molt divers, sent però majoritaris els visitants residents a Catalunya i sobretot a l'àrea de Barcelona. L'àmbit d'incidència d'aquests museus és doncs, a nivell territorial, reduït. En la majoria dels casos, els museus d'arqueologia no constitueixen un atractiu suficient per justificar un desplaçament.

La proporció baixa de visitants, el fet que la majoria d'aquests és la primera vegada que visiten un determinat museu d'arqueologia, juntament a la manca generalitzada d'un hàbit de visita regular i periòdica a aquestes institucions, ens ha fet centrar una part de l'anàlisi efectuada en el contingut temàtic i la forma d'exposició d'aquests museus, per tal d'incidir en les causes que provoquen aquest desinterès. Pel que fa referència a les preferències temàtiques dels

visitants de museus, podem dir que només en un 7 % dels casos s'han citat els museus d'arqueologia com a centres que hagin despertat un major interès entre la població; això, si ho contrastem amb el percentatge del 58 % que ha citat els museus d'art, veiem que és una dada indicativa de l'escàs interès del públic cap a aquests centres. Un fet significatiu que cal esmentar en referència a aquestes xifres, és que la gent, en general, sí que està interesada en conèixer la seva història, però en canvi, no és habitual que per arribar a aquest coneixement cregui convenient la visita a un museu arqueològic. El perquè d'aquest fet l'hem de buscar, sens dubte, en el contingut i forma d'aquestes exposicions.

La majoria dels visitants dels museus d'arqueologia catalans han mostrat major interès, una vegada ja dins el museu, per algun tipus o categoria d'objectes concrets. La relació de visitants que es mostra interessat per algun període històric concret és baixa. Si a aquestes dues circumstàncies hi afegim el fet que la visita als museus d'arqueologia catalans es realitza de manera ràpida (mitjana : 26,41 minuts) i que la major part de la mostra de visitants analitzada no dedica més de cinc segons a la lectura del primer o l'últim plafó, podem concloure que, si l'interès per visitar els museus d'arqueologia és relativament baix dins del conjunt de la població catalana, una vegada dins del museu, els visitants no augmenten aquest interès. El fet de valorar més els objectes que el contingut històric d'aquests objectes i la poca atenció dedicada als textos explicatius, ens desmostren que elements que constitueixen i defineixen el que és l'exposició museística dins un museu de temàtica arqueològica, no estan al servei del missatge que es vol transmetre. La forma en què s'estructura i integra l'exposició, no és l'adequada o no està presentada de manera correcta per a què el visitant capti el missatge i adquireixi els coneixements pertinents, pugui reflexionar o, simplement, s'hi trobi a gust.

La possibilitat que una persona visiti un museu d'arqueologia està directament relacionada amb factors d'índole social i cultural. Entre aquests, tenen un major pes els aspectes culturals.

L'exposició és un medi de comunicació per arribar al públic, però aquesta premisa s'aconsegueix amb dificultats. S'ha de tenir en compte que el públic no són els propis arqueòlegs, i per tant s'han de considerar els condicionaments de qui ha d'entendre la informació que se li transmet. El discurs científic que serveix de base als museus arqueològics, es fonamenta, en gran part, sobre una arqueologia descriptiva i empírica, en certa mesura superada en el camp científic arqueològic. Als museus d'arqueologia, en el futur, els caldria transformar-se. La intenció final dels museus d'arqueologia és difondre els coneixements d'aquesta ciència, i per a difondre'ls s'haurien de considerar les diverses interpretacions científiques que actualment es fan en arqueologia.

Els museus d'arqueologia necessiten una renovació. Haurien d'entrar en una fase que podríem definir com d'experimental, centrada principalment en una nova forma de presentació de les restes materials en la qual la seva disposició, suports (gràfics i informatius) i llenguatge utilitzats, juntament amb la conjunció i combinació d'elements diversos que agilitzessin l'explicació històrica, constituïssin un espai dinàmic en el qual l'interacció visitant-contingut històric es formulés de forma immediata, directa i activa, sense traves que dificultessin la captació del missatge que es vol emetre i transmetre.

Aquesta transformació hauria d'afectar tant al missatge que es vol transmetre com a la manera i el lloc d'exposar-lo, assegurant sempre la validesa científica de l'exposició.

El contexte, el lloc d'ubicació d'aquests centres, es converteix, doncs, en una variable de pes que caldrà analitzar i tenir en compte. Reproduir, de la manera més exacta possible, l'ambient on es desenvolupaven el conjunt d'activitats humanes o bé emplaçar el museu, si és factible, en aquest mateix indret, afavoriria, sens dubte, aquest grau d'interacció i participació. Aquesta fase de replantejament i renovació d'aquests centres però no ha de ser estàtica. L'anàlisi i l'avaluació contínua permetran rectificar i replantejar de nou les necessitats del públic en cada moment. Cal tenir en compte també que l'arqueologia en si mateixa tampoc és una ciència estàtica, tal com hem

pogut veure a l'analitzar la seva evolució, en línies generals, des de el segle XIX fins als nostres dies. Serà, per tant, la conjunció dels coneixements adquirits mitjançant aquesta ciència amb el tipus de demanda social concreta que el públic fa en referència al coneixement del passat, el que ens definirà quina és la forma correcta i adequada de presentació i difusió social del coneixement històric.

L'objectiu final dels museus d'arqueologia, pel que fa referència al públic, hauria de ser convertir aquestes institucions i en general els temes arqueològics en aspectes familiars per a tota la població. Cal considerar, però, als museus d'arqueologia no de forma aïllada sinó com un component del patrimoni cultural i haurien d'incloure's en la política general de gestió del turisme cultural.

Els museus arqueològics, si es troben fórmules atrevides que esdevinguin atractives per a la població, podrien convertir-se en centres d'atracció.

Aquí, però, ens podriem trobar davant el risc que els museus d'arqueologia perdessin la seva finalitat. Aquests centres, podrien veure oposats els seus objectius científics a altres vinculats exclusivament a la seva rendabilitat econòmica, i que es primés, per sobre de tot, l'obtenció de beneficis econòmics. En aquest moment, el treball dels tècnics i de tota l'estructura del museu, la seva activitat i els seus plantejaments museològic-arqueològics, podrien veure's condicionats i dirigits únicament cap a aquests interessos econòmics i ideològics. Si l'evolució es produís en aquest sentit, els museus d'arqueologia podrien perdre el seu paper d'elements de difusió de l'arqueologia.

IX.

BIBLIOGRAFIA

- ABBEY, David S. (1986). "La exposición como instrumento educativo". *Museum*, núm. 151, pàgs. 172-175.
- ALCINA, José (1991). "la arqueología en España: una revisión crítica de sus planteamientos teoricos" . *Trabajos de Prehistoria* , núm. 48, pàgs. 13-28.
- ALCALDE, Gabriel (1989). "El museu a casa. Exposicions itinerants del Museu Comarcal de la Garrotxa". *Aixa* , núm. 2, pàgs. 53-56.
- ALCALDE, Gabriel & RUEDA, Josep Manuel (1989). "Els museus i el seu públic : una realitat local i comarcal a considerar". *Aixa*, núm. 2, pàgs. 57-63.
- ALCALDE, Gabriel & RUEDA, Josep Manuel (1990). "Museo i velocidad". *VII Jornadas de Departamentos de Educacion y Accion Cultural de Museos*, pàgs. 33-38, Madrid, Ministerio de Cultura.
- ALCALDE, Gabriel & RUEDA, Josep Manuel (1990). "Los museos comarcales y locales catalanes. Un modelo de museo territorial". *II Encuentro de las Comisiones Nacionales Española y Portuguesa* . Pamplona, ICOM
- ALONSO, Luis (1988). *Museos y museología, dinamizadores de la cultura de nuestro tiempo* , Tesis de Doctorat, Madrid, Universidad Complutense de Madrid.
- ALT, Michael B. (1980). "Four years of visitor surveys at the British Museum (Natural History) 1976-1979". *Museums Journal* , vol. 80, núm. 1, pàgs. 10-19.

ALT, Michael B. & GRIGGS, Steven A. (1984). "Psychology and the museum visitor". *Manual of Curatorship. A Guide to Museum Practice*, pàgs. 386-393, London , Museums Association.

ALT, Michael B. & GRIGGS, Steven (1989). *Evaluating the Mankind Discovering Gallery. Four Studies*, Toronto, Royal Ontario Museum.

ALTMAN, William (1986). "How you can advertise even though you can't afford it, your museum director and trustees are opposed to it and you've never done it before". *Public view. The ICOM handbook of museum public relations*, pàgs. 126-129.

ASENSIO, Mikel, GARCIA, A. & POL, E. (1992). "Evaluación cognitiva de la exposición Los bronce romanos : dimensiones ambientales, comunicativas y comprensivas", *Boletín ANABAD*, núm. XLII, 4, pàgs. 193-201.

BALLE, Catherine (1987). "Les nouveaux musées, une incidence institutionnelle de l'évolution culturelle". *Brises* , núm. 10, pàgs. 13-16.

BARBIER-BOUVET, Jean-François (1980). *Nouveaux éléments sur le public des musées. Le public du Musée de Peinture et Sculpture de Grenoble : fréquentation, comportement, attitudes* , Paris, La Documentation Française.

BARBIER-BOUVET, Jean-François (1983). "Du bon (et du mauvais) usage de l'évaluation". *Utilisation et Evaluation de l'Exposition* , Colloque de Marly-le-Roi 1982, pàgs. 13-21.

BARBIER-BOUVET, Jean François (1989). "Le public. Evaluations, evolutions". *La museologie selon Georges Henri Rivière*, pàgs. 309-312, Dunod.

BARDIN, Laurence (1986). *Análisis de contenido* , Madrid, Akal/Universitaria.

- BATISTA, Ricard; CARRERAS, Teresa & LLINAS, Josep (1989). "El Museu Arqueològic de Barcelona". *De Museus*, núm. 2, pàgs. 40-45.
- BEER, Valorie (1987). "Great Expectations: Do Museums Know What Visitors Are Doing?". *Curator*, vol. 30, núm. 3, pàgs. 206-215.
- BELCHER, Michael (1984). "Communicatioing through museum exhibitions". *Manual of Curatorship. A Guide to Museum Practice*, pàgs. 403-411, London , Museums Association.
- BITGOOD, Stephen; PIERCE, Michael; NICHOLS, Grant & PATTERSON, Donald (1987). "Formative Evaluation of a Cave Exhibit". *Curator*, vol. 30, núm. 1, pàgs. 31-39.
- BORUN, Minda (1977). *Measuring the Immeasurable. A Pilot Study of Museum Effectiveness*.
- BOURDIEU, Pierre & DARBEL, Alain (1969). *L'amour de l'art*. París, Les Editions de Minuit.
- CANAL, Josep & CARBONELL, Eudald (1989). "La investigació del Paleolític a Catalunya: Apunts per a la seva història" , *Catalunya Paleolítica* , pàgs. 37-59, Girona, Patronat Francesc Eiximenis.
- CARTER, Graham (1990). "El visitante de los museos como individuo". *VII Jornadas de Departamentos de Educación y Acción Cultural de Museos* , pàgs. 15-20, Madrid, Ministerio de Cultura.
- CHANG, Kwang-Chih (1976). *Nuevas perspectivas en arqueología* , Madrid, Alianza Editorial.
- CLEERE, Henry (1988). "Image de l'archéologie dans le grand public britannique". *L'archéologie et son image* , pàgs. 293-299, VIII Rencontres Internationales d'Archéologie et d'Histoire d'Antibes 1987, Juan-les-Pins, Editions APDCA.

- COLARDELLE, Michel; GIFFAULT, Michèle & MENARD, Annick (1985). "Archéologie chez vous: une animation originale dans le département de l'Isère". *Dialogues pour la Culture et la Communication*, núm. 3, pàgs. 45-48.
- COLLINGWOOD, Charles (1986). "The press view : one man's of the press office and how it might be improved". *Public view. The ICOM handbook of museum public relations*, pàgs. 122-125, ICOM.
- CROWTHER, David (1989). "Archaeology, material culture and museums" in PERACE, Susan M., *Museum studies in material culture*, pàgs. 35-46, Leicester University Press.
- DAIFUKU, Hiroshi (1960). "The museum and the visitor". *The organisation of museums*, pàgs. 73-80, París, Unesco.
- DAMAY, Philippe (1986). "Les techniques d'évaluation en museologie". in NICOLAS, Alain (Ed.). *Nouvelles Muséologiques*, pàgs. 145-151, París, MNES.
- DEPARTEMENT D'ETUDES ET DE LA PROSPECTIVE (1990). *Les pratiques culturelles des français. Enquete 1988-1989*, París, La Documentation Française.
- DESVALLEES, André (1986). "Les Nouvelle Museologie". in NICOLAS, Alain (Ed.). *Nouvelles Muséologiques*, pàgs. 45-53, París, MNES.
- DESVALLEES, André (1987). "Un tournant de la muséologie". *Brisés*, núm. 10, pàgs. 5-12.
- DESVALLEES, André (1989). "Le défi muséologique". *La muséologie selon Georges Henry Riviere*, pàgs. 345-367.
- DIONIS, Cristina (1989). "El públic dels museus: tres exemples". *L'Avenç*, núm. 132 (Plecs d'Història Local, núm. 24), pàg. 47.

- DIRECTION DES MUSÉES DE FRANCE (1986). *Faire un musée. Comment conduire une opération muséographique?*, Paris, La Documentation Française.
- DIXON, Brian; COURTNEY, Alice E. & BAILEY, Robert H. (1974). *The Museum and the Canadian Public*, Toronto, Culturcan Publications.
- DONALD, Olivier & COGNEAU, Denis (1990). *Les Pratiques Culturelles des Français*, Paris, la Decouverte et La Documentation Francaise.
- EDWARDS, Ruth W.; LOOMIS, Ross J.; FUSCO, Marc E. & McDERMOTT, Melora (1990). "Motivation and Information Needs of Art Museum Visitors: A Cluster Analytic Study". *ILVS Review*, núm. 1 (2), pàgs. 21-35.
- EIDELMAN, J. & ROGER, M. (1983). "Évaluation et muséologie scientifique : Exposition Einstein". *Utilisation et Evaluation de l'Exposition*, Colloque de Marly-le-Roi 1982, pàgs. 29-54.
- ESTEVEZ, Jordi; GASULL, Pepa; LULL, Vicente; SANAHUJA, Encarna & VILA, Assumpció (1984). "L'arqueologia com a arqueologia". *L'Avenç*, núm. 73, pàgs. 75-80.
- FERNANDEZ, Fernando; LINEROS, Ricardo & OLIVA, Diego (1984). "Museo y estadística. Proyecto de aplicación al Museo Arqueológico de Sevilla". *Museos*, núm. 3, pàgs. 145-151.
- FERRANDO, Eulàlia (1992). "Radiografia de la fi del segle: transformació dels comportaments culturals de la població catalana". *Cultura*, núm. 38, pàgs. 27-44.
- FONTCUBERTA, Mar de & VELAZQUEZ, Teresa (1985). "La interpretación de la noticia periodística. Modelo de análisis". *Metodología de Analisis de Prensa*, Madrid, Casa de Velázquez.
- FRERE-SAUTOT, Marie-Chantal (1983). "L'Archéodrome et son public". *Dossiers Histoire et Archéologie*, núm. 126, pàgs. 6-9.

FRERE-SAUTOT, Marie-Chantal (1986). "L'archéodrome de Beaune". *L'objet expose le lieu*, Cahier Expo- Media, núm. 2, pàgs. 113-120.

GAMBLE, Clive (1990). *El poblamiento paleolítico en europa*. Barcelona, Editorial Crítica.

GARCIA, Andrea A. (1988). "Reflexiones y propuestas sobre la formación museológica". *I Encontro das Comissoes Nacionais Portuguesa e Espanhola*, pàgs. 185-192, Vila Viçosa, ICOM.

GARCIA, Angela (1992). "El museo como centro de investigación del público". *Política científica*, núm. 34, pàgs. 27-32.

GATHERCOLE, Peter (1989). "The fetishism of artefacts", in PEARCE, Susan M., *Museum Studies in Material Culture*, pp. 73-81, Leicester University Press.

GIRAUDY, Danièle & BOUILHET, Henri (1987). *Le Musée et la Vie*, París, La Documentation Française.

GLUECK, Grace (1986). "The press view: How do newspaper critics view museum public relations?". *Public View. The ICOM Handbook Museum Public Relations*, pàgs. 120-121, ICOM.

GOMEZ, José Luís (1982). *Los titulares en prensa*, Barcelona, Editorial Mitre.

GONZALEZ, Camila & MASALLES, Rosa M. (1989). *Acrònims. Els acrònims dels museus de Catalunya*. Barcelona, Generalitat de Catalunya.

GOTTESDIENER, Hana (1987). "L'evaluation de l'exposition: difficultés et perspectives". *Brises*, núm. 10, pàgs. 71-74.

GOTTESDIENER, Hana (1987). *Evaluer l'exposition*, París, La Documentation Française.

- GRIGGS, Steven A. (1984). "Evaluating exhibitions". *Manual of Curatorship. A Guide to Museum Practice*, pàgs. 412-422, London, Museums Association.
- GUIART, Josep & RIU, Eduard (1989). "Arqueologia i cultura a la Catalunya contemporània", *L'Avenç*, núm. 124, pàgs. 26-31.
- HARVEY, Barbara (1987). *Visiting the National Portrait Gallery*. London, Office of Population Censuses and Surveys, Social Survey Division.
- HAYWARD, Jeff (1988). "Counting Visitors Helps to Evaluate Exhibits: A Case Study of Behavioral Mapping". *ILVS Review*, vol. 1, núm. 1, pàgs. 76-85.
- HAYWARD, Geoffrey & LARKIN, John W. (1983). "Evaluating Visitor Experiences and Exhibit Effectiveness at Old Sturbridge Village". *Museum Studies Journal*, vol. 1, núm. 2, pàgs. 12-51.
- HEINICH, Nathalie (1983). "A propos d'une exposition sur les mathématiques : problèmes d'évaluation". *Utilisation et Évaluation de l'Exposition*, Colloque de Marly-le-Roi 1982, pàgs. 54-59
- HEINICH, Nathalie (1990). "Le public des musées et l'audience télévisée". *Télé-Musée*, pp. 47-51, Lille, Editions de l'Albaron.
- HEINICH, Nathalie & POLLAK, Michael (1986). *Vienne à Paris. Portrait d'une exposition*, Etudes et Recherches, Bibliothèque Publique d'Information, Paris, Centre Georges Pompidou.
- HIRSCHI, K.D. & SCREVEN, C.G. (1988). "Effects of Questions on Visitor Reading Behavior". *ILVS Reviews*, vol. 1, núm. 1, pàgs. 50-61.
- HODDER, Ian (1988). *Interpretación en arqueología. Corrientes actuales*. Barcelona, Editorial Crítica.
- HOOD, Marilyn G. (1983). "Staying Away. Why People Choose Not To Visit Museums". *Museum News*, vol. 61, núm. 4, pàgs. 50-57.

HOUSEN, Abigail (1987). "Three Methods for Understanding Museum Audiences". *Museum Studies Journal*, vol. 2, núm. 4, pàgs. 43-48.

ICOM (1970). *ICOM News*, vol. 32, pàg. 28.

Insights : museums, visitors, attitudes and expectation . A focus group experiment (1991). Los Angeles, Ed. The J. Paul Getty Trust.

JACOBI, Daniel & JACOBI, Emmanuel (1986). "Le panneau dans l'exposition scientifique" . *L'objet expose le lieu* , Cahiers Expo-Média, núm. 2, pàgs. 156-163.

JENKINS, J. Geraint (1989). "The collection of material objects and their interpretation", in PEARCE, Susan M. , *Museum Studies in Material Culture*, pàgs. 119-124, Leicester University Press.

KING, Jad & MARSHALL, Kerry (1977). "Proces Notes on a field study of the museum visitors". *The Visitor and the Museum*, pàg. 27-30, Comitée Museum Educators of the American Association of Museums.

KLEIN, H. J. (1984). *Analyse von Besucherstrukturen an ausgewählten Museen in der Bundesrepublik Deutschland und in Berlin (West)*. Berlin, Institut für Museumskunde Berlin.

KORENIC, Mary S. (1987). "The special behavior of museum visitors". *Lore*, vol. 37, núm. 3, pàgs. 20-25.

KREISBERG, Luisa (1987). "The communications function". *Public View. The ICOM Handbook of Museum Public Relations*, pàgs. 111-119, ICOM.

L'arqueologia a Catalunya, avui (1982). Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

LEHANIER, Christian & DELPORTE, Henri (1986). "Fac-similé photogrammétrique en vraie grandeur de la salle des toreaux de Lascaux" . *L'Objet expose le milieu*, Cahiers Expo-Média, núm. 2, pàgs. 121-130.

LEHALLE, Evelyne (1986). "Les pionniers des nouvelles museologies". in NICOLAS, Alain (Ed.). *Nouvelles Muséologiques*, pàgs. 37-43, París, MNES.

LEON, Aurora (1978). *El museo. Teoría, praxis y utopía*, Madrid, Ediciones Cátedra.

LEQUEUX, Brigitte (1988). "Diffusion de l'archéologie dans la presse (1983-1986)". *L'archéologie et son image*, pàgs. 23-40, VIII Rencontres Internationales d'Archéologie et d'Histoire d'Antibes 1987, Juan-les-Pins, Editions APDCA.

Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys (1982). Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

LULL, Vicente (1988). "Per una definició materialista de l'arqueologia". *Corrents teòrics en arqueologia*, pàgs. 9-18, Barcelona, Columna Edicions S.A.

LULL, Vicente (1991). "La prehistoria de la teoría en el estado español". *Arqueología* . Col.lecció Nuevas Tendencias, núm. 19, pàgs. 231-250, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.

LUSSIEZ, Annie-Claire (1985). "Le public des musées". *Musées et Collections Publiques de France*, núm. 168, pàgs. 85-88.

MANN, Peter H. (1986). *A Survey of Visitors to the British Museum (1982-1983)*, Occasional Paper núm. 64, Londres, British Museum.

MARC-7 (1986). "El procés de consolidació de l'arqueologia catalana", *L'Avenç* , núm. 90, pàgs. 55-61.

- MARC-7 (1986). "De la postguerra als anys setanta", *L'Avenç*, núm. 91, pàgs. 64-71.
- MASON, Tim (1974). "Visitors to Manchester Museum: a questionnaire survey". *Museums Journal*, vol. 73, núm. 4, pàgs. 153-157.
- MASSON, Pierre (1988). "Tourisme et archéologie". *L'archéologie et son image*, pàgs. 311-316, VIII Rencontres Internationales d'Archéologie et d'Histoire d'Antibes 1987, Juan-les-Pins, Editions APDCA.
- MERRIMAN, Nick (1989). "The social basis of museum and heritage visiting", in PEARCE, Susan M., *Museum Studies in Material Culture*, pàgs. 119-124, Leicester University Press.
- MERRIMAN, Nick (1991). *Beyond the glass case*. Leicester Museum Studies, Leicester University Press.
- MILES, R.S. (Comp.) (1982). *The design of educational exhibits*, London, Unwin Hyman.
- MILLAN, Juan Manuel & MUÑOZ, Adela M. (1989). "Los visitantes del museo segun los resultados de una encuesta en el Museo de Cuenca". *VII Jornadas de Departamentos de Educación y Acción Cultural de Museos*, pàgs. 111-118, Madrid, Ministerio de Cultura.
- MOHEN, Jean-Pierre (1987). "L'appropriation par la communauté du patrimoine archéologique en France". *Brises*, núm. 10, pàgs. 101-104.
- MOULINIER, Pierre (1983). "Le valeur de l'évaluation". *Utilisation et Evaluation de l'Exposition*, Colloque de Marly-le-Roi 1982, pàgs. 7-11.
- MENSCH, Peter van (1988). "Museologie et musées". *Nouvelles de l'ICOM*, vol. 41, núm. 3, pàgs. 5-10.

- MUÑOZ, Ana M. (1991). "En torno al cambio cultural en la Prehistoria". *Espacio, Tiempo y Forma*, t. IV, pàgs. 285-312.
- NIGAM, M.L. (1983). "Indian Museums and the Public". *Journal of Indian Museums*, vol. XXXIX, pàgs. 43-48.
- NOLLA, Josep Maria (1986). "Les visites escolars. L'exemple d'Empúries". *Revista de Museus 1986*, pàgs. 71-73.
- OGEL, Lorence (1989). "El Musée de Préhistoire de'Orgnac-L'Aven a l'Ardèche". *De museus*, núm. 2, pàgs. 86-89.
- O'HARA, Michael (1975). "Pourquoi va-t-on au musée? Incidences des tarifs et des horaires sur la fréquentation". *Museum*, vol. XXVII, núm. 3, pàgs. 134-146.
- PEARCE, Susan M. (1974). "The role of the archaeological curator in the wider pattern of archaeological research: some suggestions". *Museums Journal*, vol. 73, núm. 4, pàgs. 149-152.
- PEREZ, Gloria (1984). *El análisis del contenido de la prensa. La imagen de la Universidad a Distancia*, Madrid, Universidad Nacional de Educación a Distancia.
- POLY, Daniel & BARDIN, Pascale (1992). *Enquete Archéodrome 1991-1992. Rapport de synthèse. Descriptif simple. Visiteurs effectifs, visiteurs potentiels*, 20 pàgs. (informe intern no publicat), Dijon, CDPA.
- PRATS, Carme (1989). *Anàlisi de l'impacte d'una exposició d'ecologia i estudi experimental del seu efecte en l'adquisició de coneixements*. Tesi Doctoral. Universitat de Barcelona.
- PRATS, Carme; FLOS, Jordi; PIQUÉ, Josep; CARRAU, M. José & DURO, Aícia (1989). *Anàlisi d'una exposició itinerant : L'Ecologia, Sèrie Investigació Museística*, núm. 3, Barcelona, Ajuntament de Barcelona.

- PRINCE, David R. (1983). "Behavioural Consistency and Visitor Atraction". *The International Journal of Museum Management and Curatorship*, vol. 2, núm. 3, pàgs. 235-247.
- PRINCE, David R. (1984). "Approaches to summative evaluation". *Manual of Curatorship. A Guide to Museum Practice*, pp. 423-434, London, Museums Association.
- PRINCE, David R. & SCHADLA-HALL, R.T. (1985). "The image of the museum: a case-study of Kingston upon Hull". *Museums Journal*, vol. 85, núm. 1, pàgs. 39-45.
- PRONOVOST, Gilles (1990). 1989. *Les comportements des québécois en matière d'activités culturelles de loisirs*, Québec, Les Publications du Québec.
- QUERRIEN, A. & SCHNAPP, A. (1984). "Second rapport sur la politique de la recherche archéologique en France". *Nouvelles de l'Archéologie*, núm. 16, pàgs. 7-48.
- REBERIOUX, Madeleine (1986). "L'Histoire au Musée". in NICOLAS, Alain (Ed.). *Nouvelles Muséologiques*, pàgs. 89-101, Paris, MNES.
- REYNAUD, Jean-François (1988). "Archéologie et tourisme". *L'archéologie et son image*, pàgs. 317-325, VIII Rencontres Internationales d'Archéologie et d'Histoire d'Antibes 1987, Juan-les-Pins, Editions APDCA.
- RIBAS, Maria (1990). *El públic d'Empúries*, treball mecanografiat, Barcelona, Secció Tècnica de Museus de la Diputació de Barcelona.
- RIBAS, Maria (1992). *Públic dels museus de Catalunya*, Barcelona, Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya.

- RIBERA, Miguel (1981). "Opiniones sobre la arqueología: su definición y sus relaciones" . Revista de la Universidad Complutense , núm. 12, pàgs. 97-100.
- RIEU, Alain-Marc (1986). "Musées et Universités". in NICOLAS, Alain (Ed.). *Nouvelles Muséologiques*, pàgs. 103-106, París, MNES.
- RIEU, Alain-Marc (1988). *Les visiteurs et leurs musées. Le cas des musées de Mulhouse*, París, La Documentation Française.
- RIPERT, Aline (1974). *Devots, croyants et profanes. La diffusion du patrimoine artistique par les moyens audio-visuels* . París, La Documentation Française.
- ROSÀS, Joan (1989). "Els estudis de públic com a base de la reorientació dels museus d'un petit territori". *Aixa*, núm. 2, pàgs. 140-144.
- ROUSSEL, Monique (1979). *Le public adulte au Palais de la Découverte*, París, Ministère des Universités.
- RUIZ, Arturo (1988). "De las arqueologías a la arqueología". *Andalucía : diez años de cultura* , pàgs. 11-17, Sevilla, Junta de Andalucía.
- RUIZ, Arturo, MOLINOS, M. & HORNOS, F. (1986). *Arqueología en Jaen (Reflexiones desde un proyecto arqueológico no inocente)* . Jaen, Diputación Provincial de Jaen.
- SALAS, Fernando de (1980). *El museo cultura para todos*, Madrid, Ministerio de Cultura.
- SANMARTI, Joan & SANTACANA, Joan (1989). "Investigació arqueològica i difusió de l'arqueologia: un divorci ?". *L'Avenç* , núm. 124, pàgs. 22-25.
- SCHAER, Roland (1987). "Un musée et son public: le Musée d'Orsay". *Brisés*, núm. 10, pàgs. 105-111.

- SCREVEN, Chandler G. (1977). "Some Througs on Evaluation". *The Visitor and the Museum* , pàgs. 31-32, Comitée Museu Educators of the American Association of Museums.
- SCREVEN, Chandler G. (1986). "Exhibitions and Information Centers: Some Principes and Approaches". *Curator* , vol. 29, núm. 2, pàgs. 109-137.
- SCREVEN, Chandler G. (1990 a). "Uses of Evaluation Before, During and After Exhibit Design". *ILVS Review* , Vol. 1, núm. 2, pàgs.. 36-66.
- SCREVEN, Chandler G. (1990 b). *Formative Evaluation: Misconceptions and Guidelines*. (treball mecanografiat, París, Musée du Louvre).
- SCREVEN, Chandler G. (1990 c). *Motivating Visitors to Read Labels*. (treball mecanografiat, París. Musée du Louvre).
- SECRETARIA GENERAL TECNICA (1985). *Encuesta de Comportamiento Cultural de los Españoles*, Madrid, Ministerio de Cultura.
- SECRETARIA GENERAL TECNICA (1991). *Equipamientos, prácticas y consumos culturales de los españoles*, Colección de Datos Culturales, núm. 1, Madrid, Ministerio de Cultura.
- SERVICE D'ETUDES ET RECHERCHES (1980). *Le public du Musée du Louvre*, París, Ministère de la Culture et de la Communication.
- SOLA, Tomislav (1987) "Concept et nature de la muséologie". *Museum*, vol. 39, núm. 153, pàgs. 45-49.
- TARRUS, Josep & BRUGADA, David (1989). "El públic visitant dels museus de Banyoles (MACB-MDHNB). Any 1988". *Aixa*, núm. 2, pàgs. 159-166.

- THOMAS, Stephen W. (1973). "L'emploi des moyens d'information par les musées". *Musées, imagination et éducation*, pàgs. 135-145, París, UNESCO.
- TRIGGER, Bruce G. (1989). "Writing the History of Archeology". *Objets and Others*, pàgs. 218-235.
- TRIGGER, Bruce G. (1992). *Historia del pensamiento arqueológico*. Barcelona, Editorial Crítica.
- VERON, Eliseo & LEVASSEUR, Martine (1983). "L'espace, le corps, le sens. Ethnographie d'une exposition". *Utilisation et Évaluation de l'Exposition*, Colloque de Marly-le-Roi 1982, pàgs. 82-106.
- VILA, Assumpció & ESTEVEZ, Jordi (1991). "Introducción". *Arqueología*, pàgs. XI-XVI, Col.lecció Nuevas Tendencias, núm. 19, Madrid, CSIC.
- WELLS, Carolyn H. (1970). *Smithsonian Visitor*, Washington, Smithsonian Institution.
- WHITE, Leslie A. (1982). *La ciencia de la cultura*, Barcelona, Ediciones Paidós.
- YALOW, Elanna S.; STROSSEN, Randall J.; JENNINGS, Dennis L. & LINN, Marcia C. (1980). "Improving Museums Through Evaluation". *Curator*, vol. 23, núm. 4, pp. 275-285.

X.

**ÍNDEX DE FIGURES , TAULES I
GRÀFICS.**

ÍNDIX DE FIGURES

- Figura 1 . Repartició dels museus de Catalunya que conserven en el seu fons col.leccions arqueològiques.
- Figura 2. Repartició dels principals jaciments arqueològics a Catalunya.
- Figura 3. Espai destinat a sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles (maig de 1990).
- Figura 4. Espai destinat a sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Arqueològic de Barcelona (desembre de 1990).
- Figura 5. Espai destinat a sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Arqueològic de Calonge (juny de 1992).
- Figura 6. Espai destinat a sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans (maig de 1990).
- Figura 7. Espai destinat a sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Arqueològic de Llagostera (juny de 1990).
- Figura 8. Espai destinat a sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Monogràfic d'Olèrdola (agost de 1990).
- Figura 9. Espai destinat a sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus (maig de 1990).
- Figura 10. Espai destinat a sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (juliol de 1990).
- Figura 11. Espai destinat a sales d'exposició permanent (en tramat) en el Museu Monogràfic d'Ullastret (juny de 1990).
- Figura 12. Repartició dels museus arqueològics a Catalunya.
- Figura 13. Qüestionari utilitzat en l'enquesta realitzada en 20 museus de temàtica diversa.
- Figura 14. Qüestionari utilitzat en l'enquesta realitzada en els museus d'arqueologia.
- Figura 15. A: Mapa de la vall del Llierca amb indicació del nombre d'habitants de cada municipi i del nombre de visitants de l'exposició. B: Ha visitat algun museu d'arqueologia a Catalunya ?

ÍNDIX DE TAULES

- Taula 1. Nombre de visites d'alguns dels museus catalans més visitats i rectes de regressió obtingudes per cada un dels museus.
- Taula 2. Enquesta realitzada en 20 museus de temàtica diversa. Nombre de museus que els enquestats diuen haver visitat.
- Taula 3. Museus que diuen haver visitat els visitants enquestats en els 20 museus de temàtica diversa.
- Taula 4. Museus citats com els que més han despertat l'interès dels visitants en l'enquesta realitzada en 20 museus de temàtica diversa.
- Taula 5. Nombre de notícies de premsa relatives als museus d'arqueologia, repartides per diaris, i superfície que aquestes ocupen.
- Taula 6. Notícies de premsa relatives als museus d'arqueologia, repartides per museus a què fan referència, i superfície que aquestes ocupen.
- Taula 7. Temàtica de les notícies de premsa relatives a museus d'arqueologia (1971-1989).
- Taula 8. Edat dels visitants enquestats en els museus d'arqueologia.
- Taula 9. Sexe dels visitants enquestats en els museus d'arqueologia.
- Taula 10. Nivell d'estudis dels visitants enquestats en els museus d'arqueologia.
- Taula 11. Lloc de residència dels visitants enquestats en els museus d'arqueologia.
- Taula 12. Nombre de museus d'arqueologia que els enquestats diuen haver visitat a Catalunya.
- Taula 13. Nom dels museus citats.
- Taula 14. Museus citats com els que més han despertat l'interès dels visitants.
- Taula 15. Nom d'altres museus d'arqueologia catalans dels quals els visitants en coneixen l'existència però que no han visitat.
- Taula 16. Nombre i percentatge d'enquestats que fan la visita per primera vegada o no a cada museu d'arqueologia.

- Taula 17. Nombre i percentatge d'enquestats que visiten cada museu d'arqueologia sols, acompanyats de familiars o acompanyats d'amics.
- Taula 18. Visitants que declaren haver vingut o no expressament a la població per visitar el museu d'arqueologia.
- Taula 19. Motivacions dels visitants per visitar els museus d'arqueologia.
- Taula 20. El que més ha despertat l'interès dels visitants.
- Taula 21. El que menys ha despertat l'interès dels visitants.
- Taula 22. Nombre i percentatge de visitants que diuen haver llegit els textos.
- Taula 23. Nombre i percentatge de visitants que declaren que els textos que han llegit els hi han agradat, no els hi han agradat o els han deixat indiferents.
- Taula 24. Nombre i percentatge de visitants que declaren tenir o no intenció de repetir la visita.
- Taula 25. Motius pels quals alguns visitants diuen que tornaran a visitar el museu.
- Taula 26. Propostes dels visitants per augmentar l'interès del públic pels museus d'arqueologia.
- Taula 27. Proporció entre el nombre de visites individuals i en grup en els museus d'arqueologia catalans (1985-1989).
- Taula 28. Tipus de grups que visiten els museus d'arqueologia catalans (1985-1989).
- Taula 29. Paràmetres de dispersió del temps de durada de la visita als 8 museus d'arqueologia catalans analitzats.
- Taula 30. Matriu de correlació entre variables del temps dedicat a la lectura del primer i del darrer plafó en cada un dels quatre museus d'arqueologia catalans analitzats.
- Taula 31. Temps dedicat per una mostra de 100 visitants a la lectura del primer (1) i del darrer (x) plafó en cada un dels quatre museus d'arqueologia catalans analitzats (A, B, C i D).
- Taula 32. Temps emprat per una mostra de 25 persones per llegir el primer (1) i el darrer (x) plafó de cada un dels quatre museus d'arqueologia catalans analitzats (A, B, C i D).

ÍNDIX DE GRÀFICS

- Gràfic 1. Períodes de creació dels museus d'arqueologia de Catalunya.
- Gràfic 2. Períodes de realització de les darreres instal·lacions museogràfiques.
- Gràfic 3 . Superfície de les sales d'exposició permanent dels museus d'arqueologia catalans (per nombre de museus).
- Gràfic 4. Nombre d'hores d'obertura setmanats dels museus d'arqueologia de Catalunya.
- Gràfic 5. Períodes històrics als quals fan referència els museus d'arqueologia de Catalunya.
- Gràfic 6. Nombre de visitants del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. 1971-1990.
- Gràfic 7. Nombre de visitants del Museu Monogràfic d'Olèrdola. 1971-1990.
- Gràfic 8. Nombre de visitants del Museu Monogràfic d'Empúries. 1971-1990.
- Gràfic 9. Nombre de visitants del Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles. 1971-1990.
- Gràfic 10. Nombre de visitants del Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans. 1971-1990.
- Gràfic 11. Nombre de visitants del Museu Monogràfic d'Ullastret. 1971-1990.
- Gràfic 12. Nombre de visitants del Museu d'Arqueologia Submarina de Pals. 1971-1990.
- Gràfic 13. Nombre de visitants del Museu Arqueològic de Barcelona. 1971-1990.
- Gràfic 14. Nombre de visitants del Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus. 1971-1990.
- Gràfic 15. Nombre de visitants del Museu Arqueològic de Calonge. 1971-1990.
- Gràfic 16. Rectes de regressió de l'afluència de visitants en cada un dels museus arqueològics catalans (1971-1990).
- Gràfic 17. Entrades a Catalunya de persones procedents de l'estranger.
- Gràfic 18. Habitants de Catalunya. 1971-1990.

- Gràfic 19. Número d'habitants de Catalunya amb estudis de grau superior (A) i proporció de la població catalana que posseeix estudis de grau superior (B).
- Gràfic 20. Evolució del nombre i la superfície de les notícies de premsa relatives als museus d'arqueologia, 1971-1989.
- Gràfic 21. Notícies de premsa relatives als museus d'arqueologia. 1971-1989.
- Gràfic 22. Notícies de premsa relatives als diferents museus d'arqueologia. 1971-1989.
- Gràfic 23. Temàtica de les notícies de premsa. 1971-1989.
- Gràfic 24. Edat dels visitants dels museus d'arqueologia de Catalunya.
- Gràfic 25. Sexe dels visitants dels museus d'arqueologia catalans.
- Gràfic 26. Edat, sexe i nivell d'estudis dels habitants de Catalunya (1986).
- Gràfic 27. Diagrama de barres del nivell d'estudis dels visitants dels museus d'arqueologia.
- Gràfic 28. Procedència dels visitants dels museus d'arqueologia catalans.
- Gràfic 29. Proporcions per edat, nivell d'estudis i procedència geogràfica dels que realitzen la primera visita al museu.
- Gràfic 30. Proporcions per edat, nivell d'estudis i procedència geogràfica dels que no realitzen la primera visita al museu.
- Gràfic 31. Proporcions de les visites als museus d'arqueologia, "sol", "acompanyats d'amics" o "acompanyats de familiars" segons l'edat dels visitants.
- Gràfic 32. Proporcions de les visites als museus d'arqueologia "sol", "acompanyats d'amics" o "acompanyats de familiars", segons el nivell d'estudis dels visitants.
- Gràfic 33. Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la primera anàlisi factorial de correspondències.
- Gràfic 34. Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la segona anàlisi factorial de correspondències.
- Gràfic 35. Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la tercera anàlisi factorial de correspondències.

- Gràfic 36. Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la quarta anàlisi factorial de correspondències.
- Gràfic 37. Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la cinquena anàlisi factorial de correspondències.
- Gràfic 38. Diagrama de la repartició de les proporcions de visitants individuals en els diferents mesos de l'any en els museus d'arqueologia catalans (1988-1989).
- Gràfic 39. Diagrama de la repartició per mesos de les visites de diferents grups de públic.
- Gràfic 40. Histograma del temps de durada de la visita al Museu Arqueològic de Barcelona i al Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles per una mostra de 100 visitants.
- Gràfic 41. Histograma del temps de durada de la visita al Museu Monogràfic d'Empúries i al Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligans per a una mostra de 100 persones.
- Gràfic 42. Histograma del temps de durada de la visita al Museu Monogràfic d'Olèrdola i al Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus per a una mostra de 100 i 25 persones respectivament.
- Gràfic 43. Histograma del temps de durada de la visita al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i al Museu Monogràfic d'Ullastret per una mostra de 100 visitants.
- Gràfic 44. Representació gràfica del major i el menor dels valors de la variable, la mitjana i la desviació estàndard dels temps de durada de la visita en cada un dels 8 museus analitzats.
- Gràfic 45. Diagrames comparatius entre la mitjana del temps dedicat a la visita en cada museu, la seva superfície i l'índex VV.
- Gràfic 46. Durada de la visita als museus arqueològics catalans (temps absoluts).
- Gràfic 47. Durada de la visita als museus arqueològics catalans (el temps dels diversos museus estan homogeneïtzats en 11 intervals de classe)
- Gràfic 48. Diagrama triangular dels temps dedicats a la visita dels museus d'arqueologia catalans.

Gràfic 49. Distribució de les variables i els individus en els plànols factorials F1-F2 i F1-F3 de la sisena anàlisi factorial de correspondències.

Gràfic 50. Diagrames de barres comparatius entre els temps dedicats per una mostra de 100 visitants a la lectura del primer i el darrer plafó de quatre museus d'arqueologia catalans i el temps emprat per una mostra de 25 persones per a llegir aquests textos .